

Magyar Rendészet

XVII. évfolyam
2017/4.

BALASSA Bence: A nemzetközi együttműködés jelentősége az NKE International Staff Week tapasztalatainak tükrében

BALASSA Bence: The Career of Dehumanization towards Cyber Space – An Inglorious Story Vol. 1.

BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet: The Question of Identification and Individualization in the Science of Criminalistics

BORSZÉKI Judit: The Definition of Specific-Purpose English Language Competences Needed in Border Control and their Development Potentials. I. The Issues of Defining Specific-Purpose Language Competences

BUDAHÁZI Árpád: A bizonyítási kísérlet és történeti előzményei

CHRISTIÁN László: Overview of law enforcement in Hungary, with special respect to local level law enforcement

GÁCSI Anett Erzsébet: Dogmatikai alapvetések a fegyverek egyenlőségének elvéről

KLOTZ Péter: Az integritás próbája – a megbízhatósági vizsgálatok hazai gyakorlata

PIROS Attila: Gondolatok a vezetésről, a parancsnoki munkáról

SALLAI János: The Training System of the Royal Hungarian Police after its Nationalisation (1920)

TÓTH Eszter Zsófia: Gyermekrablás a Halo bárnál (Budapest, 1987. december 23.)

URBÁN Ferenc: Asylum Seekers and Refugees in the EU

ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella: A Case Study Based on a Spontaneous Discourse of Greek–Hungarian Bilinguals in Respect of Interjections, Swear Words and Syntactical Mistakes, as Regards Gender

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
RENDÉSZETTUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA

Magyar Rendészet

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM RENDESZETTUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA

A szerkesztőbizottság elnöke:

A szerkesztőbizottság tiszteletbeli
elnöke:

Alapító szerkesztőbizottsági elnök:

Szerkesztőbizottsági tagok:

Felelős szerkesztő:

Alapító felelős szerkesztő:

Olvasószerkesztő:

Szerkesztőség:

Dr. habil. Boda József nb. vezérőrnagy (nyá.), dékán

Prof. dr. [Katona Géza] ny. r. dandártábornok, c. egyetemi tanár,
az MTA doktora

Prof. dr. Blaskó Béla ny. r. vezérőrnagy, PhD/CSc, egyetemi tanár

Dr. habil. Barabás A. Tünde osztályvezető, Országos Kriminológiai
Intézet, intézetvezető egyetemi docens, NKE RTK, BTI

Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, CSc, főigazgató, BM KSZF

Dr. habil. Fantoly Zsanett egyetemi tanár, NKE RTK

Prof. dr. Farkas Ákos CSc, egyetemi tanár, dékán, ME ÁJK

Dr. Felkai László közigazgatási államtitkár, BM

Dr. habil. Fenyvesi Csaba egyetemi docens, PTE ÁJK

Prof. dr. Finszter Géza egyetemi tanár, az MTA doktora, ELTE ÁJK

Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, az MRTT főtitkára

Prof. dr. Karsai Krisztina intézetvezető egyetemi tanár, SZTE ÁJK

Dr. Madai Sándor tanszékvezető egyetemi docens, DE ÁJK

Prof. dr. Mezey Barna egyetemi tanár, az MTA doktora, rektor, ELTE
Német Ferenc elnök, SZVMSZK

Prof. dr. Sallai János tanszékvezető egyetemi tanár, NKE RTK

Dr. Németh Zsolt PhD, ny. r. ezredes, egyetemi docens

Dr. Szakács Gábor

Balla Nóra, Gergely Zsuzsanna

1121 Budapest, Farkasvölgyi út 12.

magyarrendeszet@uni-nke.hu, +36 1 392 3506

A folyóirat előfizethető a szerkesztőségnél a fenti címen.

Előfizetési díj: 500 Ft/lapszám

XVII. évfolyam, 2017/4. szám

Kiadó:

Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó

www.dialogcampus.hu • www.uni-nke.hu

1083 Budapest, Ludovika tér 2.

kiado@uni-nke.hu • +36 1 432 9000

A kiadásért felel: Petró Ildikó ügyvezető

Nyomdai kivitelezés: Nordex Nonprofit Kft.

ISSN 1586-2895 (nyomtatott)

ISSN 1787-050X (online)

Megjelenik évente 5 alkalommal.

Magyar Rendészet

PROFESSIONAL JOURNAL OF LAW ENFORCEMENT OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF PUBLIC SERVICE

Chairman of the editorial board:
Honorary chairman of the editorial
board:
Founding chairman of the editorial board:

Dr. habil. József Boda state sec. major general, dean
Prof. dr. [Géza Katona] ret. pol. brigadier general, hon. university
professor, doctor of the Hungarian Academy of Sciences
Prof. dr. Béla Blaskó pol. major general, PhD/CSc, university professor

Editorial board:

Dr. habil. Andrea Tünde Barabás, head of department, National Institute of
Criminology, associate professor and head of Institute of Criminal Sciences,
NUPS, Faculty of Law Enforcement
Dr. Valér Dános ret. pol. major general, CSc, general director, General
Directorate of Public Service Staff Development, Ministry of Interior
Dr. habil. Zsanett Fantoly university professor, Faculty of Law Enforcement,
National University of Public Service
Prof. dr. Ákos Farkas CSc, university professor, dean, Faculty of Law,
University of Miskolc
Dr. László Felkai under-secretary for public administration, Ministry of Interior
Dr. habil. Csaba Fenyvesi university reader, Faculty of Law, University of Pécs
Prof. dr. Géza Finszter university professor, doctor of the Hungarian
Academy of Sciences, Faculty of Law, Eötvös Loránd University
Dr. Frigyes Janza ret. pol. major general, general secretary of the Hungarian
Association of Police Science
Prof. dr. Krisztina Karsai head of department, university professor,
Faculty of Law and Political Sciences, University of Szeged
Dr. Sándor Madai head of department, university reader, Faculty of Law,
University of Debrecen
Prof. dr. Barna Mezey university professor, doctor of the Hungarian
Academy of Sciences, rector, Eötvös Loránd University
Ferenc Német chairman, Chamber of Bodyguards, Property Protection and
Private Detectives
Prof. dr. János Sallai head of department, university professor, Faculty of
Law Enforcement, National University of Public Service

Managing editor:
Founding managing editor:
Proofreader:
Editorial office:

Dr. Zsolt Németh PhD, ret. pol. colonel, university reader
Dr. Gábor Szakács
Nóra Balla, Zsuzsanna Gergely
1121 Budapest, Farkasvölgyi út 12.
magyarrendeszet@uni-nke.hu, +36 1 392 3506
Subscriptions are available at the editorial office, at the above address.
Subscription: HUF 500/issue

Vol. XVII. 2017/4.

Publisher:
Nordex Non-Profit Ltd. – Dialóg Campus Kiadó
www.dialogcampus.hu • www.uni-nke.hu
H-1083 Budapest, Ludovika tér 2.
kiado@uni-nke.hu • +36 1 432 9000
Responsible for publishing: Ildikó Petró, Managing Director
Print and bind: Nordex Non-Profit Ltd.

ISSN 1586-2895 (printed)
ISSN 1787-050X (online)

Published five times a year.

Tartalom

Előszó.....	7
Szerzőink.....	9
Lektoraink.....	11
Büntetőjog	
GÁCSI Anett Erzsébet: Dogmatikai alapvetések a fegyverek egyenlőségének elvéről.....	13
Kriminálisztika	
BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet: The Question of Identification and Individualization in the Science of Criminalistics.....	27
BUDAHÁZI Árpád: A bizonyítási kísérlet és történeti előzményei.....	33
Kriminológia	
BALASSA Bence: The Career of Dehumanization towards Cyber Space – An Inglorious Story Vol. 1.....	47
Menekültügy	
URBÁN Ferenc: Asylum Seekers and Refugees in the EU.....	55
Rendészeti (nemzetközi) együttműködés	
BALASSA Bence: A nemzetközi együttműködés jelentősége az NKE International Staff Week tapasztalatainak tükrében.....	67
Rendészettörténet	
SALLAI János: The Training System of the Royal Hungarian Police after its Nationalisation (1920).....	87
TÓTH Eszter Zsófia: Gyermekrablás a Hallo bárnál (Budapest, 1987. december 23.).....	107
Rendészettudomány	
BORSZÉKI Judit: The Definition of Specific-Purpose English Language Competences Needed in Border Control and their Development Potentials. I. The Issues of Defining Specific-Purpose Language Competences.....	123
CHRISTIÁN László: Overview of law enforcement in Hungary, with special respect to local level law enforcement.....	143
KLOTZ Péter: Az integritás próbája – a megbízhatósági vizsgálatok hazai gyakorlata.....	157
PIROS Attila: Gondolatok a vezetésről, a parancsnoki munkáról.....	177
ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella: A Case Study Based on a Spontaneous Discourse of Greek–Hungarian Bilinguals in Respect of Interjections, Swear Words and Syntactical Mistakes, as Regards Gender.....	193

Előszó

Az olvasó figyelmébe

Az elmúlt évihez hasonlóan szerettünk volna idén is egy tisztán angol nyelvű számot megjelentetni: nem sikerült, 2017-re öt számot irányzott elő számunkra az egyetem, számonként megnövelt terjedelemben, ugyanakkor a szerzői aktivitás némileg csökkent. Így született meg ez a „vegyes” számunk, de változatlanul sokszínű, a rendészet és a rendészettudomány sok érdekes, izgalmas problémáját célul tűzve. Ennek megfelelően a tartalomjegyzék struktúrája a tudományterületek és rendészeti gyakorlatok felosztását követi, nem pedig a nyelvi megjelenítést. Szerzőink döntő többsége PhD-fokozattal rendelkezik, a többiek is erre irányuló képzésben vesznek részt, azaz doktoranduszok.

A tanulmányok közös jellemzője a hatékony, de tisztességes hatósági működés fontosságának igazolása: így kerül terítékre a büntetőeljárás alapelveinek tekintett fegyveregyenlőség, a megbízhatósági vizsgálatok eredménye, a gyűlöletvezérelt kommunikáció térnyerésének története és veszélye, a menekültügyi európai tendenciák kihívása, és mindezekkel összefüggésben a rendőrség vezetéstudományi komplexitása.

Az egyik közlemény a helyi közbiztonság rendőrségi vonatkozásaival foglalkozik, amelyhez hozzáilleszthető a Rendészettudományi Kar sikeres projektje a nemzetközi együttműködés fejlesztésében. További két szerzőnk a kriminalisztika kiemelkedő jelentőségű műveletét, az azonosítás tárgykörét vizsgálja elméleti általánosságban, és konkrétan a bizonyítási kísérlet vonatkozásában.

Két nyelvtanárunk is jelentkezett: egyikük a határrendészeti szaknyelv EU-s fejlődését és képzési gyakorlatait elemzi, a másik kolléga pedig a gendernyelvészet személyiségre vonatkozó specialitásait mutatja be. Ez utóbbi első pillantásra ugyan távol van a rendészettudománytól, mégis érdemesnek tartjuk a megjelenésre, mert a rendészeti felsőoktatásban – nemcsak a nyelvi képzésben, de akár a kriminalista curriculumban is – hasznosulhat.

Rendészettörténeti rovatunk sem hiányozhat: ezúttal egy, még a szocialista korszakbeli, nagy társadalmi izgalmat keltő gyermekrablás nyomozását és társadalomtörténeti hátterét ismerjük meg, valamint okulhatunk a rendőrképzés száz évvel ezelőtti módszereiből is.

Németh Zsolt
felelős szerkesztő

Szerzőink

BALASSA Bence r. őrnagy, PhD, tanársegéd, NKE RTK Rendészetelméleti és -történeti Tanszék

BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet dr., r. ezredes, tanszékvezető egyetemi tanár, NKE Rendésztudományi Kar, Kriminálisztikai Intézet Krimináltechnikai Tanszék

BORSZÉKI Judit dr., PhD, nyelvtanár, NKE Rendésztudományi Kar, Idegennyelvi és Szaknyelvi Központ

BUDAHÁZI Árpád dr., r. őrnagy, PhD, adjunktus, NKE Rendésztudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőeljárásjogi Tanszék

CHRISTIÁN László dr., r. alezredes, PhD, tanszékvezető egyetemi docens, NKE Rendésztudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék Doktori Iskola

GÁCSI Anett Erzsébet dr., PhD, egyetemi adjunktus, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete

KLOTZ Péter dr., PhD-hallgató, NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

PIROS Attila dr., r. dandártábornok, főkapitány, Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság

SALLAI János dr., prof., r. ezredes, tanszékvezető egyetemi tanár, NKE Rendésztudományi Kar, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék, NKE Rendésztudományi Doktori Iskola törzstag és kutatási területvezető

TÓTH Eszter Zsófia dr., történész, PhD, VERITAS Történetkutató Intézet

URBÁN Ferenc, társadalomstatistikus, Központi Statisztikai Hivatal, Vándorlásstatistikai osztály

ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella dr., PhD, egyetemi adjunktus, központvezető, NKE Rendésztudományi Kar, Idegennyelvi és Szaknyelvi Központ

SOM Zoltán oktató, munkatárs, NKE Államtudományi és Közigazgatási Kar, E-közszolgálati Fejlesztési Intézet, Információbiztonsági Tanszék, PhD-hallgató, NKE Közigazgatástudományi Doktori Iskola

TIRTS Tibor dr., r. őrnagy, tanár, NKE RTK Kriminálisztikai Intézet, Krimináltaktikai és Metodikai Tanszék

TÓTH Nikolett Ágnes dr., r. őrnagy, PhD, egyetemi adjunktus, NKE RTK Rendészetelméleti és -történeti Tanszék

Lektoraink

BLASKÓ Béla prof. dr., ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, NKE Rendészettudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete

DEÁK József dr. jur. r. alezredes, NKE Nemzetbiztonsági Intézet

FENYVESI Csaba dr. habil., egyetemi docens, PTE ÁJK Büntető- és Polgári Eljárásjogi Tanszék

FICSOR Krisztina dr., egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Joghölcseleti és Jogszociológiai Tanszék

FÓRIZS Sándor prof. dr. egyetemi tanár, ny. r. dandártábornok, NKE Rendészettudományi Kar, Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék

HAIG Zsolt prof. dr., ezredes egyetemi tanár, NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Katonai Üzemeltető Intézet, Elektronikai Hadviselési Tanszék, Elektronikai Hadviselési Szakcsoport

HÉRA Gábor PhD, kutató, szociológus

HEVESI Krisztina dr., egyetemi adjunktus, ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

LÉVAY Miklós prof. dr., tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Kriminológiai Tanszék

MAJOR Róbert dr., PhD, r. ezredes, tanszékvezető egyetemi docens, NKE Rendészettudományi Kar, Közbiztonsági Tanszék

RÁCZ József prof. dr., PhD, DSc, tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

SALLAI János prof. dr., r. ezredes, tanszékvezető egyetemi tanár, NKE Rendészettudományi Kar, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék

SZÁDECZKY Tamás dr., PhD, adjunktus, NKE Államtudományi és Közigazgatási Kar, Elektronikus Közszolgálati Intézet

Dogmatikai alapvetések a fegyverek egyenlőségének elvéről¹

GÁCSI Anett Erzsébet²

A tisztességes eljáráshoz való jognak általánosan elismert lényegi eleme a fegyverek egyenlőségének elve. A jogelmélet és a joggyakorlat által ki-munkált elv a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelem-nek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége elv azonban nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen.

Kulcsszavak: büntető eljárásjog, fegyverek egyenlőségének elve

Bevezetés: a fegyverek egyenlősége elvének fogalmi meghatározása

Valamennyi jogállami büntetőeljárásnak alfája és omegája a *tisztességes (fair) eljáráshoz való jog* érvényesülése. A vezérelvként kezelt jognak számos, nemzetközi egyezményekben nevesített eleme van, léteznek azonban olyan elemei is, amelyek nevesítés nélkül a jogdogmatika és joggyakorlat által kialakított megfelelő értelmezési móddal olvashatóak ki a tisztességes eljáráshoz való jogra vonatkozó rendelkezésekből.

A fair eljáráshoz való jognak az egyik ilyen általánosan és nem vitatottan elismert „*lényegi eleme*”³ a fegyverek egyenlősége, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson.⁴ Kiemelendő azonban, hogy a fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és védelem jogosítványainak teljes azonosságát (azaz az elv nem jelenti a teljesen azonos jogok biztosítását⁵), de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen.⁶

¹ A tanulmány az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-4 Kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

² dr. GÁCSI Anett Erzsébet PhD, egyetemi adjunktus, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Büntügyi Tudományok Intézete
dr. Anett Erzsébet GÁCSI PhD, Senior Lecturer, University of Szeged, Faculty of Law and Political Sciences, Institute of Criminal Law and Criminal Science
orcid.org/0000-0003-3455-4629, gacsi.anett@juris.u-szeged.hu

³ Vö. Sudre (2016) 338.; Toma (2011) 1–3.

⁴ 6/1998. (III. 11.) AB hat., ABH 1998, 91, 93; Paczolay (2012) 391.

⁵ Vö. Róth (2003) 729.; Paczolay (2012) 392.

⁶ 6/1998. (III. 11.) AB hat., ABH 1998, 91, 93.

Jelen tanulmány keretei között a fegyveregyenlőség néhány alapvető dogmatikai kérdésére térek ki. Így elsőként a már feledésbe merült ügyfél, ügyfélegyenlőség kérdésére. Ezzel kapcsolatban arra keresem a választ, hogy a büntetőeljárásokban beszélhetünk-e egyáltalán ügyfelekről; amennyiben igen, kik azok; vajon az ügyfélegyenlőség vagy a fegyveregyenlőség a helyes (egyáltalán van-e helyes) terminus az eljárásban részt vevő vád és védelem joghelyzetét biztosító intézmények összefoglaló elnevezésére. Másodsorban megvizsgálom a fegyverek egyenlőségének szabályozását az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az Emberi Jogok Európai Bírósága által kialakított standardok alapján. Végül pedig kitérek arra, hogy a magyar Alkotmánybíróság hogyan értelmezi ezt.

Helyes (?) terminológia: fegyverek egyenlőségének elve, avagy az ügyfélegyenlőség elve

A tisztességes eljáráshoz való jogot nemzetközi szinten elsőként az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény vagy EJEE) 6. cikke deklarálta. E cikket „common law” befolyással fogalmazták meg. A tisztességes eljáráshoz való jogból levezethető fegyverek egyenlősége elvnel (elsősorban annak *elnevezésénél*) ennek pedig jelentősége van.

Az angolszász – és ezen belül kizárólagosan az *angol* – megközelítés a *büntetőeljárás szigorúan magánjogias* felfogását képviseli, amely szerint a per a két szembenálló egyenlő fél küzdelme.⁷ Kiválóan szemlélteti ezt Tom Bingham munkájában, aki együtt említi a vádlót és a felperest, valamint a vádlottat és az alperest, és a fegyverek egyenlősége elvére alapozva azt vallja, hogy „az eljárásnak mindkét oldal vonatkozásában fairnek kell lennie”.⁸ Bingham álláspontja szerint ez általánosság szintjén abban ölt testet a büntetőeljárásokban, hogy „az eljárásnak mind a vádló, mind a vádlott számára fair lehetőséget kell biztosítania arra, hogy bizonyítsa a büntetőigény létét, valamint cáfolja azt”.⁹ Erdei Árpád szerint a régi idők bírósági párbajaira utaló elnevezés – fegyverek egyenlősége – (tudniillik a bírósági párbajoknál szigorú szabály volt, hogy a dárdák hossza egyenlő legyen) azt a követelményt fejezi ki, hogy a vád és védelem eljárási eszközei, ha *nem is azonosak, de egyenlő erejűek* legyenek.¹⁰ (Előreszaladva: Erdei az EJEB joggyakorlatát vizsgálva kijelenti, hogy „a fegyverek egyenlőségét a terheltnek és a védőnek biztosított ügyféli jogok megteremtik”.¹¹) Hasonlóan vélekedik Stefan Trechsel, aki az ókori Rómában közkedvelt gladiátorjátékokkal azonosította a büntetőeljárást, az abban részt vevő alanyokat (vád és védelem oldala) pedig magukkal a gladiátorokkal.

⁷ Ezzel szemben az amerikai büntetőeljárás közjogi jellegű (ebből következik többek közt, hogy a *fairness* igényt, jogot csak a terheltnek vindikálják). Vö. Bárd (2016) 113–114.

⁸ Bingham (2011) 90.

⁹ Uo.

¹⁰ Erdei (2011) 235.

¹¹ Erdei (2011) 236.

Álláspontja szerint „a karddal és pajzzsal felfegyverzett, s a vele hálóval és szigonnyal szembenálló két harcoló gladiátor fegyverei nem azonosak, azonban egyenértékűek a küzdelemben”.¹²

A fegyverek egyenlősége elvének elnevezése a francia szakirodalomban vitatott, helyesebbnek látják az eljárási résztvevők jogainak egyensúlya (*équilibre des droits des parties*), úgynevezett „ügyfélegyenlőség” kifejezés használatát.¹³ A francia büntetőeljárás törvény ugyanis már a „preambulumában” (*Article préliminaire*) rögzíti: „A büntetőeljárásnak igazságosnak (*équitable*), kontradiktóriusnak (*contradictoire*) kell lennie, és gondoskodnia kell az eljárási résztvevők jogainak egyensúlyáról (*préservé l'équilibre des droits des parties*).”¹⁴

A francia büntetőeljárásban megjelenő ügyfélegyenlőség terminológia (francia doktrína¹⁵) jobban kifejezi a kontinentális büntetőeljárás rendszerek – legalábbis annak bírósági szakaszának – jellemzőit: az aktívabb bírói szerepvállalást és a felek viszonylag passzívabb közreműködését, szemben a fegyverek egyenlősége kifejezéssel, amely inkább az ügyfelek csatáját megfestő angolszász tárgyalási rendszerrel azonosítható,¹⁶ ahol a felek küzdeleméből csak akkor kristályosodik ki az igazság, ha azok valamennyire egyenlő eséllyel indulnak.¹⁷

Az ügyfélegyenlőség kérdése a régebbi hazai büntető eljárásjogi szakirodalomban is (sarkalatos kérdésként) megjelent. Ezzel kapcsolatban a kiindulópont az úgynevezett *jogviszonyelmélet* elismerése vagy éppen annak elutasítása volt. Amíg Balogh Jenő elutasította a jogviszonyelméletet (és így elutasította azt, hogy lennének ügyfelek a büntetőeljárásban, azaz abban ügyfélegyenlőség sincs);¹⁸ addig Vargha Ferenc¹⁹ és Finkey Ferenc a vádrendszerből levezetve elismerték annak létét.

Egyetértve Finkey Ferencsel az ügyfelek fogalma és köre elválaszthatatlanul összefügg a büntetőeljárások lényegével, céljával. Kérdés azonban, hogy amíg a Bp. (bűnvádi perrendtartás) idején hazánk jogviszonyelméletet támogató perjogászai szerint „mivel a büntetőeljárás fő része maga a per (a tárgyalás), akkor feleknek kell abban lenniük”,²⁰ addig a mai magyar büntetőeljárásokban, ahol elméletileg a büntetőeljárás két egyenlő főszakaszra osztható (előkészítő: nyomozással és „ügyészi szakkal”; valamint bírósági szakaszra) beszélhetünk-e ügyfelekről. Itt szükséges egy rövidebb kitérőt tennem. Finkey a büntetőeljárásokat – a polgári és közigazgatási eljárásokhoz hasonlóan – *kétoldalú jogvédelmi eszköznek* tekintette. Amíg egyik oldalon az eszköz az állam kezében van a jogrend fenntartásához, addig másik oldalon az egyénnél (a terhelnél), éppen az állammal, az állami hatóságokkal szemben „az alanyi jogok oltalmára, az alaptalan

¹² Trechsel–Summers (2006) 96.

¹³ Dintilhac (2003) 129–150.

¹⁴ A francia szakirodalom szerint ez nem más, mint valójában a büntetőeljárás általános céljának meghatározása. Bouloc et al. (2012) 104.

¹⁵ Toma (2011) 3.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Bárd P. (2016) 439.

¹⁸ Balogh (1901) 13–15..

¹⁹ Balogh et al. (1909) 585.

²⁰ Finkey (1914) 2.

gyanúsítások, az egyén személyes szabadságát, becsületét, vagyonát veszélyeztető hatósági üldözés, önkénykedés megszüntetésére, az ártatlanságának bírói megállapítására, s bűnösség esetén is a bűncselekmény jogkövetkezményeinek méltányos és emberies alkalmazására”.²¹ Ennek megfelelően a *büntető pert anyagi jogi* (más megközelítésben: *absztrakt*²²) *értelemben* az állam és a terhelt közti *sajátos közjogi viszony*nak tekintette, amelyben a *terhelt ügyféli minőségben vesz részt*, az eljárási kötelezettségei mellett törvényben biztosított eljárási jogok is megilletik.²³

Továbbment azonban az anyagi jogi értelmezésen (és ezzel együtt a jogviszonyelméleten), és meghatározta a *büntetőper perjogi* (más megközelítésben: *konkrét*²⁴) *értelmét* is. Finkey e tekintetben úgy látta, hogy nem az állam és a terhelt állnak mint ügyfelek egymással szemben. A funkciómegosztás elvéből kiindulva (a vád, a védelem és az ítékezés elkülönülése) ügyfeleknek a vád és védelem alanyait tartotta (a védelmen belül is elsősorban a terheltet). Álláspontja szerint „az állam mint a büntetőhatalom tulajdonosa [...] külön hatóságokat állít fel a vádemelésre és képviselőre vagy bizonyos esetekben a sértettet jogosítja fel [erre]; [...] a büntető bíróság feladatát s hatáskörét kizárólag az ítékezésre, illetve a per eldöntésére korlátozza; [...] a terheltnek pedig a perbeli jogainak biztosítása és szakszerű érvényesíthetése végett nemcsak, hogy megengedi a védelmet, [de bizonyos esetekben kötelezővé is teszi azt]”.²⁵ Ebben a felfogásban tehát ügyfélnek a vádlót és a vádlottat tekintette: „ő közöttük folyik tényleg a harc, a jogvita, míg a bíróság mint harcon kívülálló pártatlan döntő hatóság, csak a per külső rendjére ügyel, a feleket perbeli jogaik és kötelességeik teljesítésére felhívja, esetleg ezeknek a való tényállás és az ügy eldöntésére lényeges más körülményeknek tisztázása körül elkövetett mulasztásait kiegészíti s az egyes perszakaszokban a szükséges határozatokat meghozza.”²⁶ Álláspontom szerint ezt a felfogást *materiális ügyfélfogalomként* lehet(ett volna) definiálni. E fogalomnak azonban az (volt) a hibája, hogy eltünteti az ügyfelet akkor, ha a terheltet felmentik vagy az eljárást megszüntetik, ugyanis ha nincs büntetőjogi igény, nincs ügyfél sem.²⁷

Finkey mind az ügyészséget (mint közvádló), mind a sértettet (mint magánvádló, pótmagánvádló) ugyanakkor csak *perjogi értelemben vett ügyfélnek* tekintette. Ezt az úgynevezett *processzuális ügyfélfogalomként* lehet(ett) meghatározni, amelynek lényege, hogy „ügyfél valójában az, aki valamely jogvita eldöntésére ítéletet vár”.²⁸ A fentiek (ügyészség, sértett mint vádképviselő) a bűnüldözésre irányuló állami feladat képviselői: az ügyész a legalitás elve alapján jár el; a magánvádló, pótmagánvádló pedig csak a szigorú törvényi feltételek megléte esetén képviselheti a vádat. Sőt – Finkey

²¹ Finkey (1914) 3–4.

²² Finkey (1916) 195.

²³ Finkey (1914) 4., 20–22., 28., 34.; Finkey (1916) 191–192.

²⁴ Finkey (1916) 195.

²⁵ Finkey (1914) 4–5.

²⁶ Finkey (1914) 5., 23–24., 30., 35.; Finkey (1916) 191.

²⁷ Vö. Király (2003) 163.

²⁸ Király (2003) 163.

ugyan még nem fogadta el²⁹ – ebben a felfogásban (processzuális ügyfélfogalom) a magánfél is ügyfélnek tekinthető a polgári jogi igény érvényesítése tárgyában. Kiemelendő azonban, hogy a sértett önmagában (tehát nem magánvádlóként, pótmagánvádlóként vagy magánfélként) nem minősül(t) ügyfélnek a büntetőeljárásban.³⁰

A terheltet *teljes jogú*, azaz anyagi jogi és perjogi értelemben vett ügyfélnek tekintette, aki személyesen érdekelt a perben, s „aki tetszése szerint élhet perbeli jogaival”.³¹ A terhelt teljes jogú ügyféli minőségével kapcsolatban azonban felmerült, hogy a védő ügyfélnek vagy „csak” önálló főszemélynek tekinthető-e. Finkey általában véve nem ismerte el valamennyi védő ügyféli minőségét, csak az úgynevezett közvédői intézmény, azaz jogállásánál fogva a kötelező védelmes esetkörökben kirendelt védőt tekintette perjogi értelemben vett ügyfélnek.³²

Összegzően elmondható tehát, hogy Finkey elismerte a felek létezését a büntetőperekben azzal, hogy a vádló valójában csak a perben (a bírósági szakban) ügyfél, se előtte, se utána nem minősül annak. Ugyanakkor azt is megjegyezte, hogy az ügyész nem egyoldalú ügyfél: közhatóság is, igazságügyi feladatai is vannak (ilyen például a materiális védelem jogintézménye vagy az, hogy a terhelt javára is nyújthat be jogorvoslatot), ez azonban nem rontja le az ügyész ügyféli minőségét.³³ Mindezekkel együtt pedig elismerte az ügyfélegyenlőség fogalmát.

A régebbi hazai szakirodalomból még egy példát kiemelve: Hacker Ervin 1943-as munkájában (*A magyar büntetőeljárásjog rövid vázlat*a. Miskolc, Ludwig nyomda) szintén *ügyfélegyenlőség* követelményéről ír. Szerinte az anyagi igazság megvalósítása érdekében kívánatos lenne, hogy a vádló és a vádlott – perbeli állásukból adódóan – egyenlő jogokkal bírjanak, hogy „megvalósíttassák az ügyfélegyenlőség elve”.³⁴ Ugyanakkor elismerte, hogy az elv büntetőeljárásokban való megvalósítása „minden igyekezet ellenére nem sikerülhet teljesen”, azonban igyekezni kell a perbeli egyenlőtlenségek kiküszöbölésére.³⁵

Jelenleg hazánkban az ügyfélegyenlőség fogalmát tekintve többségben vannak az „*etatista nézetet*” vallók.³⁶ Például Bérces Viktor László részletesen foglalkozott az ügyfélegyenlőség – fegyverek egyenlősége kifejezéssel (azzal a megszorítással, hogy a francia doktrínát egyáltalán nem vizsgálta). A következő megállapításra jutott: „a büntetőeljárásban nem tartom helyénvalónak az ’ügyfélegyenlőség’ terminus használatát [...] sem a terhelt, sem a védő nem ügyfele az eljáró szerveknek [...] az ’ügyfél’ kifejezés polgári jogi kategória, s mint ilyen a felek mellérendeltségi viszonyára utal [...]”.³⁷ E körben szintén kiemelendő a pécsi büntetőeljárásjogi iskola egyik

²⁹ Finkey (1916) 198–199.

³⁰ Finkey (1916) 197–198.

³¹ Finkey (1914) 5–6.; Finkey (1916) 193., 198.

³² Finkey (1916) 198.

³³ Finkey (1914) 37–38.; Finkey (1916) 196.

³⁴ Hacker (2003) 48–49.

³⁵ Hacker (2003) 49.

³⁶ Az *etatista* kifejezéshez lásd: Erdei (2011) 176.

³⁷ Bérces (2014) 38–39.

doyenje, Tremmel Flórián, aki rámutatott arra, hogy az eljárásjogi törvény tudatosan nem alkalmazza az ügyfélfogalmat. Így a II. Be. kapcsán (1973. évi I. törvény, a régi Be.) helyesli azt a miniszteri indokolást (II. Be. 9. §), amely szerint a vádló és a vádlott nem lehetnek egyenjogú felek, mitöbb úgy fogalmaz, hogy a terhelt az ügyészhez viszonyítva „halmozottan hátrányos helyzetben” van.³⁸

Ezzel szemben Király Tibor szerint „az ügyfél a büntetőeljárásban valóság, a kontraktórius tárgyalás nélkülözhetetlen eleme [...] az abban a szembenálló, úgynevezett ellenlábás személyeket jelöli”.³⁹ Király szerint ez igaz még úgy is, hogy a hatályos Be. (1998. évi XIX. törvény) nem él az ’ügyfél’ kifejezéssel, az csak a szakirodalomban tovább élő fogalom. Király – követve a Finkey által rendszerben elhelyezett materiális és processzuális ügyfélfogalmat – különbséget tesz aktív (azaz igényt érvényesítő), és passzív (akivel szemben az igényt érvényesítik: terhelt és így a védő) ügyfélfogalom között. E kontextusban pedig az ügyfelek jogi helyzete az ügyfélegyenlőség.⁴⁰ Király ugyanakkor elismeri, hogy a legújabb szakirodalmakban „az ügyfelek kölcsönös viszonyában a fegyverek egyenlőségét tartják elérendő célnak”, azaz a cél a jogi eszközök igénybevételének egyenlősége lenne a büntetőeljárásokban.⁴¹

A fentebbi elnevezésbeli „vita” ellenére – megjegyezve azt, hogy az egyes eltérő álláspontokat csak felvillantani állt módomban jelen munka keretei között – az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: Bíróság vagy EJEB) elismeri és következetesen használja a *fegyverek egyenlősége kifejezést*.⁴² (Jelen tanulmányban – az EJEB gyakorlatára figyelemmel – én is fegyverek egyenlősége elv kifejezést használom a továbbiakban.) Sőt ma már kijelenthető, hogy az EJEB gyakorlatának köszönhető az, hogy az elv a kontinentális jogrendszerekben is fontos elvvé vált.⁴³ Ugyanakkor képviselhetőnek (mitöbb: igazoltnak) tartom azt az álláspontot, hogy a *büntetőeljárások bírósági szakában ügyfelek (vádló, terhelt) állnak egymással szemben*.

A fegyverek egyenlőségének doktrínája az Emberi Jogok Európai Egyezményében és az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában

A fegyverek egyenlőségének elve kiolvasható az Emberi Jogok Európai Egyezményének tisztességes eljárásról szóló 6. cikkéből. Az Egyezmény azonban csak a legalapvetőbb jogelveket deklarálja, annak tartalmát az Emberi Jogok Európai Bírósága tölti ki tartalommal.

Közismert, hogy a strasbourgi jog összességében klasszikus angolszász típusú esetjognak tekinthető, ahol a szabály (az Egyezmény) ismerete önmagában semmit sem ér

³⁸ Tremmel (2004) 91.

³⁹ Király (2003) 163.

⁴⁰ Király (2003) 163–164.

⁴¹ Király (2003) 164.

⁴² Vö. *Delcourt v. Belgium* (Application no. 2689/65) Judgment of 17 January 1970, ECtHR Ser. A. No. 11.

⁴³ Vö. Paczolay (2012) 391.

a Bíróság joganyagának ismerete nélkül. Ez a joganyag azonban szükségképpen nem állandó, hanem az évek múlásával maga is változik – evolucionista jellegű változás; nem egyszer éppen a korábbi joggyakorlattal ellentétes irányba – revolucionista jellegű változás.⁴⁴ A fegyverek egyenlősége elv vizsgálatánál inkább az evolucionista változás mutatható ki. A Bíróság gyakorlata alapján a fegyverek egyenlősége elv szűkebb és tágabb értelemben is vizsgálható.⁴⁵

Szűkebb értelemben a terheltnek (az Egyezmény szövege alapján: bűncselekménnyel gyanúsított személynek) azt a jogát jelenti, hogy „kérdéseket intézzen vagy intézhessen a vád tanúihoz, és kieszközölhesse a mentő tanúk megidézését és kihallgatását ugyanolyan feltételek mellett, mint ahogy a vád tanúit megidézik, illetve kihallgatják”. Azaz szűkebb értelemben a fegyverek egyenlőségének elve az *Egyezmény 6. cikk 3. bekezdés d) pontját* foglalja magában: a tanúkihallgatás kérdéskörét érinti. Megjegyzendő, hogy itt is csak az egész eljáráshoz képest vizsgálhatók az állítólagos egyezményesértékek, így egy-egy kiragadott momentumnak akkor lesz ügödöntő jelentősége, ha önmagában is alkalmas az eljárás tisztességének megkérdőjelezésére.

Előjáróban leszögezendő, hogy e ponttal kapcsolatban *csak a terhelt (védelem oldala) hivatkozhat az Egyezmény sérelmére*, így más büntetőeljárás alany – például a magánfél – már nem.⁴⁶ A kialakult joggyakorlat szerint azonban a terhelt sem hivatkozhat rá (a tanúk általa ki nem hallgathatóságára), ha ezt a helyzetet saját maga idézte elő.⁴⁷ A tanú kihallgatásával kapcsolatos terhelti jogok nem abszolútak, a Bíróság kialakult joggyakorlata szerint „az igazság kiderítése szempontjából nélkülözhetetlen tanúk meg nem idézése” vezet(het) Egyezményesértéshez.⁴⁸ Ezt azonban a terheltnek bizonyítania, legalábbis valószínűsítienie kell a Bíróság előtt (az önmagában tett hivatkozás tehát nem elegendő).⁴⁹

Első olvasatra, ezen értelmezés szerint a fegyverek egyenlőségének elve csak szűk körben alkalmazható, hiszen az kizárólag a tanúkra, tanúvallomásokra vonatkozik. A Bíróság azonban *a tanú fogalmát kiterjesztő módon értelmezi*.⁵⁰ Így a Bíróság gyakorlatában – a d) pont alkalmazhatósága szempontjából – az a személy is tanúnak minősül, akit a nemzeti jog eredetileg nem annak minősített, továbbá a terhelt vonatkozásában a terhelttárs is, akár együtt tárgyalják az ügyüket, akár elkülönített eljárás keretében.⁵¹ Hasonlóan kiterjesztő értelemben használja a Bíróság *a tanúvallomás* fogalmát is – tanúvallomásnak minősül ugyanis lényegében minden olyan verbális megnyilvánulás,

⁴⁴ Grád–Weller (2011) 15., 26–27.

⁴⁵ Grád–Weller (2011) 360.

⁴⁶ Grád–Weller (2011) 413.

⁴⁷ Balliu v. Albania (Application no. 74727/01) Judgment of 16 June 2005.

⁴⁸ Sadak and Others v. Turkey (Application nos. 29900/96; 29901/96; 29903/96), Judgment of 17 July 2001. A vád tanúihoz nem biztosított kérdézési joggal kapcsolatban: Hulki Günes v. Turkey (Application no. 28490/95), Judgment of 19 June 2003.

⁴⁹ Perna v. Italy (Application no. 48898/99.), Judgment of 25 July 2001.

⁵⁰ Grád–Weller (2011) 412.

⁵¹ Vö. Lucá v. Italy (Application no. 33354/96) Judgment of 27 February 2001.; Mild and Virtanen v. Finland (Application nos. 39481/98, 40227/98.), Judgment of 26 July 2005.; Balsán v. the Czech Republic (Application no. 1993/02.), Judgment of 18 July 2006.; Kaste and Mathisen v. Norway (Application nos. 18885/04, 21166/04), Judgment of 9 November 2006.

amelyet a nemzeti bíróságok az ügy elbírálása során felhasználnak. E körben azt sem tartja szükségesnek az EJEB joggyakorlata, hogy a tanú személyesen megjelenjen a nemzeti bíróság előtt,⁵² a nyomozás során tett vallomásának felolvasása is érvényesnek minősül, feltéve, hogy az ítélezésnél ezt is felhasználják bizonyítási eszközként.⁵³

Jelen tanulmány kereteit szétfeszítené, azonban a teljesség kedvéért kiemelés érdemel, hogy az anonim tanúkkal kapcsolatos kérdésnek a 6. cikk 3. bekezdés d) pontján belül speciális joggyakorlata alakult ki.⁵⁴ Általános szabály, hogy „ítéletet láthatólag nem lehet sem kizárólag, sem döntően anonim tanúk vallomására alapozni”.⁵⁵

E ponton (tanú, tanúvallomás meghatározása) érdemes röviden kitérni arra, hogy vajon a szakértő, a szakértői vélemény szubszumálható-e a 6. cikk 3. bekezdés d) pontja alá. A Bíróság következetes gyakorlata alapján a szakértőket csak akkor tekinti a d) pont hatálya alá tartozónak, ha a szakértő tényleges eljárási szerepe „nagyfokú hasonlóságot” mutat a tanúéval, némely esetben azonban az „ügy összes körülményei alapján” sorolja a d) pont alá.⁵⁶ Más esetekben (például a nemzeti bíróság nem vonja be az eljárásba a vádlott által megjelölt szakértőt, vagy nem szakértőként, hanem „csak” tanúként hallgatja ki⁵⁷) a Bíróság a 6. cikk 1. bekezdése (a tisztességes eljárás) szempontjából bírálja el a szakértővel kapcsolatos ügyet.⁵⁸ Itt is fontos azonban megjegyezni, hogy a terheltnek nem alanyi jogon jár a „bármely kérdésben bármely szakértő-tanú” kihallgatása.⁵⁹

Tágabb értelemben a vád és védelem jogosítványainak egyenlőségét jelenti az ügy megismerése, a jelenlét és a bizonyítás terén. Azaz a Bíróság az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdése alapján foglalkozik azokkal a „fegyveregyenlőtlenségre” hivatkozó kérelmekkel, amelyek nem az egyezményi szóhasználat szűk értelmével [6. cikk 3. bekezdés d) pont] kapcsolatosak.⁶⁰

Az esetjog alapján olyan sérelmezett helyzetek teremtik meg az Egyezményisértést, és ezzel a fegyverek egyenlősége elvének csorbulását, mint amikor a kérelmezőnek csak rövid határidő áll rendelkezésére az elsőfokú ítélet elleni jogorvoslat benyújtására, miközben az ügyész semmilyen határidő nem köti,⁶¹ vagy hogy a védelemmel ellentétben

⁵² Ezzel ellentétesen: Rudnichenko v. Ukraine (Application no. 2775/07), Judgment of 11 July 2013.

⁵³ Kostovski v. Netherlands, Judgment of 20 November 1989, Series A no. 166. Legújabbban a Bíróság erre nézve egy úgynevezett *hármás lépcsős tesztet* dolgozott ki: Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom [GC], nos. 26766/05 and 22228/06, ECHR 2011; Schatschaschwili v. Germany [GC], no. 9154/10, 15 December 2015.

⁵⁴ Kostovski v. the Netherlands, Judgment of 20 November 1989., Series A no. 166; Lüdi v. Switzerland, Judgment of 15 June 1992, Series A no. 238; Van Mechelen and Others v. the Netherlands, Judgment of 23 April 1997, Reports 1997-II. 691. p.; vö. továbbá A.M. v. Italy (Application no. 37019/97), Judgment of 14 December 1999.; P.S. v. Germany (Application no. 33900/96), Judgment of 20 December 2001.; Bocos-Cuesta v. the Netherlands (Application no. 54789/00), Judgment of 10 November 2005.; Bonev v. Bulgaria (Application no. 60018/0), Judgment of 8 June 2006.

⁵⁵ Grád-Weller (2011) 421.

⁵⁶ Bönisch v. Austria, Judgment of 6 May 1985, Series A no. 92.

⁵⁷ Vö. Brandstetter v. Austria, Judgment of 28 August 1991, Series A no. 211.

⁵⁸ Lásd: Balsytė-Lideikienė v. Lithuania (Application no. 72596/01) Judgment of 4 November 2008.

⁵⁹ Vö. Doorson v. the Netherlands, Judgment of 26 March 1996, Reports 1996-II. 446.

⁶⁰ Grád-Weller (2011) 360.

⁶¹ Árnyaltabban foglalkozik a témával: Ben Naceur v. France (Application no. 63879/00), Judgment of 3 October 2006.

a vád előre értesül az eljáró bíróság összetételéről.⁶² Szintén a tágabb értelmezés alapján fegyveregyenlőtlenséget lehet megállapítani akkor, amikor a védelem nem tekinthet bele egyes dokumentumokba a vád anyagából, vagy nem kaphat a lényeges iratokból másolatokat.⁶³ Abszurdnak tűnik, azonban a Bíróság esetjogában mégis előfordult, hogy a büntetőeljárásban a legfőbb ügyész (vád képviselője) és a Legfelsőbb Bíróság előadó bírója titkos levelezést folytatott az ügyben;⁶⁴ vagy amikor a vád képviselője titkosan nyújtott be beadványt a bírósághoz, azaz úgy, hogy arról a védelem nem szerzett hivatalosan tudomást és arra reagálni sem tudott.⁶⁵

Álláspontom szerint a fentiek alapján a tágabb értelemben vizsgált (6. cikk 1. bekezdés) fegyverek egyenlőségét két alcsoportba lehet sorolni. Egyfelől az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdését megvalósító csoportba, azon indok alapján, hogy a 6. cikk 1. pontja szubszidiárius jellegű klauzula, azaz ha nincs olyan specifikus a 6. cikk 3. bekezdés d) pontjában nevesített körülmény, amely alapján az ügyet vizsgálni lehetne. A fentebb hivatkozott esetek jórészt ebbe az alcsoportba sorolhatók be. Másfelől az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdését megvalósító csoportba, azon indok alapján, hogy az eset komplex, a 6. cikk 2. és 3. bekezdését (esetleg annak több pontját) is érinti. Utóbbi alcsoport esetén további feltétel, hogy az egyes pontok önmagukban még nem lennének alkalmasak a 6. cikk sérelmének megállapítására. Nézetem szerint ezen csoport iskolapéldájaként lehet aposztrofálni a Barbera, Messegué és Jabardo v. Spanyolország ügyet, amelyben a terrorcselekmény elkövetésével gyanúsított kérelmezőket csak a „sorsdöntő” tárgyalás előtti éjszakán szállították át Barcelonából a 600 km-re fekvő Madridba, ami azzal járt, hogy a tárgyalás reggelén fizikailag és szellemileg egyaránt kimerültek voltak. Az ügyben további problémát okozott, hogy a bírósági tanács három tagjából kettőnek a személyét – köztük a tanács elnökét – a tárgyalás reggelén változtatták meg, amely nem adott lehetőséget arra, hogy a védelem ez ellen kifogást emeljen. Az ilyen előzményeket követően megtartott tárgyaláson a bíróság csak részben (vagy egyáltalán nem) foglalkozott a bizonyítási anyag döntő részével, rendkívül rövid tárgyalást követően hozott bűnösséget megállapító ítéletet, amelyet szintén sérelmezett a védelem oldala. Ezek az eljárási szabálysértések részint az Egyezmény 6. cikk 2. bekezdés, részint a 3. bekezdés d) pontja fogalmi körébe tartoznak. A Bíróság azonban egységesen a 6. cikk 1. bekezdése alapján úgy találta, hogy a fenti szabálysértések együttes hatásukat tekintve az Egyezmény megsértésével jártak.⁶⁶ Valójában az ügyben végül a tisztességes eljáráshoz való jognak a sérelmét mondta ki a Bíróság, azzal hogy a fegyverek egyenlőségének elve is csorbult.⁶⁷

⁶² Kremzow v. Austria, Judgment of 21 September 1993, Series A no. 268-B.

⁶³ Öcalan v. Turkey (Application no. 46221/99), Judgment of 12 March 2003.

⁶⁴ Josef Fischer v. Austria (Application no. 33382/96), Judgment of 17 January 2002.; Lanz v. Austria (Application no. 24430/94), Judgment of 31 January 2002.

⁶⁵ Bulut v. Austria, Judgment of 22 February 1996, Reports 1996-II., 346. p.; Meftah and Others v. France (Application 32911/96, 35237/97, 34595/97), Judgment of 26 July 2002; Kabasakal and Atar v. Turkey (Application nos. 70084/01, 70085/1), Judgment of 19 September 2006.

⁶⁶ Barbera, Messegué and Jabardo v. Spain, Judgment of 6 December 1988, Series A no. 146.

⁶⁷ Hasonló eljárási szabálysértések alapján döntött ugyanígy a Bíróság a Gencer and Others v. Turkey ügyben, (Application no. 6291/02) Judgment of 21 December 2006.

A fegyverek egyenlőségének elve a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatában

A fegyverek egyenlősége elvének a magyar Alkotmánybíróság olvasata szerint kettős feltétele van. Egyfelől a felek mindegyikének személyes jelenléte az eljárási cselekmények során – az AB szerint e feltétel a nemzetközi szervek esetjogában is az egyik legkidolgozottabb terület⁶⁸ –, másfelől feltétele az, hogy az ügyben releváns adatokat a vád és védelem ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhessék meg.⁶⁹

A magyar Alkotmánybíróság is több határozatában foglalkozott a tisztességes eljáráshoz való jogból levezethető elvvel. Így (a teljesség igénye nélkül) a büntetőeljárások vonatkozásában a *védelemhez való joggal* kapcsolatban a 6/1998. (III. 11.) határozatában a megfelelő idő és lehetőség a védelem előkészítésére kapcsán; a 8/2013. (III. 1.) határozatában a védő első gyanúsított kihallgatásra való megfelelő időben és igazolható módon való értesítése kapcsán; a 61/2009. (VI. 11.) határozatában a jogerő utáni iratokhoz hozzáféréssel kapcsolatban; a 104/2010. (VI. 10.) határozatában pedig a védett tanúval (annak büntetőeljárás helyzetével, védelmével) kapcsolatban vizsgálta a fegyverek egyenlőségének elvét.⁷⁰

Mint látható az Alkotmánybíróság a büntetőügyekben elsősorban a *védelemhez való jog* (és mellette más rendelkezések) értelmezésével vizsgálta a fegyverek egyenlőségének elvét. Noha a védelemhez való jog „az alkotmányos büntetőeljárás jog egyik olyan alapelve, amely a *büntetőeljárás valamennyi szakaszában* számtalan különböző részlet-szabályban érhető tetten”,⁷¹ ugyanakkor nem jelenti annak alkotmányos kötelezettségét, hogy az alapjog az egyes eljárási szakaszokban azonos tartalommal és egységes részletszabályokkal érvényesüljön. Így a jogalkotó különbözőképpen határozhatja meg a védelemhez való jog egyes részletszabályait a törvényes vád megalapozottságát szolgáló nyomozás, valamint a büntetőjogi felelősség kérdése felől döntő bírósági eljárásban. Amíg a nyomozási szakasz szerepe az, hogy a bűncselekmény elkövetésének gyanújától a vádemeléshez megkívánt bizonyosság fokáig a cselekményt felderítése, addig a büntetőbírói szakasz feladata a vádban foglalt cselekmény elbírálása. Éppen ezért a nyomozás feladatainak teljesíthetősége miatt a *fegyverek egyenlőségének* alkotmányos elve a *büntetőeljárás nyomozási szakaszában csak korlátozásokkal érvényesülhet*.⁷² Mindezekből azt is tudjuk, hogy a bírósági tárgyalás megtartásának főszabály szerint egyik akadály a védő távolmaradása (feltéve persze, hogy a védő tárgyalási részvétele kötelező); a nyomozás során azonban a védői jelenlét az egyes eljárási cselekményeknél még a védelem kötelező eseteiben is csak lehetőségként szabályozott. Ennek megfelelően a nyomozási szakaszban önmagában a védő megjelenésének hiánya nem akadályozza a megalapozott gyanú közlését, a terhelt első és folytatólagos kihallgatásainak

⁶⁸ Vö. Hollán–Lórik (2009) 2102.

⁶⁹ 6/1998. (III. 11.) AB hat., ABH 1998, 91, 93.

⁷⁰ A határozatok egy részét feldolgozta: Paczolay (2012) 392–395.

⁷¹ Vö. 25/1991. (V. 18.) AB hat., ABH 1991, 414, 415.

⁷² 8/2013. (III. 1.) AB hat., ABH 2013, 391, 397.

foganatosításait. Így, amint arra az Alkotmánybíróság korábbi határozatában már rámutatott, alkotmányosan igazolható, ezért nem jelenti a védelemhez való jog szükségtelen és aránytalan korlátozását az, hogy a hatályos Be. szabályai szerint a védő megjelenésének hiánya a kötelező védelem eseteiben sem akadályozza a terhelt kihallgatás foganatosításának. Ilyen következmények előírása ugyanis a nyomozás feladatainak időszerű teljesítését veszélyeztetné.⁷³ A nyomozási szakban a védői jelenlét lehetőségként történő szabályozásának ellensúlyozásaként a Be. számos olyan garanciális rendelkezést tartalmaz, amely a védelem jogát igyekszik erősíteni. Ilyen rendelkezés, hogy a gyanúsított kihallgatásáról a nyomozó hatóság olyan időben köteles intézkedni, hogy a terhelt megfelelő időt és lehetőséget kapjon a védekezésre való felkészülésre [vö. Be. 43. § (2) bekezdés c) pont és Be. 179. § (4) bekezdés], valamint a fogva lévő terhelt vonatkozásában az, hogy részére a védőt legkésőbb a terhelt első kihallgatásáig szükséges kirendelni, és a kirendelő határozatban tájékoztatni kell a védőt a terhelt fogva tartásának helyéről, valamint kihallgatásának tervezett helyéről és idejéről [vö. Be. 179. § (2) bekezdés és Be. 48. § (1) és (2) bekezdés].⁷⁴ Felmerül a kérdés, hogyha ezen utóbbi értesítés elmarad, vagy nem kellő időben történik, az sérti-e a védelemhez fűződő jogot, és ezáltal csorbul-e a nyomozási szakban egyébként is korlátozásokkal érvényesülő fegyverek egyenlőségének elve? Az Alkotmánybíróság a védelemhez való jog kapcsán a 8/2013. (III. 1.) határozatában e kérdés vizsgálatát részben elvégezte.⁷⁵

Összefoglalóan elmondható, hogy az Alkotmánybíróság a fentebb megjelölt határozataiban igyekezett egyensúlyozni a vád és a védelem érdekei, illetve a büntetőeljárásban betöltött funkciók között. Vagyis rámutatott arra, hogy a fegyverek egyenlősége nem számtani egyenlőség, hanem inkább az információkhoz (iratokhoz) való hozzáférés, és így az eljárási cselekményekben való érdemi részvétel jogát, illetve a terhelt és a védő érdemi felkészülésének fontosságát hangsúlyozza.⁷⁶

Összegző gondolatok

A fegyverek egyenlőségének elve a tisztességes eljárás egyik lényegi eleme, megvalósulása és kifejeződése.⁷⁷ Az elv elsősorban az angolszász tradícióhoz kapcsolódik, de az EJEB gyakorlata azt a kontinentális jogrendszerekben is fontos elvévé emelte.⁷⁸ Pozitív vonása, hogy felhívja a figyelmet az úgynevezett *favor defensionis* jelentőségére, azaz arra, hogy „a védelem (különösen a terhelt) halmozottan hátrányos helyzetben van, így lehetőleg minél több kedvező jogi megoldást, a 'kedvezmény' szükséges biztosítani a részére”.⁷⁹ Maradéktalanul egyetértek a pécsi büntetőeljárásjogi iskola azon megállapításával, miszerint a fegyveregyenlőség elvének reális tartalma – a pozitív

⁷³ 209/B/2003. AB hat., ABH 2008, 1926, 1942.; 8/2013. (III. 1.) AB hat., ABH 2013, 391, 397–398.

⁷⁴ Vö. 8/2013. (III. 1.) AB hat., ABH 2013, 391, 398.

⁷⁵ A határozatot feldolgozta: Gácsi (2016) 75–90.

⁷⁶ Hollán–Lórik (2009) 2054.; Paczolay (2012) 397.

⁷⁷ Paczolay (2012) 391.

⁷⁸ Uo.

⁷⁹ Vö. Heller (2006); Herke et al. (2012) 53.

vonás mellett – még világosabban kibontható negatív követelményként, azaz olyan tilalom formájában, hogy „az eljáró hatóságoknak tilos növelniük a terhelt hátrányát”.⁸⁰ E negatív követelmény visszatükröződik több EJEB és magyar Alkotmánybírósági határozatban is.

Összegezve – a többségi szakirodalmi álláspont alapján – elmondható, hogy a vád és védelem funkcióját ellátó alanyok ügyféli minőségének az esszenciája az, hogy az ügyfélegyenlőség a tárgyalási jogaik egyenlőségét jelenti. (Erdei Árpád megfogalmazása szerint: „az ügyféli jogosultságok a nem ügydöntő minőségben tevékenykedő főszemélyek jogi helyzetét jellemzik.”⁸¹) Az ügyfelek jogi helyzete azonban nem általában véve egyenlő, hanem csak a(z) (eljárási)törvény által biztosított jogosítványaik tekintetében. E jogosítványokat a hatályos törvény alapján a jogirodalom ügy megismerését és ügy előrébb vitelét szolgáló jogok csoportjaira osztja. Amíg az előbbi csoportba az eljárási cselekményen való jelenlét joga, az iratok megtekintésének joga, a kérdések feltevésének joga, a felvilágosítás kéréséhez való jog tartozik; addig az utóbbiba az észrevételek, indítványok megtételének joga tartozik.

A tanulmányban górcső alá vett dogmatikai kérdések vizsgálata álláspontom szerint elengedhetetlen előfeltétele a jogállami elvárásoknak megfelelő joggyakorlat kialakításának.

IRODALOMJEGYZÉK

- Balogh Jenő (1901): *Magyar bűnvádi eljárási jog*. Budapest, Grill Kiadó.
- Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc (1909): *A Bűnvádi Perrendtartás magyarázata*. (1. kötet.) Budapest, Grill Kiadó.
- Bárd Károly (2016): A sértettek eljárási jogai a nemzetközi bíróságok gyakorlatában. In Hack Péter – Horváth Georgina – Király Eszter szerk.: *Kodifikációs kölcsönhatások. Tanulmányok Király Tibor tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- Bárd Petra (2016): Jogállamiság és az európai büntetőpolitika. *Jogtudományi Közlöny*, 71. évf. 9. sz. 435–447.
- Bérces Viktor László (2014): *A védői szerepkör értelmezésének kérdései – különös tekintettel a büntetőbíróság előtti eljárásokra*. Budapest, Pázmány Press.
- Bingham, Tom (2011): *The Rule of Law*. London, Penguin Books.
- Boulloc, Bernard – Levasseur, Georges – Stefani, Gaston (2012): *Procédure pénal*. Párizs, Dalloz.
- Dintilhac, Jean-Pierre (2003): *L'égalité des armes dans les enceinte judiciaires*. Rapport de la Cour de Cassation.
- Erdei Árpád (2011): *Tanok és tévtanok a büntető eljárásjog tudományában*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- Finkey Ferenc (1914): *A felek fogalma és köre a büntetőjogi per mai elméletében*. Különlenyomat „Büntetőjogi dolgozatok” c. műből. Pécs, Wessely és Horváth Könyvnyomda.
- Finkey Ferenc (1916): *A magyar büntető perjog tankönyve*. Budapest, Grill Kiadó.
- Gácsi Anett Erzsébet (2016): A fegyverek egyenlősége elv összetett vizsgálata a (hatékony) védelemhez való jog és a bizonyítékok értékelése mátrixában. In Gál Andor – Karsai Krisztina szerk.: *Ad Valorem. Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára*. Szeged, Iurisperitus Kiadó.

⁸⁰ Herke et al. (2012) 53.

⁸¹ Erdei (2011) 176.

- Grád András – Weller Mónika (2011): *A strasbourgi emberi jogi bírászkodás kézikönyve*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Hacker Ervin (2003): *Alapelvek*. In Tóth Mihály szerk.: *Büntető eljárásjogi olvasókönyv*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Heller, Kevin Jon (2006): (In)equality of Arms at the International Criminal Tribunals. *Opinio Juris*, February 7.
- Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián (2012): *A büntető eljárásjog elmélete*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Hollán Miklós – Lőrök József (2009): A védelemhez való jog – a (3) bekezdés magyarázata. In Jakab András szerk.: *Az Alkotmány kommentárja*. Budapest, Századvég Kiadó.
- Király Tibor (2003): *Büntetőeljárásjogi jog*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Paczolay Péter (2012): A fegyverek egyenlőségének elve az Alkotmánybíróság gyakorlatában. In Juhász Zsuzsanna – Nagy Ferenc – Fantoly Zsanett szerk.: *Sapientia Sat. Ünnepi kötet Dr. Cséka Ervin Professzor 90. születésnapjára*. Szeged, SZEK Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- Róth Erika (2003): Az eljárási jogok. In Halmi Gábor – Tóth Attila Gábor szerk.: *Emberi Jogok*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Sudre, Frédéric (2016): *Droit européen et international des droits de l'homme*. Párizs, Presses Universitaires de France.
- Toma, Elisa (2011): The Principle of Equality of Arms – Part of the Right to a Fair Trial. *Union of Jurists of Romania*, Vol. 1. No. 8. 1–12.
- Trechsel, Stefan – Summers, Sarah J. (2006): *Human Rights in Criminal Proceedings*. Oxford, Oxford University Press.
- Tremmel Flórián (2004): *Új magyar büntetőeljárás*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.

Alkotmánybírósági határozatok

- 209/B/2003. AB határozat, ABH 2008
8/2013. (III. 1.) AB határozat, ABH 2013
25/1991. (V. 18.) AB határozat, ABH 1991
6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998

ABSTRACT

Dogmatic Questions about the Principle of Equality of Arms

GÁCSI Anett Erzsébet

One of the commonly known and recognized essential elements of the right to fair trial is the principle of equality of arms. This principle, fabricated through legal theory and legal practice over time, has the purpose of ensuring that, in criminal proceedings, the prosecution and the defence have equal chances and opportunities to express their opinions and take their positions with regards to factual and legal matters. Even though the application of the principle of equality of arms does not always mean that the prosecution and the defence have completely identical rights, this principle does require that the defence be provided with such rights that is comparable with that of the prosecution.

Keywords: *criminal procedure, principle of equality of arms*

The Question of Identification and Individualization in the Science of Criminalistics

BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet¹

The reconstruction of a criminal event depends on the testimony of the people involved (victim, suspect and witnesses) and the thorough examination of the available physical evidence. In answering the questions that occur during an investigation, it is mostly the specialists of criminalistics and forensic scientists that may come to our help. Identification is an essential element of criminal investigation. In criminalistics, the term refers to a complex procedure that both identifies an unknown material and also aims to unveil its origins.

Keywords: *identification, individualization, criminalistics, forensic scientists, examining prints and marks, physical evidence, uniqueness, class characteristics, individual characteristics, comparison, levels of identification, probability, Bayes' theorem*

The happenings of the material world are a series of actions and events in which the participating parties are always altered and undergo change. The same principle applies to crimes, where the scene of the crime, the people and objects involved are no longer in the same state as they were before the crime took place.

The reconstruction of the events depends on the testimony of the people involved (victim, suspect and witnesses) and the thorough examination of the available physical evidence.

To be able to identify how, where, when and by whom the crime in question was committed, it is essential to study the clues and physical evidence for we may obtain much useful and matter of fact information.

In answering the questions that occur during an investigation, it is mostly the specialists of criminalistics and forensic scientists that may come to our help. Criminalistics and the “mother sciences” of forensic sciences (biology, chemistry, physics and medicine) – with the use of their scientific methods and equipment – are able to identify unknown things and their origins.

¹ Prof. BALLÁNÉ FÜSZTER Erzsébet, PhD, Police Colonel, Head of Department, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement, Institute of Criminalistics, Department of Criminaltechnics.
ORCID: 0000-0001-7299-4954. fuszter@gmail.com

What Do We Mean by Identification in Criminalistics?

The definition of identification used in criminalistics and forensic sciences slightly differs from its definition in the common language. In criminalistics, the term refers to a complex procedure that both identifies an unknown material and also aims to unveil its origins.

The procedure can be divided into two phases. During identification, the object in question is defined and classed into a smaller or larger group of things/objects etc., while individualization points to a unique source.

Practically, identification means examining prints and marks, physical evidence and other relevant items related to a certain case. To be able to reconstruct events while uncovering a crime, it is usually necessary to point out the exact source of the evidence.

The Theory of Identification in Criminalistics

The aim of the identification procedure is individual identification, meaning that one object can be told apart from another without any doubt. The main criterion of criminalistic identification is the indisputable scientific validity of each theory and method applied during the process.

Theoretically, identifying the origin of a certain item (print, physical evidence, handwritten text etc.) is only possible when there is one singular object that bears the traits of the item in question.

The methods of criminalistic identification are based on the philosophic principle of uniqueness, meaning that no two distinct entities can be exactly alike. This idea should be solely regarded from a philosophical aspect for it can be neither confirmed or infirmed by scientific methods. Empirically it cannot be proven for we are unable to examine and compare all entities that exist, or have existed in the past or are to exist in the future. Therefore, we accept the uniqueness of every entity as a philosophical axiom that serves as a cornerstone in both philosophical and mathematical reasoning.

Concerning the uniqueness of objects, Nickell and Fischer said the following:

“No two things that happen by chance ever happen in exactly the same way.

No two things are ever constructed or manufactured in exactly the same way.

No two things ever wear in exactly the same way.

No two things ever break in exactly the same way.”²

The question of the uniqueness of things – that nothing has two exactly identical copies – appears often in the history of philosophy as well. Heraclitus³ was the first to cite similar principals in his fragments:

“No man ever steps in the same river twice (B91a), for it’s not the same river and he’s not the same man (B12).”

² Nickell–Fischer (1999) 3.

³ Heraclitus a Greek philosopher of the late 6th century BCE.

Leibniz⁴ also dealt with the question of identity. He put down his thoughts in the following statement: “If two things are alike in every aspect, then they are the same object, and not two things at all.”

Quetelet⁵ claimed: “nature never repeats itself”. He came to this conclusion with the use of the product rule,⁶ a fundamental tool of probability theory. He recognized that the probability of the coexistence of two things that were completely alike was so small that it was basically zero, due to the infinite number of existing things and their multiple characteristics.⁷

In general, every object and living being can be described by a group of characteristics. During the identification process, the examination of these elements permits the identification of the entity, its source or establishing the identity of the person. The underlying principle of the process is the uniqueness of things.

Living beings, like humans, and all objects can be sorted into two groups according to their characteristics. Class characteristics apply to similar entities that can be sorted in the same group of objects. On the other hand, individual characteristics can only apply to a singular entity, making it different from all other objects in the same group.

During the identification process, specialists – especially forensic scientists – analyse these classes and group characteristics in order to answer the specific questions that occur during a case.

The Process of Identification

The first phase of the identification process – and the forensic investigation – focuses on uncovering characteristics, while the second phase is always a comparative exam, which is preceded by drawing conclusions and issuing the forensic expert report.

One of the participating elements of the comparative phase is always the object in the focus of the investigation (e.g. fingerprint found on the crime scene, blood mark on the suspects clothing, a paint fragment of the vehicle implicated in a hit and run incident) and its unveiled characteristics, which needs to be compared to the reference sample.

The Levels of Identification

The main principle of criminalistic identification is the ability of identifying and telling apart one single person or object who or what was involved in the crime in question from all the other people and objects on Earth.

⁴ Von Gottfried Wilhelm Freiherr Leibniz (1646–1716) was a German objective idealist philosopher and mathematician. Leibniz's Law means the Indiscernibility of Identicals which claims that self-identical objects must be indiscernible from themselves and the Identity of Indiscernibles which claims that indiscernible objects must be identical.

⁵ Lambert Adolphe Jacques Quetelet (1796–1874) was a Belgian astronomer, mathematician, statistician and sociologist.

⁶ Product rule: a fundamental tool of probability theory that yields the joint probability of independent events by multiplying their separate probabilities $P(A \text{ and } B) = P(A) \times P(B)$.

⁷ Saks-Koehler (2008) 199–219.

The awareness of geographical and time restrictions, the possession of other information and data acquired during the investigation may help us decrease the number of potential people and objects. This is why we never have to deal with contemplating infinite possibilities in the first place.

In other words, identification is a reductive process during which the number of potential entities in question can be diminished with the help of targeted investigations to a level where individual identification is possible, thus a certain object and its source can be identified without doubt. Practically, we are able to tell who left his/her fingerprints at the crime scene, which rifle fired the shot, whose DNA can be found on the murder weapon etc.⁸

In most investigations, the possible source of forensic evidence can be limited to a certain group of entities. These group-identifying investigations bear an important value in criminalistics, for they can reduce the infinite number of possible sources to a finite and easily definable number of entities, from which the object in question can be identified with the use of further criminalistic investigations.

In most fields of investigations (paint, metal remnants, soil, textile fibres, drugs, poisons, explosives, physical evidence of burn catalysts and shot etc.) we are only able to identify class characteristics.

The possibility of individualization mostly applies to the fields of finger, palm and other prints associated to body parts, tool marks, footprints, rifle identification and handwriting examination.⁹

We must accentuate the importance of biological evidence that is eligible for DNA-typing, for the newest DNA techniques offer such a high level of accuracy with probabilities of 1×10^{-15} and 1×10^{-20} that they can be interpreted as individual identification.

The level of identification refers to the most predominant statement that can be made about the object in question, meaning that whether identification can be done on a class or on an individual level. Expert opinions dealing with the source of evidence can be thus based on probability or category.

Describing probability can be either numeric or textual. There have been several attempts at an international level to establish a widely used and acknowledged nomenclature, but a significant breakthrough is still yet to come.

In case of individual identification (individualization), when a certain object and its origins can be defined, the conclusion of the specialist will be categorical. When giving a categorical opinion, the expert clearly pronounces the origins of the entity.

The “Proving” Force of Specialist Opinions

Identification is an essential element of criminal investigation, but identity pronounced by experts is not equivalent with identity proven in court. The latter is the task of the

⁸ Champod (2000) 303–309.

⁹ Broeders (2014) 3513–3526.

judge who relies on both the reports of the forensic experts and on other evidence available in the case. The level of identity can be interpreted by mathematics. Probability theory and formal logic are tools that provide us with help in this task.

The proving force of evidence can be calculated objectively with putting the physical evidence in a mathematical formula. With the use of Bayes' theorem,¹⁰ one can calculate the probability of the repetition of each event and therefore facilitate the delivery of a verdict.¹² The use of Bayes' theorem is mostly necessary when the report of a forensic expert contains statements including probability. To sum up the essence of the law without getting into the details of its complicated mathematical elements, the formula can be solved like this: *a priori odds x Likelihood Ratio = posteriori odds*.

The most critical part of the analysis is establishing the *a priori odds*, which – depending on the case in question – are for example the data collected during the investigation, testimonies, other physical evidence and expert opinions etc., all which are essential in establishing the probability of the null hypothesis.

Defining the Likelihood Ratio is always the task of the forensic expert, for it can be only done based on the results of the previous forensic analyses. Finally, the posteriori odds calculated by Bayes' theorem would give the probability of our null hypothesis.

To give an example, if the origin of a bloodstain is the object of Bayes' theorem, the *a priori odds* depend on the judge's judgment whether he/she believes the blood originated from the suspect and not the victim. The Likelihood Ratio is derived from the incidence rate of the genetic profile obtained by forensic examination. In other words, according to the expert, what is the probability that the bloodstain found on the suspects clothing is the blood of the victim.

After examining the evidence, the judge decides how likely it is that the blood originated from the victim – these are posteriori odds.

Science, technology and the continuous development of scientific methods help forensic experts to identify more and more evidence, thus they facilitate the establishment of the verdict.

¹⁰ Thomas Bayes (1701–1761) was an English Nonconformist theologian, mathematician, statistician, philosopher and Presbyterian minister. He set out his theory of probability in 1764.

¹¹ Bayes' theorem (or Bayes' Law and sometimes Bayes' Rule) is a direct application of conditional probabilities. It is a simple mathematical formula used for calculating conditional probabilities. The theorem of probability describes the probability of an event, based on prior knowledge of conditions that might be related to the event.

¹² Downey 2012.

REFERENCES

- Broeders, Ton (2014): Philosophy of Forensic Identification. In Bruinsma, Gerben – Weisburd, David (eds.): *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. New York, Springer. 3513–3526.
- Champod, Christophe (2000): Overview and Meaning of Identification/Individualization. In Siegel, Jay A. (ed.): *Encyclopedia of Forensic Sciences*. Elsevier Ltd. 303–309.
- Chisum, W. Jerry – Turvey, Brent E. (2012): *Crime Reconstruction*. USA, Elsevier Academic Press.
- Cole, Simon A. (2009): Forensics Without Uniqueness, Conclusions Without Individualization: The New Epistemology of Forensic Identification. *Law, Probability and Risk*, No. 8. 233–255. Available: www.lpr.oxfordjournals.org/content/8/3/233.full.pdf (Downloaded: 02.01.2017.)
- Downey, Allen B. (2012): *Think Bayes – Bayesian Statistics Made Simple*. Needham, Massachusetts, Green Tea Press. The online version of the book is available at: www.greenteapress.com/thinkbayes/thinkbayes.pdf (Downloaded: 03.01.2017.)
- Kruse, Corinna (2013): The Bayesian Approach to Forensic Evidence: Evaluating, Communicating and Distributing Responsibility. *Social Studies of Science*, Vol. 43, No. 5. 657. The online version of the article can be found at: www.sss.sagepub.com/content/43/5/657 (Downloaded: 30.12.2016.)
- Nickell, Joe – Fischer, John F. (1999): *Crime Science Methods of Forensic Detection*. University Press of Kentucky.
- Saks, Michael J. – Koehler, Jonathan J. (2008): The Individualization Fallacy in Forensic Science Evidence. *Vanderbilt Law Review*, Vol. 61, No. 1. 199–219. The online version of the article can be found at: www.apps.law.asu.edu/files/Administration/Communication/News/2008/SaksKoehlerFallacy.pdf. (Downloaded: 02.01.2017.)

A bizonyítási kísérlet és történeti előzményei¹

BUDAHÁZI Árpád²

A bizonyítási kísérlet mára részévé vált a nyomozásnak és a bírósági tárgyalásnak is. Bár ritkán alkalmazzák, ennek ellenére jelentős eljárási cselekménynek tekinthető, mert erősíti vagy cáfolja a terhelt vagy a tanú vallomását, illetve a hatóság feltételezését. A tanulmány bemutatja, hogy milyen előzmények vezettek a bizonyítási kísérlet létrejöttéhez és önállóvá válásához, ugyanis a gyökerei a szemlében kereshetők, évtizedeken keresztül a szemle keretein belül alkalmazták.

Kulcsszavak: bizonyítási kísérlet, szemle, nyomozás, büntetőeljárás, tárgyalás

Bár a bizonyítási kísérlet ma már hellyel és szereppel rendelkezik a büntetőeljárásban, azonban önállósága más bizonyítási cselekményekhez képest nem nyúlik vissza hosszú múltra. Gyökerei a szemlében kereshetők, ugyanis a szemle volt évtizedeken keresztül az a komplexnek tekinthető eljárási cselekmény, amely nemcsak a szemletárgy és a bűncselekmény elkövetési helyszínének megtekintését jelentette (ideértve a nyomok, illetve más tárgyi bizonyítási eszközök felkutatását, biztosítását, rögzítését), hanem olyan részcselekményeket is magában foglalt, amelyek arra szolgáltak, hogy mintegy rekonstruálják a múltbeli történést, és ezzel megfigyeljék, ellenőrizzék, hogy egy adott esemény vagy jelenség megtörténhetett-e úgy, ahogy azt a tanú, esetleg a terhelt elmondta vagy a hatóság azt feltételezte. Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy hogyan alakult ki a bizonyítási kísérlet és hogyan vált részévé a büntetőeljárásnak.

Szemle a tradicionális jogban

Ókor

Az előzmények az ókorban kereshetők, amikor is annak megállapítási folyamata, hogy történt-e bűncselekmény, és azt ki követte el, még mellőzte a racionalitás követelményét. Azt is mondhatjuk, hogy az igazságkeresési módszereket igencsak áthatották

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Egyed István Posztdoktori Program keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² dr. BUDAHÁZI Árpád PhD, r. őrnagy, adjunktus, NKE Rendészettudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőeljárásjogi Tanszék

dr. Árpád BUDAHÁZI PhD, Police Major, Senior Lecturer, NUPS Faculty of Law Enforcement, Institute of Criminal Sciences, Department of Criminal Procedure Law
orcid.org/0000-0003-0092-3860, budahazi.arpad@uni-nke.hu

ebben a korban a misztikus elemek. A mitologikus felfogás szerint az isteneknek nemcsak joguk van megbüntetni az embert, ha rosszat cselekszik, hanem egyeseknek (például a görög Erinnuszoknak vagy a római Fúriáknak) éppen ez a feladatuk. A bűnösség eldöntésének legfontosabb és leggyakrabban használt módszere az istenítélet volt, amelynek során az istenek jelet küldtek, hogy megmutassák, ki az, aki a tiltott cselekményt elkövette. A bíró szerepe ebben az időszakban mindössze az volt, hogy megállapítsa és kihirdesse a felsőbb hatalmak istenítélet eredményében jelentkező döntését.³ A bíró személye abban a tekintetben azonban mégis fontos volt, hogy jelenléte hitelesítette az eljárási cselekményt és annak eredményét. Ha nem lett volna jelen a bíró, az istenek hiába adtak volna jelet, a felelősségre vonás szempontjából nem bírtak volna jelentőséggel, szükség volt tehát a hatósági jelenletre ahhoz, hogy istenítéletként lehessen figyelembe venni az eljárási cselekményt, és értékelni lehessen az eredményét.

Idővel a racionalitás is egyre nagyobb szerepet kapott a bűnösség megállapításához vezető úton, és ebben már szerepe lett a szemlének is, amelyről Gárdonyi Gergely azt írja, hogy vélhetően az első racionális bizonyítási módszerek egyike volt.⁴ Ekkor a szemle azt jelentette, hogy egy eljárásban érintett személy az igazát bizonyító tárgyakat a hatóság előtt bemutatta. Gondolhatunk itt arra, hogy amikor a megvert ember a letépett ingét a hatóság elé vitte, vagy mutatta az ellopott tárgy hiányát a készletből.⁵ A szemle a hétköznapok tapasztalatain nyugvó eljárási cselekmény volt, vagy ahogy Pusztai fogalmaz: „a közvetlen észlelés a jelenségek megfigyelésének természetéből önként adódik.”⁶ A bírónak nem kellett tehát mást tenni, mint amit az átlagember cselekedne, amikor megmutatnak neki egy tárgyat, csupán szemügyre kellett vennie a vérrel szennyezett ruhadarabot, viszont ennek a bírói megtekintésnek ugyanúgy súlya volt, mint az istenítélet esetében, mert ez volt a feltétele, hogy a véres ruhadarab bizonyítékként értékelhetővé váljon az ügyben.

A források alapján az a megállapítás tehető, hogy ebben a korban még nyoma sincs a bizonyítási kísérletnek, sem önállóan, sem a szemle részeként. Halvány kapcsolat lelhető fel az istenítélettel, amely valamelyest emlékeztet a mai értelemben vett bizonyítási kísérletre. A távolság azonban nagy a két eljárási cselekmény között, csupán apróbb hasonlóságok fedezhetők fel: például a hatóság tartja és állapítja meg mindkét eljárási cselekmény eredményét, amely megfigyelésen alapul. Az is jellemző mindkettőre, hogy általában vallomás is követi, illetve megelőzi azokat. Míg azonban a bizonyítási kísérlet leginkább a múltban történt esemény vagy cselekmény rekonstruálását szolgálja, addig az istenítélet során az istenek jeladását várták, azt hogy vajon az égiek mit üzennek, a perbe fogott követte-e el a bűncselekményt.

³ Pusztai (1977) 20.

⁴ Gárdonyi (2017) 10.

⁵ Gárdonyi (2017) 10.

⁶ Pusztai (1977) 21.

A feudális jog

Az ókortól a feudalizmus időszaka sem tér el a tekintetben, hogy bár alkalmazták a szemlét, azonban a források nem térnek ki rá, hogy bizonyítási kísérletet is tartottak volna a szemle keretében. Mindkét kort jellemezték az istenítéletek is. Azért lehet és kell a feudalizmus idején is istenítéletekről szólni, hiszen bár az ókorban elkezdődött a bizonyítás racionalizálódása, ennek ellenére az istenítéletek a középkorban is fontos részét alkották az igazságszolgáltatásnak, mivel ezt a kort is jellemezték a népi megfigyelések és a misztika.⁷ Magyarországon Szent László király és Könyves Kálmán idejében is alkalmazták a tüzesvas- és a forróvíz-próbát, valamint a bajvívást. Ezen istenítéletek nem arra irányultak, hogy segítségükkel az ügy érdemére vonatkozó tényeket állapítsanak meg, hanem arra, hogy a panaszlott személye, becsülete tisztázódjék. A fél becsületességét (ártatlanságát), illetve becstelenségét (bűnösségét) bizonyító tényként szolgáltak az istenítéletek.⁸

A modern jog

Ha a bizonyítási kísérlet korai forrásait keressük a szakirodalomban, érdemes Szalay László írását idézni, aki arra utal a tanúknál, hogy meg kell vizsgálni az érzékelhetőséget, észlelhetőséget: „A tapasztalás arra tanít, így szól a teoria, hogy az egészséges szemmel bíró ember észreveheti a némi távolságban s a t. mutatkozó tárgyakat, hogy az egészséges fül hallhatja bizonyos távolságban a bizonyos erővel ejtett hangokat.”⁹ Szalay ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a bíró kötelessége annak „kinyomozása”, hogy a tanú meggyőződése milyen mértékű, vagyis szabad-e hinni neki: „De nem elég, hogy a tanú hitelessége iránt bizonyosságot nyerjen a bíró: neki még kinyomozni kell azon fokot mellyen a tanúnak meggyőződése áll; mert ha a bíró tanutételen akar építeni, természetes, hogy meggyőződésének viszonyban kell állnia az általa képeseknek ismert tanúk meggyőződéséhez.”¹⁰ Ennek a bírói (vallomás)ellenőrzésnek egyik módszere lehet a szemlét akár meg is előző bizonyítási kísérlet, vagyis a szemle előtt annak megállapítása, hogy „lehetséges volt-e a bűntett elkövetése a sértett vagy a gyanúsított által megjelölt módon”,¹¹ vagy választ adni arra, hogy a tanú a helyszín adott körülményei között tényleg láthatta-e az általa megjelölt személyt vagy tárgyat.¹²

Bauszner József is a bizonyítási kísérletre utal, amikor a Magyarországon 1854-ben bevezetett *1853-as osztrák büntető perrendtartás* 268. §-a kapcsán foglalkozik a beismerő vallomás vizsgálatával: „Az önvallomás e szerint csak akkor győzheti meg a bírót, ha tartalma a perlevelekben fölfejtett körülményekkel lényegileg egyezik, és így

⁷ Budaházi (2013) 9.

⁸ Béli Gábor (2009) 273.

⁹ Szalay (1990) 101.

¹⁰ Szalay (1990) 103.

¹¹ Szokolay (1845) 369.

¹² Katona (1977) 253.

bizonyos, hogy a tettet bevalló vádlott a bevallott bűntényeket láthatta és őszintén bevallani akarta.”¹³ Majd rátér a vizsgálat módjára: „legelőször is arra ügyeljünk, vajjon a természet és a tapasztalás törvényeivel megegyezike? p. o. a gyújtó a gyujtogatást oly módon vallja elkövetettnek, miből a történt kísérlet szerint lehetetlen volna, oly eredményhez jutni. Továbbá fontoljuk meg, hogy a kinyomozott mellékkörülményeknél fogva volt-e lehetséges a vádlottnak a büntettet elkövetni; p. o. egy gyenge gyáva ember vallja, hogy egy erős bátor embert nyiltan, nem orozva, megölt.”¹⁴

Ebben a korban, a XIX. században már különbséget tettek a bírói és a szakértői szemle között. A bírói szemle „midőn a bíró személyesen, érzékileg tapasztal és észrevesz”, a szakértői szemle pedig amikor is a „szakértők érzékileg valamely tényt észrevesznek, és azt tudományosan, szakértőleg megbírálják”.¹⁵ A bizonyítási kísérlet a bírói szemléhez állhatott már akkoriban is közel, mivel hatósági eljárási cselekményről van szó, ami persze nem jelenti azt, hogy egyes esetekben ne igényelne szakértői közreműködést, viszont ilyen esetben sem tekinthető szakértői szemlének, mivel a bíró csupán igénybe veheti a szakértőt, viszont magát a bizonyítási cselekményt bíró tartja. Ez a bíró ebben az időszakban nem a tárgyalóbíró volt, hanem a XVIII. századtól kezdve a vizsgálóbíró vagy bírósági kiküldött.¹⁶

Az I. és a II. Bp.

Az 1900. január 1-jén hatályba lépett I. Bp.¹⁷ 225. §-a szabályozta a bírói szemlét: „Ha a bűnvádi ügyre nézve fontos ténykörülmények megállapítására vagy felderítésére személyes megfigyelés szükséges: bírói szemlét kell tartani.” A bírói szemlét indítványra vagy hivatalból a bíróság rendelte el és maga is fogatosította. Az előkészítő eljárásban a vizsgálóbíró tette ezt, illetve a vizsgálatot teljesítő járásbíró (I. Bp. 118. §, 525. §), a tárgyalás szakában pedig az ítélőbíróság, valamint ennek kiküldött tagjai [I. Bp. 306. § (4) bek., 543. §, 544. §]. Halaszthatatlan eljárási cselekménynél a szemlét a nyomozást teljesítő rendőrség is elrendelhetette és fogatosíthatta [Bp. 98. § (2) bek.], de ilyenkor a szemlét teljesítő „rendőri közeg” nyilatkozata volt a „bizonyító eszköz”, nem bírói szemle, hanem tanúvallomás formájában,¹⁸ hiszen az eljárási cselekményt elvégző rendőrt hallgatta ki ebben az esetben a bíróság. Az I. Bp. 225. §-a a szemlénél alkalmazott szakértőre is kitér: „A mennyiben a szemlével megállapítandó tények felismeréséhez és megítéléséhez külön szakértelem szükséges: szakértők alkalmazandók.” Az I. Bp.-hez írt kommentár szerint a különös szakértelemre akkor van szükség, ha olyan tények merülnek fel, amelyek megítéléséhez a bíró személyes megfigyelése nem elegendő. „Ezért sok esetben a legegyszerűbb műveltségű ember is

¹³ Bauszner (1990) 242.

¹⁴ Bauszner (1990) 242.

¹⁵ Bauszner (1990) 234.

¹⁶ Indokolás a m. kir. igazságügyi miniszter által az 1892/97-iki országgyűlés negyedik ülészakában a képviselőház elé terjesztett Bűnvádi perrendtartás törvényjavaslatához (1895) 17.

¹⁷ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról.

¹⁸ Angyal (1915–1917) 334.

szakértő lehet, a kitől a bíró csupán felvilágosítást kér, a nélkül, hogy őt bizonyításra hívná fel. Így pld., néha egy fegyver hordását kell kipróbálni, vagy meg kell határozni, hogy lóháton, sebesen vágatva, egyik hely milyen messze van a másiktól, vagy a lakatostól meg kell kérdezni, hogy miként lehet a lakatot valamely eszközzel kinyitni stb. A ki ezekre különös szakismereténél fogva felvilágosítást ad: az is szakértő, a kit a bíró a szemlénél alkalmazhat.¹⁹ Ebből az következik, hogy a bírói szemle ekkor már biztosan magában foglalta a bizonyítási kísérletet is, amely napjainkhoz hasonlóan jellemzően szakértő közreműködésével zajlott le. Angyal Pál tankönyve is utal arra, hogy a szemlében bizonyos esetekben más eljárási cselekmény is benne foglaltatik: „A bírói szemle műszó tágabb fogalmat takar, mint amennyit kifejez, amennyiben az alatt a bíróságnak azt a cselekményét értjük, amelynélfogva valamely szemletárgyat a büntető eljárás során, a törvényben meghatározott alakszerűségek mellett érzéki észlelete körébe von abból a célból, hogy lényeges ténykörülmények valóságosága vagy valótlanosága iránt meggyőződést szerezzen. A szemle-kifejezés tehát mindenesetre éppúgy szűk mint a szemletárgy-megjelölés, mert e bizonyító eszközről van szó akkor is, ha a bíróság halló-, szagló-, ízlő vagy tapintószerével észlel.”²⁰ Olyan példákat hoz fel Angyal Pál, amelyek ma is gyakori bizonyítási kísérlet-elrendelési okok: „a segélykiáltás vagy lövés a cselekmény helyétől távolabb eső helyen hallható volt-e, hogy bizonyos szag egyáltalán érezhető-e; hogy lehet-e érezni a konzerven annak romlott voltát, hogy a tapintás útján felismerhető-e a sötétben átadott pénz hamis volta stb.”²¹

Egy nyomozást segítő kötet jogeseteken keresztül is bemutatta az I. Bp. idejében, hogy a „próba” segítségével hogyan terelődött jó irányba a nyomozás. Az egyik jogesetben egy kereskedő „óriási kárt jelentett be egy betöréses lopás kapcsán, ruhaneműekben. Jegyzőkönyv felvétele mellett kihallgattuk mikoris elmondotta, hogy az ebédlőjében levő egyetlen szekrényéből 15 férfióltöny, 50 női ing és 50 alsónadrág tűnt el. A helyszínen ruhapróbát tartottunk, mikoris megállapítottuk, hogy az ellopottnak bejelentett ruhaneműeknek a fele sem fér el a szekrényben.”²²

A II. Bp.²³ hasonlóan az I. Bp.-hez nem tesz említést a bizonyítási kísérletről, amely nyomozási kísérlet elnevezéssel ebben az időszakban is része a gyakorlatnak. A szemlét a II. Bp. alapján a nyomozás során a nyomozó hatóság vagy az ügyész tartja, csak a bírósági szakaszban a bíróság. A II. Bp. 65. § (1) bekezdése szerint „Szemlének van helye, ha lényeges körülmény megállapításához vagy felderítéséhez személy, tárgy, tény vagy helyszín közvetlen megfigyelése, illetőleg megvizsgálása szükséges.” A II. Bp. a szemlét a bizonyítási eszközök között sorolja fel: „Bizonyítási eszközök különösen a terhelt személyes nyilatkozatai, a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemle, okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok.” [II. Bp. 53. § (1) bek.] Pusztai László a „különösen” kifejezés ellenére úgy véli, hogy a felsorolás nem kielégítő, mivel több, a szemlével

¹⁹ Balogh–Edvi Illés–Vargha (1909) 107.

²⁰ Angyal (1915–1917) 333.

²¹ Angyal (1915–1917) 333.

²² Gyakorlati nyomozástan (1947) 114.

²³ 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról.

jellegében és céljában rokon eljárási cselekmény, például a nyomozási kísérlet, a felsorolásból indokolatlanul kimaradt.²⁴ A hiátust az I. Be. orvosolja majd, aminek egyik előzménye lehetett a meglévő gyakorlat mellett, hogy 1955-ben az Állam- és Jogtudományi Intézetben belül megalakult a Kriminálisztikai Tudományos Munkaközösség, amelynek krimináltaktikai szakcsoportja munkatervében a szemle mellett önállóan szerepelt a nyomozási kísérlet.²⁵

Az I. Be.-ben megjelenik a nyomozási kísérlet

Míg kezdetben a nyomozási kísérlet a szemle része volt, később azonban a gyakorlati tapasztalatok felhalmozódásával kialakultak az előfeltételek, hogy önálló eljárási cselekménnyé váljon, és így önálló jogi szabályozása legyen.²⁶ A nyomozási kísérlet nevesítése az I. Be.-ben²⁷ történt meg, amely immár önálló nyomozási cselekményként biztosított lehetőséget a nyomozó hatóságnak egyes bizonyítékok nyomozási kísérlet útján történő ellenőrzésére.²⁸

A nyomozásra vonatkozó szakaszoknál, a szemlét követően szabályozza az I. Be. a nyomozási kísérletet. Az I. Be. 143. § (1) bekezdése alapján „A nyomozó hatóság az ügy eldöntéséhez szükséges adatok ellenőrzésére és pontosabb meghatározására nyomozási kísérletet végezhet. Ennek során a nyomozó hatóság szükség esetén méréseket végez, továbbá fényképfelvételeket, helyszínrajzokat és vázlatokat stb. készít.” A tvr. megfogalmazása bár csak közelít a hatályos Be. törvényszövegéhez, de lényegében megfelel annak. Az I. Be. – ellentétben a hatályos Be.-vel – azt is előírja [I. Be. 143. § (2) bek.], hogy a nyomozási kísérletet két hatósági tanú jelenlétében kell elvégezni. Napjainkban a hatósági tanú a főszabály szerint csak alkalmazható, vagyis nem kötelező az igénybe vétele (kivétel például ha a bizonyítási kísérlettel érintett személy írni-olvasni nem tud) és elegendő egy hatósági tanú alkalmazása. A tvr. a jelenléti joggal is foglalkozik. Eszerint azon szükség esetén részt vehet a terhelt, a sértett, a tanú és szakértő is alkalmazható [I. Be. 143. § (2) bek.]. A szabályozásból az következik, hogy a fő szabály az, hogy a hatóság tagjai vannak jelen a nyomozási kísérleten, a terhelt, a sértett és a tanú csak akkor, ha a személyes jelenlétük szükséges az eljárási cselekmény megtartásához. Az I. Be. 143. § (3) bekezdése alapján a nyomozási kísérletről részletes jegyzőkönyvet kell készíteni.

Az I. Be. 61. §-a sorolja fel a bizonyítékokat: „Bizonyítékok különösen: a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a tárgyi bizonyítékok, az okiratok, a szemle és a terhelt vallomása.” Király Tibor szerint a „különösen” szó utalhat olyan eszközökre (például nyomozási kísérlet), amelyek a 61. §-ban nem szerepelnek, hanem valahol máshol.²⁹

²⁴ Pusztai (1970) 351.

²⁵ Ladányi (1956) 302-303.

²⁶ Tremmel (1969) 261.

²⁷ 1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról

²⁸ Vig (1962) 74.

²⁹ Király (1969) 559.

Király Tibor is jelzi, hogy pontatlanság történt, bizonyítékok helyett bizonyítási eszközöket sorolt fel a tvr.³⁰ Ezt majd a II. Be. küszöböli ki, a II. Bp.-hez hasonlóan újra a bizonyítás eszközeiként tekint rájuk.

Az I. Be.-hez legfőbb ügyészi utasítás is készült, amely az I. Be. 143. § (1) bekezdés kapcsán szintén tartalmaz rendelkezéseket a nyomozási kísérlettel kapcsolatban: „Ha a nyomozás teljesítése során az ügy eldöntése szempontjából lényeges ténykörülmeny, esemény, jelenség megállapítása, illetve ellenőrzése annak érdekében szükséges, hogy ezek a körülmények, események, jelenségek valamely meghatározott módon, helyen, időben, illetőleg körülmények között létrejöhetnek-e, nyomozási kísérletnek [Be. 143. § (1) bekezdés] van helye. A nyomozási kísérletet a nyomozó hatóság lehetőleg olyan adottságok és körülmények között foganasítsa, amelyek között a kérdéses események, jelenségek keletkezhetnek.” (7/1964. Legf. Ü. sz. ut. 28. pont)³¹ A legfőbb ügyészi utasítás már lényeges ténykörülmeny, esemény, jelenség megállapításáról, illetve ellenőrzéséről szól, hogy „meghatározott módon, helyen, időben, illetőleg körülmények között létrejöhetnek-e”. Ez a szóhasználat szinte teljesen megegyezik a hatályos Be. bizonyítási kísérlet fogalmával.

A nyomozási kísérletre rendszerint hivatali helyiségén kívül került sor,³² és már ekkoriban is ugyanarra használták, mint ma, ennek keretében például megállapíthatták, hogy adott helyről és távolságból a pisztoly lövése hallható volt-e, az autó reflektorfénye látható volt-e.³³ Szintén nagy jelentősége, hogy alkalmas az ügyben szereplő személyek vallomásainak, különösen a tanú egyes tényállításainak az ellenőrzésére.³⁴ Ebben az időszakban is alapvető követelmény volt, hogy a résztvevők és környezetük emberi méltóságát, becsületét ne sértse, és életüket, egészségüket ne veszélyeztesse.³⁵ Szintén garancia volt, hogy a terhelttel szemben – ha a nyomozási kísérletben való részvételét megtagadta –, nem lehetett kényszerintézkedést alkalmazni.³⁶

A nyomozási kísérlet kapcsán az I. Be. idejében fogalmazódott meg az okfejtés, miszerint a nyomozási kísérlet modellként szolgál, mivel a kísérlet a jogban nem valószínűsíthető meg, a bűncselekmény a valóságban nem reprodukálható.³⁷ Ez persze nem jelenti azt, hogy a nyomozási kísérlet ne teremtsen mesterségesen az eredetivel egyező feltételeket, hiszen „a nyomozási kísérletet lehetőleg az eredeti történés helyén, időpontjában, napszakban, időjárási és megvilágítási viszonyok között kell megtartani”.³⁸ Az viszont tény, hogy az ilyen kísérlet a laboratóriumi vizsgálatok egzaktságát rendszerint nem éri el,³⁹ vagyis kellő fenntartásokkal kell az eredményét is kezelni.

³⁰ Király (1969) 559.

³¹ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

³² Gödöny (1968) 53.

³³ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

³⁴ Barna (1967) 397.

³⁵ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

³⁶ Uo.

³⁷ Balog (1966) 448.

³⁸ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 68.

³⁹ Kertész (1971) 451.

Gödöny József az I. Be. előnye között említette meg, hogy a gyakorlatban bevált olyan nyomozási cselekményeket is intézményei közé iktatott, mint például a nyomozási kísérlet, és ez „kétségtől elölépést jelent a Bp.-vel szemben”.⁴⁰ Voltak persze olyanok is, akik ebben az időszakban megkérdőjelezték, hogy egyáltalán szükséges volt-e a nyomozási kísérletet önállóan szabályozni, illetve nevesíteni: „Álláspontunk szerint a nyomozási kísérletnek külön eljárási cselekményként szerepeltetésének létjogosultsága erősen vitatható, mert a nyomozási kísérlet céljában és eredményében nem más, mint a szemle egy speciális fajtája.”⁴¹ Valóban közel áll a szemléhez, azonban ugyanúgy indokolt az önálló szabályozása, mint például a felismerésre bemutatás vagy a szembesítés esetén. A nyomozási kísérletet más módon kell végrehajtani, mint az említett, eltérő megoldásokat, így jó, ha jogszabály is megfogalmazza. Jól mutatja a különbséget az a példa, miszerint amikor valóban nem sürgős szemlére van szükség, mert tartós vagy időszakonként ismétlődő eseményről, gazdasági folyamat vagy közlekedési viszonyok feltérképezéséről, ellenőrzéséről van szó, akkor rendszerint már nem helyszíni szemlének, hanem bizonyítási kísérletnek lesz helye.⁴²

A szakirodalom ismerte a bírósági kísérletet is, amelyet viszont nem nevesített az I. Be.⁴³ Nagy Lajos monográfiájában utal a bírósági kísérletre, amely ugyanúgy része volt ekkor a gyakorlatnak, mint a nevesített nyomozási kísérlet: „A tanúkihallgatás során a bírósági kísérletnek az a gyakorlati jelentősége, hogy a vallomásban foglalt egyes adatokat, illetőleg a jelenség megtörténtét vagy azzal összefüggésben a tanú észlelésének lehetőségeit és körülményeit – azonos feltételek megteremtése, illetőleg a cselekménynek a bíróság előtt történt lejátsszása mellett – konkrét tények alapján ellenőrizze a bíróság.”⁴⁴ Nem véli bírósági kísérletnek, de ahhoz hasonlóként utal arra a jelenségre is, amikor a tanú szemléltető módon mutatja be, közli észleleteit. Ez a közlési mód kiegészíti a szóbeli közlést olyan adatokkal is, amelyeket esetleg a tanú szóban képtelen elmondani.⁴⁵ Emellett „bizonyos vonatkozásokban esetleg pontosabb, megbízhatóbb, a többi tanú és a bíróság által jobban ellenőrizhető, mint a szóban tett vallomás.”⁴⁶

Bizonyítási kísérlet a régi Be.-ben

A régi Be.⁴⁷ egy újabb állomását jelenti a bizonyítási kísérlet történetének, mivel ekkor kapta meg ma is használatos elnevezését (a nyomozási kísérlet helyett a bizonyítási kísérletet használják), másrészt a törvény 61. § (1) bekezdése a bizonyítás eszközei között is nevesíti: „A bizonyítás eszközei különösen a tanúvallomás, a szakvélemény,

⁴⁰ Gödöny (1968) 62.

⁴¹ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

⁴² Tremmel–Fenyvesi–Herke (2005) 302.

⁴³ Budaházi (2014) 189.

⁴⁴ Nagy Lajos (1966) 363.

⁴⁵ Nagy Lajos (1966) 364.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról.

a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat, a szemle, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás és a terhelt vallomása.”

A régi Be. 85. § (1) bekezdése alapján: „Bizonyítási kísérletet a hatóság akkor rendel el, ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e.” Ez a megfogalmazás szinte azonos a hatályos Be. szóhasználatával, a különbség az, hogy míg a régi Be. hatóságot említ, a hatályos Be. már nevesíti a bíróságot és az ügyészt, illetve másik szakaszával utal rá, hogy nyomozó hatóság is elrendelheti és tarthatja a bizonyítási kísérletet. Az eltérés voltaképpen nem is eltérés, hiszen a régi Be. hatóság kifejezése mindhárom hatóságot magában foglalja. A régi Be. még arról is rendelkezett, hogy a bizonyítási kísérletet lehetőleg ugyanolyan körülmények között kell lefolytatni, mint ahogyan a vizsgált esemény vagy jelenség megtörtént, illetőleg megtörténhetett, és feltételül szabta az eljárási cselekménynek, hogy ne sértse az emberi méltóságot, és senki egészségét ne veszélyeztesse [rég. Be. 85. § (2)-(3) bek.]. Az I. Be.-hez hasonlóan a régi Be. is kötelezte két hatósági tanú alkalmazását a bizonyítási kísérletnél [rég. Be. 135. § (1) bek.], és lehetővé tette a nyomozó hatóságnak, hogy jegyzőkönyv helyett jelentést készítsen az eljárási cselekményről. [rég. Be. 150. § (1) bek.] Szintén jelentősége a régi Be. szabályozásának, hogy bírósági szakaszban is sor kerülhetett a bizonyítási kísérletre, amelyet a tárgyalóteremben és azon kívül is el lehetett végezni, helyszíni tárgyalás keretében (rég. Be. 204. §).

A bizonyítási kísérletet ugyanazon célból vették igénybe a régi Be. idején is, mint korábban, Katona Géza például azt emeli ki a Magda-ügy kapcsán, hogy a bizonyítási kísérlet alkalmas volt arra, hogy megvizsgálják a tanúban végbement észlelési folyamat tárgyi körülményeit, tisztázzák, hogy a tanú által megjelölt időpontban, helyen, illetve helyzetben láthatta-e az ismeretlen férfit olyan alapossággal, amely annak későbbi felismerését lehetővé tette.⁴⁸ Az egymásnak ellentmondó adatok tisztázásának a fontossága szinte a nyomozás egész folyamatára rányomhatja, és gyakran rá is nyomja a bélyegét. Dobos János szerint az „ellentmondások ugyanis a nyomozás és különösen a felderítés olyan természetes görcsei, amelyek feloldása cél ugyan, de nem mindenben tőlünk függ, hogy ez mikor teljesíthető.”⁴⁹ Bár a bizonyítási kísérlet fontos eljárási cselekmény volt a régi Be. időszakában is, hiszen alkalmas volt az ellentmondások feloldására is, azonban alkalmazására az ügyek töredékében került csak sor. Az 1980-as években empirikus kutatás végeztek: 800 vétségi eljárást vizsgáltak bírósági szakban, és arra jutottak, hogy bizonyítási kísérletet a 800-ból mindössze három alkalommal rendeltek el.⁵⁰ Vétségi nyomozásokat is vizsgáltak, a 800 ügy 1%-ában tartottak csupán bizonyítási kísérletet.⁵¹ A számokból viszont akkor sem következett, hogy megkérdőjeleződne a bizonyítási kísérlet létjogosultsága.

⁴⁸ Katona (1986) 97–98.

⁴⁹ Dobos (1988) 42.

⁵⁰ Szabóné (1985) 281.

⁵¹ Szabóné (1985) 245.

Bizonyítási kísérlet a hatályos Be.-ben

A Be.⁵² nem változtatott a bizonyítási kísérlet törvényi megfogalmazásán. A Be. 121. § (1) bekezdése alapján „A bíróság, illetőleg az ügyész bizonyítási kísérletet rendel el és tart, ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e.” Bár a bíróság is nevesítve van, mint lehetséges elrendelő, azonban inkább a nyomozó hatósági elrendelés a jellemző. A törvény megtartotta a régi Be. további rendelkezését is: „A bizonyítási kísérletet lehetőleg ugyanolyan körülmények között kell lefolytatni mint ahogyan a vizsgált esemény vagy jelenség megtörtént, illetőleg megtörténhetett.” [Be. 121. § (2) bekezdés] Változás viszont a korábbiakhoz képest, hogy a bizonyítási kísérlet kikerült a bizonyítási eszközök közül, a hatályos Be.-ben a bizonyítási eljárások csoportját alkotja a szemlével, a helyszíni kihallgatással, a felismerésre bemutatással, a szembesítéssel és a szakértők párhuzamos meghallgatásával együtt. A bizonyítási eljárások Dobrocsi Szilvia megfogalmazása szerint olyan hatósági cselekmények, melyek lefolytatása során a hatóságok bizonyítékot keresnek azért, mert további információhoz, adathoz szeretnének hozzájutni.⁵³ A bizonyítási eljárástól bizonyítási eszközök beszerzése várható, amelyekből a bíróság bizonyítékot nyerhet. A bizonyítási kísérlet esetében a bizonyítási eszközt az eljárási cselekményről készített jegyzőkönyv vagy jelentés, esetleg a kép-, hang- vagy videofelvételt jelenti, amely okirati bizonyítékként vehető figyelembe a bírósági eljárásban.⁵⁴

A bizonyítási kísérlet során a hatóság érzékileg ismeri meg magát a bizonyító tényt – a látványt vagy az események egymásutánját, a művi úton előidézett történet.⁵⁵ A „laboratóriumi kísérleti körülmények” általában zavarhatják a résztvevőket, akiket negatív értelemben befolyásolhat. A kísérleti jelleg negatív kihatásainak csökkentése érdekében Bíró Gyula úgy véli, hogy a résztvevők számát a minimálisra kell csökkenteni, és ha lehetséges, a nyilvánosságot ki kell zárni.⁵⁶ Előnye viszont a bizonyítási kísérletnek, hogy ha a terhelt nem kíván részt venni vagy aktívan közreműködni (illetőleg azt csak tetteti), dublőr vehető igénybe. A helyettesítőnek hasonló alkatúnak, korúnak kell lennie, mint a terheltnek.⁵⁷ Helyettesítője általában nemcsak a terheltnek, hanem a tanúnak is lehet, ez is az egyik előnye az eljárási cselekménynek, a másik, hogy többször is megismételhető.

A bizonyítási kísérlet rekonstruálás révén erősít meg, vagy zár ki valamilyen felvetést.⁵⁸ Mesterségesen hozzák létre a körülményeket, amelyek között a kérdéses esemény lezajlott, azért, hogy a folyamatot – rá vonatkozó természeti törvényszerűségek

⁵² 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

⁵³ Dobrocsi (2013) 125.

⁵⁴ Budaházi (2015) 130.

⁵⁵ Bócz (2006) 133.

⁵⁶ Bíró (2004) 113.

⁵⁷ Fenyvesi (2017) 102.

⁵⁸ Tóth (1999) 151.

működését – tanulmányozni lehessen.⁵⁹ A módszer alkalmas lehet a vallomás igazságtartalmának ellenőrzésére, amely egyaránt fontos a nyomozási és a bírósági szakaszban⁶⁰ is, „egyfajta szembesülés a valósággal az azon résztvevő, korábban vallomást tett személy (akár terhelt, akár sértett-tanú) esetében. A bizonyítás-elméletileg értékesebb, negatív, kizárt eredményt hozó bizonyítási kísérlet önmagában alkalmas lehet olyan hatások kiváltására, amely vallomásváltoztatást idéz elő a résztvevő személyben. Szembesül a személy a kísérlet során, hogy állítása tarthatatlan, az nem felel meg a valóságnak, az eljárás során feltárt bizonyítéknak. Ám hangsúlyozandó, hogy ez a negatív, lezáró-kizáró eredménnyel bíró bizonyítási kísérletnél működhet, a pozitív esetében, a lehetőségi eredménynél ilyen produktum nem várható, nem jön létre szembesülési feszültség, a valóság és a vallomás közötti ellentét.”⁶¹ Ennek ellenére a pozitív bizonyítási kísérlet is sikeresnek tekinthető, ha az eredményhez vezető folyamat törvényes volt és megfelelt a krimináltaktikai követelményeknek.⁶² A pozitív eredmény erősíti a terhelt vagy tanú vallomásának őszinteségébe vetett hitet, illetve a hatósági feltételezést, ha azt kívánják megerősíteni bizonyítási kísérlettel. A bizonyítási kísérletben sem szabad azonban vakon bízni, mert téves kizárást is okozhat, amennyiben a bizonyítási kísérlet eredményeként tévesen zárják ki a gyanúsítottat a feltételezett elkövetők köréből. Fenyvesi Csaba „veszélyskalája” szerint a bizonyítási kísérlet alapján történő téves kizárás veszélyesnek tekinthető, mert nem lesz felelősségre vonás.⁶³

Az alábbi hibák vezethetnek például téves következtetésekhöz:

- nem feltétlenül lehet olyan körülményeket teremteni, amelyek jellemezték a vizsgált eseményt vagy jelenséget;
- pontatlan a szemléről készült jegyzőkönyv;
- rossz helyre állítják az ügy szereplőit;
- hatósági tapasztalathány;
- nem azzal az eszközzel hajtják végre, amivel elkövették a bűncselekményt, csak hasonlóval helyettesítik;
- kapkodás;
- időmúlás miatt megváltozik a helyszín;
- nem megfelelő a ruházat, más a jármű;
- a nyomozó hatóság tagja játssza el a terhelt szerepét, viszont tudja, hogy mit kell látnia, adott esetben a bizonyítási kísérlet során azt vizsgálja, hogy a gyanúsított láthatta-e a gyalogost az autóból.⁶⁴

A hibák persze kiküszöbölhetők, viszont jelzik, hogy körültekintően kell eljárni, mind a bizonyítási kísérlet lebonyolításánál, mind a megelőző eljárási cselekményeknél.

⁵⁹ Bócz–Finszter (2008) 173.

⁶⁰ Budaházi (2012) 161.

⁶¹ Fenyvesi (2009) 64–65.

⁶² Tremmel–Fenyvesi–Herke (2005) 321.

⁶³ Fenyvesi (2014) 173.

⁶⁴ Budaházi (2015) 131.

Bizonyítási kísérlet az új Be. kódexben

Végül érdemes szólni 2018. július 1-jén hatályba lépő új Be. kódexről is, amely várhatóan évekre meg fogja határozni a bizonyítási kísérlet jövőjét. A 206. §-a a bizonyítási kísérletet nevesíti, és a bizonyítási cselekmények között helyezi el a szemle, a helyszíni kihallgatás, a felismerésre bemutatás, a szembesítés és a műszeres vallomásellenőrzés mellett. A 209. §-a lényegében megismétli a hatályos Be. szabályozását, az egyetlen különbség, hogy a bíróság és az ügyész mellett a nyomozó hatóságot is nevesíti az új kódex, amely elrendelheti és tarthatja a bizonyítási kísérletet. A kodifikációs megoldáson is látszik, hogy a bizonyítási kísérlet törvénybeli szabályozása már a régi Be. idején kiforrott, ennek következménye, hogy a törvényszöveg szinte nem is változott meg a hatályos Be.-ben és az új kódex sem. Meglátásom szerint ez így van rendjén, az pedig üdvözlendő, hogy a bizonyítási kísérlet bizonyítási cselekménnyé válik, mert sok vita övezte a bizonyítási eljárások csoportelnevezést.

Záró gondolatok

A bizonyítási kísérlet példája is mutatja, előfordulhat, hogy a gyakorlat fejleszt ki egy eljárási megoldást, amelyre a jogalkotó reagálhat, és nevesített, önálló szabályokkal rendelkező nyomozási vagy bírósági cselekménnyé teheti. Ez persze a bizonyítási kísérlet esetében sem jelenti azt, hogy szabályok nélkül lehetett volna elvégezni az önállóság (I. Be.) előtti időszakban, hiszen a szemle szabályai rá is vonatkoztak, még akkor is, ha a bizonyítási kísérlet jellegére tekintettel bizonyos eltérésekkel kellett alkalmazni a szemlére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. A bizonyítási kísérlet történetét vizsgálva arra a megállapításra jutottam, hogy a bizonyítási cselekmény távoli rokonának az istenítélet tekinthető, a közelebbinek pedig a szemle. Mindkét eljárási cselekmény során megfigyelésre kerülhetett sor, viszont míg az istenítélet során az égiek által adott jeleket figyelték hatósági jelenlét mellett, addig a szemle keretében végzett kísérlet a múltban történt esemény, illetve cselekmény rekonstruálására irányult. Utóbbi volt az az eljárási cselekmény, amelynek része volt a mai értelemben vett bizonyítási kísérlet. A bizonyítási kísérlet tehát a szemlében gyökerezik (ahogy erre konkrét szakirodalmi források is utalnak a XIX. század közepétől), majd az I. Be. hatására önállóvá vált nyomozási kísérletként. Az I. Be. kapcsán azonban fontos megjegyezni, hogy a tvr. nem nevesítette a bírósági kísérletet, az megrekedt ekkortájt még a gyakorlat szintjén, a bírói szemlén belül. A régi Be.-től kezdve nevezi a törvény bizonyítási kísérletnek, amelyben benne foglaltatik a nyomozási- és a bírói kísérlet is, egységesen bizonyítási kísérlet elnevezéssel, és ezen – helyesen – az új Be. kódex sem változtat. Ugyanez mondható el a bizonyítási kísérlet törvénybeli definiálásáról is: a régi Be. által meghatározott, kiforrott fogalmi elemek változatlan formában jelentek meg a hatályos Be.-ben és az új Be. kódexben is.

IRODALOMJEGYZÉK

- Angyal Pál (1915–1917): *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Budapest, Athenaeum.
- Balog János (1966): A modell valóságbizonyítási szerepe a büntető eljárásban. *Jogtudományi Közöny*, 21. évf. 8-9. sz. 445–450.
- Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc (1909): *A Bünvádi perrendtartás magyarázata*. Második kötet. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- Barna Péter (1967): Megjegyzések a tanúbizonyítás körében, a büntető eljárásban. (Nagy Lajos: Tanúbizonyítás a büntetőperben c. művéhez). *Jogtudományi Közöny*, 22. évf. 6. sz. 390–398.
- Bauszner József (1990): A bünvádi eljárásról a gyakorlatban (1856). In Révész T. Mihály szerk.: *Büntető eljárásjogtudományi szemelvénygyűjtemény I. 1819–1867*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Béli Gábor (2009): *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Bíró Gyula (2004): *Kriminalisztika*. Debrecen, DE Kossuth Egyetemi Kiadó.
- Blaskó Béla (2010): *Magyar Büntetőjog Általános Része*. Budapest–Debrecen, Rejtjel Kiadó.
- Bócz Endre – Finszter Géza (2008): *Kriminalisztika joghallgatóknak*. Budapest, Magyar Közöny Lap- és Könyvkiadó.
- Bócz Endre (2006): *Büntetőeljárás jogunk kalandjai – sikerek, zátonyok és vargabetűk*. Budapest, Magyar Hivatalos Közönykiadó.
- Bódiné Beliznai Kinga et al. (2004): *Magyar jogtörténet*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Bolgár György – Kárpáti László – Traytler Endre (1965): *A bűnügyi védő munkája*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Budaházi Árpád (2012): Conditions and Requirements of Polygraph Examination. *Law Series*, Vol. 6, No. 3. 161–180.
- Budaházi Árpád (2013): *A műszeres vallomásellenőrzés, különös tekintettel a poligráfos vizsgálatra*. A doktori értekezés tézisei. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola.
- Budaházi Árpád (2014): Bizonyítási kísérlet a büntetőeljárás szolgálatában. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Pécs.
- Budaházi Árpád (2015): Bizonyítási kísérlet a felderítésben és a bizonyításban. Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI. Pécs.
- Dobos János (1988): *Kis nyomozástan*. Budapest, BM Könyvkiadó.
- Dobrocsi Szilvia (2013): *Büntetőeljárás jog I*. Budapest, Patrocinium Kiadó, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Fenyvesi Csaba (2009): *Kihallgatási taktika*. Egyetemi jegyzet a Kriminalisztikai Szakirányú Továbbképzési Szak hallgatói számára. Pécs, PTE ÁJK.
- Fenyvesi Csaba (2014): *A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Fenyvesi Csaba (2017): A bizonyítási kísérlet és a hit. *Iustum Aequum Salutare*, 13. évf. 1. szám. 99–106.
- Gárdonyi Gergely (2017): *A szemle szerepe a hazai büntetőeljárásban*. Doktori értekezés. Győr, SZIE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- Gödöny József (1968): *Bizonyítás a nyomozásban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Gyakorlati nyomozástan* (1947). Budapest, Magyar Államrendőrség Országos Szaktanulmányi Felügyelője.
- Indokolás a M. kir. igazságügyi miniszter által az 1892/97-iki országgyűlés negyedik ülészakában a képviselőház elé terjesztett Bünvádi perrendtartás törvényjavaslatához (1895)*. Budapest, Pesti Könyvnyomda Rt.
- Katona Géza (1977): *Bizonyítási eszközök a XVIII–XIX. században. A kriminalisztika magyarországi előzményei*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Katona Géza (1986): Még egyszer Magda János bűnügyéről. *Belügyi Szemle*, 24. évf. 8. sz. 96–104.

- Kertész Imre (1971): A tárgyi bizonyíték prioritásának problémája. *Jogtudományi Közlöny*, 26. évf. 10. sz. 447–451.
- Király Tibor (1969): A bírói megismerés határai a büntető eljárásban. *Jogtudományi Közlöny*, 24. évf. 11. sz. 549–562.
- Ladányi Ferenc (1956): A kriminalisztikai tudomány fejlesztésének új lehetőségei. *Jogtudományi Közlöny*, 11. évf. 5. sz. 297–303.
- Mezey Barna (2006): *A magyar jogtörténet forrásai*. Szemelvénygyűjtemény. Budapest, Osiris Kiadó.
- Nagy Lajos (1966): *Tanúbizonyítás a büntetőperben*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Pusztai László (1970): A szemle helye a bizonyítás tanában. *Jogtudományi Közlöny*, 25. évf. 7. sz. 346–353.
- Pusztai László (1977): *Szemle a büntető eljárásban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szabóné Nagy Teréz (1985): *A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szalay László (1990): A beismerésről, a tanúvallomásra és az esküdtészekről (1841). In Révész T. Mihály szerk.: *Büntető eljárásjogtudományi szemelvénygyűjtemény I. 1819–1867*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Szokolay István (1845): *Büntetőjogtan a codificatio és tudomány legújabb elvei szerint, különösen bíráink és ügyvédeink számára*. Pest.
- Tóth Mihály (1999): *Vázlatok és szemelvények a büntető eljárásjog tanulmányozásához I*. Egyetemi jegyzet. Budapest, PPKE JÁK.
- Tremmel Flórán – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (2005): *Kriminalisztika Tankönyv és Atlasz*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Tremmel Flórián (1969): Szovjet monográfia a bizonyítás elméletéről. *Jogtudományi Közlöny*, 24. évf. 5. sz. 260–265.
- Víg István (1962): A büntetőeljárás új szabályzatáról. *Honvédségi Szemle*, 11. sz. 72–77.

Jogforrások

1896. évi XXXIII. törvény cikk a bünvádi perrendtartásról
1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról
1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról
1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

ABSTRACT

Reconstruction and its Historical Overview

BUDAHÁZI Árpád

Reconstruction has become part both of the investigation and the trial/judicial processes. Even though it is rarely applied, reconstruction is still considered a magnificent measure to strengthen or to rebut the testimony of the defendant or the witness and the assumption of the authority. The study shows how the history led to the conception and independency of the reconstruction, hence its roots can be found in the survey and had been applied within the survey's framework for decades.

Keywords: reconstruction, inspection, investigation, criminal procedure, trial

The Career of Dehumanization towards Cyber Space – An Inglorious Story Vol. 1.

BALASSA Bence¹

“I know there is a God because in Rwanda I shook hands with the Devil. I have seen him, I have smelled him and I have touched him. I know the Devil exists and therefore I know there is a God.” (Lieutenant-General Roméo Antonius Dallaire, UNAMIR)²

The aim of this short review is to demonstrate some of the important changes and transformations (if there have been any) of bias and hatred led communication and behaviour in the last approximately hundred years in Europe's mainstream history. What kind of forms and influences of dehumanization are we facing? How, and with what impact has dehumanization thematised common speech? How does its influence define our levels of (in)tolerance? What is the reason behind hate speech and verbal harassment being so easily transferred to Cyber space? How was it possible and what kind of objective reasons are there in the background to make this progress so natural?

Keywords: hate speech, cybercrime, cyberbullying, bias, intolerance, dehumanization

A short article like the present conference paper could only attempt to outline the most important characteristics of its topic, to identify the rationale behind it, and – if possible – recognize the framework, too. *Dehumanization* as a moral-sociocultural phenomenon offers several approaches, all of which are relevant since the various aspects of interpretation influence and hypothesize each other. The definition of the concept itself can have numerous perspectives. The religious, ethical, sociological or psychological methods are just as likely to gain *raison d'être* in the interpretation of the possible manifestations of *dehumanization* as are the aesthetic, legal, or cultural anthropological methods. In this paper, however, by shedding light on the various interpretive frameworks of *dehumanization*, primarily with regards to crime, we attempt to demonstrate the career history of the concept.

¹ BALASSA Bence, PhD, Police Major, Assistant Lecturer, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement.

ORCID: 0000-0002-2082-3499. balassa.bence@uni-nke.hu

² Dallaire–Beardsley (2005) 562.

To approach *dehumanization*, here stands, perhaps unexpectedly, an aesthetic-historical definition of the concept. “Dehumanization is the deprivation of an art work from any human or anthropocentric concerns; it is a negative symptom of the avant-garde.”³ In other words, in an aesthetic sense the cause and effect of art are separated, thus the essential moment of art is no longer linked to the traditional relationship between creator and recipient or the one between artist and art lover. The way it regards humanity is by disregarding humanity. When the avant-garde work of art concerning its function no longer aspires to be humanized, we witness a dramatic transformation of the theme and concept, that is when the work of art pertains to humans, and it makes sense through them. Instead, it revolts against the “old” aesthetic notion by denying the traditional artistic ethos of mission. The “function” and the “form” appear to claim the privilege of “artistic content” in order to express the artist’s intention.

While the parallel between the above mentioned avant-garde aesthetic concept and the ethical, politico-historical understanding of *dehumanization* might only be superficial, it still offers some potential. The idea that the things we humans – namely, moral and social beings – do are, in an ethical sense, bound to the choices we make, depending on to whom and to what group of people we do these things, might in essence lead to the relativization of the fundamental ethical function of what makes us human. It leads to a situation where the foundations of ethics are being questioned and become immoral in themselves.⁴ One might casually evoke Nietzsche and his work on the genealogy of morality, or the re-evaluation of values, but I would advise against any hasty generalizations. While Nietzsche was primarily concerned with how the moral concept of truth was distorted and turned on its head in the past two thousand years of Christian culture, to us the question is whether, in the trivial sense, it is possible to separate our actions from the ethical foundations of what makes us human. If it is possible, and as we shall see, we argue that it is exactly what happens during *dehumanization*, that leads to the suspension, or even the elimination of moral perspectives: it leads to man’s denial of his own humanity. This creates an “empty space”⁵ in the Arendtian⁶ sense, which by its very nature carries its own failure to narrate and process and, which

³ See *Dehumanizáció (Dehumanization)* Kislexikon.hu Available: <www.kislexikon.hu/dehumanizacio.html> (Downloaded: 01.09.2017.)

⁴ This is similar to Nietzsche’s notion of the *Genealogy of Morals*, the essence of which is iterated by Deleuze as: “The problem of critique is that of the value of values, of the evaluation from which their value arises, thus the problem of their creation.” In Deleuze, Gilles (2002): *Nietzsche and Philosophy*. Trans. by Hugh Tomlinson. London, Continuum. 1.

⁵ “While the totalitarian state ideology banishes its enemies (Jews, liberals, etc.) from all levels of social and physical existence, defining them as “empty spaces”, it reveals the yet unknown depths of banal Evil, and thus eliminates all possibilities of narration.” In Balassa Bence (2009): *A politikai és esztétikai narráció, avagy az emberi sors vállalásának útjai*. (Political and Aesthetic Narration, or the Ways of Assuming Human Fate.) Unpublished Conference Paper. Debrecen, Meritum Conference.

⁶ Hannah Arendt (1906–1975) was a German-born Jewish American political theorist and philosopher; she was Martin Heidegger’s and Karl Jaspers’ student.

might seem contradictory, produces its own “banality”.⁷ In other words, it is obvious that the 20th century mass historical phenomena of Europe,⁸ which in the hands of totalitarian regimes were transformed into human slaughterhouses, create the false illusion of monumental character and even “innovation” with all their inconceivability in order to justify themselves by taking the metaphysical claim for sympathy. However, what human intellect finds is no other than the poignantly *banal* vulgarity of Evil. In Arendt’s understanding, human Evil is realized in the perfect death industry of the 20th century that came to its ultimate form and state in the pits of totalitarian camps. Except it is inconceivable, it cannot be integrated into history in a linear way. These atrocities and those who committed them do not necessarily follow from history’s past events or structures, and are not of satanic origins, and there is nothing demonic or diabolic in them either. As Festinger writes about mass events during which a lot of people *suffer from the same dissonance*: “It may be, however, that there is nothing more unusual about these phenomena than the relative rarity of the specific combination of ordinary circumstances that brings about their occurrence.”⁹ On the contrary, these people are grey, stale, banal nobodies of the masses who lack any character or charisma. This is the banality of Evil, no more, no less. It refers to the complete lack of form and identity, that all the pathos of recognition is redundant. The death factories were run by such mass nobodies who, operating on the plane of banalities, reduced these mass murders to a routine by systematically and entirely neglecting their own conscience. The most important command of the *Ten Commandments*, namely “*thou shalt not kill*”, which is taken by more or less every normal human society as a moral standard, was changed by the Evil of Nazi Germany to “*thou shalt kill*”. By doing so, the “quality of temptation”¹⁰ (that it is forbidden), the characteristic by which most people are able to identify Evil, was eliminated. With the dehumanization of the victims the mass murders came to be

⁷ “Arendt did not claim more, nor less, than Evil (namely: The Evil in her story, more precisely: the perpetrators of the evil deeds recited in her story) is not of satanic origin, it is way simpler (complicated): it is banal. As such, it is naturally human. In other words, those who actively participated in genocides are ordinary people – like me and you, my friend. Today this statement does not seem outrageous. While the activity of Evil does not decrease, its essence becomes easier to recognize.” In Mesés Péter: *Miért éppen gonosz, miért éppen banalitás? (Why Evil, Why Banality?) Kulturális és Kommunikációs Központ Alapítvány*. Available: www.c3.hu/~exsymposion/HTML/gonosz/Meses/kerete.htm (Downloaded: 01.09.2017.)

⁸ Here is an adequate parallel from Leon Festinger, who theorized the reduction of cognitive dissonance in the context of socially advocated mass events: “Under such circumstances, the striking and dramatic aspects of mass phenomena exist not because something exceptional or unique is brought into the situation, but only because social support is particularly easy to find in the pursuit of dissonance reduction.” In Festinger, Leon (1985) [1957]: *A Theory of Cognitive Dissonance*. California, Stanford UP. 233–234.

⁹ *Ibid.* 233.

¹⁰ “And just as the law in civilized countries assumes that the voice of conscience tells everybody “Thou shalt not kill”, even though man’s natural desires and inclinations may at times be murderous, so the law of Hitler’s land demanded that the voice of conscience tell everybody: “Thou shalt kill”, although the organizers of the massacres knew full well that murder is against the normal desires and inclinations of most people. Evil in the Third Reich had lost the quality by which most people recognize it – the quality of temptation. Many Germans and many Nazis, probably an overwhelming majority of them, must have been tempted not to murder, not to rob, not to let their neighbours go off to their doom (for that the Jews were transported to their doom they knew, of course, even though many of them may not have known the gruesome details), and not to become accomplices in all these crimes by benefiting from them. But, God knows, they had learned how to resist temptation.” In Arendt, Hannah (1963): *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*. New York, Viking Press. 8.

accepted and in a moral sense, they lost their tragic element, and became the generally accepted – one might say: they became common; the banal backbone of unanimity and social cohesion. Thanks to human conformity the adaptation of this phenomenon was gradually carried out relatively uninterrupted and over a fairly short period of time.¹¹

And what is left after all this? The complete denial of responsibility, a disregard for the importance of human ethical perspectives, the refusal of that primal context which morally restricts man. Monotonous, dull and apathetic, that is to say “worn-out” evil crimes that are perfectly isolated, thus are not able to recognize and perceive their own evilness. The direct and “banal” consequence of dehumanizing victims is that the perpetrators become a faceless, grey mass, a typical characteristic of the totalitarian systems. The way dehumanization operates is, at the same time, a trap. Though the perpetrators cannot perceive or understand it, it is their own humanity which is at stake. No matter if they question the humanness of their fellow human beings or groups of people who constitute the objects of their hatred. They also become undoubtedly alienated from their own fundamental humanity – their own humanness – as way of affirming the process. They only appear to keep their distance from the “Other”. In reality, the distorting effects of hatred cast their own hideous shadow on the culprits and become the reason for their degeneration in a psychological-ethical sense. Dehumanization, that is the immoral gesture of people refusing to regard their fellow people human beings, does not secure any difference between culprit and victim; on the contrary, it makes them equal in the most banal way possible.

Dehumanization rarely occurs unprecedented and unstructured. Still according to Arendt, it follows and is more typical of total or, more precisely, totalitarian thinking; it illustrates its infamous enemy myth. There are numerous historical examples even if the surface divergence between these examples is undeniable. In *The Origins of Totalitarianism* Arendt attributes two prime precedents to these ideologies that dehumanize victims, and indeed, in the moral and social sense treat them as an “empty space”, a hiatus. These are tribal nationalisms as “the driving force behind continental imperialism”,¹² antisemitism, and the related race theories. Tribal nationalism in Arendt does not mean a real tribal context or any primal form of living. Arendt isolates the two ways in which nationalism has evolved. On the one hand, she identifies the firm, collective, national feelings of the powerful, developed, Western countries of the 19th century with the nationalism of nation states; and on the other hand, Arendt presents “tribal

¹¹ “There are compelling situations in which conformity can be disastrous and tragic. Moreover, even knowledgeable and sophisticated decision makers can fall prey to special kinds of conformity pressures inherent in making group decisions. Consider the following examples: In his memoirs, Albert Speer, one of Adolf Hitler’s top advisers, describes the circle around Hitler as one of total conformity – deviation was not permitted. In such an atmosphere, even the most barbarous activities seemed reasonable because the absence of dissent, which conveyed the illusion of unanimity.” In Aronson, Elliot (1999) [1972]: *The Social Animal*. New York, Worth Publishers. 16.

¹² “Tribal nationalism, the driving force behind continental imperialism, had little in common with the nationalism of the fully developed Western nation state.” In Arendt, Hannah (1973) [1948]: *The Origins of Totalitarianism*. San Diego, Harcourt Brace. 229.

nationalism” through the *pan-movements*¹³ of the oppressed minorities in Central European countries (mainly the Austro–Hungarian Empire, Czarist Russia, and the Balkan states) in the second half of the 19th century. “Tribal nationalism, spreading through all oppressed nationalities in Eastern and Southern Europe, developed into a new form of organization, the *pan-movements*, among those peoples who combined some kind of national home country, Germany and Russia, with a large, dispersed irredenta, Germans and Slavs abroad.”¹⁴ The pan-movements abandoned the two thousand-year old Judeo–Christian tradition, according to which man has divine origin, and instead, they “preached the divine origin of their own people”.¹⁵ Of course, this paper on the phenomenon of dehumanization is not necessarily limited to the list of Nazi atrocities against humanity. From an ideological, or internal-logical and operational point of view we get an extremely similar picture of the millions who were exterminated in the gulags of Stalin’s Russia, or another of the ethnic conflict between the Hutus and the Tutsis, which resulted in the Rwandan genocide in 1994 with more than 900, 000 deaths in only a few weeks, which was assisted by the UN (namely, the nations of the world and primarily Bill Clinton’s United States).

“The killing quickly spread to the whole country. One such massacre occurred in Nyarubuye. The officials and the RTLM¹⁶ called for civilians to kill their Tutsi neighbours. Those who were not willing to do so, were killed in most cases. »You either participated in the slaughter, or you got slaughtered.« – recalled a Hutu, who was forced to kill. A Hutu farmer Gitera Rwamuhizi, who was implicated in the genocide, said that the Tutsis have treated them with disdain, and were said to have come from Egypt and abused the Hutus in slavery for centuries. On the day of the massacre the Hutus went to kill like they were going to the marketplace.”¹⁷

“Like they were going to the marketplace” might echo in our ears. What could be more of a commonplace, more banal? Hutu radio stations constantly broadcasted slogans and appeals encouraging people to exterminate the “cockroaches”. These “cockroaches” were the Hutus’ brothers, the Tutsis, the other ethnicity that formed the state of Rwanda. But they were not referred to as humans but as insects or pests, and it would be foolish to think that more than a decade after the events these strong emotions are

¹³ “The hallmark of the pan-movements was that they never even tried to achieve national emancipation, but at once, in their dreams of expansion, transcended the narrow bounds of a national community and proclaimed a folk community that would remain a political factor even if its members were dispersed all over the earth.” Ibid. 232.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid. 233. Cf. Hitler’s last speech from January 30, 1945, as recorded in the *New York Times*, January 31: “God the Almighty has made our nation. We are defending His work by defending its very existence”; or the words of Luke, the Archbishop of Tambov, as quoted in *The Journal of the Moscow Patriarchate*, No. 2, in 1944: “The German monsters are not only our foes, but God’s foes.”

¹⁶ Radio Télévision Libre des Mille Collines (RTLMC) was a Rwandan radio station.

¹⁷ See *Rwandan Genocide* Wikipedia. Available: [www. en.wikipedia.org/wiki/Rwandan_genocide](http://www.en.wikipedia.org/wiki/Rwandan_genocide) (Downloaded: 01.09.2017.)

gone.¹⁸ They need to legitimize the genocide, to justify the unjustifiable, moreover, they must be able to prove that this morally unacceptable act – in our case, a genocide – was not against humans but arthropods, so nothing really happened in the ethical sense.

By demonstrating the narrative apparatuses of nationalism and pan-movements, these examples are suitable first and foremost to illustrate how the scale of dehumanization reaches the horizon of nations and nationalities with them. The fanatic belief in divine origin and the “chosenness” of our people have at least two political advantages. On the one hand, it positions national identity “outside” of history, rendering it no longer dependent on historical temporality, that it “no longer could be touched by history”.¹⁹ On the other hand, it is an identity-forming power by which members of a nation are able to experience kinship among themselves, or their absolute difference from other, nondivine peoples.²⁰

Dehumanization as the danger of coded, apodictic, spiritual modality²¹ lies exactly in the Arendtian sense of banality. It lies in the Evil that conforms it to public discourse; that renders it an established way of speaking; that integrates it as widely accepted, eliminating even the possibility of self-reflexivity in Evil, which would make it easy to recognize for everyone. The poisonous nature of such thinking can still be detected from the perspectives of psychology and communication even if it is degraded to a cliché and thus appears harmless. “... there is no problem with Russian life in which like a »comma« there is no question: How to cope with the Jew.”²²

Probably the most obvious and still somewhat obscure truth in the history of discrimination is that it will inevitably cause isolating anxiety in both (or any) parties (the discriminated and the discriminators). Identity is questioned in both roles although it is not necessarily recognized.

The stages and internal dynamics of dehumanization – as stated above – correspond to the *self-justification* process²³ we know well from socio-psychology. If we cannot morally justify or account for our actions to ourselves and to those around us – society – it will shortly lead to role strain that is unbearable to the psyche, ultimately resulting in identity crisis. The mind, according to the theory of dissonance reduction,²⁴ will try

¹⁸ “Fourteen years after the genocide the incitement of hatred against the Tutsi minority in schools still has not stopped, said a Rwandan Parliamentary Commission of Inquiry. According to the report, a total of 84 schools are affected by the propaganda against Tutsis in the Central African country. There were leaflets, for example, which called them snakes. The leaflet says: »We have had enough of them, will kill them all!«” In *Tutsziellenes propaganda a ruandai iskolákban.* (Anti-Tutsi Propaganda in Rwandan Schools.) Available: www.index.hu/kulfold/hirek/338378/ (Downloaded: 01.09.2017.)

¹⁹ Arendt (1973) [1948]: *op. cit.* 234.

²⁰ *Ibid.*

²¹ I use the expression “apodictic – necessary – modality” in the sense of Kant’s theory of judgement. “According to Kant, the modality of a judgment means the judging subject’s relationship to the validity of the judgement.” In Rathmann János (1996): *Idegen szavak a filozófiában.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. 169.

²² Rozanov, Vassiliff (1929): *Fallen Leaves.* In Arendt (1973) [1948]: *op. cit.* 229.

²³ “Most people are motivated to justify their own actions, beliefs, and feelings. When they do something, they will try, if at all possible, to convince themselves (and others) that it was a logical, reasonable thing to do.” In Aronson (1999) [1972]: *op. cit.* 180.

²⁴ “...it does mean that if the cognitive elements do not correspond with a certain reality which impinges, certain pressures must exist.” In Festinger (1985) 11.

to avoid this at any rate. In the context of dehumanization as a cognitive process we can recognize the two most important ways to restore the balance or the compliance between the “pressure of reality” and the cognitive elements of the mind. Firstly, it is the systematic degradation of victims, the methods of depriving them of any qualities or means of human existence in order to create an ethical distance that can divide the related human qualities of the two sides. This is necessary to render the moral consequence of future deeds questionable, moreover, eliminable. We have encountered numberless examples of this (Jews dispossessed of their citizenship and then of their human rights, the Nuremberg Laws, numerus clausus, limited property rights, the ban on mixed marriages, ghettos, placing people outside of the law, wagons, death camps...). The second phase is the active phase of affirming acts, during which social responsibility is, on the one hand, proliferated by the extrapolation of the falsely created moral picture of reality, and is later thought to be eliminated. On the other hand, committing the atrocities might not be hindered by public morality. Through its own banality, Evil is exempted from its terrible cognitive obstacles: it becomes accepted, ordinary.

In this aspect it is not unlike the tragic consequences of online school bullying. The dynamics of dehumanization is the same. Their motives can be various but both are characterized by an irrational anger against the victim, which is accompanied by feelings of shame that might – due to cognitive tension – trigger more anger. When the level of dissonance had become intolerable for the psyche, one way to reduce the “pressure of reality” is to degrade the victim. That is when we face the cruelty of children. Name-calling, discrimination, spreading rumours, making victims “untouchable”, labelling, physical abuse, online bullying, driving victims to suicide. Each and every feature points to the same thing. You do not belong here; you cannot be integrated from the community’s point of view; you are an outcast. It would be better if you killed yourself. If a group (e.g. a classroom community) ostracizes a victim, being subsequently displaced, his or her immunity is thus terminated according to group dynamics. The victim is going to be a pariah to whom the same moral rules and conditions no longer apply as to everyone else. The effects of this is amplified on the internet. Due to potential anonymity and the lack of physical contact, bullies are substantially more daring than in person. Since no meta-communicative rules apply, nothing will reduce the disastrous pressure put on the victim. In addition, the bully’s cognitive perspective will simply not extend to the recognition that the victim is as much of a human being as he or she is.

REFERENCES

- Arendt, Hannah (1963): *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*. New York, Viking Press.
- Arendt, Hannah (1973) [1948]: *The Origins of Totalitarianism*. San Diego, Harcourt Brace.

Aronson, Elliot (1999) [1972]: *The Social Animal*. New York, Worth Publishers.

Balassa Bence (2009): *A politikai és esztétikai narráció, avagy az emberi sors vállalásának útjai*. (Political and Aesthetic Narration, or the Ways of Assuming Human Fate.) Unpublished Conference Paper. Debrecen, Meritum Conference.

Dallaire, Roméo – Beardsley, Brent (2005): *Shake Hands with the Devil: The Failure of Humanity in Rwanda*. New York, Carroll and Graf.

Dehumanizáció (Dehumanization) Kislexikon.hu Available: www.kislexikon.hu/dehumanizacio.html (Downloaded: 01.09.2017.)

Deleuze, Gilles (2002): *Nietzsche and Philosophy*. Trans. by Hugh Tomlinson. London, Continuum.

Festinger, Leon (1985) [1957]: *A Theory of Cognitive Dissonance*. California, Stanford UP.

Mesés Péter: Miért éppen gonosz, miért éppen banalitás? (Why Evil, Why Banality?) *Kulturális és Kommunikációs Központ Alapítvány*. Available: www.c3.hu/~exsymposion/HTML/gonosz/Meses/kerete.htm (Downloaded: 01.09.2017.)

Rathmann János (1996): *Idegen szavak a filozófiában*. (Foreign Words in Philosophy.) Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Rwandan Genocide Wikipedia. Available: www.en.wikipedia.org/wiki/Rwandan_genocide (Downloaded: 01.09.2017.)

Tutsziellenes propaganda a ruandai iskolákban. (Anti-Tutsi Propaganda in Rwandan Schools.) Available: www.index.hu/kulfold/hirek/338378/ (Downloaded: 01.09.2017.)

Asylum Seekers and Refugees in the EU

URBÁN Ferenc¹

The study aims at describing the global asylum related tendencies laying focus first on the international trends and after this it introduces the reader into the asylum related trends in the EU and in Hungary.

Keywords: *asylum seekers, European Union, statistical data*

In terms of global trends of asylum seekers and refugees, 2016 could be called the year of records. Although the number of asylum seekers reached its peak in the European Union, this number still remains much higher in other parts of the world.

Global Trends

According to the latest available data of UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) there were 65.6 million² people at the end of 2016 who sought for asylum in the world because of persecution, armed conflict, and generalized violence or human rights violations. This number incorporates the recognized refugees, asylum seekers and internally displaced persons beyond the scope of UNHCR, too. If this, a little bit more than 65 million people, were citizen of one single country then this country would be the twenty-first most populous country of the world and its population number would be almost equal with the population of France or the United Kingdom.

The number of recognized refugees and persons in a refugee like situation under the scope of UNHCR³ has increased significantly in the last six years; it was 10.4 million at the end of 2011 and it was more than 22.5 million⁴ by the end of 2016 which was the highest registered number in the last twenty years.

By the end of 2016 the biggest countries of origins refugees were still the countries with generalized violence: The Syrian Arab Republic (5.5 million persons)⁵ and Afghanistan (2.9 million persons).

There have been fights between different armed groups in Syria for six years, under which especially the civilian population suffered. According to the latest data

¹ URBÁN Ferenc, statistician for social statistics, Hungarian Central Statistical Office, Unit for migration statistics. ORCID: 0000-0001-7165-5643. ferenc.urban1980@gmail.com

² Global Trends Forced Displacement in 2016, United Nations High Commissioner for Refugees, latest global available data: www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html (Downloaded: 04.07.2017.)

³ List of countries signed the Geneva Protocol of 1951 and 1967 is available under the following link: www.unhcr.org/3b73b0d63.html (Downloaded: 04.07.2017.)

⁴ Including 5.3 million Palestinian refugees under UNRWA's mandate.

⁵ From whom 4.9 million are under the mandate of UNHCR.

the number of internally displaced persons reached 6.3 million people in December 2016,⁶ the number of people in need reached 13.5 million. The number of persons fled from Syria who are either recognized refugees or registered asylum seekers and await registration is estimated to reach about 4.9 million people reported by ECHO.⁷

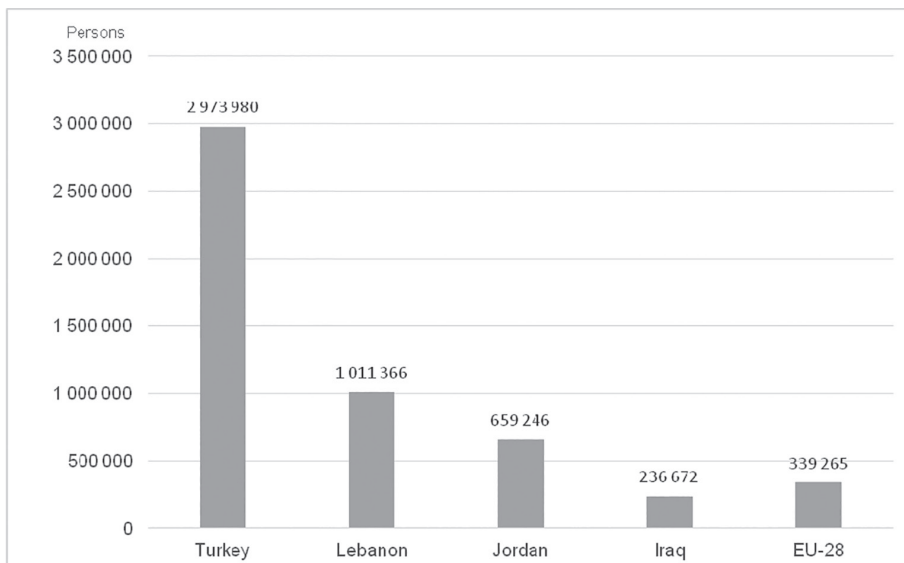

Diagram 1. Number of persons fled from Syria seeking for asylum in the neighbouring countries and in the EU-28 countries, December 2016 (Source: Data of European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection, 2017 and Eurostat. Available: www.ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/syria_en.pdf and www.ec.europa.eu/eurostat [Downloaded: 04.07.2017.]

Hosting more than three million Syrian fled from their home country, Turkey received the biggest number of Syrian asylum seekers – although comparing to its total population the ratio of Syrian asylum seekers is bigger in Lebanon, where about one-sixth of the total population (5.8 million persons) is from Syria (1.0 million). Furthermore, numerous asylum seekers claiming themselves as Syrian citizens do not apply for asylum in the neighbouring countries but they do in Europe.

Worldwide on the imaginary list of countries of origin (following Syria and Afghanistan) is Somalia with 1.1 million people seeking for asylum. People originating from Somalia sought for asylum in huge numbers in Kenya (324,400 persons), in Yemen (255,000 persons) and in Ethiopia (242,000 persons).

⁶ Syria Crisis Bi-Weekly Situation Report No. 19. 12 December 2016.

⁷ European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection. Available: www.ec.europa.eu/echo/where/middle-east-north-africa/syria_en (Downloaded: 04.07.2017.)

The number of persons who left their home because of the armed conflict in South-Sudan increased in 2016 to 778,000, most of them found shelter in Uganda (639,000 persons), in Ethiopia (338,800 persons) and in Sudan (297,200 persons). Other big countries of origin were Sudan (650,600), the Democratic Republic of Congo (537,000 persons), the Central African Republic (490,900 asylum seekers), Myanmar (490,900 persons) and Eritrea (459,400 asylum seekers) in 2016.

Half of the ten biggest receiving countries can be found in Africa, in the Sub-Sahara region.⁸ On the second diagram those countries are represented where the number of refugees and persons in a refugee-like situation was one of the highest according to UNHCR's definition.

Most of the countries which ensure refugee status or status similar to refugee status⁹ located either in Asia or in Africa and belong to the developing or less developed countries while the number of refugees in the developed countries is much less.

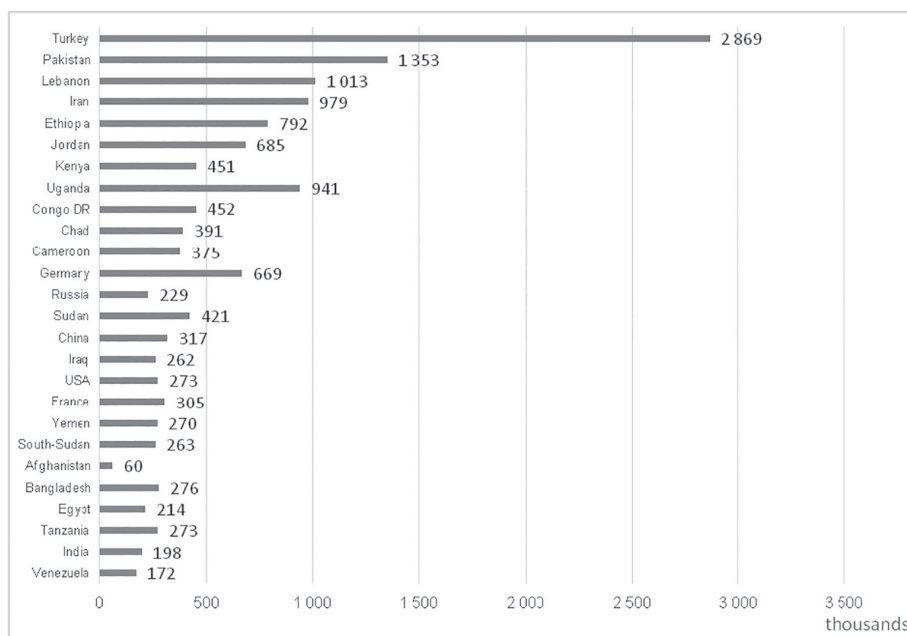

Diagram 2. Recognized refugees and persons in a refugee-like situation in selected receiving countries 2016 (Source: *Global Trends Forced Displacement in 2016*, United Nations High Commissioner for Refugees. Available: www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html [Downloaded: 04.07.2017.]

⁸ According to data published by UNHCR in June 2016.

⁹ According to UNHCR this category is descriptive in nature and includes groups of persons who are outside their country or territory of origin and who face protection risks similar to those of refugees, but for whom refugee status has, for practical or other reasons, not been ascertained.

Countries of Origin of Asylum Seekers Arriving in the EU

In 2016 the number of registered asylum seekers reached a high peak in the European Union. The number of first and repeated asylum applications was over 1.2 million in 2016. 28% of persons applied for asylum in the European Union are still Syrian citizen. Lot of asylum seekers applied for asylum from Afghanistan (15% of the total applications) and Iraq (11% of the total applications)¹⁰ and a lot of asylum seekers were registered from Pakistan and Nigeria (from both countries 4%) as well.

At the beginning of 2015 a huge number of asylum seekers were registered from Kosovo in the European Union (mostly in Hungary and in Germany). Following this tendency, the lodged asylum applications from Kosovo decreased by the second quarter of 2015 but since the first half of 2015 the phenomenon of so called mixed migration flows became more significant in the European Union. Later the biggest relative fall in the number of applicants, among the most common countries of citizenship for asylum seekers in 2016, was recorded for Albania and Kosovo. One of the main characteristics of the mixed migration flows is that among groups of persons fled from wars there can be found persons as irregular migrants and asylum seekers who do not flee from persecution and war but because of their depriving financial situation.

More than three-fourth of persons applied for asylum in the European Union – according to their citizenship – arrived from only 12 countries in 2016.

Table 1. Number of asylum applications in the EU-28 countries according to their country of citizenship 2010–2016 (The number of first and repeated asylum applications together, for the year 2016. Source of data: Eurostat.)

Country of citizenship	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total	259 400	309 040	335 290	431 090	626 960	1 321 600	1 259 955
Syria	5 010	8 145	24 115	49 980	122 065	368 400	339 265
Afghanistan	20 600	28 160	28 020	26 215	41 405	181 360	186 595
Iraq	15 830	15 230	13 190	10 740	21 365	124 905	130 015
Pakistan	9 220	16 265	19 785	20 850	22 220	47 840	49 840
Nigeria	6 805	13 075	7 520	11 670	20 065	31 165	47 710
Iran	10 340	11 890	13 600	12 680	10 905	26 550	41 340
Eritrea	4 540	5 725	6 400	14 485	36 945	34 105	34 480
Albania	1 925	3 080	7 500	11 065	16 950	67 740	32 385
Somalia	14 360	12 370	14 280	16 510	16 490	21 005	20 050
Serbia	17 740	14 105	19 055	22 360	30 840	30 050	13 185

¹⁰ According to the Hungarian Ministry of Foreign Affairs these countries are still not recommended for Hungarian citizens as a travel destination. Available: www.konzuliszolgalat.kormany.hu/utazasra-nem-javasolt-tersegek (Downloaded: 04.07.2017.)

Country of citizenship	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ukraine	830	940	1 095	1 055	14 060	22 050	12 475
Kosovo	14 310	9 880	10 210	20 225	37 890	72 465	11 680
Other	137 890	170 175	170 520	213 255	235 760	293 965	340 935

In the table above there can be found citizens of countries where there is not an ongoing war, though these countries belong to the relevant countries of sources. (For instance: Nigeria, Iran and Pakistan).¹¹

Countries of Destinations of Asylum Seekers in the EU

In 2016 the highest number of asylum applications were submitted in Germany among the MSs of the EU, the second country on the list of asylum applications was Italy and the third was France – in 2015 this situation was quite different while Hungary was ranked as the second on this list and Sweden was ranked as the third country.

According to the statistical table it can be concluded that the total number of asylum seekers in the European Union remains still high and the change in the ranking is mostly due to the changes in the border regimes which were introduced in 2015 by some of the MSs of the Schengen Area.¹²

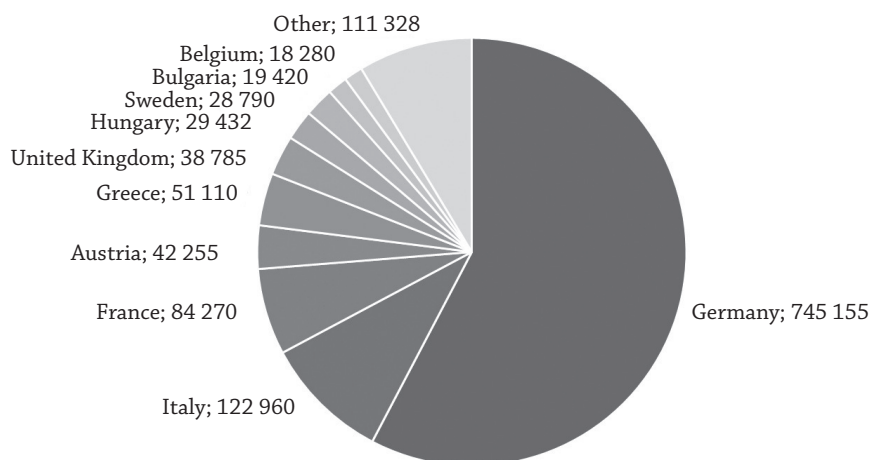

Diagram 3. Number of asylum applications in the EU-28 MSs by main receiving countries in 2016 (Source: Eurostat database. Available: www.ec.europa.eu/eurostat/data/database [Downloaded: 04.07.2017.]

¹¹ According to the Hungarian Ministry of Foreign Affairs and Trade.

¹² See Border fence at the Hungarian–Serbian border implemented in 2015 or temporary border control at the Schengen Borders in some of the MSs.

The biggest receiving countries of asylum seekers have been continuously for decades the same group of countries, most probably because of the vital diaspora, the higher standard of living and the better reception system. 95% of all asylum applications registered in the EU were lodged in 10 main MSs. The number of asylum applications have increased continuously between 2010 and 2016 almost five times.

According to the latest available data 1,291,785 asylum applications were lodged in the 28 MSs of the European Union. While examining the data, it has to be taken into consideration that in the single countries of the European Union the statistical observation of the first time asylum applications and the repeated applications according to Article 4 of regulation 862/2007 EC is distinct but this diversification is not possible for the whole European Union.

An asylum seeker can apply for asylum in Hungary and not waiting for the outcome of the procedure he or she can leave the country for instance and lodge an asylum application in Austria and afterwards in Germany or in Sweden. The asylum application is counted as first time asylum application in each of the MSs, and his or her applications lodged in the different countries are added together because in the European Union there is not any common system for registration of asylum applications.

The reason of establishing this system can be found in the idea that the stakeholders involved in the development of the European asylum regulations thought that the asylum seekers will stay in the country where they applied for asylum. The number of the repeated asylum applications in the same country is quite low, it is about 10% of the total asylum applications. Generally, it is hard to estimate the quantity of this phenomenon for the whole European Union but according to experts it can be more frequent than repeating the application in the same country.

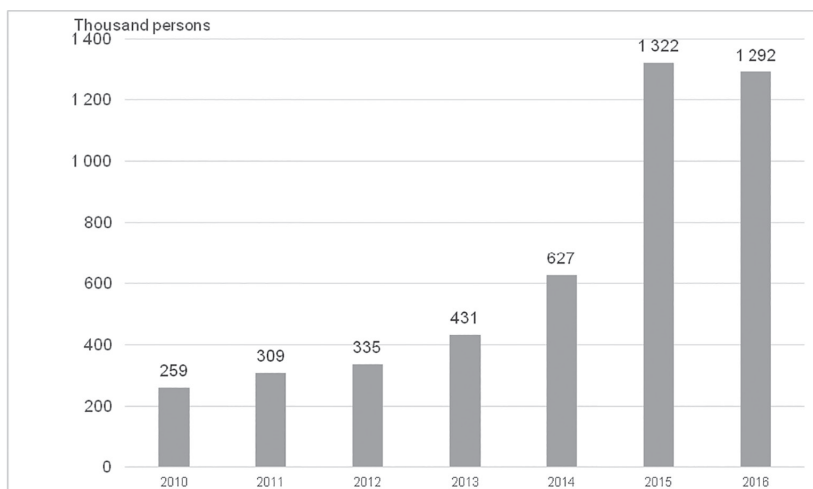

Diagram 4. Asylum applications in the EU-28 MSs 2010–2016 (Source: Eurostat database. Available: www.ec.europa.eu/eurostat/data/database [Downloaded: 04.07.2017.])

Unaccompanied Minor Asylum Applicants

One of the most relevant phenomena of the latest asylum flow is the significant increase in number of unaccompanied minor asylum applicants. They constitute one of the most vulnerable groups of asylum seekers, and that is why a special focus has to be laid on them. In 2016 63,290 unaccompanied minor asylum applicants were registered in the EU, it is six times higher than the registered 11–13 thousand applications by unaccompanied minors between 2008 and 2013.

A significant majority of the unaccompanied minors was male (90%) and half of them was citizen of Afghanistan. Most of them, 57% (35,935 persons) were registered in Germany, it follows Italy with a ratio of 10% (6,020 persons) of the asylum applications lodged by unaccompanied minors in the European Union. The Hungarian authorities registered 1,220 unaccompanied minor asylum applications (less than 2% of the asylum applications lodged by unaccompanied minors in the European Union). In Hungary the majority of the unaccompanied asylum applicants left the country before the end of the asylum procedure.

Number of Asylum Applications Registered in Hungary

Because of its geographical situation on the continent, Hungary is mainly a transit country for the irregular migrants; due to this, the number of asylum applications in Hungary is in strong correlation with the number of irregular migrants and potentially asylum seekers in the main, “classic” receiving countries.

After the peak in number of asylum applications lodged in Hungary in 2015 due to the implementation of the border fence at the southern border of Hungary which became functional on the 15th of September 2015 at the Hungarian–Serbian border and at the Hungarian–Croatian border it is functional from the 16th of October 2015, the number of asylum applications have declined in 2016. The declining tendency in number of asylum applications can originate in the EU–Turkey deal too. Due to these changes in the Hungarian migration policy, the number of asylum applications began to increase slightly in the second quarter of 2016, possibly because of the better weather conditions but after introducing new, stricter regime in the so called “transit zones” at the Hungarian–Serbian border, from the third quarter the numbers began to fall.

The lower numbers of asylum applications can be originated on the one hand in changes in the migration routes and on the other hand in changes in the migration policy.

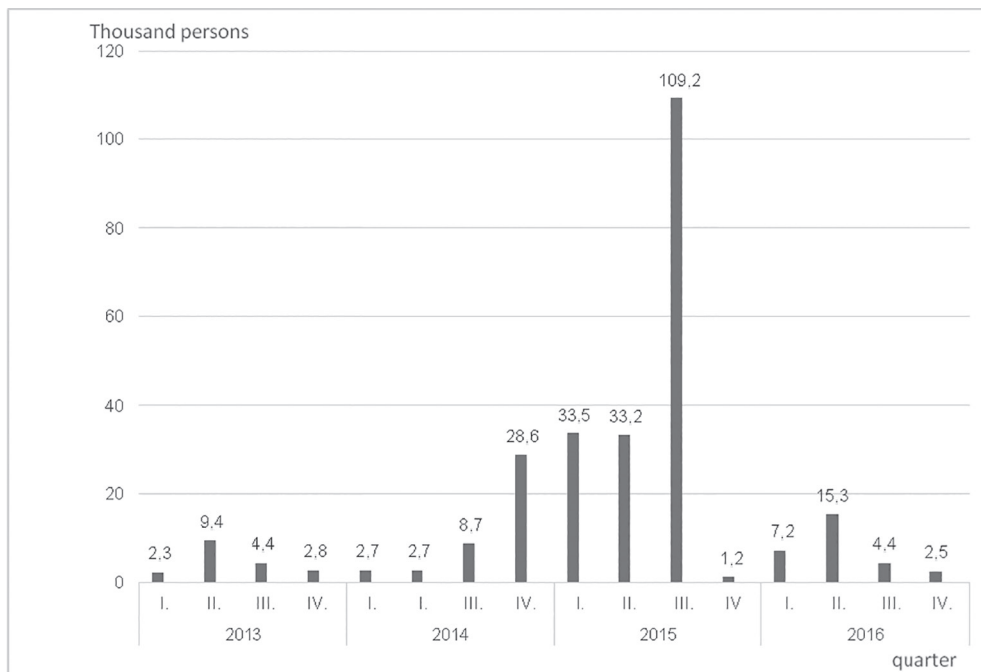

Diagram 5. Number of asylum applications registered in Hungary
(Source of data: Immigration and Asylum Office.)

The majority of the asylum seekers arrived in Hungary were citizens of Afghanistan in 2016 which means a change in the tendency comparing with the previous year where the number one country of origin was Syria.

Hungary’s Role Affecting the Asylum Situation in the European Union

Table 2. Number of asylum applications registered in Hungary disaggregated by main countries of origin (Source of data: Immigration and Asylum Office.)

Country of origin	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total	2 104	1 693	2 157	18 900	4 277	177 135	29 432
Syria	23	91	145	977	6 857	64 587	4 979
Afghanistan	702	649	880	2 328	8 796	46 227	11 052

Country of origin	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kosovo	379	211	226	6 212	21 453	24 454	135
Pakistan	41	121	327	3 081	401	15 157	3 873
Iraq	48	54	28	63	497	9 279	3 452
Bangladesh	4	3	15	679	252	4 059	279
Iran	62	33	45	61	268	1 792	1 286

In 2016 like in previous years the majority of persons who applied for asylum in Hungary has absconded before the end of the asylum procedure and applied for asylum in another EU country. This phenomenon is illustrated sensibly by the ratio of asylum applications and decisions taken. The ratio of asylum cases where a decision could be taken is in Hungary the lowest comparing the other EU MSs, this means that the applicant was not present for the asylum authority in the later phases of the procedure. It can be outlined that a vast majority of asylum applicants sees Hungary as a transit country.

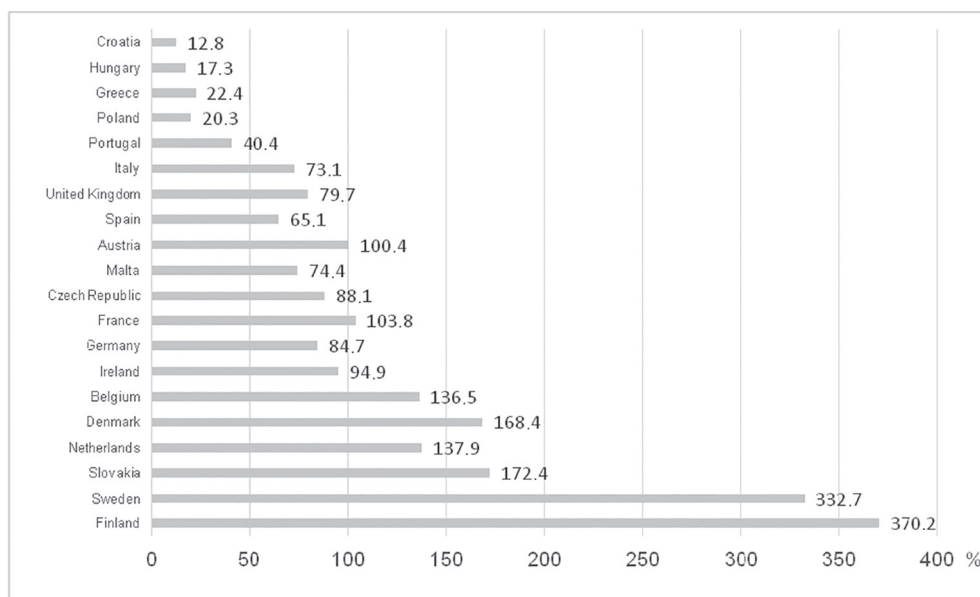

Diagram 7. Ratio of the registered asylum applications and decisions taken in selected countries of the European Union 2016 (Source of data: Eurostat.)

* Values above 100% are possible if the application was lodged before the reference year but the decision was taken in 2016¹³

¹³ Source of data: Eurostat.

In some MSs (e.g. in Finland and in Sweden) the ratio of applications and the decisions taken is almost 400% which is because of the practice that these MSs experienced in the previous years and especially in 2015, a high increase in number of asylum applications and in the last year these countries speeded up their procedures and introduced prioritised procedure.

The number of persons recognized as refugee or taken under subsidiary protection by the asylum authority did not increase although the number of applications was significantly higher than it was typical in the previous years. Between 2012 and 2016 – except the year 2013 – the number of asylum applications was about 500 persons and regarding their nationalities, the recognized persons had Syrian, Afghan or Somalian citizenship.

Table 4. Number of persons taken under refugee status and subsidiary protection (Source of data: Immigration and Asylum Office.)

Type of protection¹⁴	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Recognized refugee	83	52	87	198	240	146	154
Subsidiary protection	132	139	328	217	236	356	271
Humanitarian reasons	58	14	47	4	7	6	7
Total	273	188	462	419	483	508	432

The stock number of recognized refugees and persons taken under subsidiary protection who are entitled to leave the country was 4,400 persons on the 1st of January 2016, which means 0.04% of the total population; at the same time the number of persons taken under international protection in the European Union was 408 persons, which means 0.08% of its population.

Although Europe can experience a huge increase in the numbers related to asylum statistics but these figures in comparison to the figures registered on the other continents are just a snatch of those data.

It must be added that the recently seen changes in figures of procedures related to asylum are mostly influenced by the implemented border controls on the Schengen external borders and by the temporarily reintroduced border controls between some of the Schengen States.

¹⁴ By the asylum authority.

REFERENCES

- United High Commissionaire for Refugees, *Global Trends Forced Displacement in 2016*, United Nations High Commissioner for Refugees. Available: www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html (Downloaded: 04.07.2017)
- European Commission Humanitarian Aid and Civil Protection. Available: www.ec.europa.eu/echo/where/middle-east-north-africa/syria_en (Downloaded: 04.07.2017)
- Eurostat, Eurostat database. Available: www.ec.europa.eu/eurostat/data/database (Downloaded: 04.07.2017)
- Immigration and Asylum Office. Available: www.bmbah.hu/index.php?lang=en (Downloaded: 04.07.2017.)

A nemzetközi együttműködés jelentősége az NKE International Staff Week tapasztalatainak tükrében

BALASSA Bence¹

Jelen munka eredetileg olyan módszertani összefoglalóként látott napvilágot, amelynek segítségével levonhatóvá válnak egy konkrét nemzetközi program tanulságai, tapasztalatai. A későbbiek folyamán vált világossá, hogy a nemzetközi együttműködés jelentőségének szélesebb körű prezentációja indokolt és kívánatos a módszertani tapasztalatok bemutatásának kiegészítésére, alátámasztására. Ez a dolgozat tehát kettős célt tűz ki maga elé. Egyrészt vázlatos áttekintést kíván adni a nemzetközi együttműködés szinergikus hatásairól és fejlődéséről, másrészt konkrét feladatokra lebontva elemzi egy nemzetközi kurzus szervezésének gyakorlati tapasztalatait.

Kulcsszavak: nemzetköziesítés, nemzetközi együttműködés, szinergia, kooperáció, Európai Unió, Erasmus

Mobilitás és együttműködés a nemzetközi (tudás)térben

A XXI. századi felsőoktatás sikerének egyik kulcsfontosságú, ha nem legfontosabb eleme a minél szélesebb körben megvalósuló nemzetközi együttműködés kiépítése, feltételeinek biztosítása és működtetése. A hallgatói, oktatói és kutatói mobilitási programok, két-, illetve többoldalú általános, és projektspecifikus intézményi együttműködések közép- és hosszú távú haszna nem lehet kérdés egyetlen egyetem vagy főiskola számára sem. A felsőoktatás világán túltekintve, természetesen nem hagyható figyelmen kívül a nemzetközi együttműködés jelentősége az államigazgatás, a jogalkotás, illetve

¹ dr. BALASSA Bence r. őrnagy, PhD, tanársegéd, NKE Rendészettudományi Kar, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék
dr. Bence BALASSA Police Major, PhD, Assistant Lecturer, NUPS Faculty of Law Enforcement
orcid.org/0000-0002-2082-3499, balassa.bence@uni-nke.hu

a bűnüldözés, a rendészet² és a kereskedelem hagyományos területein sem, vagy utalhatunk akár olyan specialitásokra is, mint a nemzetközi sportrendezvények³ biztosítása. De vajon milyen mély, mennyire múltba vesző ez a napjainkra evidens tradíció? Hol keressük a gyökereit?

Fórizs professzor⁴ egy 2008-as konferencia-előadásában⁵ felelevenít egy ide kíváncsító, roppant érdekes történelmi példát. „Nagy meglepetést okozott a számomra, amikor először elolvastam az ezen a konferencián látható EBLA című könyvet, mely egy szíriai régészeti ásatás körülményeit és eredményeit mutatja be. A település romjainak átvizsgálásakor megtalálták az uralkodói palota ékírásos agyagtablákból álló könyvtárát, több mint 14 500 agyagtablával. Ezek megfejtésekor az időszámítás előtti harmadik évezred második feléből került elő – többek között – egy olyan egyezmény, amelyet két szomszédos városállam uralkodója kötött egymással. A 4500 éves írás lényegében egy toloncegyezmény volt, amelyben az érintett királyok kölcsönösen kötelezettséget vállaltak, hogy egymás szökött rabszolgáit, alattvalóit kiadják egymásnak. Utólag újrágondolva teljesen nyilvánvaló, hogy az első államok kialakulásakor azonnal megjelent az igény a nemzetközi együttműködésre – még rendészeti területen is... A másik meglepetésemet a könyvtár átvizsgálásakor talált szótárak (két- és háromnyelvű) nagy száma jelentette.”⁶

Amint arra a fenti idézet is rávilágít, a közigazgatás, az oktatás és a nemzetközi kommunikáció, nemzetközi együttműködés funkcionális értelemben nem szétválasztható struktúrák. Mind mikro- és makroszinten, mind pedig formális és informális csatornákon összetartozó, egymást feltételező rendszereket alkotnak, amelyek dinamikája sokféle érdek és szándék mentén változhat, de szinergiájuk nem megszüntethető – mindannyiunk szerencséjére. A nemzetközi perspektíva felértékelődése nem újkeletű jelenség tehát, de napjainkra, az „információs szupersztráda” maradéktalan birtokbavételével vált nyilvánvalóvá megkerülhetetlensége. Terjedelmi okokból nincs mód arra, hogy hosszas globalizációelméleti elemzésbe fogjunk ezen a helyen.

² Az EU-s ügynökségek nemzetközi együttműködésén, egészen pontosan összuniós együttműködésén alapuló tevékenységének egyik ékes példája lehet az EUROPOL létrehozása, és immár huszonkét éves sikeres működése: „Helmut Kohl kancellár tette meg 1991. júniusában a luxemburgi Európai Tanácsi értekezleten az első magas szintű kezdeményezést arra vonatkozóan, hogy a súlyos bűnözés elleni harc területét az EU-nak közös érdeknek kell tekintenie, és javasolta, hogy a következő, 1992. decemberében Maastrichtban megrendezésre kerülő kormányközi konferencián szerződési kötelezettségeket fogalmazzanak meg a kábítószer-kereskedelem és a szervezett bűnözés elleni harc területén az Európai Közösség számára. Mindezek eredményeképpen az 1992 február 7-én aláírt Maastrichti Szerződés újonnan megfogalmazott VI. címének a K1 (9) cikke a *tagállamok közös érdekkörébe eső politikaként* fogalmazta meg az alábbiakat: rendőrségi együttműködés a terrorizmus, kábítószer-kereskedelem és a nemzetközi bűnözés egyéb súlyos formáinak megelőzése és ellenük való küzdelem céljából – amennyiben szükséges a vámügyi együttműködés bizonyos aspektusainak bevonásával –, és mindezt karöltve egy *az egész Unióra kiterjedő Europol keretén belüli információcsere rendszer kiépítését.*” (Kiemelés tőlem.) Nagy (2014) 137–138.

³ „A sportesemények lebonyolításának megszervezése – főleg a nagyobb, illetve nemzetközi sporteseményeknél – igen bonyolult feladat... Mind a NOB, mind a látványsportok nemzetközi szövetségei következetesen fellépnek a sporteseményeken megjelenő rasszizmus, illetve a különböző politikai megnyilvánulásokkal szemben, súlyos szankciókat alkalmazva (jelentős pénzbírságok, zártkapus mérkőzések elrendelése, pályazárás).” Tóth (2017) 15–16.

⁴ Prof. Dr. Fórizs Sándor ny. r. dandártábornok, egyetemi tanár, a Rendőrtisztai Főiskola volt nemzetközi és tudományos rektorhelyettese (2005–2010).

⁵ Nemzetközi Határrendészeti Konferencia, Keszthely, 2008. szeptember 25.

⁶ Fórizs (2008)

Ugyanakkor egy rövid hivatkozás erejéig utalnunk kell Robert Reich professzor⁷ szavaira, aki köntörfalazás nélkül fogalmazta meg vízióját a „nemzetközi”, vagy „globális” világ jövőjéről egyik leghíresebb munkájában, az 1991-ben publikált *The Work of Nations*. „Ebben az évszázadban már nem lesznek nemzeti termékek, vagy technológiák, sem nemzeti vállalatok, sem nemzeti iparágak. Nem lesznek nemzetgazdaságok sem, abban az értelemben, ahogyan ma látjuk. Majdnem minden termelési tényező – tőke, technológia, gyárak és felszerelések – könnyedén mozognak majd a határokat átszelve...”⁸ Ez a gondolat a könyv alcímének ismeretében (*Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*)⁹ jóllehet elsősorban gazdasági, technológiai szemszögből vetíti előre a totális mobilizáltság globális vízióját, egyértelműen szemlélteti a nemzetközi együttműködés minden várakozást felülmúló jelentőségét, szerepének felértékelődését.

A nemzetköziesítés, vagy másképpen a nemzetközivé válás az államigazgatás, vagy az oktatás bármely szegmensében minőségi ugrást jelent, amely során a rendszer elemeiben, vagy összességében „szintet lép”. Ez a szükségszerűség tulajdonképpen a giddensi globalizációfoglalomból¹⁰ következő „intenzitásnövekedés” velejárója, ha úgy tetszik kísérőjelensége. Ezzel összefüggésben tehát érthetővé tehető a globalizáció nyomán általánossá váló „interdependencia, azaz nemzetközi függőségek megerősödése”, ahogyan ezt Sallai és Ritecz kimutatják munkájukban.¹¹ Ennek a koherens egymásrautaltság-koncepciónak eklatáns példája a kiberbűnözés, amely olyan kriminális jelenség, amely a nemzetállami határokat nem egyszerűen figyelmen kívül hagyja, hanem összefüggésrendszerében a hagyományos határfogalom tökéletesen értelmezhetetlen.¹² Könnyen belátható, hogy nemzetközi információcseré és együttműködés híján ezek felderítése egyenesen lehetetlen lenne. De kanyarodjunk vissza a képzési rendszerek szinergiáinak vizsgálatához!

A kooperáció elengedhetetlenségének ideája érvényesült az Európai Unió különböző képzési-együttműködési ügynökségeinek létrehozatalakor is. A CEPOL¹³ feladatrendszere jól példázza a nemzetközi szinergia érvényesülését a rendészeti továbbképzésben. „A CEPOL feladatai: tanfolyamok szervezése a rendvédelmi szervek vezető beosztású tisztjei számára, részvétel a rendőri középvezetők, a végrehajtást közvetlenül irányító

⁷ Robert Bernard Reich, Bill Clinton az USA korábbi elnökének munkaügyi minisztere volt 1993 és 1997 között, de szolgált a Ford és a Carter adminisztrációban is.

⁸ Ritecz–Sallai (2015) 23.

⁹ Szabad fordításban: Önmagunk felkészítése a XXI. századi kapitalizmusra.

¹⁰ Giddens (1990) 64.

¹¹ Ritecz–Sallai (2015) 45.

¹² “As world changes law enforcement forces have to face new challenges. One of these new challenges is obviously the scope of crimes committed in digital space. We frequently come across with crimes which neither have a scene nor a witness moreover the personification of the delinquent is most likely an IP address.” Girhiny (2015) 218–230. – Szabad fordításban: „Ahogyan változik a világ, a bűnüldöző szervek kénytelenek újabb kihívásokkal szembenézni. Az egyik ilyen új kihívás kétségtelenül a digitális térben elkövetett bűncselekmények köre. Sűrűn szembesülünk olyan bűncselekményekkel, amelyeknek nincs hagyományos értelemben vett helyszíne, tanúja, sőt az elkövető azonosítása során mindössze egy IP címhez jutunk.”

¹³ The EU Agency for Law Enforcement Training – A CEPOL egy európai uniósi ügynökség, amely képzések révén támogatja az európai és nemzetközi bűnüldözési együttműködést (“CEPOL is an agency of the European Union dedicated to develop, implement and coordinate training for law enforcement officials”) – Forrás: www.cepol.europa.eu/who-we-are/european-union-agency-law-enforcement-training/about-us (2017. 11. 24.)

rendőri vezetők és a végrehajtói állomány képzésére irányuló programok előkészítésében, a legjobb tapasztalatok és kutatási eredmények terjesztése, képzés biztosítása az EU-tagállamok rendőrségei nem katonai jellegű (polgári) válságkezeléséhez, képzési programok kidolgozása, biztosítása a tagjelölt országok rendvédelmi szervei részére...¹⁴ Az interdependencia napjainkra tapintható szükségszerűséggé vált, nem csupán a nemzetközi együttműködés olyan hagyományos területein, mint a kereskedelem vagy a turisztika, hanem olyan, korábban „félteve őrzött” integritású szektorokban is, mint a bűnügyi, nemzetbiztonsági koordináció. A több országra kiterjedő szervezett bűnözés, a súlyos bűncselekmények országokhoz egyre kevésbé köthető jellege globális jelenség.¹⁵ Napjainkra természetessé vált ezen a téren is a szoros nemzetközi koordináció, elég csupán az ENSZ égisze alatt 2000. december 14-én megszületett palermói egyezményre,¹⁶ vagy az EUROPOL JIT-ekre¹⁷, azaz a több állam együttműködésében, speciális felhatalmazással, közösen létrehozott nyomozócsoportokra gondolnunk, amelyek mandátuma és feladata, hogy egy meghatározott időtartam alatt, pontosan körülhatárolt cél érdekében egyesítsék az érintett államok bűnüldözési és igazságszolgáltatási kapacitásait annak érdekében, hogy egy határ(ok)on átnyúló nyomozás sikere elérhetővé váljon.¹⁸

Az Erasmus és Erasmus+¹⁹ programjainak, számtalan előnye és jótékony, kézzelfogható hozadéka napjainkra nem megkérdőjelezhető. Jól illusztrálja a terület jelentőségét, hogy az Erasmus, majd 2014-től az Erasmus+ mobilitási programokban való hazai részvétel biztosítására létrehozott Tempus Közalapítvány az Emberi Erőforrások Minisztériumának égisze alatt működő, közhasznú szervezetként koordinálja a projektekkel kapcsolatos munkát.²⁰ Az EU oktatáspolitikai döntéshozatalát képviselő fórumok egy-egy célkitűzése, hogy 2020-ra megduplázhatóvá váljon azon hallgatók száma, akik

¹⁴ Boda (2011)

¹⁵ „Az Európai Unió Tanácsának 2008/841 IB számú kerethatározata szerint a szervezett bűnözői csoportok nemzetközi hálózatokat építettek ki az elmúlt évtizedekben.” Bezsényi (2015)

¹⁶ „A Palermói egyezmény 2003. szeptember 29-én lépett hatályba, a dokumentum 2. cikke határozza meg a szervezett bűnözés fogalmát. A Joint Actionnel már tetten érhető strukturált csoport fogalmát a c) pont definiálja. A szöveg szerint a legfontosabb elvárás, hogy a csoport nem alkalmoszerűen jön létre, viszont a tagok határozott és pontos feladatmegosztás tudatában tevékenykednek.” Bezsényi (2015)

¹⁷ JIT – *Joint Investigation Team*, azaz „Közös nyomozócsoport”. Forrás: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/joint-investigation-teams (2017. 11. 24.)

¹⁸ „A joint investigation team (JIT) is a team consisting of judges, prosecutors and law enforcement authorities, established for a fixed period and a specific purpose by way of a written agreement between the States involved, to carry out criminal investigations in one or more of the involved States.” Forrás: www.eurojust.europa.eu/Practitioners/JITs/Pages/historical-background.aspx (2017. 11. 24.) – Szabad fordításban: „A közös nyomozócsoportban szerepet kaphatnak bírák, ügyészek és egyéb rendészeti hatóságok. A JIT-et egy meghatározott időtartamra, egy előre kikötött cél elérése érdekében hozzák létre, írásos megállapodás keretében az érintett országok, hogy bűnügyi nyomozást hajtsanak végre egy, vagy több részt vevő ország területén.”

¹⁹ Erasmus+: „EU programme for education, training, youth and sport” – Az Erasmus+ az Európai Bizottság programja, amely az oktatást és képzést, az ifjúsági szférát és a sportot támogatja. A pályázati program az oktatás és képzés területén mobilitási, partnerségi és szakpolitikai tevékenységek megvalósítását teszi lehetővé a felsőoktatási, a közoktatási, a szakképzési és a felnőtt tanulási szektorokban. Forrás: www.tka.hu/palyazatok/108/erasmus

²⁰ A Tempus Közalapítvány pályázati programokat kezel, különböző képzéseket nyújt, illetve tudásközpont szerepet tölt be. Számos olyan programot működtet, amelyek az oktatás és képzés minden szereplőjének kínálnak lehetőségeket. Közülük legnagyobb az Európai Unió Erasmus+ programja (oktatási és képzési rész), amely mobilitási és partnerségi projekteket támogat valamennyi oktatási és képzési szektorban. Forrás: tka.hu/9/rolunk

felsőoktatási tanulmányaik egy vagy több szemeszterét nem az anyaintézményükben, hanem külföldön végzik el.²¹ Az Erasmus+ mobilitási program relatív súlyát és az európai uniós projektek között elfoglalt előkelő helyét jól érzékelteti a 2014–2020 közötti időre jóváhagyott egészen gálánsnak mondható költségvetési keret,²² amely több mint négymilliárd pályázó (hallgatók, oktatók, szakértők) számára biztosít lehetőséget a részvételre. Ebben a tekintetben a nemzetközi szinergiák évtizedekkel ezelőtt kidolgozott és előrevetített célkitűzései, olyanok, mint a pályakezdő fiatalok mobilitásának elősegítése, és ezzel az EU munkaerőpiaci liberalizációjának támogatása, koherensek maradhattak a változó európai politika dacára. Az unió területén megvalósuló munkaerő szabad áramlásához vezető úton, talán a legfontosabb állomás az úgynevezett *schengeni egyezmény* aláírása volt (1985. június 14.), amely végleg megnyitotta az utat az integráció magasabb foka felé.²³

Az Európai Unió Erasmus-programja alig két évvel ezután, éppen harminc évvel ezelőtt, 1987-ben indult útjára, az ezt a későbbiek során felváltó Erasmus+ pedig 2014-ben. Mindkét projekt azóta bebizonyította, hogy az innováción és kooperáción alapuló nemzetközi oktatási-mobilitási együttműködés ugyanúgy termékeny hatással van a programban részt vevő európai oktatási intézményekre mint entitásokra, valamint a mobilitási projektekben közvetlenül érintett hallgatókra és oktatókra.²⁴ Mindezek felül az eltelt három évtized perspektívájából az is megállapítható, hogy a mobilitási program hatásai túlmutatnak az edukáció szűken vett aspektusain; az jótékony hatással van az európai társadalom egészére. Többek között segíti a fiatalok elhelyezkedését, az unió belüli szabad mozgást, valamint erősíti a nyitott társadalom eszméjének megvalósulását.²⁵ Ugyanez – tehát a szellemi kapacitásbővítés és a mobilitási készségek és lehetőségek erősítése – a célja az Európai Unió és az Európa Tanács közös, az uniós ifjúságpolitikában meghatározó, úgynevezett *Youth Partnership* kezdeményezésének is, amely 1998-ban indult útjára.²⁶ Legfrissebb, 2016-ban kiadott képzési útmutatójukban

²¹ „»Tanulási célú mobilitás«, más néven »tanulmányi mobilitás« alatt azt a folyamatot értjük, amikor valaki külföldre utazik azzal a céllal, hogy ott tanulmányokat folytasson, vagy szakképzésben részesüljön. Az uniós tagállamok miniszterei célként tűzték ki, hogy 2020-ra megduplázódjon, azaz 20%-ra növekedjen azoknak a felsőoktatási intézményekben tanuló diákoknak az aránya, akik tanulmányaik, illetve képzési programjuk egy részét külföldön végzik el. A mobilitás támogatása kiemelt célja az Erasmus+ programnak, melyet az oktatás és a képzés területén indított útnak az Európai Unió.” Forrás: ec.europa.eu/education/policy/higher-education/mobility-cbc_hu (2017. 11. 24.)

²² „Erasmus+ is the EU's programme to support education, training, youth and sport in Europe. Its budget of €14.7 billion will provide opportunities for over 4 million Europeans to study, train, gain experience, and volunteer abroad.” Forrás: ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en (2017. 11. 24.)

²³ Mátyás (2010) 46.

²⁴ A 30 éves évforduló szlogenje: „Enriching lives, opening minds for 30 Years.” – Szabad fordításban: „Gazdagítani (színesíteni) életeteket, és kinyitni az elméket.” Forrás: ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_en (2017. 11. 24.)

²⁵ Forrás: tka.hu/docs/palyazatok/erasmus30_leporello_hu_web.pdf (2017. 11. 24.)

²⁶ „The EU-CoE youth partnership stems from the close relations that the Council of Europe and the European Commission have developed in the youth field over the years since 1998. The overall goal is to foster synergies between the youth-oriented activities of the two institutions. The specific themes are participation/citizenship, social inclusion, recognition and quality of youth work.” Forrás: pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/home (2017. 11. 24.) – Szabad fordításban: „Az Európai Unió és az Európa Tanács ifjúságpolitikai partnerségi programja az Európa Tanács és az Európai Bizottság 1998 óta tartó ifjúságpolitikai együttműködésének az eredménye. Az általános célja az, hogy támogassa és harmonizálja mindkét szervezet ifjúságpolitikai aktivitásait, törekvéseit. Különösen az alábbiak terén: részvétel, állampolgárság, társadalmi beilleszkedés, valamint a ifjúsági munka elismertetése és minősége.”

a nemzetközi oktatási modulok és rendszerek közös, szinergikus hatásvizsgálatát mutatják be. Fontos, a nemzetközi képzési rendszerek, tréningek kimeneti értékeként, illetve elérendő céljaként határozzák meg a fiatalok azon kompetenciáinak és képességeinek (networking, kooperáció) fejlesztését, amelynek segítségével a nemzetközi együttműködés zavartalansága, egyszerűsödése biztosítható. „Ein Hauptziel europäischer Jugendtrainingsprogramme ist, eine steigende Zahl junger Menschen durch die Nutzung des Potenzials und der Kontakte ihrer internationalen Organisationen und Netzwerke für internationale Zusammenarbeit zu motivieren und zu rüsten.”²⁷

Az Erasmus+ program üzenete ugyancsak világos és abszolút pozitív kicsengésű: „No matter where you're from, what you do, or how old you are, it's never too late to discover what Erasmus+ could mean for you.”²⁸ De hivatkozhatunk ezen a helyen a Tempus Közalapítvány²⁹ ismertetőjére is, amely az Erasmus kezdeményezés immár harminc éve töretlenül halmozódó eredményeiről így fogalmaz: „Az Erasmus+ program az Európai Unió egyik legsikeresebb kezdeményezése, mely közvetlen hatással van több millió ember életére: segíti a fiatalok munkába állását, erősíti az EU polgárainak aktív társadalmi szerepvállalását, támogatja a társadalmi beilleszkedést és nemzetközi perspektívát nyújt a résztvevőknek.”³⁰ Magyarország egy speciális oknál fogva is érintett a nemzetközi oktatási-továbbképzési együttműködés európai rendszerében, jelesül, hogy az Európai Bizottság oktatásért, kultúráért, ifjúságpolitikáért és sportért felelős biztosa jelenleg³¹ a magyar Dr. Navracsics Tibor. Az EU-biztos honlapján a feladatok között, egyebek mellett tételesen megemlítésre kerülnek az alábbiak: „...Megerősíteni az egyetemek és a munka világa közötti partnerségeket, valamint fellendíteni a nemzetközi diákmobilitást az Erasmus+ program révén.” Az idén 30 éves Erasmus oktatási mobilitási program tehát olyan kiemelt jelentőséggel bír, hogy annak előmozdítását, további „fellendítését” és fejlesztését az EU oktatási szakpolitikájának legmagasabb szintű képviselője is transzparens prioritásként kezeli. Nemcsak a nemzeti döntéshozók, hanem az Európai Unió képviselői szervei számára is kulcsfontosságú, hogy az egyetemi és egyéb felsőoktatási kutatóműhelyekben zajló tudásmenedzsment nemzetközi dimenziót kaphasson, a nemzetközi koordináción alapuló hozzáadott érték elvére alapozva. „A külföldi képzés, illetve a külföldi tanulmányok elősegítik a diákok szakmai, szociális és interkulturális készségeinek fejlődését, és javítják az érintettek foglalkoztathatóságát.”³² Az Európai Bizottság oktatási és képzési irányelvei tehát el-

²⁷ Szabad fordításban: „Az európai ifjúsági képzési program egyik fő célja, hogy minél több fiatalt motiváljon és felkészítsen a nemzetközi együttműködésre, azáltal, hogy kihasználják a nemzetközi szervezetekkel és hálózatokkal való kapcsolattartásban rejlő lehetőségeket.” In: 5. Nach der training. Trainings KIT ABC. Forrás: pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668035/Chapter5.pdf/18d15aab-237b-44fd-9174-f6ddd31581 (2017. 11. 24.)

²⁸ Szabad fordításban: „Nem számít honnan jössz, mit csinálsz és hány éves vagy. Sosincs túl késő, hogy felfedezd mit jelenthet a számodra az Erasmus+.”

²⁹ „Az 1996-ban létrehozott Tempus Közalapítvány az Emberi Erőforrások Minisztériuma felügyelete alatt működő, közhasznú szervezet, amely az általa kezelt programokon keresztül a legnagyobb mértékű mobilitást bonyolítja le Magyarországon.” Forrás: tka.hu/9/rolunk (2017. 11. 24.)

³⁰ Forrás: tka.hu/hir/7147/az-erasmustol-az-erasmus-programig-30-ev-tortenete (2017. 11. 24.)

³¹ Az EU-biztosok 5 évre szóló mandátummal rendelkeznek. Dr. Navracsics Tibor mandátuma 2014–2019-ig szól.

³² ec.europa.eu/education/policy/higher-education/mobility-cbc.hu (2017. 11. 24.)

sősorban a jövőbe való befektetésként, a fiatalok képességeinek fejlesztéseként értelmezik és menedzselik a nemzetközi perspektívát. Nem jótékonykodásról, vagy valamiféle „vissza-nem-térítendő támogatásról” van tehát szó. Ellenkezőleg: józan és alapos helyzetértékelésen, valamint stratégiai gondolkodáson alapuló döntések sorozatával kielélt szabályozásról, egy olyan minőségi ugrást jelentő narratíváról, amely felismeri, hogy a nemzetköziesítés, az átjárhatóság feltételeinek megteremtése nélkül az európai munkaerőpiac támasztotta kihívásoknak a jövő generációi nem fognak tudni megfelelni sem dinamikai, sem képesség szintjén.³³

Ezeknek a nemzetközi kooperáción alapuló cserelehetőségeknek és ösztöndíjprogramoknak alapvető szerepe van a különböző országokban található oktatási és kutatóhelyek munkatársai közötti élő, dinamikus, informális kapcsolatrendszer kiépítésében. Az egyes egyetemeken létrehozott tudásbázis megosztásának, illetve továbbfejlesztésének lehetősége alapvető érdeke minden, a jövőbe befektetni kívánó felsőoktatási intézménynek. Az együttműködés eme formái olyan, az egyes országok hazai kereteit szükségképp meghaladó műhelymunka esélyét és keretrendszerét teremtik meg, amely a tudásanyag kidolgozásában minőségi ugrást eredményez, az információáramlás hatékonyságát pedig oly mértékben emeli, amelyre nemzetközi partnerek híján nem lenne lehetőség. A 2012. január 1-jén a Nemzeti Közszerződési Egyetembe Rendészet-tudományi Karként integrálódott Rendőrtiszti Főiskolán ezt az összefüggést korán³⁴ felismerték, és az akkori nemzetközi rektorhelyettes kezdeményezésére a főiskola bekapcsolódott az Erasmus-partnerprogram hallgatói, valamint oktatói mobilitás moduljába. 2010-re, a programban való részvétel ötödik évére nyilvánvalóvá vált, hogy a rendőrtiszti hallgatók képzésének részét kell képezze a nemzetközi együttműködésre

³³ „Az európai felsőoktatási térség létrehozása (a »bolognai folyamat«) mélyreható változásokat idézett elő, amelyeknek köszönhetően ma már könnyebben lehet külföldön tanulmányokat folytatni, illetve képzésben részesülni: a felsőfokú alapképzés–mesterfokozat–doktori fokozat hármass struktúra és a minőségbiztosítás terén végbement fejlesztések javították a felsőoktatásban részesülő diákok és felsőoktatási intézményekben dolgozó szakemberek mobilitását, és megerősítették a felsőoktatási intézményeket és rendszereket.

A 20%-os mobilitási cél meghatározásán túlmenően az uniós tagországok miniszterei 2011-ben elfogadták a fiatalok tanulási célú mobilitásának ösztönzéséről szóló tanácsi ajánlást, amelyben kötelezettséget vállaltak arra, hogy kedvezőbb feltételeket teremtenek a tanulmányi mobilitás elősegítése érdekében. Az ajánlás szorgalmazza, hogy javuljon a mobilitással kapcsolatos tájékoztatás és iránymutatás, a felsőfokú képesítések és tanulmányok elismerése, valamint a diákoknak nyújtott támogatások hordozhatósága.

Az európai mobilitást és minőségbiztosítást szolgáló eszközök – köztük az európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszer, az oklevélmelléklet és az európai felsőoktatási minőségbiztosítási nyilvántartás – elősegítik a kölcsönös bizalom elmélyülését, és megkönnyítik a felsőfokú képesítések és tanulmányok elismerését, valamint a mobilitást.

Az Erasmus+ program közvetlen támogatást nyújt azoknak, akik külföldön szeretnének tanulmányokat folytatni, illetve képzésben részesülni, valamint a felsőoktatási intézmények közötti, határokon átvitelő együttműködés megvalósulását segítő projekteknek.” Forrás: ec.europa.eu/education/policy/higher-education/mobility-cbc_hu (2017. 11. 24.)

³⁴ „A programba [Erasmus] 2006-ban léptünk be.” Fórizs (2010) 135.

való felkészítés, amelynek szakmai előnyei³⁵ önmagukért beszéltek; és ugyan mi szolgálhatott volna kézenfekvőbb és egyúttal gazdaságosabb lehetőségnek erre, mint egy sem az intézményt, sem a hallgatókat költségekkel nem terhelő, az EU által kínált Erasmus-csereprogramban való részvétel?

Az Európai Unió által létrehívott Erasmus, illetve Erasmus+ mobilitási programok, pályázati rendszerek mindezen elvek és célkitűzések, a nemzetköziesítés és a nemzetközi perspektíva gyakorlati megvalósítására nyújtanak jól működő, megbízható platformot, immár három évtizede, kezdetben az EU tagállamainak oktatási intézményei, újabban pedig EU-n kívüli, a programhoz csatlakozott országok főiskolái, egyetemei számára. Az Erasmus+ segítségével európai felsőoktatási intézmények hallgatói többszáz- ezres nagyságrendben kaptak lehetőséget az elmúlt évek során arra, hogy az általuk kiválasztott, a programhoz csatlakozott európai társegyetemek különböző karain egy-egy szemesztert elvégezhesenek, együtt tanulhassanak, kutathassanak, élhessenek ottani diáktársaikkal és oktatóikkal. Szintén az Erasmus+ keretei adnak lehetőséget a társult egyetemek és főiskolák tanárai számára, hogy az oktatói mobilitási program keretében egy-két hétig más, külföldi intézmények vendégoktatóiként előadásokat, szemináriumokat adhassanak, ezzel próbára téve tudásukat és nyelvi felkészültségüket.

Az Erasmus és napjainkra az Erasmus+ együttműködés erős formális és informális nemzetközi hálóná fejlődött az egyes európai, illetve mára elmondható, hogy Európán kívüli partneregyetemek, oktatási intézmények között, amely összeköttetés-rendszer kulcsfigurái az azt működtető nemzetközi referensek, a felsőoktatási intézmények nemzetközi kapcsolatokért felelős munkatársai. Ennek a felismerése indította arra az együttműködés résztvevőit, hogy a nemzetközi kapcsolatokért felelős intézményi koordinátorok számára, időről időre, az informális tapasztalatcsere, továbbképzés, kapcsolat- és csapatépítés céljából workshopokat, kurzusokat célszerű tartani. Ezeknek a kurzusoknak, tematikus workshopoknak a fókuszában rendszerint egy-egy a nemzetközi kapcsolattartással összefüggő, és az Erasmus programokkal érintett hallgatókkal előforduló helyzetek, anomáliák kezelési, megoldási lehetőségei állnak. A Nemzeti Közszo- galmati Egyetem, Nemzetközi Iroda vezetése erre figyelemmel döntött arról, hogy a 2016. május 23. és 27. között Magyarországon, az NKE Ludovika Campusán, a partner oktatási intézmények nemzetközi kapcsolatokért felelős koordinátorai számára rendezett *International Staff Week* elnevezésű workshop vezető témája a kríziskezelés, kocká- zatfeltárás lesz, különös tekintettel az oktatási, képzési környezetre.

³⁵ „A programban való részvételünk összetett célú és a hallgatók/oktatók számára rendkívüli előnyöket biztosít. A kinttartózkodás hallgatói tanulmányok esetében nálunk 3–4 hónap, a szakmai gyakorlatokat 13 hétre tervezzük. Az oktatók 6–10 napot töltenek a fogadó intézménynél. Nehéz lenne tételelesen felsorolni a program előnyeit. Mindenképpen az adott idegen nyelv elsajátítását/gyakorlását, és a szakmai nyelv megismerését lehet az első helyen megemlíteni. Mivel a gyakorlaton résztvevők három hónapig egy rendvédelmi szerv meghatározott egységénél tartózkodna, a szakmai munkába is lényeges betekintést nyernek. Angliában nyomozócsoportba kerültek beosztásra, részt vettek a csoport minden munkájában, első kézből látták az alkalmazott munkamódszereket, hallgatták a megbeszéléseket, értékeléseket. Az akkor futó rövid tanfolyamokra, továbbképzésekre beültették a résztvevőket (lőfegyver-használat, áldozat-azonosítás, családon belüli erőszak). De hivatkozhatok a hannoveri börtönben 13 hetet gyakorlaton tartózkodó hallgatónk tapasztalataira is, aki többek között olyan börtönszlenget tanult, amit Magyarországon rajta kívül talán senki sem ért meg.” Fórizs (2010) 135.

A kurzustervezés általános követelményrendszere és dinamikája

Közhely, de feltétlenül igaz, hogy megfelelő tervezés, gondos előkészítés híján mindenféle siker elérésének esélye drámaian csökken. Esetünkben minden a helyes és egyértelmű célmeghatározással veszi kezdetét.³⁶ Különösen igaz ez a nemzetközi események, kurzusok, tréningek szervezése kapcsán. Ebben a kontextusban mindig, minden egyes alkalommal abból a feltételezésből kell kiindulnunk, hogy nem csupán a szervezők, hanem egyrészt az egész intézmény, másrészt – némi túlzással – a fogadó ország maga is vizsgálják, mérlegre, nemzetközi összehasonlításra kerül a résztvevők szemében. A nemzetközi terep különös érzékenységet és rugalmasságot igényel úgy a szervezők, mind a meghívott résztvevők részéről. Számos objektív nehézség (időeltolódás, nagy távolság, hiányos információáramlás, félreértések, nyelvi akadályok, kulturális, vallási, felfogásbeli különbségek stb.) hátráltathatja és alkalmanként ellehetetlenítheti a hatékony szervezőmunkát. Ugyanakkor erre a környezetre – és ez jó hír – igaz, hogy a sokat utazó, nemzetközi kapcsolattartásban járatos, rutinos résztvevőkre jellemző az átlag feletti tolerancia, elfogadás, az esetleges nehézségek derűs(ebb) tudomásulvétele, alkalmazkodás az adottságokhoz, kialakult váratlan helyzetekhez, és a messzemenő udvariasság. Ez sokat segíthet a szervezőknek átjutni a kisebb-nagyobb, szükségképp bekövetkező nehézségeken. Mégis, talán nem haszontalan leszögezni, hogy a nemzetközi kapcsolattartás speciális hozzáállást és tűrőképességet igényel, amelyet érdemes szem előtt tartanunk.

A kurzusok, tréningek megtervezésének legfontosabb (általános) szempontjai

1. Szakmai szempontok, tartalmi elemek

- a kurzus *témájának* körültekintő megválasztása (egyediség, aktualitás, indokoltság);
- a kurzus *célcsoportjának* pontos behatárolása (hasznosság, hozzáadott érték, részvételi követelmények, elvárások);
- a kurzus *előadóinak* kiválasztása;
- a felhasználásra kerülő *tudásanyag* tematizálása, körülhatárolása;
- a kurzus által *elérni kívánt cél*, kimeneti érték konkretizálása, meghatározása,³⁷

³⁶ "Define the event's purpose. Having a sentence or two in your head will help you lead the event in the right direction." – Szabad fordításban: „Határozzuk meg az esemény célját. Egy-két mondat, gondolat a fejünkben megkönnyíti, hogy célunkat szem előtt tartva az eseményt a helyes irányba tereljünk.” Forrás: www.wikihow.com/Organise-an-Event (2017. 11. 24.)

³⁷ "Set goals. What exactly do you want to accomplish? Not how many people do you want to show up, not the actual fact that the event is even happening – what do you want to come out of this?" – Szabad fordításban: „Határozzunk meg eredménycélokat. Egészen pontosan mit szándékozunk elérni? Nem az a lényeges, hogy hány résztvevőt tudunk felmutatni, vagy az, hogy egyáltalán az esemény megtörténik. Mit akarunk kihozni ebből, milyen kimeneti értékek elérésére törekszünk?” Forrás: www.wikihow.com/Organise-an-Event (2017. 11. 24.)

- *szakmai koordinátor* megválasztása, és/vagy egy jó előkészítő csapat összegyűjtése: "Gather volunteers. Good team members with different skills are a necessity. They can help with everything from preparing schedules and budgets, to making invites and posters, to welcoming in guests and doing the dirty work of cleaning up afterward. In other words, they can help you get things done. And if you can, get volunteers who you trust! Make sure to keep team members and supervisors »up to speed« with your plans. Collaboration can make your job easier."³⁸

2. Logisztikai szempontok és elemek

- A kurzus *idejének, és időtartamának* körültekintő megválasztása (igazodik a tanévhez vagy nem; érdemes kerülni a nyári időpontokat, ünnepekhez túl közeli időpontokat, illetve egyéb, hasonló rendezvényekre „rászervezni” sem szerencsés; időtartam kérdése stb.)
- A kurzus pontos *helyének* megválasztása (alkalmas-e, megfelel-e a célnak, biztosíthatóak-e az elvárt körülmények, rendelkezésre áll-e a logisztikai háttér, méltó módon képviseli-e a fogadó intézményt/országot – imázs stb.)
- A kurzus *anyagi* (financiális) *háttérének* biztosítása,³⁹ az ezzel kapcsolatos kérdések tisztázása (pályázati finanszírozással, saját forrásból, vegyes finanszírozással stb. valósul-e meg). Ezzel összefüggésben szem előtt kell tartani, hogy a nemzetközi követelményrendszer, az itt bevett sztenderdek, elvárt körülmények alkalmasint magasabbak az átlagos „hazai” rendezvényekhez viszonyítva, így a költségek, a rendezvény büdzséjének kialakításakor a lehető legtöbb szempontot érdemes figyelembe venni, sőt némi tartalékkeret betervezésére is szükség lehet.
- A kurzus teljes lebonyolításáért felelős *logisztikai koordinátor* kijelölése. (Ez létfontosságú, az egész rendezvény menetét, annak sikerét meghatározó döntés. A logisztikai koordinátor amolyan mindenes, tulajdonképpen a teljes rendezvény „gondnoka”. Hozzá lehet fordulni bármilyen, nem várt körülmény bekövetkezésakor, ő tartja kezében a szálakat, tudja kit kell hívni, ha valami nem működik, elfogyott az ásványvíz, egy előadó váratlanul megbetegszik. Felel a kurzus gyakorlati előkészítéséért, levelezésért, ő íratja alá az oktatók megbízási szerződését, igazolást állít ki a résztvevőknek, kinyomtatja az okleveleket, de osztja az ebédjegyeket is stb. Végző soron rajta múlik, hogy ki hogyan érzi magát az alatt a pár nap alatt, amíg részt vesz a kurzuson, továbbképzésen.)

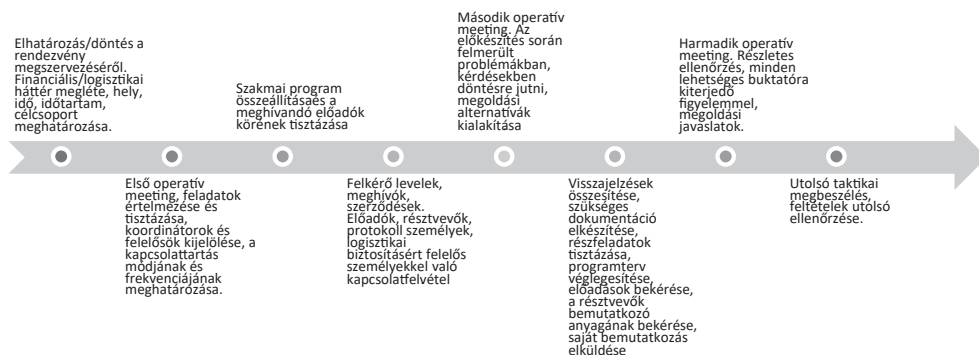
³⁸ Szabad fordításban: „Gyűjts össze önkénteseket. A rátermett, különböző képességekkel bíró csapatokra nagy szükség van. Mindenben a segítségére lehetnek, a brosrák, beosztások, költségvetés előkészítésétől egészen a meghívók, plakátok készítésén, vagy a vendégek fogadásán át az utánuk való takarításig. Más szavakkal tehát a csapatod abban segíthet, hogy elvégezd a feladatot. Ha megteheted, válassz önkénteseket, akikben megbízol. Biztosítsd, hogy a csapatod tagjai, valamint a feletteseid azonosulnak a terveddel, értik annak lényegét. Az együttműködés megkönyvíthatja a munkádat.” Forrás: www.wikihow.com/Organise-an-Event (2017. 11. 24.)

³⁹ "Prepare a budget. All possible expenses, incomes, sponsors, and contingent expenses should be included." – Szabad fordításban: „Készíts költségvetést, költségtervet, amelybe bekerül minden elképzelhető kiadás, bevétel, szponzoráció, esetleges kiadás.” Forrás: www.wikihow.com/Organise-an-Event (2017. 11. 24.)

Általános, a teljes előkészítést, de legfőképp a lebonyolítást meghatározó alapkövetelmény a lehető leggondosabb, legprecízebb, minden felmerülő kérdésre megoldási alternatívákat kidolgozó tervezés, és az ezzel szervesen összefüggő flexibilitás, a reagálóképesség feltétlen megtartása. A siker akkor nem marad el, ha a rendezvény szervezői tudatosan igyekeznek minden előrelátható, és előre nem látható körülményre, faktorra felkészülni valamilyen megoldási alternatívával, ugyanakkor mentálisan kondicionáltak a tervtől való eltérésre, a váratlan helyzetek kezelésére. „A tervezés során érvényesülnie kell a célok realizálásához vezető lehetséges utak, módszerek, követelmények és teljesítmények meghatározásának.”⁴⁰ A kulcs a nemzetközi porondon a helyzet kezelése, a reakcióképesség megőrzése akkor, amikor a kidolgozott terv időlegesen végrehajthatatlanná válik. Helyzetfelismerés, professzionális reakció és derű. Ha ezek, mint alapattitűdök a repertoárunk részei, az esélyünk arra, hogy sikert arassunk jelentős mértékben megnő.

Idővonal

Tekintettel az előkészítés során elengedhetetlen tervezőmunka rendkívüli fontosságára, és súlyára, célszerűnek tűnik egy, a szervezés teljes vertikumát átfogó, és azt vizuálisan megjelenítő, átlátható idődiagram, vagy „idővonal” elkészítése, annak érdekében, hogy a szervezési-felkészülési teendők ily módon is egyszerűen követhetőkké váljanak.

1. ábra: Tervezés idősora. Szerkesztette: a szerző.

A tervezés és előkészítés során – annak elkerülésére, hogy kifussunk az időkeretből – érdemes lehet a *visszafelé-tervezés* gyakorlati-stratégiai elvét követni. Arról van szó, hogy a rendezvény időpontjától visszafelé haladva az időben állapítjuk meg, és alakítjuk ki az előkészítés mérföldköveit, a részelemek határidejét, nem pedig a döntés

⁴⁰ Lásd: Czuprák-Kovács (2013) 151.

időpontjától előre fel haladva az időben próbáljuk felvázolni azt. Ilyen módon a rendelkezésre álló időhöz képest az előkészület feladatai más módon kerülhetnek megfogalmazásra. Például „a szakmai előadók bemutatkozását legkésőbb egy héttel a rendezvényt megelőzően elérhetővé kell tennünk a kurzus webfelületén”. Az előkészítés bonyolult, és jórészt egymásra épülő feladatok láncolatából áll, tapasztalataim szerint az ilyen, „deadline” alapú, a végső határidőt a rendezvény idejéhez képest visszafelé megállapító tervezés hatékonyabb, és talán kevesebb felesleges nyomással is jár, mint a megszokott, időben lineárisan előrehaladó módszer.

Előkészítés fázisai, tananyagok, előzetes feladatok, webfelületek

A rendezvény előkészítésének két kulcsterülete van. Ezek egyrészt a szakmai program, a professzionális tartalom, az előadók és szereplők megragadásával, másrészt a logisztikai biztosítással, operatív szervezési feladatok összességével írhatók le. Természetesen ez a két fő terület sok helyen kapcsolódik, összefügg egymással.

A tartalmi feladatok sorában kulcsfontosságú, hogy a kurzus/workshop/tréning szakmai programja harmonizáljon az elérni kívánt képzési céllal, a megszólított célközönséggel, valamint az oktatás, szemléltetés eszköz- és módszertanával. Az alábbi felsorolás – a teljesség igénye nélkül – tartalmazza azokat az elemeket, amelyek megfontolása minden nemzetközi kurzus megszervezése, szakmai előkészítése során célszerűnek tűnik.

A programtervezetről

- Világos, áttekinthető, „szellős” (vagyis változtatható, felcserélhető elemek stb.) programterv összeállítása.
- A programnak figyelemmel kell lenni a kurzus időtartamára, a résztvevők mozgására, az elvárható diverzitásra stb.
- Célszerű az érkezés napján kevésbé megterhelő, kevesebb figyelmet igénylő programokat tervezni, érdemes erre a napra ismerkedős „játékot”, közös vacsorát, borkóstolót tervezni (international coffe break, welcome dinner).
- Az időtartam vonatkozásában a 3–4 napos kurzus a legelterjedtebb, és a legjobban tervezhető.
- A második és harmadik napra érdemes az „erős” szakmai programokat, prezentációkat időzíteni, délutánonként pedig teammunkával megtörni az előadások/prezentációk monotonitását, ezzel is tovább mélyítve az interaktivitás/adult learning értelmét és szerepét.
- Az utolsó nap időt kell hagyni a visszajelzésekre (evaluation), a kurzusdiplomák kiosztására, méltató beszédekre és a búcsúvacsorára (farewell diner).

Az oktatók kiválasztásának szempontjai

- Tekintettel arra, hogy elsősorban “adult learning” képzési környezetről beszélünk, ami azt jelenti, hogy felnőtt szakemberek számára nyújtunk/szervezünk képzést, mindenképpen érdemes figyelemmel lenni az előadók felkérése során az alábbi szempontokra:
 - jó kommunikációs készség (az illető merjen beszélni, szabadon kommunikálni angolul; a fő elv az legyen, hogy inkább aktívan beszéljen, némi hibával, mint lassan és akadozva, de hibátlanul);
 - interaktív szemlélet a kommunikációban és a prezentáció során (a hallgatói passzivitás kerülése);
 - csoportdinamika, team building figyelembevétele, erősítése;
 - flexibilitás, érdekfeszítő előadásmód, gyakorlati példák, hallgatók bevonása;
 - csoportjátékok, a monotonitás megtörése.
- A fenti elveket és szempontokat nem lehet eléggé hangsúlyozni. Az adult learning oktatási környezetben alapvető tézis, hogy a tudás, a hozzáadott érték minden esetben *közös munka* eredményeként jön létre az előadó és a csoport által.

A tananyag, segédanyagok, egyéb oktatástechnikai eszközök és módszerek jelentőségéről

- Ezen a területen markánsan szembeötlik a tartalmi, szakmai előkészítés és a logisztikai háttér egymásrataltsága, összefüggésrendszere.
- Célszerű, és más nemzetközi képzési környezetben/szervezetben (például CEPOL) már régóta bevált séma, hogy egy adott kurzus számára dedikált webfelületet hoznak létre, amely minden, az eseménnyel összefüggő kommunikációhoz, adatfeltöltéshez kompakt platformot szolgáltat. Miről is van szó?
 - Amint megvan a felület, a résztvevőktől kérhetünk bemutatkozást, pár sort szakmai, privát előéletükről, hogy mire megérkeznek, nagyjából tisztában lehessenek azzal, ki kicsoda és mi a háttere.
 - Kérhetjük előzetesen valamilyen feladat, feladvány megoldását, teszt kitöltését, esetleg a kurzus témájába vágó miniesszé megírását stb.
 - Előzetesen kérdőívet tölthetünk ki, az elvárásaikról, logisztikai, elhelyezési, étkezési és egyéb kéréseikről (ezzel sok fáradtságot és bosszúságot tudunk megtakarítani a magunk mint szervezők számára).
 - Az esemény során készült fényképek, videók, miniinterjúk mind feltölthetők egy ilyen webfelületre, ahonnan aztán a résztvevők, akik hozzáférést kaptak, kedvük szerint tölthetnek le anyagokat.
 - Szintén erre a dedikált webhelyre lehet feltölteni az oktatók prezentációit, handoutjait, egyéb szemléltető anyagait.
 - A kurzus végeztével minden résztvevő értékelő lapot/kérdőívet (evaluation) tölthet ki szintén online, ezen a felületen.

- Közzétehető a rendezvény valamennyi érintettjének (szervezők, házigazdák, előadók, résztvevők, vendégek stb.) az email, illetve mobil elérhetőségei, annak érdekében, hogy a kapcsolatépítés zökkenőmentesebb lehessen (contact list, networking).
- Az oktatás során érdemes megfontolni a hagyományos PowerPoint bemutatók alkalmazásán túl egyéb oktatástechnikai eszközök, szemléltető anyagok használatát, illetve ezek alkalmazására ösztönözni az oktatókat. Ilyenek lehetnek:
 - infografika;
 - szó/fogalomfelhő;
 - online kérdőív;
 - csapatépítő, interaktív online játékok;
 - Prezi;
 - folyamatábrák, smart-diagramok;
 - gyakorlatok, fizikai szemléltető eszközök (például elsősegély oktatás során a CPR (újraélesztés) gyakoroltatásához gyakorlóbabá stb.).
- Mindezek tovább erősíthetik a tréning gyakorlati, interaktív szemléltetésének érvényesülését, azáltal, hogy a résztvevők a tanulási folyamat aktív részesei, nem csupán passzív „elszenvedői” lesznek.

Feltételek harmonizálása, szükséges dokumentumok, kellékek

A logisztikai előkészítés és lebonyolítás talán a legérzékenyebb eleme a szervezésnek. Lehet a szakmai program az elérhető legmagasabb színvonalú, használhatják az előadók a legmodernebb infokommunikációs eszközöket, ha egy meleg napon nem áll rendelkezésre elegendő ásványvíz a tanteremben, vagy az első kávészünetben máris elfogy a kávé, a rendezvény kínos fordulatot vehet, és a szervezők a sikert, de legalábbis önnön imázsukat, a házigazda intézmény/ország reputációját kockáztatják.

A szükséges dokumentációról (rendezvényenként eltérhet)

- *Felkérő levelek* az előadóknak.
- *Kikérő levelek* azon előadók számára, akiket munkahelyükről a kurzus időtartamára el kell kérni. (Itt ügyelni kell [főleg fegyveres szerv esetén] az adott előljáró/vezető pontos titulására, megszólítására, rendfokozatára stb., ezért célszerű a felkért oktatót nyilatkoztatni a vezetője pontos megszólításáról.)
- Előadók számára *megbízási szerződések, teljesítési igazolások* és ezek mellékletei (fontos, hogy a pénzügyi elszámolás struktúrájába illeszkedő módon történjenek a kifizetések. Alapelvek: törvényesség, átláthatóság, racionalitás, indokolhatóság stb.)
- *Konferencia-* (ajándék-) *csomagok* összeállítása (résztvevők számára):
 - intézmény logójával ellátott mappa, írótüb, toll (kötelező elemek);
 - intézmény logójával ellátott pendrive, kulcstartó, bögre, póló, táska stb. (opcionális elemek);

- érdeemes házigazdaként a meghívott külföldi résztvevők számára *városunk térképét* biztosítani, illetve alapvető tájékozási információkat tartalmazó programfüzetet adni (PestiEst, természetesen angol nyelven), amely megkönnyíti a szabadidő tartalmas eltöltését, illetve a tájékozódást.
- *Előadói csomagok* összeállítása (opcionális, de figyelmességként jó eszköze lehet a további kapcsolatépítésnek):
 - mappa, toll, esetleg pendrive (intézményi logóval ellátott).
- Egyéb dokumentumok:
 - kurzusoklevelek a résztvevők számára (Certificate);
 - részvételt igazoló dokumentumok, pecsét, vezetői aláírás (több küldő intézmény ragaszkodik ezen igazolások kiadásához elsősorban az elszámolás miatt);
 - elismerő/köszönő levelek (letter of appreciation)
 - kurzus előadóinak;
 - meghívott vezetőknek (V.I.P.);
 - letter of participation (opcionálisan adható az oklevelek mellé a résztvevők számára).
- Badge-ek:
 - célszerű minden résztvevő és oktató, valamint a szervezők számára is előre kinyomtatott, jól olvasható, az intézmény színeivel/logójával díszített névkitűzöt készíteni, amelynek viselése megkönnyíti az azonosítást, a nevek megtanulását, a mozgást az adott objektumban stb. Ezen kívül célszerű a névkitűző (badge) hátoldalán a kurzus koordinátorainak mobil elérhetőségét feltüntetni, hogy bármilyen kérdés, probléma esetén a lehető legegyszerűbb módon tudjanak a résztvevők segítséget kérni.

Szabadidős programok, étkeztetés, a tanterem

A nemzetközi kapcsolattartás szignifikáns, és talán legproduktívabb elemei, területei a szabadidős, kötöttségektől mentes programok. Bármennyire is szeretnénk, hogy a szakmai programok, az oktatás és továbbképzés jelentse a résztvevők számára a legfontosabb platformot, a tapasztalat rendszerint az, hogy vendégeink igazán oldottan és közvetlenül a szabadidős programokon tudnak és hajlandóak közelebb kerülni kollégáikhoz, ezek alkalmával indulnak el fontos beszélgetések, szövődnek szakmai és emberi kapcsolatok, barátságok. Erre tekintettel különös hangsúlyt kaphat egy-egy rövid, 3–4 napos kurzus alkalmával a legkörültekintőbb, legfrappánsabb módon megválasztott szabadidős programsor.

A szabadidős programok megszervezésének kérdései

Érdeemes a szabadidős programok kiválasztását és megszervezését a logisztikai koordinátor és a programfelelős feladatkörébe együttesen utalni. Így, tekintettel arra, hogy

mindketten kicsit más aspektusaira látnak rá a rendezvénysorozatnak, hatékony, dinamikus együttműködés keretében, információvesztés és késlekedés nélkül szervezhetik meg a programokat, amelyek lehetnek:

- interaktív városnézés (vetélkedővel összekötve, ki tud többet az adott városról, a történetéről, híres helyekről, személyekről, nevezetességekről stb.);
- borvacsora, borkóstoló;
- tematikus szakmai látogatás valamilyen intézményben, amelynek profilja kapcsolódik a rendezvény témájához;
- a házigazda intézmény/egyetem campusainak meglátogatása, szakmai vezetéssel, bemutatóval;
- szakmai bemutató, vásár meglátogatása, ha éppen erre időegyezés okán mód nyílik;
- kötetlen szabadidős programok (vacsora, séták stb.).

Az étkezés biztosításának elvei és szempontrendszere

Az étkezés biztosítása nemzetközi workshopok, többnapos rendezvények lebonyolítása során alapkövetelmény. Célszerű figyelemmel lenni az alábbiakra:

- Az étkeztetés megszervezése a logisztikai háttérbiztosítás eleme.
- Koordinációjéért a logisztikai programmenedzser felel.
- Reggelit általában a szálloda/szállásadó biztosít, illetve a vendégek maguk intézik.
- A kávészüneteket érdemes kétóránként biztosítani, illetve tekintettel kell lenni más nemzetek eltérő kávézási szokásaira is.
- Az előadások/foglalkozások során egy „büféasztal” beállítása a tanterem egyik sarkába rendkívül célszerű lehet. Ezen elhelyezhetjük a kávé és tea elkészítéséhez szükséges hozzávalókat, ásványvizet, poharakat és némi könnyű rágcsálnivalót (pogácsa; sajtos masni; zöldség, mártogatós szósszal; aprósütemény; keksz stb.) Ennek – jóllehet csupán némi figyelmességről van szó – óriási szerepe van az oldottabb, jobb hangulat kialakításában, szó szerint abban, hogy vendégeink ott-honosabban érezhessék magukat nálunk, ezzel is jó benyomást szerezve vendéglátójuk intézményéről/országáról.
- Az ebéd megrendelésekor rendkívül körültekintően kell eljárnia a szervezőknek. Figyelemmel kell lenni az esetleges vegetáriánus/vegán étkezést kérők igényeire, a változatosságra – A, B, C ételvariáns/menülehetőség –, az esetleges vallási/lelkiismereti okokból eltérő táplálkozási szokásokra (Halal, Kóser, vegán, paleo stb.).
- Bármilyen, az étkezések során felmerülő igényre rögvest reagálni kell, ha valaki mást szeretne enni, kérését akceptálni kell, és mindent el kell követni annak érdekében, hogy a külföldi vendég megkapja, amit kért. Ennek során fel kell vállalni apróbb konfliktusokat a szolgáltató cég/konyha stb. dolgozóival – akik más szempontok alapján végzik a munkájukat – azért, hogy a vendég érezze, mindent megteszünk az érdekében. Egy rossz, kellemetlen emlék, ki nem cserélt fogás

tönkreteheti a teljes rendezvényről és rólunk alkotott képét. Ezt mindenképp célszerű elkerülni.

- A délutáni tantermi programok során is érdemes beiktatni egy vagy több kávészünetet.
- Az esti étkezéseket érdemes közös vacsorák formájában, változatos helyszíneken rendezni (ha erre az anyagi feltételek biztosítottak) annak érdekében, hogy a résztvevők minél oldottabb hangulatban, a formális kereteken kívül is beszélhessenek, eszmét cserélhessenek.

A tanteremről

A tanterem berendezésekor, természetesen az adott tréning/kurzus témájára, a résztvevők számára és az oktatói környezet kialakítására figyelemmel az alábbi ajánlások megfontolása tűnik célszerűnek:

- A jellemző létszám általában 18–25 nemzetközi résztvevő.
- Érdemes a programhét teljes időtartamára ugyanabba a tanterembe szervezni az oktatást, hogy az „otthon” érzés biztonsága mielőbb kialakuljon, és fenn is maradjon.
- Az asztalok elrendezése:
 - plenary (előadás) során: U-alakban, ahol az U szarai az előadó felé nyitottak;
 - group-work során: a székek/asztalok legyenek mozgathatók, a fizikai környezet variálhatósága tükrözze az adult learning elméleti prioritásait, nevezetesen a flexibilitást és az interaktív szemléletet;
 - büféasztal;
 - technikai asztal, laptop, projektor, presenter, nyomtató;
 - erős, állandó, ingyenes WiFi-kapcsolat biztosítása;
 - a teremhez közel legyen lehetőség mindkét nem számára a mosdó használatára;
 - a technikai támogató személyzet számára legyen hely, mód és lehetőség a kép- és hangrögzítésre;
 - egyéb oktatástechnikai eszközök biztosítása
 - white board, flipchart board,
 - markerek, papír, plusz tollak.

Konklúzió, zárszó

Mint az talán ebből a rövid és tömör összefoglalóból is érzékelhető, a nemzetközi rendezvények, kurzusok, tematikus workshopok és tréningek előkészítése, megszervezése és lebonyolítása az átlagot meghaladó körültekintést, érzékenységet és elkötelezettséget igényel. Ez a többlet erőbefektetés és munka azonban minden sikeres rendezvény, program végeztével érezhető, mérhető módon megtérül, kifizetődik úgy a szervezők, mint a résztvevők, és nem utolsósorban a házigazda intézmény számára.

A jó hangulatban, zökkenőmentesen, egymás különbözőségeinek tiszteletben tartása mellett, egy erős szakmai program mentén lebonyolított közös munkahét, vagy pár nap, nyomot hagy az emberekben, meghatározhatja és előrevetítheti partnerintézmények közép- és hosszú távú jövőbeli együttműködését, közös célok kitűzését az oktatásban és a kutatásban, valamint közös eredmények elérését. Végső soron ahhoz járul hozzá, hogy a tudomány és kutatás világa, és az azt létrehozó individuumok – tekintet nélkül arra, hogy hol élnek a világban – hatékonyabban dolgozhassanak, működhesenek együtt. Ez a feladat pedig kellően magasztos ahhoz, hogy tegyünk érte.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bezsenyi Tamás (2015): A szervezett bűnözés elleni nemzetközi együttműködés értelmezései a magyar igazságszolgáltatásban. *Polgári Szemle*, 11. évf. 1–3. sz. Forrás: www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=671 (2017. 11. 23.)
- Boda József (2011): Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése, nemzetközi kitekintése. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII.* Pécs. Forrás: pecshor.hu/periodika/XII/boda.pdf (2017. 11. 23.)
- Czuprák Ottó – Kovács Gábor (2013): *Vezetés- és szervezéstudományok*. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó.
- Fórizs Sándor (2008): A Rendőrtiszti Főiskola hallgatóinak felkészítése a nemzetközi rendészeti együttműködésre. Konferencia-előadás, elhangzott: Nemzetközi Határrendészeti Konferencia, Keszthely, 2008. szeptember 25., megjelent: Rendőrtiszti Főiskola, *Rendészeti Füzetek*, 2. sz. 5–10.
- Fórizs Sándor (2010): Az Erasmus Program a Rendőrtiszti Főiskolán. *Magyar Rendészet*, 10. évf. 1–2. sz. 135–141.
- Giddens, Anthony (1990): *The consequences of Modernity*. Cambridge, Polity Press.
- Girhiny Kornél (2010): The problem of investigation of computer criminality. In: *Studia Universitatis Babes-Bolyai Iurisprudentia*.
- Mátyás Szabolcs (2010): Law Enforcement Agencies and frontiers. *Kritische Zeiten: Zeitschrift für Humanwissenschaften*, 1. 45–52.
- Nagy Judit (2014): Az EUROPOL. In: Hollán Miklós szerk.: *Az EU mint a szabadság, a biztonság és a jog térsége (Magyarország az Európai Unióban 2004–2014)*. Budapest, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó. 137–138.
- Ritecz György – Sallai János (2015): *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány.
- Tóth Nikolett Ágnes (2017): A sportrendezvények biztosítása az elmúlt évszázad eseményeinek tükrében. *Gazdaság és Jog*, 25. évf. 1. sz. 15–16.

Internetes források

- JIT-Joint Investigation Team, azaz Közös nyomozócsoport. www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/joint-investigation-teams (2017. 11. 24.)
- www.eurojust.europa.eu/Practitioners/JITs/Pages/historical-background.aspx (2017. 11. 24.)
- www.tka.hu/palyazatok/108/erasmus (2017. 11. 24.)
- tka.hu/9/rolunk (2017. 11. 24.)
- ec.europa.eu/education/policy/higher-education/mobility-cbc_hu (2017. 11. 24.)

- ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en (2017. 11. 24.)
ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_en (2017. 11. 24.)
tka.hu/docs/palyazatok/erasmus30_leporello_hu_web.pdf (2017. 11. 24.)
pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/home (2017. 11. 24.)
Nach der training. Trainings KIT ABC pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668035/Chapter5.pdf/18d15aab-237b-44fd-9174-f6dddf31581 (2017. 11. 24.)
tka.hu/hir/7147/az-erasmustol-az-erasmus-programig-30-ev-tortenete (2017. 11. 24.)
ec.europa.eu/education/policy/higher-education/mobility-cbc_hu (2017. 11. 24.)
www.wikihow.com/Organise-an-Event (2017. 11. 24.)
www.cepol.europa.eu/who-we-are/european-union-agency-law-enforcement-training/about-us
(2017. 11. 24.)

ABSTRACT

The Importance of International Cooperation in the Light of the Experiences of “International Staff Week” Course at NUPS

BALASSA Bence

Originally, the aim of this paper was to be a comprehensive methodological article, to make easier to draw the lesson of a particular international training. Later it became clear that the demonstration of importance of the international cooperation on a wider scale is reasonable and desirable to complete and strengthen the topic. Therefore, this paper sets two aims to reach: on the one hand it would like to give a draft overview on the synergic effects and development of international cooperation; on the other hand, it analyses step by step the practical experiences on the organization of an international course.

Keywords: internationalization, international cooperation, synergies, co-operation, European Union, Erasmus

The Training System of the Royal Hungarian Police after its Nationalisation (1920)

SALLAI János¹

Nationalisation (1919) was a decisive moment in the life of the Hungarian Police Force, after which, modelled on the Budapest police force, the unified Royal Hungarian State Police was created. After the nationalisation, the leadership of the Ministry of the Interior and of the Police Force paid special attention to the training and supply of the staff. This included the Prime Minister's decree that regulated the police positions to be filled, the system of training for police non-commissioned officers, the range of theoretical and practical knowledge to be taught, the system of training courses and the examination requirements.

Keywords: *police officer, police, Ministry of the Interior, non-commissioned officer, staff non-commissioned officer, course, training, examination*

Unified, high-standard preparation and further training of the police staff is one of the conditions of successful policing activities. Practising experts already highlighted the importance of police training in papers published in professional periodicals in the second half of the 19th century. Before the nationalisation only the Police of Budapest, the capital city and the Border Police were subordinated to the Ministry of the Interior, which exercised only professional supervision over the police forces of towns in the country. This was changed by the nationalisation, followed by the introduction of a unified system of organising and performing the training of non-commissioned and commissioned officers, which made it possible for police officers to carry out their duties according to common standards. The 1920s saw a key phase of this process, which included the development of the unified, course-based training system, the aim of which was to establish the non-commissioned and commissioned officers' staff and faculties.

A major step on this path was the forming of Budapest through the joining of Pest, Buda and Óbuda in 1873. It was implemented by a law which also subordinated the new police force of the capital to the Ministry of the Interior. 8 years later, on 11 April 1881, the Parliament passed Act XXI of 1881 on the Police of Budapest Capital City,

¹ Prof. SALLAI János, PhD, Police Colonel, Head of Department of the Department of Theory and History of Law Enforcement, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement, Fellow Member and Head of research area at the Doctoral School of Law Enforcement.
ORCID:0000-0001-6674-1942. sallai.janos@uni-nke.hu

laying down the legal basis for the operation of the first state police force. Several more years were needed to create the first few service instructions and police textbooks. The leadership of both the Police and the Ministry of the Interior knew well that the establishment of unified training was badly needed, in order to spread a unified approach when carrying out police duties and because the good reputation of the police force depended on the appropriate preparation of the staff. Therefore, an order of 1884 for the service, approved by the Prime Minister, already contained ideas about the training of police officers. It was decided that the duration of probationary police officers' training should be 6 months, after which only those suitable for the job were employed in the service.

The following subjects were delivered at the 6-month course:

1. General study of the Hungarian Criminal Law.
2. Study of acts, government decrees, by-laws approved by Budapest authorities and effective resolutions and measures taken by the authorities of the city that are related to policing.
3. Study of discipline regulations.
4. Regulations on the state-owned Danube bridges.
5. Detailed explanation and review of Act XXI of 1881 on the Police of Budapest Capital City.
6. The administrative districts of Budapest.
7. Detailed presentation of the topography of the capital and of its offices and public institutions. Knowledge of the capital and of important persons.
8. Guards' behaviour.
9. First aid.
10. Study of editing reports (records of evidence and drafts).²

During this period, i.e. until 1920 the police forces operating in towns were subordinated to the local governments. We know from the Regulation on the Police of the town Székesfehérvár³ that the content of the police officers' training in the other towns of Hungary was similar to that of the courses in Budapest.

The revolutions at the end of the 20th century, the consequences of the Trianon peace treaty concluding WW1 and the entry into force of the regulation on the state police,⁴ created in 1919, following the centralisation efforts of the end of the 19th century had a significant impact on the life of the Royal Hungarian Police. Special attention had already been paid to the training of the non-commissioned and commissioned officers' staff in an earlier period. From 1913 training courses for commissioned and non-commissioned police officers working outside Budapest were launched, the last one of

² *Utasítás a Budapest fővárosi rendőrség számára.* (Instruction for the Police of Budapest Capital City.) Budapest, 1884. k.n. 1–16.

³ *Székesfehérvár sz. kir. város Rendőrségének, Szolgálati és Szervezési Szabályzata.* (The Staff and Organisation Regulation of the Police of the Free Royal Town of Székesfehérvár.) Székesfehérvárott, Debreczeni István nyomda. 1909. 48.

⁴ 5047/1919. M.E. számú kormányrendelet. (Government Decree No. 5047/1919. M.E.)

which was conducted in April 1914. In the same year the professional police periodical regularly published reports and studies about the non-commissioned officers', police constables' and inspectors' training.

Looking at the education system of the Royal Hungarian Finance Guard in the same period, we can see that at first the training was conducted at the individual service locations, without unified learning material or institutional background. Then, although they opened a school for the new recruits in 1909, there was no training between 1915 and 1922.⁵ Finance guards had been waiting for nearly 60 years for the first further training course for non-commissioned officers when it was launched in 1928.⁶

After the nationalisation the types of staff and the number of positions to be filled within the Hungarian Police were specified. According to the Minister of the Interior's Decree No. 102.837/1922 B.M.⁷ the organisational structure of the Police at the time was as follows:

- a) Supreme management
- b) District police headquarters
- c) Police headquarters
- d) Police offices
- e) Offices at the edge of the border

The police staff was comprised, on the one hand, of persons authorised to and, on the other hand, of persons not entitled to wear a uniform and/or carry a weapon, divided into the following categories:

- a) Those authorised to wear a uniform and carry a weapon:
 - the faculty of *fogalmazó* (hereinafter: administrative policing) officers;
 - the faculty of inspectors;
 - guard staff (non-commissioned officers and police constables).

The number of positions filled by the above was not supposed to exceed 12,000.

The uniformed staff of the public administration officers' and inspectors' faculty were commissioned officers and their number was not supposed to exceed 1500.

- b) Those not authorised to wear a uniform or carry a weapon:
 - doctors;
 - office clerks;
 - detectives;
 - delivery men.

The number of the above staff could be a maximum of 4000 persons.

⁵ Szabó (2015–2016) 117–126.

⁶ Ibid. 121.

⁷ 102.837/1922-es B.M. r. Az 1922. VII. t.c.-nek a m. kir. államrendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása. (Decree of the Minister of the Interior No. 102.837/1922 B.M. on the implementation of the provisions of Act VII of 1922 concerning the Royal Hungarian State Police.)

Applicants were only able to become members of the administrative policing officers' and inspectors' faculties after they had met the stringent requirements for employment, attended the courses and passed the examinations prescribed by the training system.

The importance of this issue is underlined by the fact that the requirements related to filling posts in the administrative policing officers' and inspectors' faculties were laid down in Prime Ministerial decrees, whereas its implementation was stipulated by the Minister of the Interior's decrees.

According to the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. issued in 1922⁸ someone could be confirmed in his post in the administrative policing officers' and inspectors' faculties of the police only after passing the police officials' examination for promotion to commissioned officer (hereinafter: commissioned police officer's examination). However, he could only take this exam after passing an entry test, completing a year's service on probation and a year's training course.

In those times one was admitted to the police as probationary officer if he fulfilled – apart from general conditions prescribed by the law – the conditions as follows:

- being between 21 and 30 years of age;
- single marital status;
- healthy, strong physique;
- sound financial state.

The Prime Minister's decree set stringent criteria for applicants concerning prior qualifications. To enter the administrative policing officers' faculty, one needed to have passed a state examination or have had a university degree in law or political science. The same decree prescribed secondary, vocational or cadet school education for those applying to enter the inspector's faculty.⁹

Those completing a year's service on probation took an entry exam and were tested for their theoretical, practical and general knowledge. Those who failed it were dismissed, while those passing it were sent to a year's commissioned officers' training course. The course was concluded by a commissioned officers' exam. The new commissioned officers were rated according to the results of the exam and were confirmed in their posts. Those on top of the salary table, who were eligible for appointment to e.g. chief constable or chief inspector had to pass the senior officers' exam.¹⁰

The decree also elaborated on the opportunities for entering the administrative policing officers' or inspectors' faculties in another way. Applicants from the Army,¹¹ the

⁸ 3720/1922. M. E. r. A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékek és ezek joghatálya. (Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. The prerequisites of employing staff in the administrative policing officers' and inspectors' faculty of the police service and their legal effect.)

⁹ 3720/1922. M. E. r. A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékek és ezek joghatálya. (Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. The prerequisites of employing staff in the administrative policing officers' and inspectors' faculty of the police service and their legal effect.) Section 3. §.

¹⁰ Ibid. Section 7.

¹¹ See 36.092/1924 B.M. r. (Minister of the Interior's Decree No. 36.092/1924 B.M.)

Gendarmerie¹² and public administration were only appointed after passing the police commissioned officers' or the senior officers' exam. Those obliged to take the senior officers' exam were offered a 6-month preparatory course. The decree specified those exempt from this exam, making allowances for public service and for active military service, and the regulations concerning those temporarily appointed before the decree was in effect.

On 27 April 1922 count Kunó Klebelsberg, the then Minister of the Interior issued his decree No. 66.898 B.M. on the measures used in the implementation of the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E., concerning the assistant administrative policing officers' and assistant inspectors' service on probation. According to the provisions of this decree, the probationary assistant administrative policing officers and assistant inspectors were sworn in and had to report to the designated service location and start their service. The aim of the service on probation was that "*the probationary assistant administrative policing officers and assistant inspectors will have practical guidance on all the branches of the police service*".¹³ During the first three months of their service, the probationers got unified training at the units of the guard staff and learnt about the administrative activities of the police force. In the following 2 months they did sentry service, then, during the last month they carried out the duties of commanders of police posts, subordinate inspectors and guard staff commanders. They also had to acquire the knowledge of accountancy theory and practice during the course. During their service on probation the trainees were not allowed to conduct activities on their own and they did not have the right to use firearms.

The probationers' progress was monitored by the chief constable of the given police headquarters, who had to write an evaluation of their performance. At the end of the training year, these reports were registered on the probationers' personal records, which were then submitted to the Minister of the Interior.

After accomplishing the service on probation, the trainees completed specialised courses, a condition of being appointed to and confirmed in their post. In his decree, the Minister of the Interior defined four types of such courses for the whole country as follows:

1. Police officials' course for promotion to commissioned police officer.
2. Police officials' further training course.
3. Detectives' and detective inspectors' course.
4. Nationwide training course for the leaders of the national police force. (Author's comment: There was no provision for the implementation of this course mentioned in the Minister of the Interior's decree. The training of the leaders

¹² See 112.957/1922. VI. B.M. r. (Minister of the Interior's Decree No. 112.957/1922 B.M.) Section 6.

¹³ 66.898/1922 B.M. r. A 3720/1922. M.E. sz. rendeletnek az ideiglenes próbaszolgálatos m. kir. állami rendőrség segéd-fogalmazók, és segédfelügyelők próbaszolgálatára vonatkozólag tett intézkedések végrehajtása. (Minister of the Interior's Decree No. 66.898/1922 B.M. The implementation of provisions of the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E., concerning the service on probation of the temporary assistant administrative policing officers and assistant inspectors of the Royal Hungarian Police.)

of the national police force is mentioned later in the special literature as “*further training course*”.)

The commander of the specialised courses was responsible for the organisation, delivery and funding of the courses. All the specialised courses were the responsibility of the national inspector of the Royal Hungarian State Police of special studies, whereas a director appointed by the Minister of the Interior was in charge of each particular course.¹⁴ The powers of the national inspector of the Royal Hungarian State Police for special studies, those of the commander of the specialised courses, the arrangement of the courses and the disciplinary powers of the inspector, the commander and of the director were also stipulated in this decree.¹⁵

The Commissioned Police Officers’ Course and Examination

The aim of the course was to provide professional (theoretical and practical) training for assistant administrative policing officers and assistant inspectors and to prepare them for the commissioned officers’ exam.¹⁶

To this end, the trainees were able to attend theoretical lectures and lessons for written practice, field trips to police institutions, scene of crime investigations and to do physical training.

The students had to pass an entry test before the course and attendance at lectures and lessons was compulsory. They had a course record book (mark book) and were not allowed a leave of absence during the course. They studied general and special subjects as follows:

General subjects:

1. Criminal law.
2. The Hungarian Criminal Code and other acts on crimes and minor offences.
3. The Code of Criminal Procedure and the Minister of the Interior’s Decree No. 130.000.
4. The tools of criminal investigation.
5. The entire legislation related to state policing.

¹⁴ 18.80/1923. B.M. r. Utasítás a m. kir. állami rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezetére, az országos szaktanulmányi felügyelő hatáskörének szabályozására és a tanfolyamok fegyelmi rendtartására vonatkozólag. (Minister of the Interior’s Decree No.18.80/1923 B.M. Order concerning the organisation of the nationwide specialised courses of the Royal Hungarian State Police, the regulation of the competence of the national inspector of special studies and the disciplinary rules of the courses.)

¹⁵ Ibid.

¹⁶ 66.899/1922. B.M.r. A 3720/1922. M. E. sz rendeletnek a rendőrtisztviselői tisztí tanfolyam és rendőrtisztviselői tisztí vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. (Minister of the Interior’s Decree No. 66.899/1922 B.M. The implementation of the provisions of the Prime Minister’s Decree No. 3720/1922 M.E. on the police officials’ course for promotion to commissioned officer and the police officials’ examination for promotion to commissioned officer.)

6. Legislation related to administrative policing in the jurisdiction of the Royal Hungarian Police.
7. The Criminal Code on minor offences, legislation establishing other significant minor offences.
8. The Minister of the Interior's Decree No. 65.000/1909 B.M. and the administrative rules of criminal justice enforced by the police.
9. Rules concerning the organisation and powers of the state police.
10. Staff and Disciplinary Regulations of the state police.
11. The administrative regulations of the state police and the legislation on the management of funds and accountancy of state police offices.
12. Forensic medicine, psychopathology.
13. Overview of the Hungarian constitutional and public administration law.
14. Practical psychology.
15. Fire protection.
16. Public hygiene and first aid.¹⁷

Special subjects: organised according to the current curriculum.

Skill subjects: fencing, pistol shooting, swimming, (horse) riding.

In compliance with the decree, the lectures and the practical lessons had to be linked when it was possible. It was compulsory for the students to attend post-mortem examinations, too.

At the end of the commissioned police officers' course the examination was free of charge. The topics of the oral exam were based on the general subjects of the course.

The Police Officials' Further Training Course

The further training course was a supplementary part of the commissioned police officers' course. Its main aim was "*the development of higher professional education for the police and preparation for the officials' exam for promotion to commissioned officer*".¹⁸

The course was delivered in two specialisations, for administrative policing officers and for inspectors. The rules for application to the courses were dealt with in the Prime Minister's decree No. 3720/1922 M.E., whereas the instructions for their organisation and conduct were laid down in the Minister of the Interior's Decree No. 66.900 B.M.

¹⁷ 66.899/1922. B.M.r. A 3720/1922. M. E. sz rendeletnek a rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam és rendőrtisztviselői tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtására. (Minister of the Interior's Decree No. 66.899/1922 B.M. The implementation of the provisions of the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. on the police officials' course for promotion to commissioned officer and the police officials' examination for promotion to commissioned officer.)

¹⁸ 66.900/1922. B.M.r. A 3720/1922. M.E. sz rendeletnek a rendőrtisztviselőket továbbképző tanfolyam és a rendőrtisztviselői felső tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtására. (Minister of the Interior's Decree No. 66.900/1922. B.M. The implementation of the provisions of the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. on the police officials' further training course and the police officials' examination for promotion to senior officer.)

The General Subjects of the Specialisation for Administrative Policing Officers

1. Criminal law, connected to the Hungarian Criminal Code.
2. The Code of Criminal Procedure and the Minister of the Interior's order No. 130.000.
3. The tools of criminal investigation.
4. The entire legislation related to state policing.
5. Administrative policing, related to town policing.
6. The Criminal Code on minor offences, legislation establishing other significant minor offences.
7. The Minister of the Interior's Decree No. 65.000/1909 B.M. and the administrative rules of criminal justice enforced by the police.
8. Rules concerning the organisation and powers of the state police.
9. Staff and Disciplinary Regulations of the state police.
10. The regulations of the state police on administrative proceedings and the legislation on the management of funds and accountancy of state police offices.
11. Hungarian constitutional and public administration law.
12. Sociology.
13. The practical application of psychology when carrying out police duties.
14. Forensic medicine, psychopathology.
15. The structure of the Royal Hungarian Police, the Gendarmerie, the Royal Hungarian River Guard, the Customs Guard, the Finance Guard.
16. Office management.
17. Police education in practice.¹⁹

The General Subjects of the Inspectors' Specialisation

1. Criminal law, connected to the Hungarian Criminal Code.
2. The Minister of the Interior's Decree No. 130.000/1899.
3. The tools of criminal investigation.
4. The entire legislation related to state policing.
5. Administrative policing, related to town policing.
6. The Criminal Code on minor offences, legislation establishing other significant minor offences.
7. The Minister of the Interior's Decree No. 65.000/1909 B.M.
8. Rules concerning the organisation and powers of the state police.
9. Staff and Disciplinary Regulations of the state police.
10. The regulations of the state police on administrative proceedings and the legislation on the management of funds and accountancy of state police offices.

¹⁹ Ibid.

11. Hungarian constitutional and public administration law.
12. Presentation of weapons.
13. The structure of the Royal Hungarian Police, the Gendarmerie, the Royal Hungarian River Guard, the Customs Guard and the Finance Guard.
14. Foreign police organisations.
15. A shift leader's duties.
16. Police education in practice.²⁰

At both specialisations special lectures were delivered in accordance with the curriculum and the students had to do fencing, pistol shooting and (horse) riding as skill subjects.

The students usually took the exam in February. It was free of charge and the two specialisations were separated. The topics of the oral exam at both specialisations were based on the general subjects of the given course.

The Detectives' and Detective Inspectors' Courses

General and training requirements for detectives were stated by the Prime Minister's Decree No. 9270/1922 M.E.²¹ and its implementation was regulated by the Minister of the Interior's decrees. The Minister of the Interior's Decree No. 18.881/1923 B.M.²² distinguished between the detectives' course and examination and the detective inspectors' course and examination.

The Detectives' Course and Examination

The main aim of the detectives' course was the *"professional training of temporarily appointed detectives in theory and practice and their preparation for the detectives' special exam."*²³

Similarly to the other specialised courses, the detectives' course was supervised by the national inspector of the Royal Hungarian State Police of special studies. The details of the students' entry, the organisation and administration of the course and the study issues were defined by the Minister of the Interior's Decree No. 18.881/1923 B.M..

The general subjects of the detectives' course were as follows:

1. Substantive Criminal Law

²⁰ Ibid.

²¹ A m. kir. állami rendőrségnél alkalmazott detektívektől megkivánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapítása és ezzel kapcsolatos intézkedések. (The establishment of the academic and practical qualifications of detectives employed by the Royal Hungarian State Police and the related provisions.)

²² 9270/1922. M.E. sz. rendeletnek detektív-tanfolyamra és a detektívvizsgára, detektívfelügyelői tanfolyamra és detektívfelügyelői vizsgára, valamint detektív-felügyelői minősítő vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. (The implementation of the provisions of the Prime Minister's Decree No. 9270/1922 M.E., concerning the detectives' course and examination, the detective inspectors' course and examination and the detective chief inspectors' qualifying examination.)

²³ Ibid.

2. Procedural Criminal Law
3. Criminalistics
4. Minor offences and criminal justice
5. State policing
6. Organisational and Staff Regulations, with special regard to the detectives' service
7. First aid.²⁴

According to the timetable, apart from the general subjects, there were also special and practical subjects, not specified by the decree.

However, it was considered very important that the teachers should support theoretical lectures by practical examples. It was compulsory for the students of the detectives' course to attend post-mortem examinations and to practise giving first aid.

The course was followed by a detectives' special examination, which consisted of a written and a practical part. The students had to do the written test first, which was mainly focussed on the practical side of solving an investigation case.

The Detective Inspectors' Course and the Detective Inspectors' Examination

The detective inspectors' course supplemented the detectives' course. Thus, the provisions for the conducting the detectives' courses also applied to the detective inspectors' courses. According to Section 14 of the Prime Minister's Decree No. 9270/1922 M.E., a detective was able to enter a detective inspectors' course by submitting an application. The subjects delivered at the detective inspectors' course were almost the same as the general subjects of the detectives' course, except for first aid, not taught at the inspectors' course. However, at the detective inspectors' course they trained future detective inspectors to be able to control the detectives' activities. Therefore, great emphasis was laid on practice and on acquiring the necessary skills in investigation and to inspire confidence. Special attention was paid to teaching students to be able to make independent decisions quickly.

The detective inspectors' course was followed by the detective inspectors' exam, which involved a theoretical and a practical part. The examination was conducted similarly to the detectives' special examination, as stipulated by Section 18 of the Minister of the Interior's Decree No.18.881/1923 B.M.

During this period a special group of detectives was set up to gather classified information, operating in secret, in separated rooms on the 5th floor of the Ministry of the Interior. The group was able to tap 80 to 100 telephones at the same time. Also, censorship of correspondence was established to monitor the operation of extremist political groups. Detectives working in these two fields were provided special preparation.²⁵

²⁴ Ibid.

²⁵ Boda (2016) 73.

The Detective Chief Inspectors' Qualifying Examination

This exam was not preceded by a course, therefore it was not connected to studying specified subjects, either. The aim of the detective chief inspectors' qualifying examination was to *“establish whether the candidate possesses the knowledge and skills in the crime investigation service required of officials commissioned to lead larger groups of detectives and to control and supervise detectives in general, and, in certain cases and respects, even to represent the institution of the state police”*.²⁶

Although detective chief inspectors' qualifying examination was divided into a written and an oral section, the decree stated that it had to be practice-oriented.

The courses and exams of the training system presented above were also conducted in practice, from November 1922, directly after the decrees were issued.²⁷ The courses also involved a fencing training in two hours a week. The students also visited museums, the record office, correctional facilities, holding centres and the institute of forensic medicine, where they were shown a complete post-mortem examination. The success of these courses was proved by the fact that the number of the applicants exceeded that of the places available. Therefore, they ranked the applicants and only the best were allowed to enrol. The names of the students and the teachers were public; they were published in the professional journal titled *Rendőr* (Magyar *Rendőr*), Police Officer (Hungarian Police Officer). The teachers' staff included the best experts and scientists of the profession, such as, for example Imre Laky, Miklós Rédey, Valér Nagy and Henrik Dorning. They raised the level of commissioned police officers' training not only by high-standard lectures but also by writing textbooks available even today. We also know from the aforementioned professional journal that the topics of the written exam concluding the detectives' course of the first term of 1928 were as follows.²⁸

- disclosure of a gang involved in counterfeiting money and reporting it;
- a case study of a murder;
- overall investigation of shoplifting.

Deputy chief of the national police Dr Henrik Dorning, national inspector of special studies also attended the entire oral part of the examination. 13 of the 27 students were given an “excellent” mark, 11 a “good” mark and 3 a “satisfactory” mark.²⁹ The certificates were handed out during a closing ceremony, followed by a banquet.

Apart from the above courses, the leadership of the Hungarian Ministry of the Interior and of the Police also paid utmost attention to the training of police

²⁶ 9270/1922. M.E. sz. rendeletnek detektív-tanfolyamra és a detektívvizsgára, detektívfelügyelői tanfolyamra és detektívfelügyelői vizsgára, valamint detektív főfelügyelői minősítő vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. (The implementation of the provisions of the Prime Minister's Decree No. 9270/1922 M.E., concerning the detectives' course and examination, the detective inspectors' course and examination and the detective chief inspectors' qualifying examination.) Section 41.

²⁷ A rend (The Order), 1924. Issue 96. 1–2.

²⁸ *Rendőr* (The Police Officer), 1928. Issue May 5. 9.

²⁹ *Ibid.*

non-commissioned officers. One was able to join the Royal Hungarian Police on a voluntary basis. The employment of new staff was helped by recruiting but even so they could not fill all the posts provided by the law. The reason was probably the seasonal jobs (harvesting etc.) but, more importantly, it was the recruiting campaign for the Gendarmerie, the River Guard and the Army, going on at the same time that made recruiting for the police force less efficient.³⁰

Applicants for the guards' staff were accepted if they fulfilled the general requirements but it meant only temporary employment, which lasted for 2 years. The first 6 months were about the basic theoretical and practical training of the new staff. During this phase all the new recruits were called "probationary police officers".³¹ Those who met the requirements after the first 6 months were appointed as temporary police officers.

Without having to offer an explanation, it was possible to dismiss any police officer who proved to be unsuitable for the job in terms of behaviour, judgement or comprehension during the 2 years' service on probation. The first year of temporary employment was concluded by a police health examination to check the police officers' medical fitness. Those not dismissed were confirmed in their posts after the 2nd year and they were the potential applicants for the non-commissioned officers' courses.

After the nationalisation, the Royal Hungarian Police wanted to make sure that the staff carrying out duties thinks and acts according to the same principles. Therefore there were unified regulations³² concerning the non-commissioned officers' training, which followed the service on probation, as the police officers needed to pass a non-commissioned officers' exam to be promoted to non-commissioned officer and a staff non-commissioned officers' exam to be promoted to staff non-commissioned officer. The Minister of the Interior ordered to set up non-commissioned officers' and staff non-commissioned officers' training courses to help students succeed at these exams.³³

Non-commissioned Police Officers' Training Courses

The main aim of establishing non-commissioned officers' training courses was to "train the necessary number of police officers every year – perhaps in longer periods of time – to manage the staff of police posts and to perform office duties as commanders of the guard staff, required by the prescribed staff number and by its decrease at times".³⁴

³⁰ Órszemélyzet kiegészítése. Felvétel kellekei. Toborzás. 116.946/1922. B.M. levél a m. kir. állami rendőrség valamennyi kerületi főkapitányának. (Bringing the number of guard staff up to full strength. Tools of admittance. Recruitment. The Minister of the Interior's Letter No. 116.946/1922 for all of the district chief constables of the Royal Hungarian Police.)

³¹ 2682/1921. VI. a. B.M. r. Órszemélyzet felvétele, ideiglenes alkalmazása, kiképzése. (The Minister of the Interior's Decree No. 2682/1921. Section 6. a. Admittance, temporary employment and training of the guard staff.)

³² 37.585/1923. B.M. r. A m. kir. állami rendőrség őrszemélyzetének altszjtjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapítása és azzal kapcsolatos intézkedések. (The Minister of the Interior's Decree No. 37.585/1923 B.M. The establishment of the academic and practical qualifications required of the non-commissioned officers of the guard staff employed by the Royal Hungarian State Police and the related provisions.)

³³ Ibid. Section 3.

³⁴ Ibid. Section 5.

The courses involved lectures, lessons on written practice, scene of crime investigations, the presentation and practice of police measures, practising squad operations, physical training, fencing and marksmanship, which were used to achieve the above aims.

The standards of the course were raised by the fact that it was not easy to be admitted to it. Three years after being appointed as police officers, only those were able to enrol who got excellent rating and who were considered suitable for the post of non-commissioned officers. Attendance at the lectures and the practical lessons were compulsory and the students were expected to behave in a way that is worthy of a non-commissioned officer.

During the course 4–5 lessons a day were devoted to the theoretical subjects and 6–8 lessons a week to the written tasks.

The subjects of the non-commissioned officers' course were the following:

1. Basic studies in constitutional, public administration and civil law – 1 lesson a week.
2. Criminal law – 4 lessons a week.
3. Minor offences and the main rules of minor offences procedures – 4 lessons a week.
4. The tools of scene of crime investigation and procedure – 2 lessons a week.
5. Staff and Disciplinary Regulations – 4 lessons a week.
6. The special task of non-commissioned officers – 1 lesson a week.
7. Public hygiene and first aid – 1 lesson a week.
8. Economic and stock management and the regulations on salary – 1 lesson a week.
9. Regulations on weapons and their use – 1 lesson a week.
10. Arithmetic (the first four rules, operations with decimals) – 1 lesson a week.
11. Geography – 1 lesson a week.
12. History – 1 lesson a week.
13. Map-reading and plotting – 1 lesson a week.
14. Lectures on patriotic subjects (efforts to maintain a patriotic spirit, to be linked with history, occasionally with geography and constitutional law – 1 lesson a week.³⁵

The course also involved the following special and practical subjects:

1. Marksmanship – 1 afternoon a month.
2. Squad operations practice (formation and leadership of platoons and companies) – 1 afternoon a week.
3. The use of firearms and sword in closed formations – 1 afternoon a month.
4. Fencing, wrestling – 1 afternoon a month.
5. Calisthenics – every day, 15 minutes before the morning lessons.³⁶

³⁵ Ibid. Section 22.

³⁶ Ibid.

The regulations of the Royal Hungarian State Police, the issues of the Bulletin of the Ministry of the Interior and the textbook series *Rendőriskolák tananyagának tára*³⁷ (*Repository of the learning material of police schools*), as well as the official geography, history textbooks and the *Gymnastics instructions* of the Army were used at the training courses.

The teachers at the course were police officials, having the necessary expertise both in theory and in practice. Special knowledge was taught by lecturers invited from the relevant faculty. Teachers and assistant teachers checked student attendance and had colloquia before the end of the course. They also kept diaries of the students' progress to record the delivered lessons and the experience gained.

At the end of the non-commissioned officers' course the students took a written and an oral examination.³⁸ At the written test the task the students had to solve was randomly drawn. Later the oral examination followed, where the questions were based on the subjects as follows:

1. Basic studies in constitutional, public administration and civil law
2. Criminal law
3. Minor offences and the main rules of minor offences procedures
4. The tools of scene of crime investigation and procedure
5. Staff and Disciplinary Regulations
6. Public hygiene and first aid
7. Economic and stock management and the regulations on salary

The results of both exams were averaged and the performance of each candidate for non-commissioned officer was rated. Then the students of the actual year were ranked according to their final results³⁹ and the list was entered in the *Register*.

After they passed the non-commissioned officers' exam, the students attended a 3–4 weeks' practical further training.

³⁷ The following compulsory textbooks were also published in the series:

- Közjog, közigazgatásjog, magánjog általános jogszabályainak ismertetése. (The general regulations of constitutional, public administration and civil law.)
- Közjog, közigazgatásjog, magánjog vázlata. (An outline of constitutional, public administration and civil law.)
- A magyar köz-, közigazgatásjog, és magánjog tankönyve. (The textbook of Hungarian constitutional, public administration and civil law.)
- Büntetőjog tankönyve. (The textbook of criminal law.)
- Rendőri bíraskodás és a kihágások rendőriskolák számára. (Criminal justice enforced by the Police and minor offences for police schools.)
- Kihágások könyve. (The book of minor offences.)
- A szolgálati szabályzat tankönyve. (The textbook of Staff Regulations.)
- Szervezési és egyéb szabályzatok. (Organisational and other regulations.)
- A magyar királyi rendőrség szervezet és ügyvitele. (The structure and administration of the Royal Hungarian Police.)
- Elsősegély nyújtás. (First aid.)

³⁸ 37.585/1923. B.M. r. A m. kir. állami rendőrség őrsemélyzetének altszjtjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapítása és azzal kapcsolatos intézkedések. (The Minister of the Interior's Decree No. 37.585/1923 B.M. The establishment of the academic and practical qualifications required of the non-commissioned officers of the guard staff employed by the Royal Hungarian State Police and the related provisions.) Sections 27–32.

³⁹ Ibid. Section 33.

Training Course for Staff Non-commissioned Officers

Building on the training for non-commissioned officers, the Minister of the Interior's Decree No. 74.565/1923 B.M. made arrangements for the organisation and administration of the training for staff non-commissioned officers, the supervision and management of the course and the staff non-commissioned officers' exam.

The aim of the staff non-commissioned officers' course was "to provide further training for 3rd class assistant inspectors and to prepare them for the staff non-commissioned officers' examination".⁴⁰ To achieve this, apart from attending lectures and lessons of written practice, the students also visited police and other institutions, saw scene of crime investigations, had continuous physical training and carried out duties in the units of the guards' staff of the Budapest Police Headquarters as field practice.

For the staff non-commissioned officers' course the Minister of the Interior usually seconded officials of the Royal Hungarian Police as teachers and staff non-commissioned officers as assistant teachers. External experts were selected to deliver subjects requiring special expertise.

The students of the staff non-commissioned officers' course had to meet very strict requirements. Only those 3rd class assistant inspectors were admitted

- who had had at least 2 years' service in this post;
- whose latest rating had been excellent;
- who were proficient in Hungarian orthography and composition;
- who were found suitable for filling the post of chief staff non-commissioned officer.⁴¹

The duration of the course was defined by the Minister of the Interior, while the timetable was approved by the national inspector of special studies.

The general subjects of the staff non-commissioned officers' course were as follows:

1. Basic studies in constitutional, public administration and civil law
2. Substantial and procedural criminal law
3. Minor offences and minor offences procedures
4. The tools of scene of crime procedure and investigation
5. Staff, Organisation and Disciplinary Regulations
6. The special tasks of staff non-commissioned officers
7. Public hygiene and first aid
8. Economic and stock management and the regulations on salary
9. Regulations on weapons and their use
10. Arithmetic
11. The geography of Hungary
12. An overview of the history of Hungary

⁴⁰ Ibid. Section 1.

⁴¹ Ibid. Section 10.

13. Map-reading and plotting
14. Lectures on patriotic subjects (efforts to maintain a patriotic spirit, to be linked with history, constitutional law, practical employment and occasionally with geography.)⁴²

The special and practical subjects of the staff non-commissioned officers' course were:

1. Calisthenics and other physical exercises
2. Marksmanship
3. Fencing
4. Squad operations and cordon practice
5. The use of firearms and sword in closed formations.⁴³

The decree stipulated that special emphasis should be laid on written work.

Similarly to the non-commissioned officers' course, the regulations of the Royal Hungarian State Police, the issues of the Bulletin of the Ministry of the Interior and the textbook series *Rendőriskolák tananyagának tára* (*Repository of the learning material of police schools*), as well as the official geography, history textbooks and the *Gymnastics instructions* of the Army were used at the training courses.

At the end of the course the students were rated at a colloquium and the experience gained at the lectures was recorded in the diary of the students' progress. *It was compulsory for the students to take the staff non-commissioned officers' exam.* (My italics.)

At the written part of the exam the students had to solve a personalised task whose topic was closely related to the staff non-commissioned officers' practical duties. The main professional subjects of the oral exam were as follows:

1. Basic studies in constitutional, public administration and civil law
2. Substantial and procedural criminal law
3. Minor offences and minor offences procedures
4. The tools of scene of crime procedure and investigation
5. Staff, Organisation and Disciplinary Regulations
6. The special tasks of staff non-commissioned officers
7. Public hygiene and first aid
8. Economic and stock management and the regulations on salary.⁴⁴

Similarly to the non-commissioned officers' exam, after they passed the staff non-commissioned officers' exam, the examinees were ranked and the list of names was recorded in the *Register*. The application for the appointment to staff non-commissioned officer was based on this entry. A certificate of the examination was only issued for those who passed. After they were handed out this certificate, the graduates of the course took part in a squad exercise in the capital.

⁴² Ibid. Section 20.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid. Section 27.

Based on the above, I have established that the training of the commissioned and non-commissioned officers' staff of the Royal Hungarian State Police, introduced after the nationalisation was based on unified principles and high standards. When selecting material for and conducting the training courses, full account was taken of the practicalities and real-life needs. Knowing the police training of the last 100 years, we can establish that the decrees issued in 1922 and 1923 proved decisive and enduring, also in terms of the selection of subjects. Because of the requirements, there was practically no pathway between the categories of non-commissioned and commissioned officers. Those attending a non-commissioned officers' course and then serving as non-commissioned officers were not able to obtain a degree e.g. at a university.

The developers of the courses for non-commissioned and commissioned officers and those conducting them discerned that practice-oriented training and acquiring good policing practices were of invaluable use, an immense resource for the police at a later period of time. Therefore, professional practice was an essential part in the structure of the courses and employing teachers with practical expertise was a key element of the training.

REFERENCES

- 102.837/1922-es B.M. r. Az 1922. VII. t.c.-nek a m. kir. államrendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása. (Minister of the Interior's Decree No. 102.837/1922 B.M. on the implementation of the provisions of Act VII of 1922 concerning the Royal Hungarian State Police.)
- 18.80/1923. B.M. r. Utasítás a m. kir. állami rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezetére, az országos szaktanulmányi felügyelő hatáskörének szabályozására és a tanfolyamok fegyelmi rendtartására vonatkozólag. (Minister of the Interior's Decree No. 18.80/1923. B.M. Order concerning the organisation of the nationwide specialised courses of the Royal Hungarian State Police, the regulation of the competence of the national inspector of special studies and the disciplinary rules of the courses.)
1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről. (Act XXI of 1881 on the Police of Budapest Capital City.)
1884. évi 43.972 B.M. sz. rendelet a fővárosi rendőrség számára kiadott Utasítás tárgyában. (Minister of the Interior's Decree No. 43.972 of 1884 on the Order for the Police of the Capital.)
- 2682/1921. VI. a. B.M. r. Őrszemélyzet felvétele, ideiglenes alkalmazása, kiképzése. (The Minister of the Interior's Decree No. 2682/1921. Section VI. a. Admittance, temporary employment and training of the guard staff.)
- 37.585/1923. B.M. r. A m. kir. állami rendőrség őrszemélyzetének altisztjeitől megkívánható elméleti és gyakorlati képzettség megállapítása és azzal kapcsolatos intézkedések. (Minister of the Interior's Decree No. 37.585/1923 B.M. The establishment of the academic and practical qualifications required of the non-commissioned officers of the guard staff employed by the Royal Hungarian State Police and the related provisions.)
- 3720/1922. M.E. r. A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazáshoz szükséges kellekek és ezek joghatálya. (Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. The prerequisites of employing staff in the administrative policing officers' and inspectors' faculty of the police service and their legal effect.)
- 66.898./1922 B.M. r. A 3720/1922. M. E. sz. rendeletnek az ideiglenes próbaszolgálatos m. kir. állami rendőrség segédfogalmazók, és segédfelügyelők próbaszolgálatára vonatkozólag tett Intézkedések

- végrehajtása. (Minister of the Interior's Decree No. 66.898/1922 B.M. The implementation of provisions of the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E., concerning the service on probation of the temporary assistant administrative policing officers and assistant inspectors of the Royal Hungarian Police.)
- 66.899/1922. B.M. r. A 3720/1922. M.E. sz. rendeletnek a rendőrtisztviselői tiszti tanfolyam és rendőrtisztviselői tiszti vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. (Minister of the Interior's Decree No. 66.899/1922 B.M. The implementation of the provisions of the Prime Minister's Decree No. 3720/1922 M.E. on the police officials' course for promotion to commissioned officer and the police officials' examination for promotion to commissioned officer.)
- 74.565/1923. B.M. r. Utasítás, az országos rendőr-törzsaltisztképző tanfolyam szervezetének, ügyvitelének és a törzsaltiszt vizsga rendjének megállapítása. (Minister of the Interior's Decree No. 74.565/1923 B.M. Order, establishment of the organisation and administration of the national training for staff non-commissioned police officers, and the arrangement of the staff non-commissioned officers' exam.)
- 9270/1922. M.E. sz. rendeletnek detektív tanfolyamra és a detektív vizsgára, detektív felügyelői tanfolyamra és detektív felügyelői vizsgára, valamint detektív főfelügyelői minősítő vizsgára vonatkozó intézkedései végrehajtása. (The implementation of the provisions of the Prime Minister's Decree No. 9270/1922 M.E., concerning the detectives' course and examination, the detective inspectors' course and examination and the detective chief inspectors' qualifying examination.)
- A bűnügyi nyomozás elméleti oktatásáról. (About Teaching the Theory of Criminal Investigation.) *Rendőrségi Lapok (Police Journal)*, Vol. 10. 1903. 335.
- A rend (The Order)*, Vols. 1–2. 1921–1922.
- A rendőri szakképzés ügye. (The Issue of Professional Training for Police Officers.) *Rendőr (The Police Officer)*, Vol. 3, 1929. 91–94.
- Boda J. – Sallai J. (2016): A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848–1959 között. (Changes in the Task System of the Ministry of the Interior between 1848 and 1959.) *Nemzetbiztonsági Szemle*, (Online), Vol. 4, No. 1. 4–17.
- Boda József: „Szigorúan Titkos!”? *Nemzetbiztonsági almanach. A felderítés és hírszerzés, valamint a titkos információgyűjtés elméleti és gyakorlati kérdései.* (“Top secret!”? National Security Almanac. The Theoretical and Practical Issues of Reconnaissance, Intelligence and the Gathering of Secret Information.) Budapest, Zrínyi Kiadó. 73.
- Borbély Z. – Kapy R. (eds.) (1942): *A 60 éves magyar rendőrség 1881–1941.* (1881–1941: 60 years of the Hungarian Police.) Budapest, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 600.
- Detektív Szemle (Detectives' Review)*, 15 October 1923.
- Dorning Henrik (1925): A detektív képzésről. (About the Training of Detectives.) *Rendőr (The Police Officer)*, Vol. 5, No. 86. 1–2.
- Forster József (1870): Rendészeti iskola. (Police school.) *Közbiztonság*, Vol. 2. 5.
- Ilosvai Hugó (1921): Detektív kiképzés. (Detectives' Training.) *Detektív (The Detective)*, Vol. 3, No. 30. 1–2.
- Karvasy Ágoston (1845): *A politikai tudományok rendszeresen előadva.* (Political Sciences Delivered as a System.) Vol. 1. 177. Győr.
- Közbiztonság (Public Safety)*, 1869. Mutatvány példány. (Show piece.)
- Laky Imre (1906): *A rendőrközegek tankönyve.* (Textbook for Police Officials.) Pátria.
- Laky Imre (ed.) (1921): *Szervezési és egyéb szabályzatok.* (Organisational and Other Regulations.) Budapest, Pátria Rt.
- Laky Imre (1923): *A szolgálati szabályzat tankönyve.* (The Textbook of Staff Regulations.) Budapest, Hungária. Rendőriskolák Tananyagának Tára. 3.
- Laky Imre (1924): Egységes országos rendőr képzés. (Unified National Police Training.) *Rendőrségi szemle (Police Review)*, Vol. 1, No. 4. 11–13.

- Nagy Valér – Laky Imre (1923): *Közjog, közigazgatási jog, magánjog vázlatja.* (An Outline of Constitutional, Public Administration and Civil Law.) Budapest, Hungária. Rendőriskolák Tananyagának Tára 1. 68.
- Órszemélyzet kiegészítése. Felvétel kellékei. Toborzás. 116.946/1922. B.M. levél a m. kir. állami rendőrség valamennyi kerületi főkapitányának. (Bringing the number of guard staff up to full strength. Tools of admittance. Recruitment. The Minister of the Interior's letter No. 116.946/1922 for all the district chief constables of the Royal Hungarian Police.)
- Petrovics László (1884): *Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat.* (The Science of Public Order and Hungarian Police Practice.) Budapest.
- Pichler Nándor (1876): *Nézetek a rendőrségről általában és különösen a fővárosi rendőrségről.* (Views on the Police in General and on the Police of the Capital in Particular.) Budapest, Fanda és Frohna Könyvnyomdája.
- Radetzky Jenő (1980): *Száz éve született Dorning Henrik. Megyénk neves emberei nyomában.* (Henrik Dorning Was Born One Hundred Years Ago. In Search of the Famous People of Our County.) FMH. 4.
- Rédei Miklós (1892): *Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására.* (Hungary's Town Police Forces and their Reorganisation, with Regard to the Nationalisation of Public Administration.) Győr.
- Rédey Miklós – Laky Imre (1903): *Rendőrségi lexikon.* (Police Lexicon.) Budapest, Stephaneum.
- Rédey Miklós – Laky Imre (eds.) (1909): *Rendőri lexikon. Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve.* (Police Lexicon. An Alphabetical Handbook of Public Order and Criminal Law.) Budapest, Pátria.
- Rédey Miklós (1918): A rendőri szakoktatás reformja. (The Reform of Professional Police Education.) *Rendőrségi Lapok (Police Journal)*, Vol. 5, No. 33. 2–3; No. 34. 4–5; 1919, Vol. 6, No. 1. 3–4; No. 2. 4–5.
- Rendőr iskolák. (Police Schools.) In: *A rendőr (The Police Officer)*, 12 October 1913. *Rendőri lapok (Police Journal)*, Vols. of 1914–1918.
- Rendőrségi almanach. (Police Almanac.)* Budapest, 1923.
- Sallai János (2015): A rendészet és a rendészettudomány kialakulása, első jelei a XVIII–XIX. században Nyugat-Európában és hazánkban. (The Emergence of Policing and of the Police Science, their First Signs in the 18th and 19th Centuries.) *Belügyi Szemle*, No. 12. 129–144.
- Schiffer Ferenc (1920): Rendőri szakoktatás. (Professional Police Education.) *Rendőrségi Lapok (Police Journal)*, Vol. 8, No. 20. 5.
- Siballinné Fekete Katalin (2009): Értékrend a rendészeti felsőoktatásban a rendszerváltozás előtti és utáni években. (The System of Values in Law Enforcement Higher Education in the Years before and after the Regime Change.) In: Fregan Beatrix (ed.): *Szaknyelvi kommunikáció nemzetközi szemszögből.* (Terminological Communication in an International Point of View.) Conference paper. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 151–156.
- Szabó Andrea (2015–2016): A magyar pénzügyőr képzés intézményi kereteinek fejlődése 1867–2011. (The Development of the Institutional Framework of the Hungarian Finance Guards' Training.) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, Vol. 25, Nos. 43–46. (Multiple-Four Nos. Issue.) 117–126.
- Székesfehérvár sz. kir. város Rendőrségének, Szolgálati és Szervezési Szabályzata.* (The Staff and Organisation Regulation of the Police of the Free Royal Town of Székesfehérvár.) Székesfehérvárott. Debreczenyi István nyomda. 1909. 48.
- Szóllósy Alfréd (1927): Az első rendőri szaklap. (The First Professional Journal of the Police.) *A rend (The order)*.
- Tonheiszter Elemér (1913): Rendőriskolák. (Police Schools.) *A Rendőr (The Police Officer)*, Vol. 1. 27–29.
- Török Lajos – Némethy Tihamér (eds.) (1926): *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye.* (A Collection of Acts, Decrees and Proceedings Regulations Concerning the Police.) Budapest.

- Utasítás a Budapest fővárosi rendőrség számára.* (Instruction for the Police of Budapest Capital City.) Budapest, 1884. 1–16.
- Varga János (2013): Biztonsági kihívások – képzési reakciók. (Security Challenges – Training Reactions.) In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (eds.): *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai”* című tudományos konferenciáról. (Essays “The Current Challenges of the Changing Law Enforcement.”) Conference paper. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. 87–92.
- Vizi László Tamás (2016): *A sérelmi politizálástól a nemzeti összetartozásig. Trianon, revízió, határkérdés, nemzetegyesítés (1920–2010).* [From the Policy of Grievance to National Cohesion. Trianon, Revision, the Problem of Borders, Uniting the Nation (1920–2010).] Budapest, Cepoliti Kiadó.

Gyermekrablás a Hallo bárnál (Budapest, 1987. december 23.)

TÓTH Eszter Zsófia¹

1987. december 23-án Budapesten a Hallo bár előtt elraboltak egy két hónapos csecsemőt. A nyomozás eredményesen zárult, mikor 1988. október 11-én a gyermeket épségben megtalálták és visszaadták a szüleinek. Tanulmányomban eddig feltáratlan levéltári források alapján feldolgoztam a nyomozást, és az eset társadalomtörténeti hátterét. Sajátos láttelepet kapunk az 1980-as évek végének világról. A rendőrség példászerű nyomozást folytatott, mindezt megmozgatott a sikerért.

Kulcsszavak: gyermekrablás, morális pánik, meddőség, prostitúció, képzetlen női munkaerő, sikeres nyomozás

1987. december 23-án Budapesten a Hallo bár előtt eltűnt egy két hónapos csecsemő. A rendőrök tíz hónappal később, Dunakeszin találták meg P. Lászlónénál és élettársánál az akkor már egyéves kislányt, H. Renátát,² akit visszaadtak a szüleinek.

A gyermek édesanyja bement a Hallo bár mosdójába,³ a csecsemőt pedig kint hagyta az utcán a babakocsiban. Ez a rövid idő elegendő volt ahhoz a gyermekrablónak, P. Lászlónénak, hogy a kislányt elvigye – tettét az motiválta, hogy neki nem lehetett saját gyermeke. Bár a korabeli hivatalos közleményben ezt nem hozták nyilvánosságra,⁴ P. Lászlónét vele egy háztartásban élő közeli hozzátartozója adta fel a rendőrségnek, amikor rájött arra, hogy a sajátjának hitt gyermek – akit Csörének becéztek és nagyon szerettek – azonos a Hallo bár előtt ellopott csecsemővel.

Ez az esemény jól illeszkedett az 1980-as évek végén egyre inkább eluralkodó morális pánikba, amelyet a bizonytalan helyzet, a társadalmi status quo megroppanása szült. Itt már nem arról volt szó, mint a '80-as évek elején, hogy megállt az idő. A fiatalok a Fekete Lyukba jártak szórakozni,⁵ amelyre a szülők sátánista veszélyt kiáltottak. Az 1988-as évek történései – a tavaszi kispesti metróverekedés, amelyben skinheadek kubai vendégmunkásokat vertek meg,⁶ majd a november 4-i rendőrgyilkosság a villamoson⁷ – fokozták az emberek biztonságérzetének elvesztését. A szocialista

¹ dr. TÓTH Eszter Zsófia történész, PhD, VERITAS Történetkutató Intézet
dr. Eszter Zsófia TÓTH historian, PhD, VERITAS Research Institute
orcid.org/0000-0002-2118-9194, fermina36@gmail.com

² Született: 1987. október 27. Édesanyja K. Mónika, édesapja H. Bertalan.

³ A Hallo bár 1976-ban nyitotta meg kapuit, valójában éjszakai klub, sztriptizbár volt.

⁴ nava.hu/id/312344/ (2017. 01. 02.)

⁵ A Fekete Lyukról többek között lásd: Fekete Lyuk, HírTV, Retrográd, 2013. június 4. www.youtube.com/watch?v=0-si22mRkxKo (2017. 01. 02.)

⁶ Tóth (2015a) 109.

⁷ Tóth (2015b)

időszakban egyetlen gyermekrablás történt korábban: a kétéves Cs. Orsolyát 1980. december 15-én egy pestlőrinci óvoda elől rabolta el Á. Sándorné, de őt is megtalálták 1981. február 10-én. Mivel az orvosszakértők betegnek találták és ez büntethetőséget kizáró ok volt, az eljárást ellene megszüntették és gyógyintézeti ellenőrzéssel házigon-
dozást rendeltek el.

A cselekmény annyira társadalomidegennek számított, hogy a Büntető Törvénykönyvben (1978. évi IV. törvény) gyermekrablás tényállás nem is szerepelt, így az 1988-as elkövetőt kiskorú családi állásának megváltoztatása vétségért ítélték el, amelynek maximális büntetési tétele egy év szabadságvesztés volt.⁸

A cselekmény több szempontból is önmagán túli jelentéssel bír. Az ügygel kapcsolatos összes nyomozati irat nemrégiben került be Budapest Főváros Levéltárába, és ott kutatható.⁹ Egyrészt a nyomozás során feltérképezték az elrabolt gyermek szüleinek hátterét, másrészt olyan nők után nyomoztak, akik nemrégiben veszítettek el kisbabájukat, gyermekük halva született vagy környezetük szerint anyává szerettek volna válni.¹⁰ Rengeteg lakossági bejelentés is érkezett. Tehát egy sajátos szegmense tárult fel a társadalomnak a nyomozati iratokból és azokról a nőkről, akik anyákká szerettek volna válni, de nem sikerült nekik. Így a korszak egy sajátos nőábrázolását, annak reprezentációit is megismerhetjük. Ugyanis a korabeli társadalomban az a nő számított teljes értékűnek, akinek volt gyermeke és az lehetőleg házasságban született. Egy 1966–1970 közötti időszakot vizsgáló ORFK-jelentés szerint a megváltozott társadalmi viszonyokra tekintettel az 1960-as évek Magyarországon természetes, hogy a házasságon kívül szülő nő és a házasságban szülő nő a törvényben azonos megítélés alá esik. Azonban két fő tendencia figyelhető meg a forrásban: normalitásként azt ábrázolja, ha a nő házasságban szül, és nem egyedül vállal gyermeket.¹¹

A nyomozás eredményei közül a közvélemény számára két fontos tényezőt nem hoztak nyilvánosságra: az elkövetőnek és gyermek édesapjának félig roma származását és azt, hogy a gyermek igazi édesapja futtatásból élt, a gyermek édesanyja pedig időlegesen prostituáltként is dolgozott. A szereplők motivációi közül két fontos momentumra nem derült fény: miért szökött fel a gyermek édesanyja kamaszként Budapestre, a rendezettnek tűnő gyermekkori körülményei közül, és hogy P. Lászlóné, az elkövető miért bolyongott rendszeresen, ami azt jelentette, hogy élettársától napokra eltűnt. Gyakorlatilag egy ilyen alkalom okozta a vesztét is, mivel az élettársa kutatni kezdett a nő holmijai között, és megtalálta, hogy hamisította a gyermek dokumentumait. Lenyűgöző ma is látni és olvasni, milyen kiterjedt körű és alapos volt a nyomozás, a rendőrség mindent megmozgatott az eredményesség érdekében és végül sikerrel zárult

⁸ *Családi állás megváltoztatása*: Btk. 193. § (1) „Aki más családi állását megváltoztatja, így különösen gyermeket kicserél vagy más családba csempész, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, javító-nevelő munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt a gyógy- vagy nevelőintézet alkalmazottja foglalkozása körében követi el.”

⁹ BFL BRFK 476., 134.

¹⁰ E tanulmány nem tér ki e kérdéskör vizsgálatára terjedelmi okokból.

¹¹ Tóth (2011)

az ügy. Küzdelmes, nehéz emberi sorsokat ismerhetünk meg a tanúvallomásokból, egy sajátos látteleletet kapunk az 1980-as évekről.

Nézzük meg az 1988. október 13-i sajtóközleményt: „Az egész országban már olyan hírek is lábra kaptak, hogy már nem is él. Kemény pénzekért átcsempeszték a határon és ezért a rendőrség úgymond altatja az esetet. A rémhír csak rémhír maradt, hiszen eközben hatalmas apparátussal foglalkoztak az ügygel. A lakosságtól a mai napig több ezer bejelentés érkezett – mondotta el a mai sajtótájékoztatón Szabó Ferenc ezredes, a Budapesti Rendőrfőkapitányság bűnügyi főkapitányhelyettese, amelyet ellenőrizni kellett. Tény, hogy a nyomozási változatok között azok körét szűkítették egyre jobban, akiknek valamilyen oknál fogva nem lehetett gyermekük. Így került a látótérbe P. Lászlóné 33 éves foglalkozás nélküli, akiről kiderült, hogy szenvedélyesen szeretett volna gyermeket. Ezért férjével örökbe fogadták húga gyermekét. Az apróságot azonban – és ez volt az egyik döntő momentum – válásuk után a férfinak ítélte a bíróság. És innen a történet már ismert. H. Renátát hivatalosan is átadták a szülőknek a sajtótájékoztató keretében.”¹²

A nyomozás irányelvei szerint folyamatosan ellenőrizték:

1. az elme és idegbetegségben szenvedőket, akik valamilyen formában vonzódnak a kisgyerekekhez;
2. azokat, akik esetleg további bűncselekmény előkészítéséhez vagy megvalósításához akarnak kisgyermekhez jutni;
3. azokat a nőket, akiknek a gyermekük nem születhetett meg, vagy a születésük után elhalálozott;
4. azokat a személyeket, akik a szülők és más bűnözők közötti konfliktushelyzetből eredően a rendőrség látókörébe kerültek.

Renáta apja többszörösen büntetett előéletű volt, ezért az sem lett volt kizárható, hogy valaki bosszúból vagy zsarolásból vitte el a gyermeket. 150 rendbeli betörés, orgazdaság és futtatás miatt folyt eljárás ellene. 10 ezer személyt ellenőriztek, bevonták az Interpol is a nyomozásba. 1988. június 23-án hoztak határozatot a nyomozás megszüntetéséről.¹³

Az elkövető előtörténetéről a nyomozás során az alábbiak derültek ki:

1. P. Lászlóné 33 éves volt a cselekmény elkövetésekor.
2. Általános iskolai végzettséggel rendelkezett, többek között dolgozott a MÁV-nál és eladóként, felszolgálóként.
3. Szeretett volna villamosvezető lenni, de a vizsgát nem tette le, ezért a Szépileányi kocsiszínbén dolgozott egy ideig.
4. 1983-ban P. Lászlóné örökbe fogadta testvérének újszülött lányát, azonban négy évvel később elváltak férjével. A bíróság ebben a korban szokatlan módon a férjnek ítélte a gyermeket, így P. Lászlóné egyedül maradt.

¹² nava.hu/id/312344/ (2017. 01. 02.)

¹³ Az édesanya ez ellen fellebbezett, hivatkozva az idő rövidségére, vagyis hogy ennyi idő nem elég arra, hogy egy csemetét megtaláljanak, fellebbezését azonban elutasították, arra hivatkozva, hogy a panasz nem alapos.

5. A válóper során megpróbálkozott azzal, hogy terhesnek mondta magát, kismaruhát hordott és három napig a Szent Margit Kórházban volt.
6. Az örökbe fogadott gyermeket karácsonyra sem kapta meg, ezért elkeseredésében a fővárosban bolyongott.
7. Így került 1987. december 23-án a Hallo bárba, ahol a végcséni¹⁴ megdorgálta, miért hagyta kint gyermekét egyedül az utcán.

Ezután vette észre a bár előtt álló babakocsit, amelyet eltolt. Néhány sarokkal odébb – a Lenin körút 53-as számú ház kapujában – kivette a kisbabát a babakocsiból, taxiba ült és édesapjához ment, akinek unokájaként mutatta be a gyereket. Babaholmikát vásárolt, majd hazatért Dunakeszire, ahol élettársa nagyon örült nekik. Hamarosan készített egy írógépen hamisított születési anyakönyvi kivonatot és kórházi zárójelentést is a kislány részére.

A történetet elolvastva igazán meglepő, hogy a nő környezetének nem tűnt fel, hogy valójában nem terhes, és az sem, hogy a gyermek, akit hazavitt, nem újszülött volt. Az fel sem merült rokonaiban, hogy a kórházban meglátogathatták volna, vagy hogy a nő ezt miért nem kérte. Erre talán az lehet a magyarázat, hogy hozzátartozói is tudták, hogy csavargó természetű volt. A másokra – hogy nem ismerték fel a csecsemő életkorát – pedig az abszolút tudatlanság a válasz. P. Lászlóné azt nyilatkozta a televízió híradójában: „Szerettem volna anya lenni. Bármit kapok, megérte, hogy anyának érezhettem magam, mivel nekem állítólag nem lehet gyermekem.”¹⁵

A korábban említett másik gyermek, Cs. Orsolya elrablója – Á. Sándorné – szintén olyan asszony volt, akinek válópere során gyermekét az édesapjának ítélte a bíróság. A *Kétfényben* bemutatott fantomképét egy rokona ismerte fel és jelentette őt a rendőrségnek. Így családi állás megváltoztatása vétsége miatt ítélték el.¹⁶

Nézzük meg részletesen, hogyan rekonstruálható a H. Renáta-ügy szereplőinek életútja.

Az édesanya

Az édesanya, K. Mónika 1969. szeptember 4-én született Veszprémben.¹⁷ A GYES előtt a Posta- és Hírlapszállítási Igazgatóságon dolgozott hírlapfeldolgozóként. A gyermek apjával nem házasodtak össze, anyósa a szomszéd lakásban élt.

Miután általános iskolai tanulmányait befejezte Balatonfüreden, fél évet járt Tapolcán a kereskedelmi szakmunkásképzőbe. Gyakorlatra a Füredi Áruházba került. Mivel rossz volt a tanulmányi eredménye, kimaradt az iskolából és az áruházban kezdett el dolgozni. Egy-két hónapig a ruházati osztályon volt, majd nyáron, szintén

¹⁴ T. Istvánné (M. Róza, született 1913. január 6-án, Mezőtúron. Édesanyja: T. Eszter. Lakik: Budapest, VII. ker. Dob u. 86.) nava.hu/id/312344/ (2017. 01. 02.)

¹⁶ Á. Sándorné 2011-ben megölte és feldarabolta élettársát.

¹⁷ Anyja neve: Á. Erzsébet. Állandó lakhelye: Balatonfüred, Kiss József u. 5. Ideiglenes lakhelye: Budapest, XIV. ker. Telepes u. 25. fsz. 11.

egy-két hónapig a Pedagógus Üdülőben dolgozott a konyhán. 1985 nyarán szüleivel rendezetlenné vált a kapcsolata, így elköltözött E. Józsefhez, akit már régebb óta ismert a Füred bisztróból. Ott egy hónapig lakott albérletben.¹⁸ Akkoriban egy-két hónapot a Jacht étteremben, majd a füredi Margaréta szállóban dolgozott.

A Füred bisztróban összefutott volt iskolatársával, N. Erzsébettel,¹⁹ akivel elhatározták, hogy Budapesten próbálnak szerencsét. Másnap reggel vonatra ültek és felmentek a fővárosba, N. Géza nevű ismerősükhöz, akit a Jacht klubban ismertek meg korábban, amikor is megadta a telefonszámát, azzal a felkiáltással, hogy ha Pesten járnak, segíteni fog nekik. N. Géza a Bartók Béla úton lakott egyedül, egy Kálvin tér környéki gazdasági munkaközösségben dolgozott. Az első este Mónika aludt Gézával, második éjjel Erzsi. Géza adott pénzt, hogy menjenek be a városba. A Kálvin téren levő 20 éves étterembe mentek, ahol érdeklődtek munka iránt. Javasolták nekik a Császárkert vendéglőt, ahol 50 forintos órabérért Mónikát felvették takarítani. Újpalotán, a Páskomliget utcában Géza ismerősénél Erzsi havi 800 forintért kivett albérletbe egy szobát. Erzsi a Császárkertben összeismerkedett egy fiúval, nála aludt és eltűnt Mónika életéből. A Császárkertben egy hónapig dolgozott, azonban mikor ott a munkalehetőség megszűnt, a főnök átirányította a Dagály strandra, ahol a 20 éves étterem egy részlegében szendvicsszítóként kezdett dolgozni. Ott megismerkedett egy Kokó nevű férfival, aki rávette, hogy hagyja ott az albérletet és költözzön egy barátjához az Üteg utcába. Kokónak barna színű, régi típusú Mercedese volt, ezzel látogatta Mónikát az Üteg utcában, egy-két hétig. Egy alkalommal levitte Mónikát Füredre a szüleihez. Kokó az édesapjánál dolgozott, aki teherfuvarozó volt. Egyszer leutazott a szüleihez Balatonfüredre, akkor ismerkedett meg T. Konstantinnéval, aki felajánlotta, menjen hozzá albérlőnek a IX. kerületi Sobieski János utcába. Mónika ott lakott két hónapig, de az albérleti díjat nem fizette ki. Ezután eljött az étteremből, mert mellette nem volt szabadideje és a Művész étteremben dolgozott felszolgálóként, ahol egy N. nevű kollégájával – keresztnévét nem árulta el – két hónapig tartó kapcsolata volt. Akkor szakított vele, amikor megismerkedett V. Antallal.

Ez egy fővárosba bevándorló, képzetlen lány kezdeti hányattatásai, amik még nehezebb irányt vettek, amikor a lányokat futtató V. Antal hálójába került. Vajon az motiválta választásait, hogy sikerüljön megkapaszkodni a nagyvárosban? Legyen biztos lakása, munkája? Fialat lány volt, és a nyomozáshoz csatolt képeket nézegetve, a kor szépségideáljának szöke frizurájával, vékony testalkatával abszolút megfelelt. A tapasztalatlanság vitte rossz közegbe?

V. Antal²⁰ nős volt, két gyermek apja. A Potyka csárdában²¹ ismerkedtek meg, ahol Mónika akkor dolgozott. Ekkor a lány egy mozgássérült családnál volt albérlő

¹⁸ Új lakótelep 5., fsz. 2.

¹⁹ Született: 1970. április 23. Anyja neve: K. Anna. Munkahelye: MÁV szanatórium, Balatonfüred. Lakhely: Balatonfüred, Népköztársaság u. 7.b. I. em. 4.

²⁰ Budapest, VII. ker. Murányi utcában lakott. K. Mónika tanúkihallgatása, 1987. december 24.

²¹ Budapest, Népszínház utca 23. Hírhedt hely, itt kezdődik egy 1956-os dráma, Papp András – Térey János: Kazamaták című darabja.

a Népszínház utcában két hétig. Innen Antal javaslatára az ő ismerőseihez költözött át a József utcába, a Cs. családhoz.

V. Antal mellett sorkatonaideje alatt is kitartott. A férfi, mikor a katonai szolgálatból visszatért, megpróbálta őt rávenni arra, hogy „menjen le hajtani a Rákóczi térre”, vagyis dolgozzon prostituáltként, de ő erre nem volt hajlandó.²² „Anti gyakran ivott, akkor megvert, erőszakosan viselkedett, utoljára 1985-86 szilveszterén.” H. Bertalannal, gyermeke apjával a Potyka vendéglőben ismerkedett meg 1985 decemberében.²³

Mónika a Hallo önkiszolgáló étteremben dolgozott, hot dogot süített és édességeket árult, onnan el kellett jönnie három hét múlva, akkor került a Hírlapkiadóhoz.

1986. március 26-tól dolgozott a Hírlapkiadó Vállalatnál, fizetése havi 4500 Ft volt. Már 1986 nyarán terhes lett, de a gyermeket elvetette. Második terhességéből született Renáta.²⁴ Barátnője B. Ágnes volt, egy tíz hónapos gyermek édesanyja, vele beszélte meg magánéleti dolgait. Egy munkahelyen dolgoztak.

Kislányát az Uzsoki utcai kórházban szülte, 1987. október 27-én. A gyermeket 2-3 hétig csak anyatejjel táplálta, utána tápszerral (Mildibé, Robolac) és tejjel vegyesen. Főzeléket és reszelt almát is kapott már a csecsemő.

A december 23-i napról azt mondta tanúvallomásaiban, hogy reggel nyolckor ébredtek, megreggeliztek, majd Bertalan adott neki 2000 Ft-ot bevásárlásra, és 3000 Ft-ot csizmavásárlásra.²⁵

Mónika délelőtt 10 órára elvitte kislányát az Auróra utcai orvosi rendelőbe, ott 11 óra 45 perckor végeztek. Hazamentek, az édesapa megetette a gyermeket. Az anya elment bevásárolni, mert karácsonyra azt tervezték, hogy december 24-én reggel elutaznak Nyíregyházára, Bertalan nővéréhez. 13:30-kor bementek a városba, hogy Mónika csizmát vásároljon magának, de meglátott egy-két gyermekholmit, azt is megvette. A József körúton betért egy könyvesboltba, akkor is kint hagyta a babakocsit és bent egy hajtogató mesekönyvet vásárolt. Az Oktogonnál is bement egy boltba, hogy kislányának babacipőt vásároljon. Két-három percet tartózkodott bent, vett 31 Ft-ért egy kék cipőt, majd kijött. Ezután még bement egy felnőtt cipőboltba, ahol nem vásárolt, majd a Hallo bár végéjébe. Míg ott bent tartózkodott, elrabolták a kislányát.

A gyermek eltűnése után az édesanya öngyilkosságot kísérelt meg. Ekkor már az Erdély utca 3. fsz. 6. szám alatt laktak, elköltöztek a Bertalan édesanyjával közös lakásból Mónika barátnőjéhez, B. Zoltánnéhoz.²⁶

²² L. Lídia szerint Mónika dolgozott prostituáltként. L. Lídia tanúvallomása, 1988. január 20.

²³ K. Mónika tanúkihallgatása, 1987. december 25.

²⁴ H. Bertalan tanúvallomása, 1987. december 25.

²⁵ K. Mónika tanúvallomása, 1988. január 28.

²⁶ B. László tanúkihallgatása, 1988. február 4. Ugyanez az adat található a kórházi zárójelentésben. B. Zoltánné férje ekkor M. Sándornéval élt, pedig B. Zoltánné terhes volt tőle. B. Zoltánné tanúkihallgatása, 1987. december 26.

A rablást követő tavaszon dolgozott, a Telepes utcában laktak, szabadidejét B. Zoltánéknál az Erdély utcában, és J. Aladáréknál a Radnóti Miklós utcában és szintén B.-éknél a Mátyás téren töltötte.²⁷

Az édesapa²⁸

A gyermek édesapja H. Bertalan volt, aki 1957. május 3-án született Nyíregyházán.²⁹ Kétéves korában elhunyt az édesapja.³⁰ Végzettsége szerint műszerész, a gyermekrablás időszakában ablaktisztító kisiparosként volt bejelentve, azonban jövedelmének nagy része futtatásból és ékszereladásból származott, amely vállalkozást M. Jenővel együtt működtetett. Az ablaktisztító engedély csak alibiként szolgált számukra.

Az 1988. január 28-i jelentés szerint, amely kihallgatásáról készült: „gyanakvó típus, melyet csak fokoz az ellene irányuló hatósági kampány, ennél fogva elzárkózott minden olyan kérdés tisztázása elől, melyet úgy ítél meg, hogy a későbbiekben terhelő lehet számára.”

Aranyat vásároltak, kétféleképpen: egyrészt megvették az olcsóbb felvásárlóhelyeken, felpoliroztatták és eladták máshol drágábban, például a Skálában. Az árkülönbözet darabonként egy-kétezer forintot jelentett. Másrészt magánszemélyeket állítottak meg a bolt közelében, akik aranyat akartak eladni, és tőlük is vásároltak. Felmerült az is, hogy az ékszerek régebbi betörésekből származó, úgynevezett lepihentezett tételek voltak. Kikapcsolódást a videózás jelentett számukra.

A gyermekrablás időszakában édesanyja szomszédságában lakott. Négyen voltak testvérek: két fiú és két lány. A bátyja 1953-ban született,³¹ egy évvel később Éva,³² őt követte egy évvel később Irén,³³ majd két év múlva Bertalan, a legkisebb testvér.³⁴

A gyermekrablás napján, míg Mónika és a gyermek a városban voltak, ő édesanyját ment meglátogatni, de az nem volt otthon, így átment M. Jenőhöz videózni (Schwarzenegger legújabb kommandós filmjét).³⁵ Bár megígérte, hogy aznap 16 órára hazamegy, ezt nem tartotta be. Mónika a tanúvallomásában erről így beszélt: „Magánéletének azt a részét, amikor nem voltunk együtt és a barátokkal töltötte szabadidejét, pontosan nem ismerem, ezekről nem szoktunk beszélgetni. Általában csak nagy vonalakban közölte velem, hogy kivel találkozott, melyik szórakozóhelyen volt. A mi kapcsolatunk addig nem érett meg annyira, hogy a részletekbe is beavasson [...] A gyerekeltűnés egy

²⁷ K. Mónika tanúkihallgatása, 1988. április 9.

²⁸ Budapest VIII. kerületének ismert alakja, prostituáltakkal és más bűnözőkkel állt kapcsolatban. 1987. december 27-i jelentés.

²⁹ Bertalan lakhelye: Budapest, XIV. ker. Telepes u. 25. fsz. 11. Anyja neve: H. Elemérné (született: B. Sára, Panyola, 1927. március 28. Anyja neve: L. Mária. Lakhely: Budapest, XIV. ker. Telepes u. 25. fsz. 10.).

³⁰ M. Zoltánné tanúvallomása. 1988. január 15.

³¹ Született: Nyíregyháza, 1953. április 29. Lakhely: Miskolc, Karacs Teréz u. 9.

³² Született: 1954. április 17. Lakhely: Nyíregyháza, Szántó Kovács János u. 28. I. em. 9.

³³ Született: Nyíregyháza, 1955. augusztus 27. Lakhely: Nyíregyháza, Toldi u. 68. fsz. 4.

³⁴ Született: Nyíregyháza, 1957. május 7. Lakhely: XIV. ker. Telepes u. 25. fsz. 11.

³⁵ K. Mónika tanúkihallgatása, 1988. április 9.

olyan cselekmény volt, amely kiváltott bennünk a későbbiekben olyan érzéseket is, amelyeket nem is ismertünk és szerintem közelebb kerültünk ezáltal egymáshoz.”³⁶

Bertalan első barátnője egy 17 éves nyíregyházi lány volt, M. Ilona, akivel 1977-ben ismerkedett meg a Taurus Gyárban, ahol mindketten dolgoztak. Fél évig jártak együtt, a lány a munkásszállón lakott. Fél év után Bertalan szakított vele, tanúvallomásában így indokolta: „csavargott, mással is látták együtt, ezért leépítettem.”³⁷ Utána U. Lászlónéval, (Kati) járt egy évig, a kapcsolat akkor szűnt meg, amikor bevonult katonának. A nő Tállya nevű községben lakott.

Bertalan 1979 februárjában vonult be és 1981. február 10-én szerelt le. Márciusban ismerkedett meg H. Edittel a Tavasz bárban, aki Jánosházán lakott és a János Kórházban dolgozott. A kapcsolat csak egy hónapig tartott, mivel Edittel, B. Erzsébettel és L. Attilával rablást követtek el a Lidóban: egy pilisvörösvári férfitől 10 ezer Ft-ot vettek el. Attila 4 évet, Edit 7 hónapot, Bertalan 2 év 6 hónapot kapott, Erzsébetet felmentették. 1983 júniusában szabadult, de újabb büntetőügyei lettek. Ekkor ismerkedett meg L. Lídiával, akit korábban Füles gúnynevű férfi futtatott. Egy évig éltek együtt a Telepes u. 25. szám alatt, de nem Bertalan édesanyjával közösen. Lídia kétszer lett terhes, de Bertalan nem akart a gyermeket, a tanúvallomásában rendezetlen lakás-körülményeire hivatkozott.

1984. októberi letartóztatásából – orgazdaság miatt³⁸ – 1985. szeptember 26-án szabadult. Ezután ismerte meg a nyolc hónapos terhes Cz. Anikót, aki a Villám utcai nevelőotthonból volt szökésben, és nem tudta, ki a gyermeke apja. Bertalan 1985. október 25-én szólította le a Cz. Anikót a Baross utcában, aki tanúvallomásában így mesélte el megismerkedésük körülményeit: „Egy zöld színű 1200-as típusú Ladából szólt ki nekem, hogy ünnepeljek velük, mert [L.] Tibor barátjának születésnapja van. Ezt az invitálást elfogadtam, beültem a gépkocsiba és a Havanna étterembe mentünk szórakozni. Ismeretségünkéből élettársi kapcsolat lett, amely négy hónapig tartott. Én odaköltöztem [H.] Bertalanhoz.”³⁹ 1986. január 20-án visszazállították a lányt az intézetbe. 1985. december 15-én fiúgyermeket szült, aki a Cz. Péter nevet kapta. Gyermekét a VIII. kerületi Kerepesi úti intézetbe helyezték, őt az esztergomi nevelőintézetbe.

H. Bertalan szerint kapcsolatuk két hónapig tartott, ebből Bertalan egy hónapot a nővérénél, Nyíregyházán töltött. A gyermek megszületése után eltűnt, mint később kiderült, az esztergomi zárt intézetbe került. Bertalan ellen eljárás folyt, mivel Anikó a kitartottja volt.

K. Mónikával a Potyka csárdában ismerkedett meg 1985 decemberében, ahol a lány felszolgálóként dolgozott.

³⁶ K. Mónika tanúkihallgatása, 1988. április 9.

³⁷ H. Bertalan tanúkihallgatása, 1987. december 25.

³⁸ B. Zoltán vallomása, 1988. január 12.

³⁹ Cz. Anikó kihallgatása. (Született: Ricse, 1969. április 8. Anyja neve: Gy. Klára. Lakhely: Budapest, X. ker. Petróczy u. 30. fsz. 3.)

Az anyai nagymama, K. Józsefné⁴⁰

Balatonfüreden, egy ötszobás családi házban éltek férjével, 1967 óta voltak házások.⁴¹ Négy gyermekük született, két fiú (1987-ben 24 és 16 évesek) és két lány (1987-ben 20 és 18 évesek), közülük a legfiatalabb lánya volt Mónika. 1986 júniusában váratlanul meglátogatta leányát Budapesten, mivel aggódott érte. Lakáskörülményeit a H. családnál így ábrázolta tanúvallomásában: „Meglépetten tapasztaltam, hogy egy idősebb cigány nővel volt otthon a lakásban, rendezetlen, piszkos körülmények között élt olyan módon, amiről nekem soha nem beszélt. [Egy] kis sufniszerű lakrészben laktak.” A nő a lánya élettársának, H. Bertalannak az édesanyja volt.

A lánya után máskor is nyomozott: Bertalan „esetleg kihasználja lányom tapasztalatlanságát, fiatalságát és férfiaknak adja el őt. Nem egy és nem két alkalommal éjszaka-ba menően magánnyomozást folytattam a húgommal⁴² és annak férjével lányom után úgy, hogy házuk előtt várakoztunk, lestünk utána, hogy merre, kivel megy, a Rákóczi tér környékén is figyeltük, sőt, a környező éjszakai szórakozóhelyeken, de lányomat soha nem láttam ilyen körülmények között.”⁴³

Az apai nagymama és testvérei

H. Elemérné, született B. Sára roma származású nő, férje 1959-ben bekövetkezett halála után egyedül nevelte gyermekeit. 1976 novemberében költözött fel Budapestre az akkor 19 éves Bertalannal. Két lánya: Éva (T. Jánosné) és Irén (M. Jánosné) és másik fia, H. Elemér Nyíregyházán maradtak. Amikor a fővárosba költöztek, elcserélte tanácsi lakását egy budapestire, a Telepes u. 25. fsz. 10-es számúra, és azóta is ott élt. A lakás 24 négyzetméteres volt, egy konyhából, egy szobából és egy fürdőszobából állt. A nyugdíj mellett a Garai piacon ruhákat árult.

A nagymama testvéreit⁴⁴ is kihallgatták tanúként az eljárás során. B. Tibor⁴⁵ 1956-ban került fel Budapestre, cipészipari tanulónak. Egy évig dolgozott a szakmájában, majd bevonult katonának, utána már más munkákat vállalt: volt gépkocsivezető, taxis, zöldséges és trafikos is. Négy házassága volt. Az első házasságából született kislánya, Adél 1981-ben, 15 éves korában elhunyt. A második feleséggel Tibor 1978-ban kötött házasságot.⁴⁶ Adél ekkor velük élt, azonban a második feleség úgy ábrázolta, hogy a lány, a Havanna lakótelepen rossz társaságba keveredett. „Próbáltuk meggyőzni,

⁴⁰ Született: Á. Erzsébet. Veszprém, 1939. február 19. Anyja neve: K. Marianna. Háztartásbeli. Lakhely: Balatonfüred, Kiss János u. 5.

⁴¹ K. Józsefné tanúkihallgatása, 1987. december 26.

⁴² R. Jánosné. Lakhely: Budapest, XIX. ker. Jókai u. 95.

⁴³ K. Józsefné tanúkihallgatása, 1987. december 26.

⁴⁴ Édesanyjának, H. Elemérnének a testvérei: Ottó (1931), Tibor (1940), Éva (1943), Oszkár (1928), Sándor (1932), Nándor (1936), Andor (meghalt), Adél (Ny. Antalné, 1938), Júlia (K. Sándorné, 1945).

⁴⁵ Született: Nyíregyháza, 1940. 11. 17. Anyja neve: L. Mária. Foglalkozása: személyszállító kispáros. Lakhely: Budapest, XIV. ker. Kalapács u. 12. III. em. 3.

⁴⁶ B. Tiborné S. Zsuzsanna. Született: Budapest, 1950. január 8-án. Anyja neve: P. Berta. Foglalkozása: kiskereskedő. Lakhely: 1148 Budapest, Kalapács u. 12.

hogy ez a csöves életforma nem neki való, és egy alkalommal fenyegetésképp azt mondtuk: visszaadunk anyádnak. Meg is beszélünk az édesanyjával és Adél ezután nála lakott. Édesanyjánál is fenntartotta a kapcsolatot a barátaival. Volt, hogy a rendőrség hozta vissza hozzánk. Ezt az esetet követően kb. két hét múlva a kislány visszajött hozzánk, majd 1980. február 3-án, két-három nappal előtte megszökött tőlünk, egy vonat elütötte a kelenföldi pályaudvaron. Még két hetet élt a kórházban, aztán meghalt.⁴⁷ Második felesége 1984-ben halt meg, tőle egy fiúgyermek született, 1968-ban. Harmadik feleségétől nem született gyermeke, negyediktől 1981-ben egy leánya.

B. Oszkár Tibor szerint italozó életmódot folytatott, és őt csak akkor kereste fel, amikor pénz kért tőle.⁴⁸

B. Ottónak⁴⁹ zöldséges üzlete volt Tahitótfalun, ahova Júlia nevű testvérük is besegített. Ottó felesége 1982-ben elhunyt.

B. Sándor⁵⁰ a Bosnyák téri piacon alkalmi munkás volt, szeretett lóversenyre járni. 1959-ben költözött Budapestre, míg első felesége Nyíregyházán maradt. 1964-ig a ka-lauzként, majd villamosvezetőként dolgozott. Második felesége rokkantnyugdíjas volt.

B. Éva férje buszvezetőként dolgozott.⁵¹ Ő 1959-ben jött fel Budapestre, négy fiúgyermek született 3 apától: 1959-ben, 1962-ben, 1966-ban és 1970-ben.

B. Júlia Óbudán élt férjével – akivel 1965-ben házasodtak össze – és három gyermekével, pénztárosként dolgozott.⁵²

B. Nándor és B. Adél⁵³ vidéken éltek, Andor nevű öccsük 1982-ben elhunyt. B. Adél 1951-től, 13 éves korától fogva távol nevelkedett a családjától, Tiszafüreden. 1956-ban Szegedre került, 1960-ban férjhez ment, 1967-ben elvált, 1970-ben újra férjhez ment. Férje középiskolai tanár volt. Két gyermeke, az 1965-ös születésű Csaba és az 1971-es Ildikó. Testvérei közül csak B. Évával tartotta a kapcsolatot.⁵⁴

Az elkövető és családja

A *Nők Lapja* többrészes cikksorozatot közölt az elkövetőről. Az 1988. október 22-i számában P. Lászlónét, Lujzát⁵⁵ úgy ábrázolták, mint aki „szép, szomorú arcú”, megrendítő hatással van az emberekre. Az újságíró azért kereste fel, mert érdekesnek találta a nő

⁴⁷ B. Tiborné tanúvallomása, 1988. január 20.

⁴⁸ Ezt támasztja alá egykori főbérőjének vallomása is, aki szerint 1985. november 25. – 1987. augusztus 10. között egy melléképületben éltek feleségével italoztak, és a Köztisztasági Vállalatnál dolgoztak, mint utcaseprők. Lakbérük 1500 Ft volt, az utolsó nem fizették ki.

⁴⁹ Született: Nyíregyháza, 1931. március 8. Anyja neve: L. Mária. Foglalkozása: nyugdíjas bőrdíszműves mester. Lakhely: Budapest, XIV. ker. Zsálya u. 53–55. I. em. 3.

⁵⁰ Született: Nyíregyháza, 1932. október 6. Anyja neve: L. Mária. Lakhely: Budapest XV. ker. Erdőkerülő u. 27. VII. em. 22.

⁵¹ M. Zoltánné, született: Alsóegregy, 1943. január 1. Lakhely: Budapest, Dobsina u. 14.

⁵² Lakhely: Budapest, III. ker. Sarkadi u. 8. I. em. 3.

⁵³ Ny. Antalné. Született: Nyíregyháza, 1938. július 13. Lakhely: Szeged, Alsóikikötősor 5. V. em. 30.

⁵⁴ A rendőrség a nyomozás során összefoglaló jelentést készített a rokonai viszonyokról. H. Bertalan édesapja 1960-ban meghalt. H. Bertalan testvérei voltak: Elemér (1953), Éva (1954, Tóth Jánosné), Irén (1955, M. József Jánosné), Klára (meghalt). K. Mónika édesanyjának testvérei: R. Józsefné Á. Mária (1943), Á. Lajos (1941). K. Mónika testvére K. József (1972) volt.

⁵⁵ Született: 1955. október 1. Anyja neve: K. Róza.

nyilatkozatát egy tévés tudósításban, ahol azt mondta: „Tíz hónapig legalább anyának érezhettem magam.”⁵⁶ P. Lászlóné édesapja Óbudán élt: „kopott lépcsőházak, pislalámpák, a gyenge fényben feketéllő falak, töredezett lépcsők. A lépcsőházak között elvadult kertek, kisebbfajta dzsungel, az alkonyban fészükre szálló külvárosi madarak álmos pittenése.” A lakókat az újságíró így jelenítette meg: „aljamunkát végző melósok sok gyerekkel, az özvegyasszonyok, az elárvult leányanyák és rokkantnyugdíjasok maradtak.” P. Lászlóné édesapja H. Gyula, akkor 59 éves, leszázalékolt fűtő volt, 1983 óta özvegy. Két súlyos gégeműtéten is átesett már ekkor. Lányát nála fogták el a rendőrök. Előtte két napig várták a nyomozók a férfi lakásában, mikor megy el az édesapjához a lány. Ekkoriban az unokahúgával lakott együtt, aki apja helyett apjának tekintette őt – a férfi volt a kirendelt gyámja – és a férfi vigyázott leányára, a 3 éves Jennykére is. P. Lászlóné édesanyja virágkereskedő volt a Csörsz utcában, egészen az 1983-ban bekövetkezett haláláig.

„A tévé és az újságok szemérmesen elhallgatták, hogy a H. család félig cigány. H. Gyula édesapja szegkovács volt. Tehát az ősi cigánymesterséget őrizte, méghozzá rangos vezető szerepkörben [...] amolyan vajdája és diplomatája volt a szegkovácsoknak. Így jutott el Angliába és jutott hozzá patyolatbőrű feleségéhez.” – hangsúlyozta az újságíró. Négy gyermekük született. Közülük Júlia a Somogy megyei Zicsen élt gazdálkodóként.

Az apa így ábrázolta lányát, P. Lászlónét: nagravagyó volt, ő akart a legtöbbet tanulni, férjével vendéglátóipari tanfolyamot végzett. A hűgát, Julikát kérte, hogy szüljön neki egy gyermeket. Ez meg is történt és testvére örökbe adta neki a kislányt.⁵⁷ Röviddel ezután P. Lászlóné házassága megromlott és a válás után a gyermeket az apának ítélték 1987. december 1-jén, ami szokatlan volt a korabeli bírósági gyakorlatban. Az apa elmondása szerint: „Lujzika zokogott, őrzöngött, verte a fejét a falba.” Az utolsó tárgyaláson bejelentette, hogy gyermeket vár. Azzal érvelt, hogy a két testvérnek jó lesz együtt. Ez volt az álterhessége, ám családja azt hitte, tényleg várandós. Az elrabolt gyermeknél úgy látták, hogy nagyon hasonlít Lujzi élettársára. A család az október 13-i esti tévéhíradóból tudta meg, mi történt valójában.

P. Lászlóné családjáról:⁵⁸ testvérei Cs. Lászlóné H. Julianna,⁵⁹ H. Gyula⁶⁰ és H Lajos.⁶¹ Lajos élettársa az 1969-es születésű K. Katalin volt. Gyuláé pedig a szintén 1969-es születésű Sz. Mónika. Ők mindannyian – Cs. László is – 1988. augusztus 9-e óta Zicsen éltek, egy romos állapotú parasztházban.⁶²

Cs. Lászlóné 1988. április 19-én már a rendőrség látókörébe került egy lopássorozat miatt, amelyet V. Istvánnéval és Sz. Zsuzsannával⁶³ együtt követett el. Nagyáruházakból (Corvin, Lottó, Sugár, Flórián) cipőket és ágyneműket loptak. A háromgyerekes Cs.-né

⁵⁶ Lujzika először. *Nők Lapja*, 1988. október 22.

⁵⁷ P. Rózsa 1983. október 14-én született. Anyja neve: B. Sándorné H. Julianna (született: 1962. március 15.).

⁵⁸ Forrás: Somogy Megyei Rendőrkapitányság, Kaposvár, 1988. október 11.

⁵⁹ Született: 1962. március 15. Anyja neve: K. Róza.

⁶⁰ Született: 1964. március 25. Anyja neve: K. Róza.

⁶¹ Született: 1970.

⁶² Zics, Deák Ferenc u. 22.

⁶³ Született: 1965. december 17. Anyja neve: K. Mária.

általában kint várakozott a lopás idején és az értékesítésben segített. Az általános iskola elvégzése után fél évvel kezdett el dolgozni a Budapest Szállóban mint mosogató, később kávéfőző. Ezután a Délbudai Vendéglátóipari Vállalatnál, majd a Danubius, később a Volga Szállóban dolgozott szobalányként. Ezt követte a III. kerületi Váradi utcai Általános Iskola, ahol takarítónőként dolgozott és a Fővárosi Sütőipari Vállalat, ahol árukezelő volt. 1982-ben ismerkedett meg férjével. 1985-ben kötöttek házasságot. Három kiskorú gyermeke közül kettőnek Cs. László volt az édesapja, egynek pedig előző férje, B. Sándor. Cs.-né csak az ágyneműk árusítását ismerte be, azt nem, hogy részt vett annak ellopásában.

H. Lujza 1955. október 1-jén született. Édesanyja 52 évesen hunyt el, cukorbetegségben és magas vérnyomásban. Édesapját gégerákkal műtötték. 16 éves kora óta dohányzott, naponta 8–10 cigarettát szívott. Az általános iskolát közepes eredménnyel végezte el. Hatodik osztályban egy tárgyból bukott, de a pótvizsgán átment. Tanulmányi eredményét azzal indokolta, hogy ő volt a legidősebb gyermek, szülei dolgoztak, neki kellett a kisebbekre vigyázni. Eladói képesítést szerzett. Eleinte édesanyjának segített virágárusításban, majd a vendéglátóiparban tevékenykedett. Első házassága Sz. Imrével 1976–1979-ig tartott, férje italozása miatt mentek szét. P. Lászlóval már 1977-től együtt élt, a házasságot 1979. június 21-én kötötték meg. P. László taxisofőrként dolgozott, és alkoholista volt. Lujza férjhez menetele után háztartásbeli volt, 1979–1982 között MÁV-alkalmazott volt. Összesen 9-10 munkahelye volt. Előfordult olyan, hogy férje, P. László nem engedte dolgozni: a férfi elvitte magával a nő személyi igazolványát és munkakönyvét, hogy az ne tudjon dolgozni. P. Lászlóval 1987. december 1-jén váltak el.

23 évesen orvoshoz fordult azzal a problémával, hogy nem esik teherbe, azonban a javasolt meddőségi vizsgálatra nem ment el. Húgával, Juliannával megegyeztek, hogy születendő gyermeket Lujzáéknak adja örökbe. Húga ugyanis addigra már külön élt a férjétől, és a gyermeket csak azért hordta ki, hogy örökbe adhassa nekik. A szülés utáni nap átadta a gyermeket, azonban összevesztek, ezért két hónap múlva Julianna visszavette, és következő év márciusig nála volt. A P. házaspár azonban utána hivatalosan is örökbe fogadta a kislányt, és P. Rózsa névre anyakönyvezték.

1986. június elejére P. Lászlóék házassága megromlott, és a nő a gyermekkel együtt húgához költözött. A férj innen vitte el a gyermeket gyámhatósági irattal, amelynek az indoklásban az állt, hogy a nő elhanyagolja Rózát. 1987. decemberében mondták ki a válópert és a bíróság a férfinak ítélte a gyermeket. Lujza 1986. augusztusában lépett élettársi kapcsolatba Sz. Imrével, akit munkahelyén ismert meg. 1987. márciusában elmaradt a menstruációja, a hasa is nőni kezdett, így környezete azt hitte, terhes. 1987. májusban ment el a X. kerületi Egészségházba, azonban az orvos annyit mondott, érez valamit, de nem biztos benne, hogy terhesség, ezért később menjen vissza, amit Lujza nem tett meg. 1987. augusztusában a Vörösvári úti Rendelőintézet nőgyógyászatára ment, ahol nem állapítottak meg nála terhességet. Ő ezt nem hitte el, ezért elérte, hogy befektessék a Szent Margit Kórház szülészeti osztályára 1987. október 23-án, ahol végül állapítottak meg nála. Élettársának nem merete megmondani, így édesapjánál töltötte azt időt.

1987. december 14-én nagyon el volt keseredve, csavargott, a Szentendrei úti rendelő előterében éjszakázott, és a Széchenyi fürdőbe járt tisztálkodni. 1987. december 19-én felment a volt férjéhez, hogy adja vissza neki a gyermeket, de az megtagadta. 23-án elment a VIII. kerületi gyámügyi osztályra, ahol közölték vele, hogy a férj 10 ezer Ft bírsággal sújtható, ha a gyermeket nem adja oda láthatásra. Adtak neki írásbeli igazolást, hogy a gyermeket elviheti. Ezt megmutatta volt férjének, de az úgy sem adta ki neki a gyermeket. Elhatározta, megmondja az élettársának az álterhességet. December 23-án bement a Hallo bár vécéjébe, ahol a vécésnéni ráförmedt, hogy miért hagyta kint a gyermekét. Meglátta a csecsemőt a babakocsiban, és végül eltolta azt. A babakocsit elvitte az első kapualjig, a gyermeket kivette és nem futva, hanem sétálva haladt tovább. Beült egy taxiba, édesapjához ment, és saját gyermekeként mutatta be a lopott csecsemőt. Édesapja fel volt háborodva, amiért piszkos ruhában vitte haza. Öccsétől és húgától kért pénzt és a Flóriánban bevásárolt a gyermeknek ruhákat. Még aznap elment a Vörösvári úti rendelőbe azzal, hogy a gyermeket nem tudja szoptatni és mivel etesse. Kapott tápszert és hazament Dunakeszire, ahol élettársának is azt mondta, hogy megszült, aki pedig nagyon örült a gyermeknek. Az elmeorvosi vizsgálat szerint P. Lászlóné sem pszichotikus, sem organikus személyiségzavarban nem szenvedett.

Az élettárs, Sz. Imre⁶⁴

P. Lászlóné és Sz. Imre 1986 júniusában ismerkedtek meg egymással. Akkoriban mindketten a BKV villamosvezetői tanfolyamára jártak. Nagyon keveset kerestek, 3-400 Ft-ot – ez a problémájuk közös volt –, sokat sétáltak együtt a városban és egymásba szerettek. A tanfolyamot Imre sikeresen elvégezte, Lujza viszont megbukott az elméleti vizsgán és a Szépilona kocsiszínbén váltókezelő lett. A nő a Rákos MÁV-állomáson lakott férjével együtt, de kapcsolatuk már megromlott. Előfordult olyan is, hogy hárman mentek szórakozni.

1986. augusztus 15-től éltek együtt, előbb Sz. Imre szüleinél, Újpesten, a Berda József utcában, majd Sz. nevelőapjának Dunakeszin található házában. 1986 októberétől hivatalosan is élettársi kapcsolatban léptek. 1986 decemberében volt az első komolyabb konfliktusuk, mikor Lujza féltékeny volt Imre egyik munkatársára. Később vallotta be azt, hogy Róza nem az ő kislánya, hanem húga adta nekik örökbe. Ezután pedig több napra távozott az otthonukból. Ezen alkalmakkor többnyire apjához ment. Itt 1986–87 telén virágot árusítottak, és ekkor jutott Imre tudomására, hogy Lujza apja lakótelepekről lopta azt a virágot, amit értékesítettek. Imre a terhességi folyamatokról jóformán semmit nem tudott: „még nem éltem együtt terhes nővel. Annyit mindenestre tudtam, hogy néhány hónap múlva a várandós anyák hasán meglátszik, sőt olyat is hallottam, hogy valamilyen terhességi foltok jelennek meg az arcon.” – vallotta. Lujza először 1987 márciusában mondta azt, hogy terhes, később bevallotta, hogy mégsem.

⁶⁴ Született: Szolnok, 1964. szeptember 15. Foglalkozás: fűtő. Lakhely: Budapest, IV. ker. Berda József u. 38. II. em. 11.

1987. júniusban közölte ismét, hogy terhes. A Margit Kórház terhesrendelőjébe Imre is elkísérte, és a nő neki azt állította, hogy az orvos ultrahanggal kimutatta a terhességét. Amikor októberben kórházban volt, Imre látogatta és Lujza együtt sétált a várandós anyukákkal. Hazatérése után gyakrabban tűnt el. December elején 16 napig volt távol, édesapja sem tudta, hogy hol, és azt feltételezték, hogy szülni van a kórházban. Imre többször is betelefonált a Margit Kórházba, de Lujza nem volt ott. Imre el volt keseredve, hogy egyedül fog karácsonyozni. Szenteste előtt egy vagy két nappal délután négykor megjelent Lujza az elrabolt gyermekkel. Azt mondta, december 14-én szülte és ő kérte az orvost, tagadja le élettársának a telefonban, hogy ott van. Imre nagyon megörült a fejleményeknek. Azt mondta, az iratok azért vannak javítva, mert ráborult a feketekávé. Imre akkoriban három műszakban dolgozott, kazánfűtőként. A kisgyermeket Csörének becézték. „Elmondani kívánom, hogy Csörít sajátomnak érzem, és rendkívül szeretem, kötődöm hozzá.” – vallotta Sz. Imre.

A gyermeket tehéntejjel és teával táplálták. 50 cm hosszú volt, amikor Lujza hazavitte, testsúlyát nem mérték, mert mérlegük nem volt és nem vettek. 1988 októberében 8 foga volt és az alábbi szavakat tudta kimondani: papa, anya, hoppá, édes. Lujza 1988. október 5-én szerdán ismét eltűnt. Élettársa sokfelé kereste, többek között B. Istvánnál is – aki még a Bagolyvárból volt ismerőse.

Az utolsó napok az elkövető nézőpontjából: 1988. október 5-én összeveszett élettársával, és elment az apjához. A III. kerületi Tanácsnál takarító kisiparosi engedélyt szeretett volna beadni és egy ottani lakást keresett. Este az élettársa elvitte a gyermeket, ő pedig B. Istvánhoz ment. B. István szobafestő-mázoló a régi lakhelyén volt szomszédja. Közös szerettek volna munkát vállalni, festést és takarítást. Lujzának nem sikerült takarítói engedélyt kiváltania, ezért ment Istvánhoz. Az éjszakát a férfinál töltötte, majd ellopta kétkazettás magnóját.

B. István tanúvallomása szerint⁶⁵ Lujza 10 ezer Ft-ot kért tőle október 3-án este, amin csodálkozott, mert felületes ismeretség volt köztük. Annak tudta ezt be, hogy mint kisiparos, azt hitték az emberek, hogy sok pénze van. Másnap este is beállított hozzá, akkor a kisgyermekkel együtt, akit István nagyon aranyosnak talált, és tejfölt adott neki kiskanálból, mert éppen vacsorázott. Lujza ott akart nála maradni, de a férfi adott neki 100 Ft-ot, hogy menjen haza taxival. Másnap is megérkezett, akkor egyedül, az iparengedélyekről beszélgettek. Lujza ott akart maradni. „Amikor 10 óra felé járt az idő, mondtam, én már le akarok feküdni, menjen a fürdőszobába. Ő be is ment, én vittem utána egy tiszta törülközőt. Ő akkor meztelenül bent volt a kádban, és egy szóval nem tiltakozott, hogy én bemegyek és meztelenül látom őt. Annyira nem tiltakozott, hogy végül én mosdattam, fürdettem őt. És ebből hogy ezt ő hagyta, arra következtettem, ő nem zárkózik el a szexuális kapcsolat elől sem. Így is volt, amikor ő kijött a fürdőszobából, bemertünk a hátsó szobába és közösültünk. Ezt tulajdonképpen sem ő, sem én nem kezdeményeztem, egyértelmű volt a fürdőszobai mosdatás után, hogy mind a ketten ugyanazt akarjuk.” Másnap Lujza ellopta a férfi magnóját és távozott a lakásból.

⁶⁵ B. István tanúvallomása, 1988. október 25. Született: Iregszemcse, 1931. február 4.

Epilógus

Az 1988. október 30-i jelentés szerint⁶⁶ Sz. Imre jelentette be 1988. október 11-én, hogy élettársa P. Lászlóné H. Lujza 1988. október 5-én ismeretlen helyre távozott. Ő kutatni kezdett a holmijában és laikus számára is feltűnően hamis iratokat (hamis anyakönyvi kivonatot,⁶⁷ terhesgondozási könyvet, kórházi zárójelentést) talált. Ezek az iratok ébresztették fel benne a gyanút, hogy az addig sajátjának gondolt kislány azonos H. Renátával. P. Lászlónét édesapja lakásán fogták el 1988. október 12-én és beismerő vallomást tett.⁶⁸ Az 1988. október 13-i orvosszakértői vélemény szerint a gyermek: közepesen táplált, 4-5 lépést önállóan megy, tárgyakért nyúl, érthetetlenül gagyog, szótagokat megismétel, egy-egy szót megért.

H. Renáta családjának sorsa úgy alakult, hogy édesanyja, K. Mónika ismét gyermeket várt, 1989 februárjára. Az újságíró nem túl vidámnak és szótlanak ábrázolta a nőt. Egy körülbelül 8 négyzetméteres helyiségben laktak, amelynek eredeti rendeltetése mosókonyha volt. Villanyhősugárázóval fűtöttek, a szülők egy 90 cm-es heverőn aludtak. Renátának három játéka volt: egy rongybaba, egy pandamaci és egy csipogó állatka. A gyermek környezetét a *Nők Lapja* cikk szegényesnek ábrázolta és azt sugallta, hogy Renátának jobb sorsa lett volna, ha elrablójánál marad.

Az elkövető 1988. október 11. – november 14. között volt a BRFK vizsgálati osztályán fogva tartásban. Szabadlábra kerülése után édesapjához költözött. Előtte Dunakeszin, a Gizella utca 29-ben élt együtt Sz. Imrével. Ekkor már a H. Lujza nevet használta ismét. A nyomozati iratokból az utolsó információnk róla az, hogy 1989. január 3-án szabadlábbon védekezett. A titkosítás alól a bírósági iratok még nincsenek feloldva, de feltételezhető, hogy a családi állás megváltoztatása, közokirathamisítás és lopás vétségén túl másért nem ítélték el.

Átbogarászva az 5000 oldalas iratanyagot, szembetűnő, hogy az ügy szereplői közül milyen sokan ütköztek össze a törvénnyel. Maga az eset, a gyermekrablás hatalmas társadalmi szolidaritást váltott ki, egy ország szurkolt azért, hogy a gyermek épségben előkerüljön. A történet furcsa fintora, hogy a gyermek elrablója a közvélemény egy részében szánalmat ébresztett, annyira, hogy még a rendőrség is kapott olyan tartalmú levelet, amely szerint jobb lett volna, ha a kislány elrablójánál marad: „Ha ismernek önök ott a rendőrségnél »Istent« akkor nem bántanak a szerencsétlen asszonyt, aki az életben megkínlódott mindenért. Tisztelettel és üdvözlettel: Szombathely lakosai.”

⁶⁶ BRFK Vizsgálati Osztály Életvédelmi és Baleseti alosztály jelentése BRFK Bűnügyi és Értékelő Adatfeldolgozó osztálynak. 1988. október 30.

⁶⁷ Sz. Erzsébet névre kiállítva.

⁶⁸ BRFK Bűnüldözési Osztály, Életvédelmi és Rablási Alosztály, jelentés.

IRODALOMJEGYZÉK

Lujzika először. *Nők Lapja*, 1988. október 22.

Tóth Eszter Zsófia (2011): *A remény szertefoszlott. Csecsemőgyilkosságok a Kádár-korszakban*. Forrás: www.archivnet.hu/kuriozumok/a_remeny_szertefoszlott.html?oldal=1 (2016. 12. 27.)

Tóth Eszter Zsófia (2015a) Eldobtuk a jelvényeket meg a biztosítótűket. A skinhead mozgalom kezdetei Magyarországon. *Kommentár*, 3–4.

Tóth Eszter Zsófia (2015b): Bukszár Tibor halála – Az utolsó rendőrgyilkosság a szocialista időszakban. *Magyar Rendészet*, 15. évf. 6. sz. 117–132.

Internetes források

A munkakönyv története. Forrás: www.fszek.hu/konyvtaraink/kozponti_konyvtar/kozossegi_informaciok_tara/a_honap_kerdesei/?article_hid=3512. (2017.01. 02.)

Fekete Lyuk, HírTV, Retrográd, 2013. június 4. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=Osi22mRkxKo> (2017. 01. 02.)

Megtalálták a tíz hónapja ellopott kislányt. Nemzeti Audiovizuális Archívum, 1988. október 13. Forrás: nava.hu/id/312344/ (2017. 01. 02.)

Jogforrás

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

ABSTRACT

Kidnapping in Budapest before Hallo Bar 23 December 1987

TÓTH Eszter Zsófia

On the 23rd of December 1987 a 2 months old baby disappeared in Budapest. She was in her baby carriage before Hallo Bar. After a year, on the 11th of October 1988 the baby was found. The investigation was successful, the Hungarian police made great efforts. The baby was healthy when she was found. In my paper I analyse the social environment of this case. I analyse unpublished archive materials. In this essay, a specific aspect of life is shown at the end of the 1980s in Hungary.

Keywords: *kidnapping, moral panic, infertility, prostitution, unskilled women workers, successful investigation*

The Definition of Specific-Purpose English Language Competences Needed in Border Control and their Development Potentials

I. The Issues of Defining Specific-Purpose Language Competences

BORSZÉKI Judit¹

The aim of this series of papers is to present modern methods of linguistics and language pedagogy concerning specific-purpose language competences and, applying them to English for Border Guards, to describe the English competences to be developed at language courses for border guards in EU member states and to explore the prospects for their improvement. The first part of the series discusses the dilemmas and methodology related to the definition of specific-purpose language competences and to needs analyses, indispensable for language course design in general and their application in the context of English for Border Guards. In the form of a CEF Professional Profile, it also presents the findings of a series of interviews conducted with border guards involved in FRONTEX Joint Operations on how they use specific-purpose English.

Keywords: *English for Specific Purposes, border guards' training, needs analysis, thick description, qualitative research methods*

Steps taken in the last few years to strengthen the external borders of the EU and the redefinition of the organisation and role of FRONTEX confirm the opinion that international border policing cooperation is more and more needed.² Communication conducted in English, essential for this cooperation remains important and the training of the staff concerned in English for Border Guards is still on the agenda.

The first part of this series of papers discusses the dilemmas and methodology related to the definition of specific-purpose language competences and to needs analyses, indispensable for language course design in general and their application in the context of English for Border Guards.

¹ BORSZÉKI Judit, PhD, language teacher, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement. ORCID: 0000-0002-9938-6980. borszeki.judit@uni-nke.hu

² Kovács (2013) 257–273.

1. The Definition of Communicative Language Competences

The concept of communicative competence, published by Hymes in 1966 (as an answer to Chomsky's theory on linguistic competence) is usually considered to be the basis of the communicative approach to second language teaching. It was followed by extensive research and the development of competence-based models of communication (created by Swain, Celce-Muria, Dörnyei and Thurell, and Bachman and Palmer, etc.³)

The Common European Framework of Reference for Languages (hereafter: CEFR), issued in 2001⁴ can be seen as a synthesis of the models mentioned above. It was developed to provide a common basis for the description of objectives, content and methods and to enhance the transparency of courses, syllabuses and qualifications in the field of modern languages.

Although sometimes criticized for certain deficiencies, it is still the most widely acknowledged system of standards and objective criteria for describing language proficiency, a tool universally accepted by language examination centres, textbook publishers, language teaching institutions, language teachers, developers of foreign language teaching programmes and curricula in (and in many other countries outside) Europe. Thus, it is not surprising that the *Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding* formulates that: "All learning in relation to languages should be described in terms of the level of the CEFR."⁵ Also, the latest edition of the *FRONTEX Common Core Curriculum for Border and Coast Guard Basic Training in the EU* establishes that: "Because the language learning and competence does not align to the levels of the SQF for BG in terms of complexity of learning, the assessment of the language related learning outcomes should be done according to the basis for the assessment from the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, and Assessment (CEFR)."⁶

Adopting an action-oriented approach, the CEFR views language users and learners primarily as *social agents* who have to accomplish (not exclusively language-related) tasks in a given set of circumstances, in a specific environment and within a particular field of action. According to the definition provided by the CEFR *language use*, involving *language learning*, comprises the actions performed by persons who draw on the acquired range of *general and specific, communicative language competences* at their disposal in various *contexts* (educational, occupational, public and personal domains and within them, external situations described in terms of various locations, institutions, etc.) under various conditions and constraints to engage in language activities. While doing so, they activate the *strategies* that seem most appropriate for carrying out the tasks to be accomplished.

According to the CEFR, language activities are actions during which one or more texts (any sequence or discourse [spoken and/or written] related to a specific domain) are processed (receptively and/or productively). Competences are the sum of knowledge, skills

³ For further details see Borszéki (2013) 111–112.

⁴ Council of Europe, Language Policy Division (2001).

⁵ Frontex (2015) 40.

⁶ Frontex (2017) 37.

and characteristics that allow a person to perform actions. Communicative language competences of language learners and users comprise linguistic, sociolinguistic and pragmatic competences.

Applying a system approach, the CEFR considers language knowledge as a succession of various levels flexibly built on each other (vertical axis) which can be analysed and assessed with the help of the criteria of the descriptive scheme. Apart from classifying the general and communicative competences of the language users, it gives details of the categories necessary for typifying language use, i.e. the domains and situations setting the context (horizontal axis).

In order to facilitate language teaching and learning, the CEFR provides a Global Scale of common reference levels to define what language learners are usually capable of doing at six specific levels of language proficiency (named A1, A2, B1, B2, C1 and C2, each letter corresponding to the earlier used concepts of basic, intermediate and advanced knowledge). For each level, the CEFR describes competences classified in depth according to the three areas of communication: understanding (listening and reading, i.e. aural, visual and audio-visual reception), speaking (spoken interaction and production mediating) and writing (written interaction and production).⁷

The CEFR has mainly been criticized for containing level descriptions whose validation was made not on an empirical basis but by combining the relevant elements of previous description scales. Besides, it does not have descriptions for mediation (e.g. translation and interpreting) or for proficiency in Languages for Specific Purposes (hereinafter: LSP).

Much of linguistic research has also approached the issue from the aspect of communicative competences. Douglas, for example, using elements of previous models, especially that of Bachman and Palmer, created the construct of specific-purpose language ability:

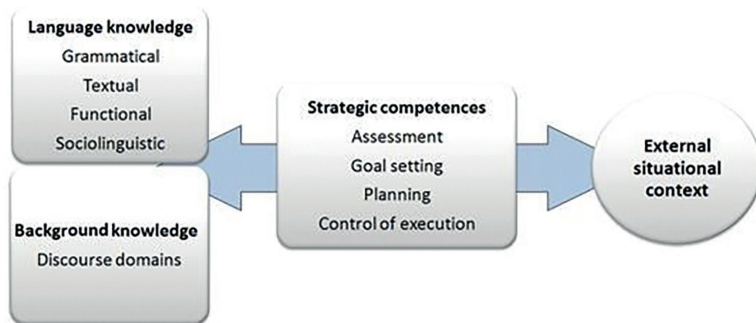

Figure 1. Components of specific-purpose language ability by Douglas.
(Source: Douglas [2000] 34–40. Graph edited by J. Borszéli.)

⁷ For the ways the CEFR concepts are manifested in an e-learning language tool for border guards, see Borszéli (2014) 106–122.

He emphasizes that “language use in specific-purpose contexts involves a complex interaction among the components of specific-purpose language ability – all the features of language knowledge, strategic competence, and background knowledge.”⁸ He also states that we should look upon strategic competence (having key importance in changing situational conditions) as a kind of mediator between the external situational context and the knowledge of the language supported by background knowledge.

Heltai states that communicating in LSP involves the communicators using language structures and elements available in a given language to fulfil the function of communication for professional purposes. The communicators’ communicative competences include the language elements and the ability to use them in the right and efficient way when conducting communication for professional purposes.⁹ As for communicative linguistic competences, LSP have rules and elements also present in standard languages, but in accordance with their function they show distributional differences as compared to general languages.¹⁰ Thus, although their most conspicuous element is definitely specific vocabulary, including terminology, LSP is not merely the usage of terminology.¹¹ (This also applies to the specific-purpose English used by border guards, although it is obvious that, due to e.g. the technical and technological development in this area that takes place to ensure the security of the EU and the Schengen zone, even its everyday terminology is constantly changing.¹²) Distributional differences concerning LSP also apply to grammar and general scientific vocabulary, as well as discourse and strategic competences, rather than sociolinguistic and pragmatic competences.

2. Linguistic Research on the Peculiarities of Languages (English) for Specific Purposes

Since the late 1960s and early 1970s, investigations in LSP have also been conducted to identify its typical situational contexts and its discourse communities. For the latter, Swales provides “*six defining characteristics*”:

- “1. A discourse community has a broadly agreed set of common public goals.
2. A discourse community has mechanisms of intercommunication among its members.
3. A discourse community uses its participatory mechanisms primarily to provide information and feedback.
4. A discourse community utilizes and hence possesses one or more genres in the communicative furtherance of its aims.

⁸ Ibid. 36.

⁹ Kovács (2012) 371–379.

¹⁰ Heltai (2006) 37–43.

¹¹ Kovács (2009) 223–234.

¹² Balla (2017) 222–238.

5. In addition to owning genres, a discourse community has acquired a specific lexis.
6. A discourse community has a threshold level of members with a suitable degree of relevant content and discursual expertise.”¹³

Adapting these characteristics and using further research as a basis,¹⁴ we can suppose that border guards involved in various forms of international cooperation (especially those related to FRONTEX) do form a discourse community, whose means of communication is a sociolect of English.¹⁵ It is called English for Border Guards (hereinafter: EBG) in FRONTEX projects, therefore it seems reasonable to use this name for this variety of English for Specific Purposes (ESP).

The growing specialisation of human activities resulted in an increased differentiation in LSP as well. From the 1980s there have been efforts in linguistics to classify them and define their place in a system. Horizontally, LSP are usually classified in terms of areas of human knowledge and fields of human activities. Dudley-Evans and St John, for example, divided ESP as follows:

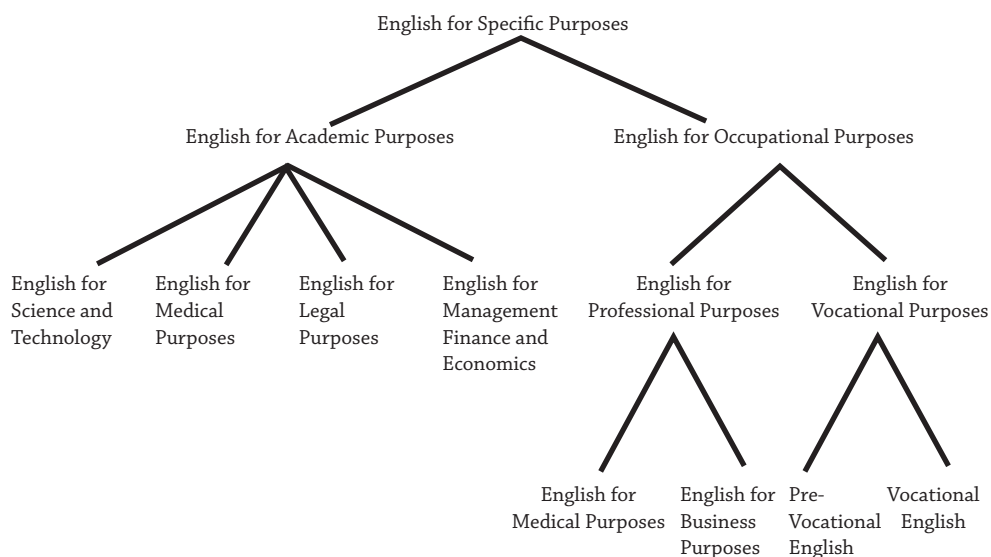

Figure 2. ESP classification by professional area by Dudley-Evans and St John. (Source: Dudley-Evans–St John [1998] 6.)

Research into the vertical layering of LSP, i.e. the stratification within a discipline based on its internal division, involving sociological aspects has mainly been done

¹³ Swales (1990) 24–27.

¹⁴ Borszéki (2016a) 152–170.

¹⁵ Varga (2014) 10.

by Nuopponen¹⁶ and Hoffmann,¹⁷ for example, whose model is considered to be the starting point for this. Based on the degree of abstraction, the environment of language use (“milieu”), the linguistic form and those participating in the communication, he defined a typology which divides LSP texts into five main layers, ranging from theoretical subjects, through experimental sciences, applied sciences and technology and material production/social activity to consumption, used in the communication among representatives of manufacturing, trade and consumers, this latter representing the lowest level of abstraction. Although Hoffmann did not establish definite criteria for the various levels, his model can serve as a basis for classifying LSP texts and thus defining the various vertical layers of various LSP, too.¹⁸ Using empirical knowledge of typical texts produced in a particular field, several Hungarian experts have set up similar classifications for certain LSP.¹⁹

Another model (Möhn and Pelka²⁰) defines central and peripheral levels of professional communication. Similarly, Heltai²¹ differentiates between the prototypical and peripheral usage of LSP, where the extent of specialisation depends on who communicates with whom, for what specific-purposes, on the amount of common knowledge they have and the degree of professionalism they want to achieve.

Thus, the language activity of a border guard communicating in English with passengers crossing the border can be considered peripheral usage of EBG.²² In this speech act (oral) communication is conducted between a professional and a non-professional. This layer of EBG could be characterised as having a low degree of abstraction, using standard language with few professional terms. According to Heltai’s model, the prototypical variant of EBG would be the communication involving two or more professionals, i.e. border policing/border guard experts, an example of which – involving the highest level of abstraction – would be, for example, a scholarly paper published in a law enforcement periodical. To represent the differences between the various language activities conducted in EBG, using the research described in details in my PhD dissertation,²³ I made an attempt to synthesise the two models as shown in Appendix 1.

3. Defining Communicative Language Competences in ESP Contexts – New Trends in Needs Analysis

Needs analysis is essential for designing any language course but it has special significance in ESP courses, where, unlike the students, the English teacher does not work in

¹⁶ Nuopponen (2002) 856–866.

¹⁷ Hoffmann (1987) 72.

¹⁸ Gnutzmann–Oldenburg (1991) 103–137.

¹⁹ Ablonczyné (2006) 38.

²⁰ Möhn–Pelka (1984)

²¹ Heltai (2006) 37–43.

²² Kovács (2015) 69–84.

²³ Borszéki (2016a) 56–76, 152–200.

the special professional field whose language she has to teach. As G. Havril²⁴ also states, in such cases the teachers collect objective and subjective data, most frequently by applying questionnaires, interviews and observation, in order to analyse the situations, the purpose and channels of communication (oral or written), typical of the given LSP and to define the level of language proficiency needed.

According to Hall,²⁵ in the early stages of teaching LSP, instead of rigorous investigation of what kind of communication the learners actually needed their language competences for, the courses were largely based on the teachers' intuitions. Also, needs analyses used to focus on the linguistic forms. From the 1970s emphasis was also given to specific contexts and purposes.

In his epoch-making work on syllabus design,²⁶ Munby took the learner as his starting point and outlined a comprehensive framework for analysing his communication needs in his targeted situations, called the Communication Needs Processor. He used eight headings to describe the features of communicative situations and broke them down into further sub-components and this way made it possible to use detailed analysis to define the individual needs profile of the language learner. Although this was a major step forward, its critics pointed out that it was time-consuming and it was an outsider's view of needs; it gathered data *about* the learner and not *from* the learner.²⁷ The needs analysis approach of our days tends to be more and more holistic, whereas developments in mainstream LSP are characterised by two parallel trends, such as:

- a) focus on discourse, genres and communicative events;
- b) a more collaborative, 'bottom-up', socially engaged approach to needs analysis and course design.²⁸

Serafini et al.²⁹ outline the development of needs analysis methodology in the field of teaching LSP from the 1980s to this day. They establish that needs analysis in order to be reliable and valid, must be task-based. Data obtained from multiple sources, using a variety of methods including qualitative (e.g. unstructured interviews) and quantitative (e.g. questionnaires), inductive as well as deductive ones should be analysed by triangulation. The task-based syllabus should be designed based on the tasks identified this way, (which need to be carried out with the help of communicating in the given LSP) and the teaching tasks deriving from them. The authors underline that if the given course involves students who do not know their future profession well enough, it is advisable to rely on experts of the discourse domain, who know what is needed for successful performance in a specific job or occupation, to map the tasks required in the given field on a daily basis.

²⁴ G. Havril (2008) 29–44.

²⁵ Hall (2013) 1–8.

²⁶ Munby (1978)

²⁷ Hall (2013) 3.

²⁸ Ibid. 4.

²⁹ Serafini (2015) 11–26.

Huhta et al. came to a similar conclusion. Unlike ‘top-down’, designer-centred models, their needs analysis model³⁰ is learner-centred. It is also based on the holistic approach to communication and needs analysis and focuses on cooperation and the process, carried out with the help of communication targeted by the language course and on sociological aspects rather than those of descriptive linguistics.

The model was created in the framework of the CEF Professional Profiles Project, whose basic aim was “*to describe the language and communication needs of professionals at a level of detail sufficient to create an effective ESP workplace training programme or vocationally oriented language course. The profiles show how the CEFR, which focuses on general language use, relates to professional language needs.*”³¹ They refer to their approach to needs analysis as holistic and second-generation,³² which is task-based and considers not only the language user as an individual but also the professional discourse activities, i.e. the communication tasks that the language user fulfils through the application of language and discourse skills and the way he interacts in the contexts and situations of his field of action. As this type of needs analysis is evaluative, it uses both qualitative and quantitative research methods but favours the former. It uses a mixed methodology approach, referred to as triangulation of data. Advocating evidence-based needs analysis, the authors state that evidence should be provided by “*a thick description of the professional workplace or training institute*”.³³ The research conducted in the framework of the project was based on the aspects of the CEFR (domain, context, text, location, participants in the situation, etc.) but the authors considered the scales and descriptors too general to describe professional communication situations. Therefore, they experimented with a more practical structure for the Framework Model to the CEF Professional Profile, consisting of six parts:

- a) background
- b) profession/occupation
- c) context
- d) frequent situations
- e) demanding situations
- f) snapshot – zoom-in on detailed information

The outcome of the project was the publication of profiles representing four fields: Technology, Business, Health Care and Law, which may serve as examples for profiles in other professional areas. I adapted the template and the samples of the CEF Professional Profile for my own research conducted in July 2015 at the Szeged Border Policing Office and at the Röske Border Crossing Point on the English communication

³⁰ Huhta (2013) 9–32, 14–16.

³¹ Ibid. 14.

³² “First-generation” approaches are language-centred, focusing mainly on functions, notions and the four skills (speaking, listening, reading and writing).

³³ Huhta (2013) 16.

of border guards³⁴ during FRONTEX joint operations. The findings of this research can be found in Appendix 2.

4. Summary

The outline of modern methodology applied to define general and specific-purpose communication competences and the needs analysis used in ESP course design presented in this paper clearly show that a holistic approach involving a variety of research methods is vital if we want to define the complex system of competences essential for border guards when conducting professional communication in English. Owing to the nature of border guarding, it is difficult (in certain service locations impossible) for a language teacher who is not a police officer/border guard to conduct thorough and authentic research as proposed, for example, by the CEF Professional Profile model.

As a result of earlier investigations, certain data needed for the design of courses in English for Border Guards are available about the content and similarities of such courses in certain EU states³⁵ and about the specific needs of the branch of the Hungarian police service carrying out border policing activities,³⁶ too.

The second article of the series will present how recent FRONTEX projects related to learning/teaching English for Border Guards provide significant help and data needed for the definition of ESP competences used in international border policing cooperation.

REFERENCES

- Ablonczyné Mihályka Livia (2006): *Gazdaság és nyelv*. (Economy and Language.) Pécs, Lexikográfia Kiadó.
- Balla József – Kui László (2017): A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár és határőrizetre gyakorolt hatásai. In: *Hadtudományi Szemle*, Vol. 10, No. 1. 222–238. Available: www.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_1/17_1_tt_balla_kui.pdf (Downloaded: 30.07.2017.)
- Balla József (2017): Határőrizeti intézkedések a migrációs válság kezelésére és megszüntetésére. (Border Guarding Measures for the Purpose of Managing and Elimination of the Migration Crisis.) In: Tóth Péter (ed.): *Magyarország és a 2015-ös migrációs válság*. (Hungary and the Migration Crisis of 2015.) Budapest, Dialóg Campus. 83–100.
- Borszéki Judit (2013): The Principles of Modern Language Teaching Represented in an EU Training Tool for Border Guards I. In: *Hadtudományi Szemle*, Vol. 6, No. 3. 111–112. Available: www.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_3/2013_3_tt_borszekij.pdf (Downloaded: 30.07.2017.)
- Borszéki Judit (2014): The Principles of Modern Language Teaching Represented in an EU Training Tool for Border Guards II. In: *Hadtudományi Szemle*, Vol. 7, No. 2. 106–122. Available: www.epa.

³⁴ In Hungary the staff carrying out border control tasks are police officers, but according to the definitions of the Schengen Borders Code they are also *border guards*.

³⁵ Borszéki (2016b) 64–65.

³⁶ Borszéki (2015) 163–196.

- oszk.hu/02400/02463/00023/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2014_02_106-122.pdf
(Downloaded: 30.07.2017.)
- Borszéki Judit (2015): A Rendőrség határrendészeti feladatokat ellátó állományának idegen nyelvi ismeretei és érdeklődése a nemzetközi határrendészeti tevékenységek iránt. (The Foreign Language Skills of the Staff of the Hungarian Police Carrying out Border Policing Tasks and Their Motivation in Taking Part in International Border Policing Activities.) In: Szelei Ildikó – Berki Gábor (eds.): *A hadtudomány és a 21. század*. (Military Science and the 21st century.) Tanulmánykötet. Collection of Essays. Budapest, DOE. 163–196.
- Borszéki Judit (2016a): *Az angol szaknyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei*. [The Role of ESP (English for Specific Purposes) Competences in the Implementation of the International Cooperation of Border Policing Organisations, their Development Potentials.] PhD Dissertation. Budapest, NKE. 152–170. Available: www.uni-nke.hu/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2016/karosi_zoltanne_borszeki_judit.pdf. (Downloaded: 18.11.2016.)
- Borszéki Judit (2016b): Training Border Policing Experts in English for Specific Purposes (ESP): Uniform Trends in EU Member States. In: Kaljula, D. (ed.): *Sisekaitseakadeemia teadusartiklid: Valikkogu*. Tallinn, Sisekaitseakadeemia. 64–65. Available: https://digiriil.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/861/SKA_teadusartiklid_2016_veebi.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=33 (Downloaded: 10.07.2015.)
- Council of Europe, Language Policy Division (2001): *The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Strasbourg. Available: www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_en.pdf (Downloaded: 30.07.2017.)
- Dósa Ildikó (2012): *A számviteli nyelvhasználat lexiko-szemantikai és terminológiai vizsgálata*. Doktori (PhD) értekezés. Veszprém, Pannon Egyetem. 38.
- Douglas, Dan (2000): *Assessing Languages for Specific Purposes*. Cambridge, Cambridge University Press. 34–40.
- Dudley-Evans, Tony – St John, Maggie Jo (1998): *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge, Cambridge University Press. 6.
- Frontex (2015): *Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding*. Vol. I. Warsaw. 40.
- Frontex (2017): *Common Core Curriculum for Border and Coast Guard Basic Training in the EU*. Warsaw. 37.
- G. Havril Ágnes (2008): Betekintés a felsőoktatási angol szak/nyelvi képzésbe – egy hallgatói szükségletelemzés részeredményeinek általános tanulságai. [Examination of English (Professional) Language Training in Higher Education – The General Lessons Learnt from the Partial Results of a Students’ Needs Analysis.] In: *Modern nyelvoktatás (Modern Language Teaching)*, Vol. 14, No. 3. Budapest, Tinta könyvkiadó. 29–44.
- Gnutzmann, Claus – Oldenburg, Hermann (1991): Contrastive Text Linguistics in LSP-Research: Theoretical Considerations and Some Preliminary Findings. In: Schröder, Hartmut (ed.): *Subject-Oriented Texts*. Berlin, Walter de Gruyter. 103–137.
- Hall, David R. (2013): Introduction. In: Huhta, Marjatta et al.: *Needs Analysis for Language Course Design: A Holistic Approach to ESP*. Cambridge, Cambridge University Press. 1–8.
- Heltai Pál (2006): Szakmai kommunikáció és szaknyelv. (Professional Communication and Languages for Specific Purposes.) In: Silye Magdolna (ed.): *Porta Lingua; Utak és perspektívák a hazai szaknyelvoktatásban és kutatásban*. Debrecen, Debreceni Egyetem. 37–43.
- Hoffmann, Lothar (1987): *Kommunikationsmittel Fachsprache*. Berlin, Akademie-Verlag. 72.
- Huhta, Marjatta et al. (2013): *Needs Analysis for Language Course Design: A Holistic Approach to ESP*. Cambridge, Cambridge University Press. 9–32, 14–16.
- Kovács Gábor (2009): A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozása a Rendőrtiszti Főiskola vezetéselméleti oktatásában. (The Components and Peculiarities of the Organisational Culture of Law Enforcement Organisations; Elaboration of the Topic in the Teaching of Management Theory at the Police College.) In: Gaál, Gyula – Hautzinger,

- Zoltán (eds.): Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, No. 10. 223–234.
- Kovács Gábor (2012): A Nemzeti Közszerológati Egyetem, mint a közszzerológati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások. (The National University of Public Service as the Base of Public Service Training: The Present State of Affairs, Future Changes, Development Trends and Challenges.) In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (eds.): Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. 371–379.
- Kovács Gábor (2013): Az alap- és felsőfokú határőr tisztképzés sajátosságai a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Határőr Tanszékén 2002 és 2008 között. (The Peculiarities of Basic and Higher Education of Commissioned Border Guard Officers at the Border Guarding Department of the Zrínyi Miklós University of National Defence Between 2002 and 2008.) In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (eds.): *A modernkori magyar határrendészet százttíz éve*. 257–273.
- Kovács Gábor (2015): A Magyar Rendőrség szerepvállalása hazánk határbiztonságában és a schengeni külső határok ellenőrzésében. (The Involvement of the Hungarian Police in the Border Security of Hungary and in the Control of the Schengen External Borders.) In: Hautzinger Zoltán (ed.): *Migráció és rendészet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. 69–84.
- Möhn, Dieter – Pelka, Roland (1984): *Fachsprachen: Eine Einführung*. Tübingen, Max Niemeyer Verlag.
- Munby, John (1978): *Communicative Syllabus Design*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Nuopponen, Anita (2002): Vocabularies for Specific Purposes: An overview. In: Cruse et al. (eds.): *Lexicology. An International Handbook on the Nature and Structure of Words and Vocabularies*. Vol. 1, Berlin, New York, Walter de Gruyter. 856–866.
- Serafini, Ellen et al. (2015): Needs Analysis for Specialized Learner Populations: Essential Methodological Improvements. In: *English for Specific Purposes*. Vol. 40. 11–26. Available: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S088949061500037X (Downloaded: 24.06.2015.)
- Swales, John (1990): *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge, Cambridge University Press. 24–27.
- Varga János (2014): International Training Cooperation for Schengen-Compatible Border Security. In: NISPAcee: *Government vs. Governance in Central and Eastern Europe: From Pre-Weberianism to Neo-Weberianism? Presented Papers from the 22nd NISPAcee Annual Conference*. Budapest, Hungary, 22.05.2014–24.05.2014 Bratislava, NISPAcee. 10.
- Varga János (2015): A nemzetközi együttműködés lehetőségei az illegális migráció rendőrségi kezelésében. (Opportunities for International Cooperation in the Management of Illegal Migration by the Police.) In: Hautzinger Zoltán (ed.): *Migráció és rendészet*. Budapest, MRTT. 239.

Appendix 1. Vertical Stratification of the Most Frequent Border Policing (BP) Activities Conducted in English – A Proposal (Compiled by Judit Borszéki, based on Hoffmann's and Heltai's models. Earlier published in Borszéki Judit [2016b]: op. cit. 64–65.)

Degree of abstraction	Border policing activity conducted in English	Language environment	Linguistic form	Participants in the communicative act (sender – receiver)	Topic of message	Function of message	Mode/ Channel and style of message
high	comm. in scholarly periodicals	scientific communication	<ul style="list-style-type: none"> Grammar: significant distributional (e.g. syntactic) differences as compared to standard language Vocabulary: specific border policing, possibly legal and general academic terminology Phraseology: typical, stereotypical academic expressions 	BP professional – BP professional	professional: a problem related to border policing	referential (cognition)	written, formal
high	comm. at international conferences	scientific communication	<ul style="list-style-type: none"> Grammar: significant distributional (e.g. syntactic) differences as compared to standard language Vocabulary: specific border policing, possibly legal and general academic terminology Phraseology: typical, stereotypical academic expressions 	BP professional – BP professional	professional: a problem related to border policing	referential (cognition)	oral, formal
low	comm. with foreign colleagues during work, at training courses	professional communication	<ul style="list-style-type: none"> Grammar: standard language with a few distributional differences Vocabulary: specifically defined border policing terminology Phraseology: bound collocations 	BP professional – BP professional	professional: issues related to border policing operations, etc.	referential (cognition) or directive (conative)	oral, formal, informal
low	professional correspondence with foreign colleagues	professional communication	<ul style="list-style-type: none"> Grammar: some distributional (e.g. syntactic) differences as compared to standard language Vocabulary: specifically defined border policing, possibly legal terminology Phraseology: bound collocations 	BP professional – BP professional	professional: issues related to border policing operations etc.	referential (cognition) or directive (conative)	written, formal

Degree of abstraction	Border policing activity conducted in English	Language environment	Linguistic form	Participants in the communicative act (sender – receiver)	Topic of message	Function of message	Mode/ Channel and style of message
very low	comm. <ul style="list-style-type: none"> during border checks, with migrants with foreigners during patrolling 	professional communication	<ul style="list-style-type: none"> Grammar: standard language with a few distributional differences Vocabulary: partly EBG, only a few items of terminology Phraseology: bound collocations 	BP professional – lay person	professional: entry/exit check, personal identification, etc.	directive (conative) with referential elements	oral, formal

Appendix 2. CEF Professional Profile (Source: Adapted from the questionnaire used by PROFLANG – Association of Languages for Professional Communication. Available: www.proflang.org/in-english/cef-professional-website-handboo/. Downloaded: 07.10.2015. This is the English version of the questionnaire presented in Borszéki Judit [2016a] 309–313.)

a) Background Information

Field	International Border Policing Cooperation
Language	English
Date/ City, Country Organisation	20–24 July 2015 Szeged Border Policing Office
Methods used for collecting information	Written surveys and oral interviews with members of the staff of the Szeged Border Policing Office and with guest officers involved in FRONTEX joint operations; Observation of ESP communication at the BCP in Rösztke and at the Border Policing Offices in Szeged and Kiskunhalas.

b) Occupational Information

Typical job descriptions	<p>1. The border guard working in the Local Coordination Centre (LCC) at the Szeged Border Policing Office. His tasks involve keeping in touch with and providing information for the guest officers before the actual phase of the joint operation in electronic correspondence in writing, and orally upon their arrival, at the first briefing and during the operation.</p> <p>2. The border guard working in the Local Coordination Centre (LCC) at the Szeged Border Policing Office. His tasks involve attending coordination meetings twice a week to discuss topical issues, analyse and cross-check data, specify risk analyses, define future tasks, organise duty schedules, sending gathered statistical data (to be sent the FRONTEX Situational Centre) to the National Coordination Centre (NCC) for validation through JORA. Translating and interpreting as needed at the Border Policing Office (BPO) or the County Police Headquarters during Schengen evaluations, etc.</p> <p>3. Field Coordinator at the Szeged Border Policing Office. Carries out his/her daily duty (passport control, patrolling) together with a guest officer during the joint operation. In cases of extraordinary situations (e.g. road accident involving a foreign guest officer) he/she assists with the official procedure by interpreting.</p>
To what extent foreign language is needed	<p>EBG is needed practically throughout the working day.</p> <p>1. and 3. B2 of English or higher.</p> <p>2. B2 of English or higher. For interpreting or translating: C1.</p> <p>The appropriate usage of the Schengen terminology and of formal and informal styles at both levels.</p>

c), d) Context Information – The Most Frequent Routine Situations

Location	Persons, Communities, Companies, Institutions	Communication Situations	Text and Discourse Types (aim of communication, functions, the degree of terminologisation, style)
BCP	document expert, guest officer, border guard	The border guard acts as an interpreter between a guest officer and a Hungarian document expert, who got the passports of two third-country nationals from the passport controller officer. The passports contain expired visas originally issued in Germany. The guest officer checks the German database for alerts but finds none. He and the document expert discuss measures to be taken: the two travellers are allowed to leave Hungary after having paid a fine.	Conversation: asking for and acknowledgement of information, giving information; natural language with some terminology

BCP	passport controller, border guard	A Kosovar national arriving from Switzerland wants to exit Hungary but can only show an expired Slovenian address (residence) card instead of a visa or residence permit to the Hungarian passport controller. During the second-line check he says that he submitted an asylum claim in Switzerland but cannot show any documents to prove it. The German guest officer checks the data against the German database. He shares the information obtained with the Hungarian passport controller and they discuss what needs to be done. (The traveller can leave Hungary after paying a fine.)	Conversation: asking for and acknowledgement of information, giving information; natural language with some terminology
BCP	passport controller, border guard	Enhanced checks of rented and valuable vehicles on exit. The Hungarian and the German border guard take it in turns to check passports and vehicle documents. If there is a problem they consult each other and/or check the data against the national databases.	Conversation: asking for and acknowledgement of information, giving information; natural language with some terminology
BCP	passport controller, border guard (border guard as interpreter)	From a BCP at another section of the border they ask the German guest officer for help on the phone about suspicious vehicle documents. The Hungarian border guard interprets between the Hungarian colleague on the phone and the German guest officer.	Conversation: asking for and acknowledgement of information, giving information; natural language with some terminology
land border area	border guard, guest officer, apprehended foreign persons	Apprehension of illegal entrants in the territory of Hungary, near the green border.	Instructions, warning, apprehension, giving information, natural language with some terminology
land border area	border guard, guest officer	Before and while being on duty, the Hungarian border guard warns the guest officer about special local dangers.	Instructions, warning, giving information, natural language with some terminology.
land border area	border guard, guest officer	The guest officer got into a road accident while driving his vehicle. The Hungarian border guard interprets between him and the Hungarian police officers at the scene of the accident and helps with filling in Hungarian documents (accident report etc.).	Conversation: asking for and acknowledgement of information, giving information; natural language with some terminology
BCP	border guard, guest officer	“small talk”: Discussing information related to work (road closure on the motorway leading to the BCP, therefore smaller traffic is expected on the exit side).	Friendly, cordial conversation at the beginning of duty, natural language with very little terminology

BPO	border guards (LCC), guest officers	Giving information to the foreign border guards about the upcoming phase of the joint operation, the local (Hungarian) conditions the week before and on their arrival in Hungary.	Written: electronic correspondence Oral: Conversation, giving and asking for information
BPO	border guards (LCC), guest officers (FSO, FOC)	Daily briefing on the events of the joint operation. Cross-checking data and tasks before the new phase of the joint operation. Deployment of guest officers to the various service locations.	Giving information with formal elements. Before and after it: informal, cordial conversation
BPO	border guards (LCC, Field Coordinators), guest officers (FSO, FOC, GO, SGO)	Debriefing after a phase of the joint operation.	Discussion, presentations, contributions to the discussion, evaluation
BPO	border guards (LCC, Field Coordinators), guest officers (FSO, FOC, GO, SGO)	Briefing before the new phase of the joint operation.	Presentations, giving important information

e) Demanding Situations

Describe demanding work-related situations in which you (would have) had to use foreign language skills.

Situation: Consecutive interpretation (from English into Hungarian and from Hungarian into English) at the official meeting of the foreign members of the Schengen evaluation group and the chief commanders of the Hungarian police; The presentation and evaluation of the border control activities at the Hungarian – Serbian section of the border.

Location: Csongrád County Police Headquarters, Szeged.

Persons: members of the Schengen evaluation group, the national and regional commanders of the Hungarian police, large audience, border guard as interpreter.

Stages of communication situation: Interpreting during the stages of the meeting:

- presentation of the Hungarian border control activities
- contributions to the discussion
- opinion of the members of the Schengen evaluation group

Challenge factors: Interpreting in front of a large audience, including the commanders of the interpreter-border guard, therefore her performance might affect their opinion of her as a border guard. Whether the foreign experts evaluate the work at the external borders as sufficient, may also depend on the appropriate mediation of information. The formal, official situation and the use of appropriate terminology

requires a high degree of attention. Much of the communication during the event is ad-hoc, and the interpreter cannot prepare for it.

Situation: Consecutive interpretation (from English into Hungarian and from Hungarian into English) for one of the chiefs of the Csongrád County Police Headquarters and foreign journalists.

Location: Csongrád County Police Headquarters, Szeged

Persons: police commander, two foreign journalists and the border guard as interpreter

Stages of communication situation: Two journalists from neighbouring countries are having a three-hour interview with the police chief about the unprecedented migratory pressure on Hungary and especially the Hungarian – Serbian section of the border. The border guard-interpreter provides equivalent translation in the following stages of the interview:

- introductions, greetings
- police chief answers the journalists' questions, focusing on the fence to be soon erected along the border section, the management of the migrants, the related activities of the police, with special emphasis on observing human rights.

Challenge factors: Chiefs of police often formulate their ideas in long and complex sentences, making them difficult to interpret. In this specific situation stakes are high; Hungary is under attack of the foreign press because of the anti-migrant propaganda of the Government. The media likes to present the police and border guards as organisations often violating the human dignity and rights of irregular migrants. Of course, the communicative purpose of the police chief is to refute such claims, which the interpreter must convey, too. The police chief often uses police/border guard terminology, which the journalists may not know, therefore the interpreter has to paraphrase certain concepts. The police chief is a high-level commander of the interpreter-border guard; therefore, her performance might affect his opinion of her as a border guard.

Situation: Interpretation for a guest officer and a Hungarian car mechanic.

Location: a garage in Szeged.

Persons: guest officer, Hungarian car mechanic and the border guard as interpreter.

Stages of communication situation: The guest officer's car has broken down. As the car mechanic does not speak English, he needs his Hungarian colleague to interpret for him. The situation includes the usual stages of such a visit to the garage, such as the description of the car's behaviour, diagnosing the problem, discussion of what needs to be done, agreement on the deadline and price of servicing, etc.

Challenge factors: The vocabulary needed to describe the operation of a car is difficult even in Hungarian and the border guard has no experience of such a communicative task in English.

Situation: Interpretation for an irregular migrant and the Hungarian worker of the health service.

Location: Border Policing Office, Szeged.

Persons: irregular migrant, the Hungarian worker of the health service and the border guard as interpreter.

Stages of communication situation: A large number of migrants carry various diseases. When arriving in Hungary, they must undergo a medical checkup and many of them need medical treatment. Apart from the few interpreters in Arabic languages, border guards help those who speak English. The situation includes the usual stages of a medical checkup, such as the doctor examining the migrants, asking if they have any problems and prescribing medicine if needed and explaining its application. The migrants describe their symptoms and answer the doctor's questions.

Challenge factors: Unusual context, the border guard needs to mediate in a situation belonging to people's private sphere.

f) Snapshot: Detailed Information about Work Processes – A Frontex Joint Operation

FRONTEX joint operations are carried out according to a detailed operational plan, agreed with the host country. Major issues are harmonised by the appointed staff of the International Coordination Centre (ICC) operating at the county police headquarters and the coordinator of operations taking place simultaneously in several countries, the FRONTEX Operational Coordinator (FOC). The operation is divided into 4-week phases, each starting with a briefing/kick-off meeting. This is an official discussion for the staff of the Local Coordination Centre (operating in Hungary at the Border Policing Office concerned), the FOC, the FRONTEX Support Officer (FSO), the foreign guest officers called Seconded Guest Officers (SGO) and the local border guards, called Field Coordinators (FC), who will work together with them to carry out border checks or surveillance. The purpose of this meeting is to inform the foreign officers about the state of affairs at the area of the operation, the local peculiarities concerning the host country and the given border section, the obligations related to accreditation (wearing an armband, producing an ID if requested), the conditions of using force or weapons and to give an overview of the operation. FSOs and the FOC informs the SGOs about the expectations of FRONTEX, e.g. about the Code of Conduct, actions to be taken in the event of emergencies and reporting duties.

During each phase of the operation, Local Coordinators and FSOs (sometimes the FOC, too) have coordination meetings twice a week to go through current events, analyse statistical data, finalise risk analyses, define the tasks to be carried out and to organise the working schedule and deployment of FCs and SGOs.³⁷ Also, all

³⁷ See also Varga (2015)

participants have daily briefings, similar to those the Hungarian staff have every morning, concerning the previous day's duty, its outcomes, extraordinary events and ongoing procedures. SGOs carry out their duties together with the local staff and have access to EU and national databases as necessary. The local border control organisation gives instructions to SGOs according to the operational plan. Communication is conducted during all the activities concerning border control (patrolling, checks of travel documents and vehicles, apprehension, debriefing/second line interviews etc.) and at all the meetings in English, very rarely in some other common language.

The operation closes with another formal meeting, called debriefing for the participants of the first briefing. Its purpose is to summarise the outcomes of and the experience gained from the operation and to formulate proposals based on the lessons learnt.

Overview of Law Enforcement in Hungary, with Special Respect to Local Level Law Enforcement¹

CHRISTIÁN László²

This study is to give a brief overview of Hungarian law enforcement, with special respect to local level law enforcement. The operation of centralised state police is influenced by a statistical approach, which is the reason why no capacity remains for serving local communities and dealing with local matters, in spite of a few improvements in the recent years. This void of general security could be filled by local governmental law enforcement. Local governmental law enforcement bodies are founded and financed by the municipalities, with more limited empowerment to enforce the law than that of the police.

Keywords: *police, local governmental law enforcement, cooperation, complementary law enforcement*

Definition of Law Enforcement

Law enforcement is a part of public administration, whose main goal is the maintenance of the internal security of the state and public order, the protection of individuals and their fundamental assets, the prevention or interruption of all activities, which harm or threaten these values, by even using legitimate physical force. Achieving this mission is a very complex and refined activity, which we must not expect from one single state law enforcement organisation, the police.

Public safety is a collective and cooperative product of the society, which consists of the activities of the individuals and communities, the official measures of the state organisations, the capability of the citizens to protect themselves, and the services of the entrepreneur market.³

The relevant actors are namely the public order bodies (4 of them), the organisations with public order tasks (2 of them) and finally complementary law enforcement organisations (3 of them). Law enforcement is the broadest term in this area with public order maintenance being only one important segment of it.

¹ The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in the Miklós Zrínyi Habilitation Program.

² CHRISTIÁN László, PhD, Police Liut. Colonel, Associate Professor, Head of Department for Private Security and Local Governmental Law Enforcement, NUPS.
ORCID: 0000-0001-9809-4890. christian.laszlo@uni-nke.hu

³ Finszter (2001) 53–66.

Public order bodies:

- Police
- Disaster Management
- Civil National Security Service
- Prison Service

Organisations with public order tasks:

- Parliament Guard
- National Tax and Customs Administration
- Complementary law enforcement
- Local governmental law enforcement (state actor)
- Civil volunteer security organisations
- Private security

Regulation of Law Enforcement Institutions

When examining the regulation of a particular field, it is necessary to consider the constitutional background which is the highest level of law making. Hungary introduced a new Basic Law (2011) after sixty years of having an old constitution (Act XX of 1949) which was vastly amended in 1989. This former constitution of Hungary regulated the armed bodies and the police force which is already partly operative and some of the order protection bodies are regulated by them together with the Army (Chapter VIII: The Hungarian Army and Law Enforcement Bodies). Even this title and the whole of Chapter VIII has been changed many times between 1990–2010.⁴

Basic Law (2011) Article 45 regulates the army and Article 46 deals with the police force and the national security forces, not including the other two public order bodies (Prison Service and Disaster Management). The police shall operate under the direction of the Government. It is the most important statement in the Hungarian Law Enforcement because it declares that the Hungarian police is centralised and single, so there is no possible way to establish local government controlled police forces.

Article 46 does not use the term “protection of public order body” anymore. However, we notice later that this delight was baseless: Article 53 – referring to the former defensive situation – uses the expression, and so it maintains the constitutional status of it, without any definition. We can realise that during the creation of the new Basic Law, law enforcement was not one of the most stressed topics where significant modifications were accomplished. It is not surprising that compared to the former legislation, the new act does not contain many significantly new aspects.⁵

The elements of the system of public safety can be derived from the modern concept of public safety. According to these concepts, public safety is the collective product

⁴ Patyi (2009) 423.

⁵ Christián (2015) 284–286.

of society, it consists of the activities of the individuals and communities, the official measures of the state organisations, the capability of the citizens to protect themselves, and the services of the entrepreneur market.⁶

Public Order Bodies in Hungary

Below, I shall analyse the structure and functioning of the system of public security in Hungary. The major institutions of Hungarian law enforcement system are the public order bodies:

- Police
- Disaster Management
- Civil National Security Service
- Prison Service
- Police

The police shall operate under the direction of the Government (Ministry of the Interior). It is the most important statement about Hungarian Law Enforcement because it declares that the Hungarian police force is centralised and single, so there is no possible way to establish police forces controlled by local governments. Act CCXXIII of 2012 stipulates the tasks of the Hungarian police force. Besides, according to the competences assigned in the Basic (Fundamental) Law, the police force is responsible for controlling border traffic, counter-terrorist activities and carrying out other crime prevention, crime investigation and the crime control duties, along with a new task regarding the recovery of criminal assets.

Since the Act CXLVII of 2010 came into effect, the Hungarian Police Force has been divided into three parts: the National Police, the National Protective Service and the Counter Terrorism Centre. The police organisation and the national security forces are regulated by separate Acts, which must be approved by a two-third majority of the Parliament.

The National Protective Service (NPS) is a special police force under the control of the Minister of the Interior. The NPS deals with anti-corruption activities, they may collect information about any government officials, including law enforcement officers, and they can even test their reliability by making a false attempt to bribe them.

A new institution, the Counter Terrorism Centre (Terrorrelhárítási Központ, TEK) can engage in secret surveillance as an official police agency, and can secretly enter and search homes, engage in secret wiretapping, make audio and video recordings of people without their knowledge, covertly search mail and packages and open electronic data and emails. TEK can address requests to financial companies, banks and brokerage firms, insurance companies, communications companies and operate not just as a police agency but also as a national security agency. In summary, TEK holds all the

⁶ Finszter (2001) 53–66.

necessary powers to act effectively and dismantle all the modern age criminal groups that threaten the public safety of the State and the people.⁷

Disaster Management

In recent years, disaster management has undergone considerable changes with the re-centralization of formerly local governmentally-owned fire stations. On the top of the organisation is the National Directorate General for Disaster Management, under the Ministry of the Interior.

The basic function of the Directorate is to protect the lives and property of the population living in Hungary and to ensure the safe operation of the national economy and to protect the elements of the critical infrastructure. It is a highly important public safety task; therefore, Disaster Management is a law enforcement body with a national competence. Its main mission is to prevent disasters as an authority; carry out rescue operations in civil emergencies; organize and control protection activities; eliminate the negative consequences of emergencies and perform reconstruction and rehabilitation.⁸ The three pillars of the current structure of Disaster Management are: 1. fire protection 2. industrial safety 3. civil protection.

National Security Services

In the redefined concept of national security interest, the new protecting fundamental elements are, instead of sovereignty and constitutional order, independence and legal order.⁹ To execute the Act CLXXI of 2011, the two formerly separated military national security services were integrated into one organization, under the Minister of Defense. In Hungary nowadays there are four security services, and three civil ones: Information Office (IO), Special Service for National Security of Hungary (SSNS), Constitution Protection Office (CPO), and one military service: Military Security Service. Its direction is conducted by: the Minister of Foreign Affairs (IO), the Minister of Interior (SSNS and CPO) and the Minister of Defence (MSS).

Prison Service

The Hungarian Prison Service is an armed law enforcement agency under the Minister of Interior (again) that carries out measures and sentences of imprisonment and criminal procedure enforcement measures and executes confinements of fine defaulters. For the Prison Service, there is also a new statute (Act CCXL of 2013) which has at least two priorities: firstly, to accomplish high employment of prisoners (the concept of a self-sufficient prison service) and secondly, to promote and prepare the re-socialization of the

⁷ Leyrer (2013) 124–125.

⁸ Available: www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_intro&lang=eng (Downloaded: 10.06.2017.)

⁹ Act CCVII of 2011. 28. §.

prisoners. The Hungarian prisons are significantly overcrowded, that is why in the next years more prisons are going to be built countrywide.

Organisations with Public Order Tasks

Parliamentary Guard

The amendment of the Basic Law introduced the Parliamentary Guard, as a new law enforcement institution. The main mission of this armed body is to protect and maintain the independent operation of the sessions of Parliament, provide dignitary and facility protection, fire safety and protocol duties.

National Tax and Customs Administration

The National Tax and Customs Administration (NTCA) is an exemption as state central organisation in this category, because it is a special organisation, which includes the former public order body of the Customs and Finance Guard (1867–2010) and the former Hungarian Tax Administration. The National Tax and Customs Administration have a major function of financial control and the management of taxation. Along with this, they also have law enforcement functions.

Complementary Law Enforcement

The concept of complementary law enforcement is a new approach of law enforcement arising in the 21st century which requires the cooperation and harmonisation of activities in the field of law enforcement between the relevant actors. It is necessary to emphasise this aspect instead of placing the police activity in the centre exclusively. In Hungary, maintaining public security is only attainable through maintaining collaboration between different actors. The aforementioned synergy should substitute the rivalry of those participants.¹⁰

The Hungarian law enforcement system is based on the public order organisations as listed above, however, there are some other “complementary law enforcement” institutions, which also play a role. These are: civil volunteer security organisations, private security and local governmental law enforcement.¹¹

¹⁰ Christián (2017) 132.

¹¹ Bacsárdi–Christián (2016) 84–98.

Civil Volunteer Security Organisation

There are different security associations and organisations around Hungary but the biggest and best-known is the Hungarian Civil Volunteer Organisation (Polgárőrség). This is a unique national institution, it was founded in 1991.

Today, the organisation has over 60,000 members and more than 2000 associations countrywide. “Polgárőrség” has become a dominant actor to maintain public order and security. The Civil Volunteer Organisation is an important strategic partner for the Government and for the Hungarian Police as well. This civilian organisation is deeply rooted in society and they have an important role to strengthen the subjective sense of security. The volunteers, as the name suggests, perform unpaid public tasks, supporting the efforts of the professional bodies, with strictly limited liabilities. A significant mission is to take part in crime prevention and maintain the subjective sense of security. Anyone above the age of 18 with no criminal record may take the oath, after completing a training course and passing an exam. The organisation has a three level structure including the local, regional and national civil volunteer associations. The entire structure is managed by the Chief Board with 29 members.

The public judgement about the Civil Volunteer Organization may be considered positive for the following reasons: being a member of the local community, a civil volunteer is well-known and trustworthy whom people turn to and tend to share information with more easily. A further advantage is the volunteer nature of his job.

In small villages and in scarcely populated, rural areas, civil volunteers have a role of increased significance. In addition, more and more members of the organization tend to take on equestrian duty.

Private Security

There are a few relevant numbers about the Hungarian private security sector worth considering: 127,000 licenced security guards; 1700 private detectives and 3000 companies deal with private security. Obviously, it is quite an important and relevant part of the economy. Compared to the figures of other countries, it is an outstandingly high number, one of the highest in the EU. Despite the aforementioned significance of private security reflected in numbers, citizens are hardly aware of the area, being vastly undiscovered for science as well.

Concerning private security, it is an important question whether we regard private security as a part of public security or not? My answer is clearly yes, because private security is taking over more and more responsibilities from the state. We can make a clear distinction between these agents, which lies in their authorisation (empowerment). While private security focuses on prevention, the public law enforcement agents focus greatly on reaction. In fact, the citizens have had low awareness of this field so far, they tend to take a rather negative opinion about private security guards, due to their poor qualification and imbursement. A number of researches concluded, that before the

turn of the millennium these agents considered one another rivals. However, by now it has become evident, that optimal security is only attainable if these agents actually cooperate as partners.

Private security personnel exercise no state authority whatsoever, but may facilitate citizens' arrests and act on behalf of their clients (exercising their rights to property, legal self-defence, etc.). Most procedures fall into the legal category of property defence. The use of force for a security guard is authorised, however, items legally categorised as weapons are restricted. Security guard personnel's minimum employment requirements are: age above 18 years, no criminal record, legal residence in the country, state-mandated examination. The supervision of private security guards belongs to the state police, among others: the issue of private security guard/private detective certificate and private company licence; registration of private security guards and licenced companies and control activities. In case of violation the police may levy a fine, cancel a certificate or licence.

It has become a global tendency in recent years that the role of private security actors is increasing within the system of law enforcement. The main reason of this I regard to be the fact that they offer both specialised and comprehensive services at a professional level. Meanwhile, despite its increasing importance, private security is relatively poorly treated in our country, with a number of anomalies making its lawful and effective operation almost impossible. The legislation regarding close protection, safeguarding, as well as private investigation suffers a considerable drawback, making it impossible for those in the trade to fulfil their duty especially since the abolition of mandatory membership in their professional chamber in 2012. So far, the professional, theoretical and scientific fundament of the area has been missing, a shortcoming which the National University of Public Service Department for Private Security and Local Governmental Law Enforcement intends to ameliorate.

Local Governmental Law Enforcement

At the time of the transition from the previous socialist political system, there was a fair opportunity to reform the police and move it towards decentralisation, professionalism as well as open collaboration with the citizens and communities, with an organisation focusing on the priorities and requests of the residents, while eliminating centralisation, hierarchy and the military nature of the police.

One of the most authentic experts concluded in 2009: "The centralised organisation invests most of its capacity on central tasks, losing contact with local communities, which sense a lack of public security in their own region. The centralised organisation applies force rather than providing service and protection activities."¹²

The structure of the police force does not reflect the differences between policing tasks and there are no long-term development plans; no government in the last

¹² Finszter (2012) 46.

20 years has been able to or found it important to compile a comprehensive public safety strategy. The entire policing system at present is characterised (also by its members) as a system with very low levels of efficiency. In the last 20 years, politicians and law enforcement experts have been unable to provide the requisite balance between political support and political influence.¹³

The operation of centralised state police is influenced by a statistical approach, which is the reason why no capacity remains for serving local communities and dealing with local matters, despite a few improvements in recent years. This void of general security could be dealt with after a comprehensive and accentuated involvement of local governmental law enforcement.

The field of local governmental law enforcement has been the subject of a few research projects only in the last 25 years. The professional publications and research were confined only to the definition and foundations of local governmental law enforcement. Unfortunately, the theoretical studies which recognised the current problems and indicated potential solutions were left unanswered by the decision makers and authorities concerned. Therefore, we could state that local governmental law enforcement has been unjustly neglected in the last 26 years. In order to have a clear view of the situation, a lot needs to be done. Thus, I think that research into practical operation cannot be delayed any further. According to my experience, local governmental law enforcement as a branch of law enforcement is being upgraded because the changes in the subjective sense of safety of the public have become a decisive priority. One of the major elements of this subjective sense of safety is the time and the procedure when citizens meet law enforcement organisations and the personal experience they gain during such encounters. Obviously, being a key player in state law enforcement, it is the police that a citizen will meet most frequently, as the police force is present all over the country, whereas local governmental law enforcement will only be manifested where the municipalities consider it justified, where it is established and its operation can be ensured. Also, the competence and powers of local governmental law enforcement organs are more limited than those of the police. Another significant element of the subjective sense of safety is whether the representatives of the organisations concerned by law enforcement can devote sufficient time to listening to people, the extent to which they consider the citizens' opinions, the issues raised by them, that is the extent to which law enforcement is ready to meet the expectations of society, whether it really tries to solve the problems.¹⁴

Unfortunately, there is no consensual definition for local governmental law enforcement in Hungary, even the mayors, directors of municipalities, representatives of local governments have no clear concept of the proper and separated roles of the actors. The municipalities have a major responsibility in creating and maintaining public security

¹³ Leyrer (2013) 127.

¹⁴ Bacsárdi–Christián (2016) 86.

in their region. For this reason, more awareness improving education and training system is urgently needed.

To define the local governmental law enforcement, these bodies are founded and financed by the municipalities with more limited empowerment to enforce the law than that of the police. Their main role is to contribute to public security, crime prevention with respect to residential needs and requests, protection of local assets and to improve the subjective sense of security of the population. According to another expert from the field, we can define local governmental law enforcement as the field from where all the activities and direct actions taken in response to the demand of local security issues.¹⁵

The so-called municipal police model around Europe means that decentralised police units co-exist under municipality control parallel with the state police with similar empowerment. The municipal bodies respond to local needs in close cooperation with other law enforcement organisations.

Concerning the regulation of the field the Local Governmental Law of Hungary states that local governments contribute to ensuring the safety of municipalities. The new Act on Local Governments in Hungary (Act CLXXXIX of 2011) declares that it is the task of the local governments to ensure the safety of the municipalities. This is the primary regulation that stipulates the obligation to establish the local law enforcement in the Hungarian municipalities. The competence and powers of local governmental law enforcement organs are more limited than those of the police. The most important type of local governmental law enforcement unit is the Public Area Surveillance Unit, almost all major cities and towns established this kind of unit. The operation of this kind of organisation regulated separately by the Act LXIII. of 1999.

The Act CXX of 2012 introduced new and important changes in the field of law enforcement in Hungary, in order to ensure local security. One such change is the opportunity to establish a municipal police force for a local government. The Hungarian Parliament adopted this legislation about the local and other, non-police law enforcement officers and agencies, but only the main procedural legislation was merged the detailed regulations remained apart. The various categories of local law enforcement units can be merged by the decision of the local government to one organisation. This legislation also creates a new position called Inspector in Charge. The bodies and actors (conservation guards, public area inspectorates, field guards, forest protection service, nature protection, municipal police, professional hunters etc.) involved in the maintenance of public order are allowed to use handcuffs and dogs. This legislation steps up the fight against school truancy as well.¹⁶

The relevant regulation does not contain a complete list with the activities of the local governmental law enforcement, here are the most characteristic issues:

¹⁵ Christián (2015): Available: www.jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf (Downloaded: 10.06.2017.)

¹⁶ Christián (2015) 284–286.

Tasks defined by the body of representatives of the local authorities in the area of crime prevention, public order etc.

Checking, supervising and sanctioning the special local norms set up by the local government.

Activities restricted to the area of or the narrow area directly adjacent to the given locality, organised and controlled by the local government aimed at maintaining local public order and safety.

Establishing and maintaining public order and safety with the help of a relevant toolkit.

Public order activities carried out by local governments.

Preventing and combating crime and risks.

Maintaining order, all the activities related to the prevention of accidents and crime.

Activities related to public order and safety, to be carried out voluntarily as public tasks.

Carrying out tasks of public area supervision, maintenance of the order and tidiness of public areas, protection of local government property, maintenance of the order of public transport usage and carrying out the tasks related to the environmental conservation of natural reserves of local importance.

Crime prevention activities, the protection of public order and safety, issues of animal health, protection of children, young people and the elderly, training and education of the public and of young people.

Activities within the framework of patrol and surveillance services, at the scene of traffic accidents, as well as those of the school crossing patrol officers in the vicinity of kindergartens and schools.

It is important to underline that the structure, operation and the practice of jurisdiction of local governmental law enforcement is variant in Hungary. Two recent sordid events (bomb explosion in September 2016 on Teréz ring-road, Budapest; and issuing fines based on video cameras surveillance) indicate the enhanced role of local governmental law enforcement in the complex security system. However, first of all an overall analysis of the situation is required together with considerable refinement of the current legislation.

In 2015, in order to complete this need a Research Group for Local Governmental Law Enforcement was founded at the National University of Public Service (Local Governmental Law Enforcement Research Group) to conduct a four stage research project. Each year a different aspect of local policing will be examined. In Hungary this research is unique.¹⁷ According to the first stage (interviews) of this research, we can come to the conclusion that the main characteristics and anomalies of the Hungarian local governmental law enforcement are as follows.¹⁸

¹⁷ Baczárdi-Christián (2016) 90–91.

¹⁸ Baczárdi-Christián (2017) 27–38.

The Hungarian local governmental law enforcement system is quite varied, there are various types of local law enforcement offices and officers. These are separated attempts of the local governments often without professional establishment and background. What contributes to this anomaly is that mayors and decision makers at local councils have no real knowledge about local level law enforcement. These politicians do not know what the main role and mission of the local government is in the field of maintaining public order.

Local governmental law enforcement is mainly financed from the budget of the local government. State subvention is minimal. A little part of the local law governmental enforcement is supported by the state. The lack of sufficient financial conditions can prevent the local governments from establishing and maintaining local law enforcement officers and offices. It is a serious problem that a complex state register about the local governmental law enforcement organisations does not exist. In my estimation in Hungary about 300 local governmental law enforcement organisation exist from the smallest (1–2 employees in small towns), to the biggest (450 employees, Local Governmental Law Enforcement Directorate, Budapest) organisation.

Local governmental law enforcement is mainly public administration in nature; it is not police-like. The officers are public servants, not police officers, with quite bad earning conditions. They belong to the Mayor's Office or a particular institution. They have the right to use enforcement measures but this is a very limited power.

The supervision of local governmental enforcement is one of the most actual topics in the field. The legal and professional supervision belongs to the police; however, nowadays it is out of order. According to the related law, the Hungarian police force supervises the establishment and procedures of local governmental law enforcement. First the local governmental law enforcement organisation and the police station have to sign a cooperation agreement, in order to harmonise their activities. In everyday practice, despite the mandatory regulations there are some stations where there is no signed agreement. In other places the actors did not put the agreement into practice and that is why they are unable to realise an effective cooperation.

The other weak point of local governmental law enforcement is the education and training system. The basic training belongs to the adult vocational system and the quality of these trainings are quite ambivalent with generally low quality standards. Further training is a completely missing level today. At high level education there is only one quite new institution in the field: Department for Private Security and Local Governmental Law Enforcement at the National University of Public Service.

International Tendencies

The following question repeatedly arises: Does the state police service have to continue with its full range of functions or is it time to let others get involved and take off some of the responsibilities? The Slovenian example helps us to understand the new, 21st century philosophy of plural policing, in which local security organisations

play an important role. “There are organisations, which were not established for the purpose of policing but their tasks, nature of work, and special powers make them ‘new police forces’. The security sector has changed significantly over the last two decades and newly established organisations have some police powers and/or perform tasks that have traditionally belonged to the public (state) police. In addition to the state/public police forces, municipal warden services, judicial police, customs services, police departments within the state prosecutor’s office, and even the security services within intelligence and the security service of the Ministry of Defence and military police have police powers. If numerous private security firms and private detectives are added to the state/local managed public security control organisations, the present situation of Slovenian policing can be easily defined as plural. Municipal warden services are quite young organisations, without many employees, but they are more and more influential and present in the everyday lives of inhabitants since their tasks and powers are broadening. It is yet to be seen whether these organisations will cause a decisive shift toward de-centralisation and de-monopolisation of public policing by the creation of a metropolitan/municipal police.”¹⁹

In the current security situation there is a clear tendency around Europe that complementary law enforcement institutions or plural policing organisation are gaining an increasing role in law enforcement. The municipalities dedicate more and more finances and resources to the security. One outstanding example for this is that of Marseille, where comprehensive public security project has been conducted with considerable improvement of the staff of the Municipal Police, alongside with investments in surveillance camera network system and monitoring. All this has increased the conditions and prestige of this organisation.

As it is evident from the Slovenian and French model, the local and state policing bodies co-exist and cooperate without conflicting interest and functions. This is due to the fact that there is no subordinate relationship between the organisations, and despite their similar authentication, the roles are naturally separated, with local public security matters belonging to the municipal policies.

Conclusion

There have been numerous changes in the organisations and regulation of Hungarian law enforcement with many new acts. In parallel with this, several outer circumstances, such as terror threat, irregular migration, border protection make it necessary to revise and re-evaluate the approach to security, as well as the actors and participants’ involvement and the methods used in creating public security in Hungary in the most effective way. Creating and maintaining public security is not an exclusive state responsibility, alternative and complementary law enforcement actors must increasingly be involved. The present study places local governmental law enforcement in the focus, examining

¹⁹ Sotlar–Dvojmoč–Meško (2013)

its theoretical fundamentals and legislation concerning its organisations and operation. Having investigated the above mentioned areas, we can conclude that there are several deficiencies in regulation that seriously impede its effective task completion and practical operation. The research also intends to supplement the lack of theoretical and scientific foundation in the field of law enforcement in Hungary today.

REFERENCES

- Bacsárdi József – Christián László (2016): Local Governmental Law Enforcement in Hungary. In: MEŠKO, Gorazd – LOBNIKAR, Branko (eds.): *Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe: Safety, Security, and Social Control in Local Communities*. Conference proceedings. Ljubljana, University of Maribor. 84–98.
- Bacsárdi József – Christián László (2017): Hol tart jelenleg az önkormányzati rendészet? In: Christián László: *Rendészettudományi Kutatások*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 27–38.
- Christián László (2015): Law Enforcement. In: Varga Zs. András – Patyi András – Schanda Balázs: *The Basic (Fundamental) Law in Hungary. A Commentary of the New Hungarian Constitution*. Clarus Press, NUPS. 284–286.
- Christián László (2017): The Role of Complementary Law Enforcement Institutions in Hungary. Efficient Synergy in the Field of Complementary Law Enforcement – A New Approach. In: *Public Security and Public Order. Scientific Articles* (18), Kaunas. 132.
- Finszter Géza (2001): The Share of Competence of State Authorities within the Sphere of Public Order and Safety Protection in Hungary. In: Widaczki, Jan – Maczynski, Marek – Czapska, Janina (eds.): *Local Community, Public Security. Central and Eastern European Countries under Transformation*. Warszawa. 53–66.
- Finszter Géza (2012): Az önkormányzati rendészet lehetőségei. *Fundamentum*, No. 2. 46.
- Leyrer, Richard (2013): Finding the Right Path of Policing in Hungary. In: Mesko, Gorazd (ed.): *Handbook on Policing in Central and Eastern Europe*. New York, Springer. 127.
- Patyi András (2009): A Magyar Honvédség és egyes rendvédelmi szervek (VIII. fejezet). (The Hungarian Army and the Protection of Public Order Bodies [Chapter 8].) In: Jakab András: *Az Alkotmány kommentárja I-II*. (Commentary on the Constitution I–II). Budapest, Századvég. 423.
- Sotlar, Andrej – Dvojmoč, Miha – Meško, Gorazd (2013): Municipal Warden Services in a Plural Policing Environment in Slovenia. In: Czapska, J. (ed.): *Policje i strażenijskie w Europie*. (Municipal Policing in Europe). Krakow, Jagellonian University Press. Edelbacher, M. & Norden, G. Available: www.jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf (Downloaded: 10.06.2017.) Available: www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_intro&lang=eng (Downloaded: 10.06.2017.)

Az integritás próbája - a megbízhatósági vizsgálatok hazai gyakorlata¹

KLOTZ Péter²

A megbízhatósági vizsgálatot a közszolgálat és a hivatásos szolgálat ellátása jogszerűségének, valamint az intézkedési és munkaköri kötelezettség teljesülésének ellenőrzésére antikorrupciós eszközként vezették be 2011-ben. Jelen tanulmány áttekintést nyújt a megbízhatósági vizsgálatok alkalmazásának jogpolitikai okairól, nemzetközi gyakorlatáról, valamint magyarországi alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatairól és statisztikai adatokon, valamint egy gyakorlati példán keresztül arra keresi a választ, hogy az új jogintézmény mennyire váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

Kulcsszavak: megbízhatósági vizsgálat, NVSZ, antikorrupció, megelőzés, integritás

A megbízhatósági vizsgálat a magyar jogban hat évvel ezelőtt jelent meg, a bevezetés élénk vitát generált szakmai és az érintett állomány körében egyaránt (Jogi Fórum, 2011; Bejczy, 2012; Szabolcsi, 2013; Nánási, 2013). Az elmúlt években kialakult az új jogintézmény alkalmazásának gyakorlata, így indokolt annak áttekintése, hogy milyen hatások formálták a magyarországi alkalmazásának kereteit. Ennek érdekében az alábbiakban bemutatom a megbízhatósági vizsgálat bevezetésének jogi, hazai jogpolitikai indokait, a releváns nemzetközi gyakorlatot, a hatályos magyar szabályozást, a gyakorlati megvalósítás kihívásait, valamint az egyik legelső, megbízhatósági vizsgálatra vonatkozó bírósági ítéletet. Ezek alapján kísérlem meg a válaszadást arra a kérdésre, hogy a megbízhatósági vizsgálat az elmúlt években kiállta-e a gyakorlat próbáját.

A megbízhatósági vizsgálat bevezetésének jogpolitikai indokai

Az államok egyik legfőbb sajátossága, hogy törvényes keretek között rendelkeznek az erőszak monopóliumával. Az erre létrehozott szervezetek egyik feladata, hogy ha kell, erőszak alkalmazásával is kikényszerítsék a mindenkire egyaránt érvényes törvények betartását. A társadalom tagjaiban ezért joggal kelt ellenérzést, ha e szervezetek

¹ A tanulmány egy, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem megbízásából 2015-ben készült cikk aktualizált, átdolgozott változata. A szerző ezúton mond köszönetet Tanczos Miklós r. ezredesnek, a Nemzeti Védelmi Szolgálat fősztályvezetőjének, valamint Ilcsik Zoltán r. alezredesnek, a Nemzeti Védelmi Szolgálat kiemelt főreferensnek a tanulmány elkészítéséhez nyújtott értékes szakmai segítségükért.

² KLOTZ Péter, PhD hallgató, NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola
Péter KLOTZ, PhD student, NUPS Doctoral School of Public Administration Sciences
orcid.org/0000-0002-6793-1294; klotzp1@gmail.com

tagjai a bűn útjára lépnek, és a törvények betartása helyett azok megsértésével végzik a rájuk bízott feladatokat.

E törvénytörő cselekmények felderítése ugyanakkor különös nehézségekbe ütközik, hiszen az elkövetők az átlagos állampolgárhoz képest jobban ismerik nemcsak a jogszabályi környezetet, de az eljáró hatóságok gyakorlatát és munkamódszereit is. Ezen ismereteikre hagyatkozva nagyobb eséllyel kerülhetik el a felelősségre vonást, illetve az eljárás során nagyobb esélyük van az enyhébb büntetésre. A jogszabályok betartása felett őrkdők botlása ugyanakkor nemcsak egyedi esetként jelentkezik, hanem kihat a szervezet összetársadalmi megítélésére is. Miért is tartanak be a törvényeket az állampolgárok, ha azok, akik ezt számon kérik rajtuk, maguk is törvénytöréseket követnek el? Jól látható, hogy a szervezet működésébe vetett közbizalom megingása az egész szervezeti működést aláássa, hitelteleníti, és kihat azokra is, akik a törvények szigorú betartásával végzik munkájukat.

E törvénytörések felderítése és visszaszorítása érdekében Magyarországon a rendvédelmi szervek egységes belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési szervezettel rendelkeznek. Az eljárások egységesítése, valamint a külső kontroll megteremtése érdekében e feladatokat 2011-től a Nemzeti Védelmi Szolgálat (továbbiakban: NVSZ) látja el. A szolgálat hatékony és eredményes működése a rendőrség esetében különösen fontos. Ennek egyik oka, hogy mind a létszáma, mind az ellátott feladatok széles köre miatt az állampolgárok leginkább a rendőrséggel kerülnek közvetlen kapcsolatba, ráadásul olyan helyzetekben, amelyekben – áldozatként vagy gyanúsítottként – kiszolgáltatott helyzetben vannak. Másrészt az is megállapítható, hogy a rendőrség munkatársai olyan személyekkel tartanak kapcsolatot, akik bűnöző életmódjuk révén sok esetben jelentős anyagi háttérrel és szerteágazó személyes kapcsolatokkal rendelkeznek, így a rendőri állomány sokszor közvetlen és jelentős kísértésnek van kitéve, hogy letérjen a törvényes útról.

A rendőrségi törvénytörések megelőzésének és felderítésének számos eszköze van: ide tartozik a szigorú alá-fölé rendeltségi viszonyok kialakítása, a jogszabályok és belső szabályzatok rendszere, a parancsok végrehajtásának kötelezettsége, valamint a kötelelősségszerű magatartást támogató erős szervezeti kultúra.

A rendőrök tevékenységéről elsősorban a lefolytatott eljárásokban érintett állampolgárok rendelkeznek személyes tapasztalatokkal, ugyanakkor az ő részükről az eljárás objektív megítélése – személyes érintettségük, illetve az eljárási szabályok alacsony szintű ismerete miatt – nem várható. A hatékony kontroll hiányában ugyanakkor nőhet annak az esélye, hogy az eljáró rendőrök elhanyagolják, illetve nem a jogszabályi követelmények szerint látják el szolgálati kötelezettségeiket. A jelentős közfelháborodást okozó és rendkívül destruktív rendőrségi botrányok hatására az amerikai (elsősorban New York-i) rendőri gyakorlatban kialakult a megbízhatósági vizsgálatok (*integrity tests*) rendszere. A megbízhatósági vizsgálat célja ellenőrzése, hogy a hivatásos állományú rendőr eljárása során megtartja-e a jogszabályokban és belső szabályzatokban foglalt követelményeket. Mesterséges, kontrollált élethelyzeteket hoznak létre annak érdekében, hogy a rendőri tevékenység dokumentálható

és ellenőrizhető legyen. A megbízhatósági vizsgálatok lehetnek egy-egy személyre, személyi körre célzottak, illetve véletlenszerűek. Ez utóbbi esetben a vizsgálatot végzők számára előzetesen nem ismert a vizsgálat alanyának, vagyis az intézkedő rendőrnek a személye. A megbízhatósági vizsgálat során a mesterséges élethelyzet kialakításában egy vagy több tárgyalótiszt működik közre, aki az előzetesen rögzített „forgatókönyv” szerint látja el feladatát.

Mivel a rendőri szerveknek elsősorban szabálysértés vagy bűncselekmény észlelésekor, illetve ezek megakadályozása során van intézkedési kötelezettségük, fellépésüknek feltétele, hogy ilyen helyzet álljon fenn. E tekintetben sokszor már maga a megbízhatósági vizsgálat során keletkező szituáció, illetve a tárgyalótisztek magatartása bűncselekményt valósít meg. Például egy közlekedési baleset szimulálása vagy hamis bejelentés tétele a rendőrségnél az intézkedés kiváltása érdekében kimerítheti a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 268. §-a szerinti hamis tanúzás vagy a 271. §-a szerinti hamis vád törvényi tényállását. Annak érdekében, hogy a megbízhatósági vizsgálat kontrollált körülmények között folyjon le, a közreműködőknek pontos mandátummal kell rendelkezniük arra vonatkozóan, hogy milyen magatartást tanúsíthatnak a vizsgálat alá vett személlyel szemben.

A megbízhatósági vizsgálat lefolytatásakor a közreműködők aktivitása a kialakított élethelyzettől függően jelentősen változhat. Amint az előzőekben láthattuk, az összetett élethelyzetek szimulálása a közreműködők aktivitását igényelheti, ugyanakkor például egy pénztárca, talált tárgy átadására épülő helyzetben szerepük sokkal korlátozottabb. Előfordulhatnak olyan esetek is, ahol a közreműködők tevékenysége minimális, csak a rendőri eljárás megindításához szükséges (például telefonos bejelentés megtétele).

Az ellenőrzés során elsődleges szempontnak kell lennie, hogy mind a vizsgálat lefolytatásának, mind a végrehajtás során alkalmazott eszközöknek szükségesnek és arányosnak kell lenniük az elérni kívánt céllal. Azaz a megbízhatósági vizsgálat lefolytatására csak akkor kerülhet sor, ha az ellenőrzésre más lehetőség nincs, vagy ez csak aránytalan nehézséggel hajtható végre. Az ellenőrzés arányossága akkor biztosítható, ha maga a megbízhatósági vizsgálat lefolytatása nem okoz lényegesen nagyobb sérelmet, mint annak elmaradása. Tehát a rendőrség intézkedési kötelezettségét nem egy vagy több súlyos bűncselekmény (például emberölési kísérlet, utcai lövöldözés) elkövetésével célszerű kiprovokálni, ha ez kisebb érdeksérelemmel járó tevékenységekkel is elérhető.

A megbízhatósági vizsgálat nemzetközi gyakorlata

Az állampolgárokat ellenőrzők kontrolljának kérdése nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő érdeklődésre tart számot. A rendőri szolgálat ellátásának milyensége különösen az Amerikai Egyesült Államokban generált – illetve generál mind a mai napig – komoly társadalmi vitát. Ennek gyökerei talán a szesztilalom (1920–1933) idejére vezetnek vissza, amikor a rendőrség sok esetben támogatta a szeszcsempészetből

mesés vagyontokat felhalmozó szervezett bűnözők tevékenységét. Az amerikai rendőrség morális válságára a hatvanas évek végén kitört újabb botrányok világítottak rá. Ennek során a visszaélések feltárására létrehozott Knapp-bizottság előtt több aktív rendőr arról számolt be, hogy a rendőrségen belül általános és rendszerszerű a korrupció, és a rendőrtisztek nemcsak kisebb összegű kenőpénzeket fogadtak el, de hivatali hatalmukkal visszaélve egyenesen keresték az alkalmat, hogy drogárusok, kerítők és más bűnözők zsarolásával, megfélemlítésével anyagi haszonra tegyenek szert.

A becsületes rendőr példaképe – Frank Serpico

Frank Serpico 1959-ben kezdte meg szolgálatát a New York-i rendőrség kötelékében. Az elhivatott rendőr azonban hamar szembesült a testület sajátos szervezeti kultúrájával. Egyes rendőrök a bűn üldözése helyett arra törekedtek, hogy hivatásukkal visszaélve minél nagyobb anyagi haszonra tegyenek szert. Őket maguk között húsevőknek hívták. Más rendőrök, a növényevők csak kisebb visszaéléseket, bűncselekményeket követtek el, ugyanakkor elnézőek voltak mások törvénysértéseivel szemben. A civil ruhás nyomozóként dolgozó Serpico távol tartotta magát a visszaélésektől, de munkatársai magatartása miatt kiközösítették, és rendszeresen zaklatták. A viszony különösen azután romlott meg, hogy Serpico 1970-ben a *The New York Times* címlapján számolt be a rendőrségnél uralkodó korrump viszonyokról. Amikor egy droggereskedő letartóztatása során munkatársai akció közben cserbenhagyták, tisztázatlan körülmények között közvetlen közléről arclövést kapott. Mivel munkatársai nem értesítették a mentőket, az erősen vérző, életveszélyben lévő Serpicóhoz a szomszédokban lakó hívott segítséget. Az esetet végül túlélte, de a rendőrségtől 1972-ben leszerelt, és tanúvallomást tett a Knapp-bizottság előtt. Frank Serpicót tevékenysége elismeréseként az Olasz Állami Rendőrök Nemzeti Szövetsége 2013-ban a Szent Mihály Arkangyal Díjjal tüntette ki.

A bizottság jelentésében³ ajánlásokat fogalmazott meg a rendőrség számára többek között a korrupciós kockázatok csökkentésére, illetve ahol ez nem lehetséges, a kontrollok erősítésére. A korrupciós kísértés csökkentése érdekében a bizottság javasolta a felderítéssel, a letartóztatással, a vádemeléssel és az elítéléssel járó elkövetői kockázatok növelését. Szükségesnek ítélte a rendőri teljesítmény érdemeken alapuló elismerésének erősítését, a rendőrség korrupcióval szembeni magatartásának folyamatos javítását, valamint a megkezdett rendőrségi reform továbbvitelét.

A jelentés nyilvánosságra hozását követően a New York-i rendőrség szemléletében komoly változás következett be. Ennek egyik oka kétségkívül az volt, hogy jelentős erőfeszítéseket tettek a rendőrségen belüli hozzáállás megváltoztatása érdekében. Ekkoriban – részben a botrányok hatására – kezdték el alkalmazni az integritástesztetek egyik változatát, amelynek keretében pénzt tartalmazó „talált” pénztárcákat adtak át

³ The Knapp Commission Report on Police Corruption (1973)

rendőröknek a becsületes megtalálónak álcázott beépített emberek. Az *ABC News* televíziós csatorna által felkért személyek az 1970-es években a miami rendőrség munkatársainak összesen 31 db pénzt és személyi azonosítókat tartalmazó pénztárcát adtak át. 31 rendőrtisztből 9 tartotta meg a pénzt, és egyben vesztette el a munkáját.⁴

A jelentős előrelépés ellenére New York városában újabb és újabb rendőrségi botrányok borzolták a kedélyeket. 1986-ban a harlemi rendőrőrs több tucat munkatársa keveredett gyanús ügyletekbe – többek között a rendőrautó műszerfaláról szolgálatban kokaint szívtak⁵ –, a visszaéléseket azonban a New York-i rendőrség belső elhárítása az ismétlődő bejelentések ellenére képtelen volt felderíteni. A botrányok eredményeként újabb testület, az úgynevezett Mollen-bizottság állt fel, és 1994-ben kiadott jelentésében⁶ javaslatot tett többek között a belső elhárítás átszervezésére, valamint a megbízhatósági vizsgálatok hatékonyságának növelésére.

A jelentés többek között azt javasolja, hogy a belső elhárítási feladatokat ellátó, Belügyi Tanácsra (*Internal Affairs Board – IAB*) átnevezett szervezet a mennyiség, a véletlenszerűség és a minőség tekintetében egyaránt növelje mind a célzott, mind a véletlenszerű megbízhatósági vizsgálatok alkalmazását. További ajánlások voltak, hogy a megbízhatósági vizsgálatokat az ügyész felügyelete alatt⁷ szervezzék meg, és illesszék a folyamatban lévő korrupciós vizsgálatokhoz. A bizottság arra is felhívta a figyelmet, hogy a megbízhatósági vizsgálatokat – ideértve a célzott és véletlenszerű vizsgálatokat egyaránt – azon tiszték és parancsnokok esetében alkalmazzák, akiknél a kockázatok ezt indokoltá teszik.⁸

A bizottság ajánlásai alapján a New York-i rendőrség jelentősen átalakította megbízhatósági vizsgálati programját, amely a rendőri korrupció elleni fellépés egyik legfőbb eszközévé vált. A New York-i rendőrség mintegy 52 000 tagjából 35 000 hivatásos rendőrként dolgozik, tevékenységüket a 655 fős IAB ellenőrzi. A rendőrség évente százaz nagyságrendben⁹ végez megbízhatósági vizsgálatokat, ennek gyakorlati megvalósítását egy rendszeresen felülvizsgált módszertani útmutató is segíti. A megbízhatósági vizsgálatok elsődleges célja, hogy visszaszorítsák a rendőrségen belüli korrupciót, visszajelzéseket adjanak az állomány munkavégzéséről, ugyanakkor azt a képet sugallják, hogy az IAB mindenütt jelen van. A rendőrség a megbízhatósági vizsgálatok megújítását követően a KPMG tanácsadó cég szakértőit kérte fel a módszer vizsgálatára, akik többek között arra hívták fel a figyelmet, hogy a megbízhatósági vizsgálatok hasznos visszajelzést adnak a rendőrségi képzési, továbbképzési szükségletekről is.¹⁰

Az amerikai jogi szabályozás egyaránt lehetővé teszi célzott (*targeted*) és véletlenszerű (*random*) megbízhatósági vizsgálatok elvégzését. Ez utóbbi lehet például egy ismeretlen (civil rendőrtiszt) által átadott pénztárca beszolgáltatása vagy a 911-es

⁴ Rothlein (2010)

⁵ Smith (1997)

⁶ Mollen Commission (1994) 154.

⁷ Az ajánlás ellenére az USA-ban a megbízhatósági vizsgálatokat ügyészi felügyelet nélkül végzik.

⁸ IAB (2000) 4.

⁹ Az IAB szándékosan nem hozza nyilvánosságra az elvégzett megbízhatósági vizsgálatok számát.

¹⁰ IAB (2000)

segélyhívó számra, megrendezett helyszínre kikerkező rendőrrjárőr intézkedésének ellenőrzése. A célzott vizsgálatok elvégzését segítik a minden körzetben kijelölt integritáskontroll-tisztek (*integrity control officer – ICO*), akik az adott körzetben közreműködnek a visszaélések megelőzésében és az ezzel kapcsolatos kockázatok csökkentésében.¹¹

Az IAB éves jelentéseiből az tűnik ki, hogy feljelentésük alapján 1992 és 2008 között összesen mintegy 2000 New York-i rendőrt távolítottak el az állásából.¹² A rendőrségi reform eredményét jól mutatja az *ABC News* több mint harminc év elteltével megismételt kísérletének eredménye. A közreműködők ezúttal 20-20 New York-i és Los Angeles-i rendőrnek adtak át pénzt és iratokat tartalmazó pénztárcákat. A rendőrök valamennyi pénztárcát és a bennük lévő pénzt hiánytalanul visszaszolgáltatták.¹³

Az Egyesült Királyság ugyancsak alkalmazza a megbízhatósági vizsgálatokat, de az angol gyakorlatban véletlenszerű (*random*) vizsgálatok nem megengedettek. A vizsgálatokat sokáig elsősorban a Veszélyes Szervezett Bűnözés Hivatala (*Serious Organized Crime Agency*) végezte, amely az Egyesült Királyságban is egyre nagyobb problémát jelentő szervezett bűnözés ellen lépett fel titkosszolgálati eszközökkel. Tevékenysége magába foglalta a rendőri állomány kötelező drogtesztjét a testülethez történő felvételkor, később pedig a véletlenszerű vagy korrupció gyanúja esetén alkalmazott, jól kidolgozott forgatókönyvre épülő megbízhatósági vizsgálatokat. A hivatallal szemben azonban egyre gyakrabban kritikaként merült fel a túl bürokratikus működés, így a kormány az átszervezése mellett döntött. Jogutódjaként 2013 októberében jött létre a Nemzeti Bűnügyi Hivatal (*National Crime Agency*), amelynek tevékenysége – a korábbi szervezet állományának és módszereinek megtartásával – a rendőrségen túl más rendvédelmi szervekre (vámhivatal, bevándorlási hivatal) is kiterjed.¹⁴ Az Őfelsége Rendőrségi Felügyelete által kiadott 2015-ös jelentés¹⁵ alapján előzetes hírszerzésen alapuló megbízhatósági vizsgálatot (*intelligence led integrity test*) 2013. április 1. és 2014. március 31. között 31 rendőri szerv alkalmazott legalább egy alkalommal. A felügyelet megállapítása szerint e szám azt mutatja, hogy a rendőri szervek többsége aktívan használja ezen eszközt a visszaélések felderítésére. Ugyanakkor 8 rendőri szerv számolt be arról, hogy a fenti időszakban nem alkalmazott megbízhatósági vizsgálatot. A felügyelet meglátása szerint a megbízhatósági vizsgálatok alkalmazása csak súlyos ügyekben indokolt, magas szintű jóváhagyás mellett, ugyanakkor a vizsgálatok a gyakorlatban nem mindig kivitelezhetők.¹⁶ Az eljárást a rendőrségen belül a Szakmai Standardok Főosztály Korrupcióellenes Egysége (*Professional Standards Department Counter Corruption Unit*) végzi az alapvető jogok lehető legteljesebb figyelembevételével.¹⁷

¹¹ Ilyen például a rendőrök számára nem ajánlott bárók, szórakozóhelyek listájának összeállítás, vagy azon helyek ellenőrzése, ahol a szolgálatot ellátó járőrök alvás céljából megállítják a kocsijukat.

¹² Bureau of International Information Program (2011)

¹³ ABC News (2001)

¹⁴ Sergi (2011) 47.

¹⁵ Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (2015)

¹⁶ Uo. 123.

¹⁷ Thames Valley Police (2013) 4.

A megbízhatósági vizsgálatok kontinentális gyakorlatát elemezve azt láthatjuk, hogy a Cseh Köztársaságban a Biztonsági Szolgálatok Felügyelete (*Generální inspekce bezpečnostních sborů*) végzi a rendőrség, a vámhivatalok és a bevándorlási hivatal állománya vonatkozásában. Az eljárás lefolytatásához nem kell külső (például ügyészi) engedély, annak elvégzése személyhez kötött, és a provokáció nem megengedett. A vizsgálat eredményét a bíróságok vonakodnak bizonyítékként elfogadni, jóllehet az adatok azt mutatják, hogy ezeken minden tizedik érintett megbukik. A felügyelet által öt év alatt elvégzett 183 vizsgálatból 22 esetben volt megállapítható törvénysértés.¹⁸

Romániában a megbízhatósági vizsgálatokat a Belügyminisztérium alá rendelt szervként működő Korrupcióellenes Főigazgatóság (*Direcția Generală Anticorupție*) végzi.¹⁹ A román megbízhatósági vizsgálatok során a fedett személyek olyan életszerű szituációkat hoznak létre, amelyekkel a minisztérium alárendeltségébe tartozó állomány napi munkája során találkozhat. Maga a vizsgálat nem személyhez kötött, akár egy egész rendőrkapitányságot is érinthet. A megbízhatósági vizsgálatra vonatkozó tervet a főigazgató engedélyezi, ezt követően az ügyész hagyja jóvá. A vizsgálat eredményétől függően az ügyész dönti el, hogy negatív esetben a büntetőeljárást mellőzve értesíti-e a parancsnokot, vagy nyomozást rendel el. A román szabályozás szerint a megbízhatósági vizsgálat során tapasztaltak nem képeznek bizonyítékot, az a büntetőeljárás során csak kiindulópont lehet, ugyanakkor a vizsgálat nincs határidőhöz kötve.

Németországban és Franciaországban a rendőri szervek nem alkalmazzák a megbízhatósági vizsgálatokat. Ezekben az országokban elsősorban a leendő munkatársak és az üzleti partnerek integritásának vizsgálata áll az érdeklődés középpontjában. Jelenleg sem a német tartományi, sem a német szövetségi rendőrség nem alkalmazza a megbízhatósági vizsgálatokat munkatársai eljárásának vizsgálatára abból a szempontból, hogy az megfelel-e az etikai és jogszabályi követelményeknek.

Ugyanakkor a megbízhatósági vizsgálatok bevezetésének kérdése a világ számos országában felmerül. Legutóbb a Dél-afrikai Köztársaságban a parlamenti képviselők javasolták, hogy az orrszarvúkat érintő egyre növekvő orrvadászat visszaszorítása érdekében a Kruger Nemzeti Parkban szolgálatot teljesítő rendőröket vessék alá megbízhatósági vizsgálatnak,²⁰ Szerbia pedig 2016-ban foglalta a rendőrségi törvénybe a megbízhatósági vizsgálatokra vonatkozó új szabályozást.²¹

A megbízhatósági vizsgálat magyarországi jogi szabályozása

Magyarországon a megbízhatósági vizsgálat jogintézményének bevezetésére a 2010-es országgyűlési választásokat követően az egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények módosításáról szóló 2010. évi CXLVII. törvénnyel került sor. A törvényhez fűzött indoklás szerint a szabályozás kialakítására hatással volt

¹⁸ Czech News Agency (2014)

¹⁹ MAI-DGA (2017)

²⁰ Reporters (2015)

²¹ Mandić (2016)

az államigazgatás tisztaságának növelésére vonatkozó társadalmi igény.²² „A megbízhatósági vizsgálat (a külföldi példákban ún. integritás teszt) a nemzetközi gyakorlatban is működik, mint az ellenőrzés egyik eszköze. [...] A hazai szabályozásban – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – a megbízhatósági vizsgálat a közszolgálat, valamint a hivatásos szolgálat ellátásának jogszerűségét, a feladat ellátása során tanúsított magatartást, az intézkedési és munkaköri kötelezettség teljesülését vizsgálja. A belső bünmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv a megbízhatósági vizsgálat keretében tesztjelleggel, preventív módon ellenőrzi a hivatásos szolgálat és a közszolgálat etikai integritását.”²³ A törvényjavaslat részletes indokolása ezt megerősítve rögzíti, hogy „A megbízhatósági vizsgálat túlmutat a már jelenleg is létező bünmegelőzési célú ellenőrzés keretein. A megbízhatósági vizsgálat ugyanis nem szorítkozik személyi, deliktuális, illetve kriminális felelősség megalapozására, vagy kizárására, hanem átfogja a közszolgálat, illetve a hivatásos szolgálat jogszerűségét, hivatásszerűségét, továbbá az ennek során tanúsított magatartást, az intézkedési, munkaköri kötelezettség teljesülését befolyásoló bármely személyi, vagy szervezési körülményt.”²⁴

A 2011. január 1-jén hatályba lépett törvényt módosító a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXVII. törvényt új, II. fejezettel egészítette ki, amelyben meghatározta a belső bünmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv, a Nemzeti Védelmi Szolgálat feladatait a kifogástalan életvitel ellenőrzésével és a védett állomány megbízhatósági vizsgálatával kapcsolatban. A törvény 7/A. § (1) bekezdése szerint a megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének. Ennek megállapítása érdekében a megbízhatósági vizsgálatot végző szerv a munkakör ellátása során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket hoz mesterségesen létre. A megbízhatósági vizsgálatot határozatban rendeli el a belső bünmegelőzési és bünfelderítési szerv főigazgatója, a vizsgálat szükségességének indokolásával együtt. A határozat tartalmazza a végrehajtásáról szóló tervet is, ezeket haladéktalanul meg kell küldeni az ügyésznek jóváhagyásra, akinek két munkanapja van az elfogadására vagy az elutasítására.

A megbízhatósági vizsgálat hazai szabályozásának kialakításakor fontos szempont volt a végrehajtásra vonatkozó garanciális elemek beépítése. Ezek közül a legfontosabb, hogy az ügyész közérdekvédelmi feladatköre tekintetében ellátja a megbízhatósági vizsgálatra vonatkozó tevékenységek törvényességi felügyeletét. Ennek keretében jogosult haladéktalanul tájékozódásra, a dokumentációba történő korlátlan betekintésre, valamint a megbízhatósági vizsgálat lezárásáról rendelkező határozat megismerésére, illetve azzal kapcsolatban 8 munkanapon belül óvást emelhet. Amennyiben az ügyész azt állapítja meg, hogy a határozat törvényt sértő, azt írásba foglalt indokolt határozatával együtt visszaküldi az elrendelő szervnek, és felelősségre vonási eljárást kezdeményez. Az ügyészi kontroll mellett további garanciális szabály, hogy a megbízhatósági vizsgálat elrendelésére egy személlyel szemben egy éven belül három alkalommal

²² T/1426. törvényjavaslat (2010) 58.

²³ Uo. 58–59.

²⁴ Uo. 66.

van lehetőség, egy alkalommal a megbízhatósági vizsgálat legfeljebb 15 napot vehet igénybe. A védett állomány tagját a megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről nem, befejezéséről azonban három munkanapon belül értesíteni kell.

A rendőrségről szóló törvény részletesen felsorolja, melyek azok a szabálysértések és bűncselekmények, amelyeket a bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja elkövethet. Idetartozik különösen az olyan közlekedési szabálysértések elkövetése, amelyek esetében közigazgatási bírság kiszabásának van helye, illetve a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szerinti egyes bűncselekmények (például hamis vád, hatóság félrevezetése, hivatali visszaélés), a Btk. XXXIII. fejezete szerinti közbizalom elleni bűncselekmények, a XXXIX. fejezet szerinti költségvetést károsító bűncselekmények, valamint a XXVII. fejezet szerinti korrupciós bűncselekmények. Ugyancsak törvény rögzíti, hogy a megbízhatósági vizsgálatot milyen személyi körrel szemben lehet alkalmazni. Idetartoznak főszabály szerint a hivatásos állományúak, valamint a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény szerinti, az egyes ügyekben döntés-előkészítésre, döntésre vagy ellenőrzésre jogosult, kormányzati szolgálati jogviszonyban álló kormánytisztviselők és kormányzati ügykezelők.

Az NVSZ megbízhatósági vizsgálatot végző tagja technikai eszközök segítségével – a végrehajtás időtartamára korlátozottan – titokban rögzítheti az ügyész által jóváhagyott végrehajtási tervben szereplő mesterségesen létrehozott helyszínen, valamint a védett szervek hivatali helyiségeiben, gépjárműveiben történeteket, továbbá a megbízhatósági vizsgálat alá vont személy vagy személyek tevékenységét, magatartását, előadását. Ezen adatrögzítés elősegíti a mesterségesen létrehozott helyszínen történetek rekonstruálását, az esetleges törvénysértés bizonyítását. Természetesen ezen adatokra is vonatkozik a célhoz kötöttség elve, így a vizsgálat szempontjából érdektelen adatot, valamint az ügyben érdektelen személy adatait három napon belül törölni kell.

Amennyiben a megbízhatósági vizsgálat lefolytatása során bűncselekmény gyanújára utaló adat merül fel, az NVSZ a megbízhatósági vizsgálat befejezését követően haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel rendelkező szervnél. Fontos szabály ugyanakkor, hogy a megbízhatósági vizsgálat során feltárt jogsértés alapján fegyelmi vagy szabálysértési eljárás nem indítható. Vagyis a Nemzeti Védelmi Szolgálat csak bűncselekmény gyanúja esetén teszi meg a szükséges intézkedéseket.

A rendőrségről szóló törvény végrehajtási rendelete a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet, amely rögzíti, hogy a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatait a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat jogutódjaként létrejött Nemzeti Védelmi Szolgálat látja el. Meghatározza a megbízhatósági vizsgálat lefolytatására vonatkozó terv tartalmát is. A hatályos szabályozás szerint a végrehajtási tervnek tartalmaznia kell:²⁵

²⁵ Korm. rendelet 11. § (1) bekezdés.

- a védett állomány vizsgálattal érintett tagja nevét, szervezeti egységének megnevezését, szolgálati beosztását, illetve munkakörét, vagy a védett szerv valamely állománycsoportjához tartozó, meghatározott szolgálati feladatot teljesítő, az elrendeléskor még nem nevesíthető tagját foglalkoztató szervezeti elem pontos megnevezését;
- a vizsgálat végrehajtásának indokát;
- az alkalmazni kívánt módszer részletes leírását;
- a kialakítani tervezett élethelyzet leírását a tényállás és a helyszín részletes bemutatásával;
- a vizsgálat tervezett helyét – út, útvonalszakasz, kerület, városrész, város, település, járőr útvonala, megye, hivatalos helyiség, jármű – és időpontját;
- a vizsgálatot végzők nevét és rendfokozatát;
- a vizsgálatot végzők részletes feladatait;
- a végrehajtás dokumentálásának módját;
- a vizsgálat befejezését követő tájékoztatás érdekében a vizsgálattal érintett személyek felett munkáltatói jogkört gyakorló személyek nevét, beosztását.

Ha a vizsgálat technikai eszközök igénybevételével zajlik, a végrehajtási terv a fentiekben túl tartalmazza a rögzítésre vonatkozó utalást, a helyszín vagy jármű leírását, körülhatárolását vagy pontos megjelölését.

A kormányrendelet garanciális szempontok alapján azt is rögzíti, hogy a vizsgálat érdekében kialakítandó élethelyzetnek olyannak kell lennie, hogy az a vizsgálattal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után. Ugyanakkor a kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálattal érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában, továbbá a vizsgálat helyszínének és módszerének megválasztása nem akadályozhatja a vizsgálattal érintett személy kötelezettségeinek, feladatainak teljesítését. A megbízhatósági vizsgálat végrehajtásának korlátja, hogy a vizsgálat módja nem járhat a vizsgálat alá vont személy megalázásával, becsületének, jó hírnevének sérelmével, a vizsgálat alá vont személy, továbbá mások életének, testi épségének veszélyeztetésével, valamint nem veszélyeztetheti más hatóság eljárását.

A megbízhatósági vizsgálat jogszerű lefolytatásának új garanciája az a büntető törvénykönyvi tényállás (Btk. 308. §), amely szerint három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az a hivatalos személy, aki megbízhatósági vizsgálatot ügyészi jóváhagyás nélkül végez, vagy a jóváhagyás kereteit túllépi, valamint aki megbízhatósági vizsgálatot jogosulatlanul jóváhagy. Ugyanígy büntetendő, aki a vizsgálatot elrendelő határozatban valótlan tényről állít, és ez alapján a vizsgálat elrendelését az arra jogosult jóváhagyja. Súlyosabban, egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha az elkövetett bűncselekmény jelentős érdeksérelmet okoz.

A gyakorlati megvalósítás kihívásai

Habár a megbízhatósági vizsgálat végrehajtásával kapcsolatos szabályokat részletesen meghatározták a hivatkozott törvények és a 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet, gyakorlati megvalósításával kapcsolatban mégis számos felmerült kérdést kellett tisztázni.²⁶ A megbízhatósági vizsgálatok indulásakor fontos szempont volt, hogy az ügyészség közérdekvédelmi szakága megfelelően felkészüljön az új feladatokra mind személyi, mind technikai értelemben. Gyakorlati problémákat vetett fel a törvény azon rendelkezése is, hogy mi a teendő akkor, ha a megbízhatósági vizsgálatot egy bizonyos személlyel szemben rendelték el, azonban nem ő, hanem járőrtársa követ el kötelességszegést. A Nemzeti Védelmi Szolgálat és az ügyészség közötti szakmai egyeztetések alapján kialakult gyakorlat szerint, ha a szolgálati beosztás alapján több személy lehet jelen a megbízhatósági vizsgálat helyszínén, akkor a vizsgálatot elrendelő határozatban mindegyikőjüket nevesíteni kell. E problémára nyújt átfogóbb megoldást az a 2017 júniusában hatályba lépett változás, amely vagylagosan lehetővé teszi a védett szerv valamely állománycsoportjához tartozó, meghatározott szolgálati feladatot teljesítő, az elrendeléskor még nem nevesíthető tagját foglalkoztató szervezeti elem pontos megnevezését is.

A megbízhatósági vizsgálatok sikere szempontjából kulcskérdés, hogy a vizsgálatot végző védelmi tisztek passzív vagy aktív magatartást tanúsíthatnak, illetve aktivitásuk milyen mértékű lehet. A törvény hatálybalépését követően az ügyészség e kérdésben azt az álláspontot képviselte, hogy a védelmi tisztnek passzívnak kell lennie, vagyis aktívan nem kezdeményezhet kötelezettségszegést, és meg kell várnia, amíg a megbízhatósági vizsgálat alanya felajánlja a kötelezettségszegést. Nyilvánvaló, hogy a védelmi tisztek teljes passzivitása jelentős mértékben megnehezíti az életszerű helyzetek kialakítását, különösen a korrupciós bűncselekmények tekintetében. A korrupciós helyzet létrejöttéhez elengedhetetlen a felek között a bizalom, vagyis legalább a minimális ráutaló magatartás, hogy a másik fél hajlandó belemenni a jogszabályok megsértésébe, egyfajta különalkuba. A szakmai egyeztetések hatására végül változott az ügyészség álláspontja: elfogadták, hogy a védelmi tisztek magatartása nem szorítkozhat passzivitásra, hanem – összhangban a megbízhatósági vizsgálat végrehajtási tervében foglaltakkal – utalhat a vizsgálat alá vont számára a kötelezettségszegés lehetőségére. Ez az aktív magatartás ugyanakkor nem lehet determináló erejű, azaz a vizsgálat alá vont személynek meg kell hagyni a döntési szabadságot, hogy a felé érkező kezdeményezéssel kapcsolatban hajlik-e a kötelezettségszegésre, vagy sem.

A megbízhatósági vizsgálat lefolytatásának kulcseleme a megfelelő előkészítés. A Nemzeti Védelmi Szolgálatnak nem csak az adott rendvédelmi, közigazgatási szakterület működéséről kell mélyreható információkkal rendelkeznie, de ismernie kell az azt működtető munkatársak munkaszervezését, személyes és fegyelmi viszonyát is. A végrehajtási tervben foglalt élethelyzetet úgy kell kialakítani, hogy biztosítható legyen az eljárásban nem érintett külső személyek távoltartása, illetve védelme, továbbá

²⁶ Lásd ezekről részletesen: Dékány (2016)

minél nagyobb legyen az esélye a vizsgálat alá vont személy intézkedésének. Ha például a megbízhatósági vizsgálat célja a közúti ellenőrzést végző rendőrjárőr intézkedési kötelezettségének ellenőrzése, akkor elsősorban azt kell vizsgálni, hogy a járőr szolgáltatás teljesítése helyszínén melyik terület alkalmas a megbízhatósági vizsgálat lefolytatására (például van-e a környéken óvoda, iskola, kiemelten balesetveszélyes útszakasz), milyen tevékenységgel lehet kezdeményezni a járőr intézkedését (például gyorsajtás, szabálytalan előzés, piros lámpán áthajtás). További fontos kérdés, hogy az intézkedő járőrrel szemben milyen eszközök (például készpénz felajánlása, más előny kilátásba helyezése) és milyen mértékig megengedettek. Mivel a megbízhatósági vizsgálat során alkalmazott módszerekről a védett állomány előbb-utóbb tudomást szerez, és azokra felkészül, a Nemzeti Védelmi Szolgáltatnak folyamatosan fejlesztenie kell megbízhatósági vizsgálat során alkalmazható élethelyzetek körét és minél inkább alkalmazkodnia kell a mindennapi gyakorlatban előforduló szituációkhoz.

Megbízhatósági vizsgálat a gyakorlatban

A megbízhatósági vizsgálatok gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban viszonylag kevés információ áll rendelkezésre. Habár a bevezetése óta hat év is eltelt, a szakirodalomban kevés a vizsgálatot elemző tudományos cikkek száma. A vizsgálat jellegéből adódóan mind a lefolytatását szabályozó belső normák, mind a konkrét esetekhez kapcsolódó információ minősített adatnak minősül. Ez alól csak a megbízhatósági vizsgálat alapján tett feljelentés, illetve a köteleességszegés alapján lefolytatott bírósági eljárás a kivétel. A www.birosag.hu honlapon azonban már elérhető jónéhány olyan ítélet, amely megvilágítja a megbízhatósági vizsgálatok lefolytatásának gyakorlatát és bírósági megítélését egyaránt.

Az egyik legelső olyan megbízhatósági vizsgálat, amely alapján jogerős bírósági ítélet²⁷ született, 2011 végén indult. A Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársai információt kaptak, hogy a K.-i²⁸ rendőrőrs illetékességi területén rendszeresen előfordul, hogy a bűnügyi helyszíneken értéktárgyak tűnnek el. Az előzetes információgyűjtés során a gyanú Z. I. rendőr főtörzsőrmesterre terelődött, aki a K.-i Rendőrőrs állományában rendőrjárőri beosztásban teljesített szolgálatot.

Az NVSZ munkatársai úgy döntöttek, hogy Z. I.-vel szemben megbízhatósági vizsgálatot kezdeményeznek annak érdekében, hogy ellenőrizzék, a rendőrjárőr eleget tesz-e hivatali kötelezettségének. A vizsgálat első nehézségét az adta, hogy pontosan meg kellett határozni a megbízhatósági vizsgálat helyét. Ez egy 12 órás járőrszolgálatot teljesítő rendőr esetében igen nehéz feladatot jelentett, mivel a rendőr a járőri feladatok ellátása során előre rögzített útvonalon halad. A problémát végül úgy sikerült áthidalni, hogy a rendőrjárőr illetékességi területén egy pontosan meghatározható

²⁷ A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsának Kb. IV. 47/2012/4. számú ítélete a birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara honlapon érhető el.

²⁸ Az ítélet anonimizált, így az abban szereplő személyeket, helységeket a könnyebb érthetőség érdekében betűkkel rövidítettem.

helyzetű személygépkocsit állítottak le, így biztosítva a jogszabályi követelmény teljesülését.

A megbízhatósági vizsgálat végrehajtási terve szerint a helyi rendőrőrs ismeretlen személytől (a valóságban a Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársától) bejelentést kap, hogy egy kereszteződésben lezáratlan állapotú személygépkocsi található, amelyből fiatalok menekülve távoztak. Az alapeset fontos eleme, hogy a személygépkocsi lezáratlanul áll egy forgalmas helyen, vagyis a helyszínrre érkező rendőrnek gondoskodnia kell a vagyonzbiztonságról, illetve a további bűncselekmények (például a gépkocsi kifosztásának, megrongálásának) megelőzése érdekében biztosítania kell a helyszínt. A bejelentésben az is szerepelt, hogy a helyszínről fiatalok menekülve távoztak, vagyis feltételezhető, hogy a járókelők őket vélhetően valamilyen bűncselekmény elkövetése közben megzavarták.

A személygépkocsit előzetesen a Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársai állították le a kereszteződésnél. A helyszínr kiválasztásakor fontos szempont volt, hogy az elhelyezés ne járjon mások életének, testi épségének veszélyeztetésével (például ne legyen balesetveszélyes útszakaszon vagy óvoda, iskola közelében), illetve ne akadályozza más hatóság munkáját (például tűzcsap megközelíthetőségét). Több praktikus szempont szólt amellet, hogy a kocsit kevésbé forgalmas helyen hagyják: egyrészt ez megkönnyíti a technikai eszközökkel történő megfigyelését, másrészt erősíti a bejelentés során elmondott történet hitelességét.

A személygépkocsiban több értéktárgyat is elhelyeztek, amelyek kis méretüknél és nagy értéküknél fogva alkalmasak voltak arra, hogy érdemes legyen őket eltulajdonítani. Ilyen volt az a Mio típusú GPS navigációs készülék, amely öntapadós tartójával együtt ötvenezer forintnál nagyobb értékű volt, vagyis eltulajdonítása már nem szabálysértésnek, hanem bűncselekménynek minősült. A személygépkocsiban ezen túl – egyfajta biztonsági tartalékként – két 100 eurós bankjegy is maradt, amelyek összértéke ugyancsak meghaladta a szabálysértési értékhatárt. Vagyis az NVSZ munkatársai a tárgyak, illetve értékük meghatározásakor biztosítani akarták, hogy a GPS vagy a bankjegyek eltulajdonítása külön-külön is elérje a bűncselekményi értékhatárt. A történet hitelességének alátámasztása érdekében az autót hamis rendszámmal is ellátták, amelyre rákeresve a nyilvántartás lopott személygépkocsit jelzett.

A gondos előkészítést követően a K.-i Rendőrőrsre 2012. március 9-én 9 óra 20 perc körüli időben ismeretlen telefonhívás érkezett, hogy a T. és a K. utca kereszteződésében egy lezáratlan állapotú személygépkocsi található, amelyből fiatalok menekülve távoztak. Az aznap szolgálatot teljesítő Z. I.-t elöljárója utasította, hogy járőrként menjen a helyszínrre, és ellenőrizze a bejelentésben foglaltakat. Z. I. a helyszínrre érkezve azt tapasztalta, hogy a személygépkocsi lezáratlan állapotban a jelzett helyen van. Külsérelmi nyom nem található rajta, ugyanakkor a körözési nyilvántartásban szerepel. Elöljárójától ezt követően azt az utasítást kapta, hogy a szemlebizottság kéréséig biztosítsa a helyszínt.

A rendőrrjárőr azonban kötelességét súlyosan megszegve kinyitotta a jármű jobb első ajtaját, és belső terét átkutatva a kesztyűtartóból kivette az ott található két

100 eurós bankjegyet, illetve magához vette a GPS-készüléket és tartóját. Ezt követően a bankjegyeket nadrágja zsebébe, a navigációs készüléket pedig a szolgálati gépjármű csomagtartójába rejtette. A cselekmény elkövetésekor joggal számolhatott azzal, hogy cselekménye a később kikerkező szemlebizottság számára rejtve marad, mivel a névtelen bejelentés személygépkocsit hátrahagyó, gyorsan menekülő fiatalokról számolt be.

A kapitányságra visszaérve jelentést írt az esetről, azonban a fellelt készpénzről és a GPS-készülekről nem számolt be. A délelőtt folyamán a Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársai érkeztek a K.-i Rendőrőrs épületébe, és előljárója irodájában tájékoztatták Z. I.-t, hogy vele szemben megbízhatósági vizsgálatot folytattak le. Felszólították, hogy a délelőtt eltulajdonított értékeket adja elő. Ennek a járőr eleget is tett, az okozott kár teljes egészében megtérült. A rendelkezésre álló tárgyi bizonyítékok, valamint a megbízhatósági vizsgálatról készített videofelvétel alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat feljelentést tett az ügyészségen.

A büntetőeljárás során a Központi Nyomozó Főügyészség álláspontja szerint a vádlott szolgálatának teljesítése során tanúsított magatartásával súlyosan megszegte kötelezettségeit. Szolgálati feladatainak nem a törvényes előírásoknak megfelelő teljesítésével megsértette a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 11. § (1) bekezdésében foglaltakat, valamint a helyszín eredeti állapotában való megőrzésére vonatkozóan a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 11. § (1) bekezdés *d*) pontjában foglaltakat. Ezek alapján a katonai ügyészség a járőrt szolgálatban köteleességszegéssel [Btk. 348. § (1) bekezdés] és lopás vétségével [Btk. 316. § (1)–(2) bekezdés] vádolta, és a büntetéskiszabási körülményekre figyelemmel fogházbüntetés kiszabására, pénzbüntetésre, valamint közügyektől eltiltásra tett indítványt.

Z. I. a bűncselekmény elkövetését nem tagadta, az eljárás során őszinte, ténybeli feltáró jellegű vallomást tett. Vallomása során elmondta, hogy a cselekmény elkövetésére családja rossz anyagi helyzete vitte, és a 200 euró, valamint a GPS eltulajdonítása könnyű pénzszerzési lehetőségnek tűnt, ugyanakkor „nem gondolta volna, hogy ezzel bűncselekményt fog elkövetni”.

A bírósági eljárásra alig egy hónappal a cselekmény elkövetését követően, 2012. április 3-án került sor. A bíróság elé állításos eljárás során a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa megállapította, hogy a vádlott őszinte, ténybeli beismerő vallomását a tanúvallomás és – a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően beszerzett – videofelvétel, továbbá a megbízhatósági vizsgálatot előkészítő és annak menetét rögzítő okirati bizonyítékok egyértelműen alátámasztották, ezért a tényállást ezek alapján kétséget kizáró módon lehetett megállapítani. A bíróság megállapította, hogy a vádlott a 200 euró, valamint a GPS-készülék eltulajdonításával megvalósította a Btk. 316. § (1)–(2) bekezdés szerinti lopás vétségét, mivel az eltulajdonított tárgyak értékhatára meghaladta a szabálysértési értékhatár összegét. Z. I. rendőr főtörzsőrmester azzal a magatartásával, hogy a helyszínt változatlan módon nem biztosította, és azt nem hagyta érintetlenül, továbbá onnan értéktárgyakat tulajdonított el, szolgálati kötelezettségét egyéb módon súlyosan megszegte. E magatartásával megvalósította a szolgálatban köteleességszegés

vétségét [Btk. 348. § (1) bekezdés]. A Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa ítéletében rámutatott, hogy a járőr kötelezettségzegése arányában, illetve súlyában legalább azonosnak tekintendő a lopás bűncselekményével, mivel a bűnügyi helyszín változatlanul hagyása elengedhetetlen ahhoz, hogy a helyszínelők, illetve a szemlebizottság munkáját szakszerűen, a közérdeknek megfelelően folytathassa le.

A bíróság bizonyítottan találta a vádiratban foglalt bűncselekmények elkövetését, ezért Z. I. rendőr főtörzsőrmestert szolgálatban kötelezettségzegés vétségében [Btk. 348. § (1) bekezdés] és lopás vétségében [Btk. 316. § (1)–(2) bekezdés] bűnösnek mondta ki, ezért halmazati büntetésül 8 hónapi fogházbüntetésre, 40 napi tétel – napi tételenként 2500 forint – pénzbüntetésre, valamint egyévi közügyektől való eltiltásra ítélte. A bíróság elrendelte a 2 db 100 eurós bankjegy, valamint a Mio típusú GPS-készülék lefoglalásának megszüntetését és kiadását a Nemzeti Védelmi Szolgálat részére. A bíróság továbbá kötelezte a vádlottat 10 200 forint bűnügyi költség megfizetésére az állam javára.

Amint a fenti esetből látható, a cselekmény elkövetését követően alig egy hónap telt el a tárgyalás megtartásáig és az elsőfokú ítélet meghozataláig. Mivel a bíróság elé állítás büntetőeljárásbeli feltételei a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 517. § (1) bekezdése alapján (a bűncselekményre a törvény nyolcévű szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetést rendel; az ügy megítélése egyszerű; a bizonyítékok rendelkezésre állnak; a terheltet tetten érték vagy a bűncselekmény elkövetését beismerte) adottak voltak, lehetőség volt az ügy ezen eljárás keretében való lefolytatására.

Az ítéletet a katonai ügyész tudomásul vette, a vádlott és védője fellebbezést nyújtott be, kérve a büntetés enyhítését. A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 2013. január 16-án megtartott újabb tárgyalásán a Z. I. ellen hozott elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és a 8 hónap szabadságvesztés büntetés végrehajtását 1 év próbaidőre felfüggesztette, a közügyektől eltiltást lefokozásra enyhítette.²⁹ A bíróság az eljárás során megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa az eljárás során helyesen járt el, azonban indokolt a vádlott és a védelem által felhozott enyhítő körülmények – így a vádlott szolgálati viszonyának megszűnése és a bűncselekménnyel okozott kár megtérülése – értékelése. Álláspontja szerint a tartamában egyébként helyesen kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtása nélkül is elérhetők a büntetési célok, és a büntetlen előéletű vádlottal szemben nem szükséges a törvény szigorával fellépni.

A bevezetés hatása

A Nemzeti Védelmi Szolgálat által végzett megbízhatósági vizsgálatokról mostanra hat évre visszamenő statisztikai adatsorok állnak rendelkezésre:

²⁹ A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsának 6. Kbf. 46/2012/11. számú ítélete a birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara honlapon érhető el.

1. táblázat: Az NVSZ által végzett megbízhatósági vizsgálatok statisztikai adatai (2011–2016)

Forrás: NVSZ (2014) 31., illetve NVSZ tájékoztatás

	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év
	fő					
Lezárt vizsgálat	431	637	781	948	1199	743
Folyamatban van	19	1	1	0	37	0
Összes vizsgálat	450	638	782	948	1236	743
Ügyész által elutasított	27	6	0	31	2	3
Meghiúsult vizsgálat (passzivitás)	n.a.	66	56	54	120	34
Megvalósult vizsgálat	163	124	159	212	256	214
Intézkedéssel zárult (figyelmeztetés, helyszíni bírság)	162	116	146	201	230	188
Feljelentés kezdeményezése	1	8	13	11	26	26

Az adatokból az látszik, hogy a kezdeményezett megbízhatósági vizsgálatok száma évről évre emelkedik, és 2015-re jóval meghaladta az ezret, majd 2016-ban visszaesett. Az egy éven túl áthúzódó vizsgálatok száma a 2011-es évhez viszonyítva erősen lecsökkent, majd 2015-ben ismét emelkedett. 2016-ra a megvalósult vizsgálatok éves száma tartósan kétszáz fölé emelkedett, ugyanakkor az adatokból az is látszik, hogy az elrendelt vizsgálatokhoz képest alacsony a ténylegesen megvalósult vizsgálatok száma. Ez részben a vizsgálatokra rendelkezésre álló rövid, 15 napos időtartamra, részben a folyamatosan változó külső körülményekre (betegség, változó szolgálati beosztás stb.) vezethető vissza. Az adatok alapján elmondható, hogy a megvalósult megbízhatósági vizsgálatok mintegy 90%-ában a vizsgálat alá vont személyek teljesítik jogszabályban meghatározott hivatali kötelezettségüket, így esetükben feljelentés kezdeményezésére nem kerül sor. Az elmúlt két év adatai ugyanakkor arra engednek következtetni, hogy a feljelentés kezdeményezésével záruló ügyek száma emelkedő tendenciát mutat, így immár évente mintegy két tucat személy ellen kerül sor feljelentés kezdeményezésére. Öröndetes fejlemény, hogy 2016-ban jelentősen csökkent a vizsgált személy passzivitása miatt meghiúsult megbízhatósági vizsgálatok száma, bár az még nem egyértelmű, hogy ez tartós jelenségnek tekinthető-e.

A megbízhatósági vizsgálatok számának emelkedése kapcsán indokolt megvizsgálni, hogy ez maga után vonta-e a regisztrált korrupciós bűncselekmények számának emelkedését. A rendelkezésre álló kriminálstatisztikai adatok³⁰ azt mutatják, hogy míg a regisztrált hivatali korrupciós esetek száma 2011-ben és 2012-ben lényegileg azonos volt (309, illetve 307 eset), 2013-ban nagymértékben, 642-re emelkedett. Az is megállapítható ugyanakkor, hogy a regisztrált hivatali vesztegetések száma 2014-ben jelentősen, 94 ügyre csökkent, és az új Büntető Törvénykönyv szerint nyilvántartott va-

³⁰ Nemzeti Korrupcióellenes Program (2015) 15.

lamennyi regisztrált korrupciós bűncselekménnyel (Btk. XXVII. fejezet, 348 db) együtt is alig haladja meg a korábbi szám felét. Az adatok alapján azt mondhatjuk, hogy nincs egyértelműen bizonyítható kapcsolat a regisztrált korrupciós bűncselekmények száma, illetve a megbízhatósági vizsgálat bevezetése között, e kapcsolat feltárásához további, mélyrehatóbb tudományos kutatások szükségesek.

A fenti megállapítás mellett azonban az is biztos, hogy a vizsgálat bevezetése hatással volt a rendvédelmi állomány magatartására. A www.birosag.hu oldalon elérhető anonimizált ítéletek között olyan is található, ahol az eljárásban érintett hivatalos személy arra utal, hogy megítélése szerint vele kapcsolatban megbízhatósági vizsgálatot folytat le az NVSZ, és ez pozitív irányba befolyásolta magatartását: „A tanú arról is vallott, hogy amikor az I. rendű vádlott azt mondta, hogy ő kérte meg arra a szakértőt, hogy ilyen tartalmú szakvéleményt készítsen, akkor először az jutott eszébe, hogy megbízhatósági vizsgálat folyik ellene, nem tudta, hogy mit kell tennie, ilyen még nem fordult elő vele, így azonnal jelentette [a munkatársa által elkövetett kötelességszegést – a szerző].”³¹

Ezt megerősítve a Nemzeti Védelmi Szolgálat éves tevékenységéről szóló jelentés pozitívként azt emeli ki, hogy a rendőri vezetők visszajelzései alapján egy-egy ellenőrzés tényét követően jelentősen nőtt a munkafegyelem.³²

Amint a felvillantott példákban is látható, a megbízhatósági vizsgálatokat elsőként a rendőrség keretében alkalmazták annak vizsgálatára, hogy az érintett személy eleget tesz-e hivatali kötelezettségének. A hivatali kötelezettség szabályszerű, maradéktalan teljesítése ugyanakkor nemcsak a rendőröket, de a közsféra más munkatársait is terheli. A jogalkotó Magyarországon lehetővé tette, hogy a védett állomány alá tartozó valamennyi személyt – így meghatározott feladatkört ellátó kormánytisztviselőt és kormányzati ügykezelőt is – megbízhatósági vizsgálat alá vonjanak. E személyi körre lefolytatott vizsgálatról is egyre több gyakorlati tapasztalat áll rendelkezésre, így a Nemzeti Védelmi Szolgálat által lefolytatott megbízhatósági vizsgálat alapján többek között a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal munkatársaival szemben is született jogerős ítélet. A gyakorlati tapasztalatok bővülésével várható, hogy a közeljövőben a kormánytisztviselőkkel szemben lefolytatott megbízhatósági vizsgálatok száma is tovább fog emelkedni.

Összességében megállapítható, hogy a nemzetközi – elsősorban angolszász és romániai – minták alapján Magyarországon meghonosított megbízhatósági vizsgálat beváltotta a hozzá fűzött reményeket, közvetlen és közvetett módon hozzájárult a korrupciós cselekmények – elsősorban az utcai korrupció – visszaszorításához,³³ a hivatali kötelezettségek jobb teljesítéséhez. A módszer kiválóan alkalmas az állampolgárokat leginkább zavaró korrupciós ügyek visszaszorítására, valamint a törvényszegéseket elkövető hivatalos személyek kiszűrésére, és így a védett szervek iránti közbizalom erő-

³¹ A Szegedi Törvényszék 4.B.1050/2012/32. számú ítélete a birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara honlapon érhető el.

³² NVSZ (2014) 12.

³³ Kovács (2017)

sítésére. Az erős jogi garanciák mellett kiépített megbízhatósági vizsgálat az elmúlt években jó magyar gyakorlattá vált, hatásfoka ugyanakkor tovább növelhető a hatályos jogszabályi keretek felülvizsgálatával, módosításával.

IRODALOMJEGYZÉK

- ABC News (2001): *PrimeTime: Testing Police Honesty*. Forrás: abcnews.go.com/Primetime/story?id=132229 (2017. 01. 31.)
- Bejczy Alexa (2012): Célpontban a megbízhatósági vizsgálat. *Belügyi Szemle*, 60. évf. 6. sz. 24–65.
- Bureau of International Information Program (2011): *Fighting Police Corruption: An Interview with Charles Campisi*. Forrás: iipdigital.usembassy.gov/st/english/publication/-2011/04/20110413141428atina0.4637676.html#axzz3TWezSwjH (2017. 01. 31.)
- Czech News Agency (2014): *One in Every 10 Czech Police Officers Is Corrupt*. Forrás: praguepost.com/czech-news/41632-one-in-every-10-czech-police-officers-is-corrupt (2017. 01. 31.)
- Dékány Balázs (2016): A megbízhatósági vizsgálatok története: egy új jogintézmény útja. *Belügyi Szemle*, 64. évf. 2. sz. 67–77.
- Goldstein, Joseph (2014): Forbidden Zone for the Police: Places Ready-Made for a Nap. *New York Times*. Forrás: www.nytimes.com/2014/01/17/nyregion/forbidden-zone-for-the-police-places-ready-made-for-a-nap.html (2017. 01. 31.)
- Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (2015): *Integrity matters*. Forrás: www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/police-integrity-and-corruption-2015.pdf
- IAB (2000): *Integrity Testing Program*. Forrás: www.nyc.gov/html/ccpc/assets/downloads/pdf/iab_integrity_testing_program_march2000.pdf (2017. 01. 31.)
- Jogi Fórum (2011): *Szigorított megbízhatósági vizsgálatok a hivatásos állományúaknál – FRSZ: Elfogadhatatlan a jogállási törvény tervezett módosítása*. Forrás: www.jogiforum.hu/hirek/23790 (2017. 01. 25.)
- Kovács Márta (2017): *A korrupció miatt zuhanórepülésben az ország, mi pedig csak nézünk és nem teszünk semmit*. Forrás: 24.hu/belfold/2017/01/25/a-korrupcio-miatt-zuhanorepulesben-az-oroszag-mi-pedig-csak-nezunk-es-nem-teszunk-semmit/ (2017. 01. 31.)
- MAI-DGA (2017): General Presentation. Forrás: www.mai-dga.ro/index.php?l=en&t=42 (2017. 01. 31.)
- Mandić, Sofija (2016): *Dilemmas about Police Integrity Testing*. Forrás: pointpulse.net/magazine/dilemmas-police-integrity-testing/ (2017. 01. 31.)
- Mollen Commission (1994): *Commission Report – Commission to Investigate Allegations of Police Corruption and the Anti-Corruption Procedures of the Police Department*.
- Nánási Gábor (2013): *Gondolatok a megbízhatósági vizsgálatról és a fedett nyomozóról*. arsboni.hu/nanasicik/ (2017. 01. 25.)
- Nemzeti Korrupcióellenes Program (2015). Forrás: www.kormany.hu/download/5/e8/50000/Nemzeti%20Korrupci%C3%B3ellenes%20Program.pdf (2017. 01. 31.)
- NVSZ (2014): *Jelentés a Nemzeti Védelmi Szolgálat éves munkájáról*
- Reporters (2015): *Braconnage: Tests d'intégrité pour contrôler les policiers sud-africains*. Forrás: www.reporters.dz/index.php/actualites/2015-03-15-21-30-21/item/39853-63braconnage-tests-d-integrite-pour-controler-les-policiers-sud-africains (2017. 01. 31.)
- Rothlein, Steve (2010): *Conducting Integrity Tests on Law Enforcement Officers – Issues and Recommendations*. Forrás: www.llrmi.com/articles/legal_update/le_integrity_tests.shtml (2017. 01. 31.)
- Sergj, Anna (2011): *Crime stoppers – UK overhauls organized crime policy*. *Jane's Intelligence Review*, Forrás: www.academia.edu/1222392/Crime_stoppers_-_UK_overhauls_organised_crime_policing (2017. 01. 31.)

- Smith, Chris (1997): The Police Police. *New York Magazine*. Forrás: nymag.com/news/features/49093/ (2017. 01. 31.)
- Szabolcsi László (2013): Szabálysértési ügyek. Megbízhatósági vizsgálat. Közérdekvédelmi tevékenység a tanúvédelemben (6. rész, 3. cím. 2–4. fejezet). In Dr. Polt Péter – Dr. Varga Zs. András szerk.: *Az ügyészek nagy kézikönyve*. Budapest, Complex Kiadó.
- T/1426. törvényjavaslat (2010): Forrás: www.parlament.hu/irom39/01426/01426.pdf (2017. 01. 31.)
- Thames Valley Police (2013): Intelligence Led Integrity Testing, Policy of the Thames Valley Police. Forrás: www.thamesvalley.police.uk/documents/112/integrity_testing_policy_final_dec_2013.pdf (2017. 01. 31.)
- The Knapp Commission Report on Police Corruption* (1973): George Braziller Inc., New York.

Jogforrások jegyzéke

1994. évi XXXVII. törvény a Rendőrségről
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
2010. évi CXLVII. törvény az egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények módosításáról
2011. évi CXCV. törvény a közszolgálati tisztviselőkről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról

ABSTRACT

Testing the Integrity: The Hungarian Practice

KLOTZ Péter

Integrity testing was introduced in Hungary in 2011 as an anti-corruption tool in order to control the legal compliance and fulfilment of duties of public servants and law enforcement officers. The present paper provides an overview on legal policy reasons of implementation, its international and Hungarian practice and – based on statistics and a case study – tries to answer the question whether integrity testing lived up to expectations.

Keywords: *integrity testing, National Protective Service, anti-corruption, prevention, integrity*

Gondolatok a vezetésről, a parancsnoki munkáról

„A vezetés a legrégebbi művészet és a legújabb tudomány”

PIROS Attila¹

A vezetési tevékenység alapja annak a felismerése, hogy az egyéni és a közösségi célok elérése megköveteli az emberek közötti munkamegosztást, az együttműködést és ennek koordinációját, azaz szervezését illetve vezetését, irányítását. A felismerésen túlmenően fokozatosan és folyamatosan egyre tudatosabb emberi cselekvéssé vált a vezetés, amely napjainkra méltán emelkedett a tudomány rangjára. Korunk vezetés- és szervezéstudománya interdiszciplináris jellegéből adódóan mind elméletében mind gyakorlatában ötvözi a pedagógia, a pszichológia, a szociológia, a jog és a történelemtudományok ismereteit.

Kulcsszavak: rendőrségi vezetés gyakorlata, munkamegosztás, vezetés- és szervezéstudomány, interdiszciplinaritás

Az alcímben szereplő idézet, amely a Harvard Egyetem Vezetőképző Intézetének (USA) falán olvasható, még önmagában is elgondolkodtató. A magyar nyelv hangjain, nemzetünk kiemelkedő poétája (Váci Mihály) méltán híres versének sorai jutnak eszünkbe:

„Nem elég a célt látni, járható útja kell!
Nem elég útra lelni, az úton menni kell!
Egyedül is! Elsőnek, elől indulni kell!
Nem elég elindulni, de mást is hívni kell!
S csak az hívjon magával, aki vezetni mer!”
(Váci Mihály: Még nem elég!)

Köznapi értelemben a vezetés kifejezés több értelmet is kap. Így például az áramló anyagok továbbításától a jármű vezetéséig ezen kifejezés teszi mindannyiunk számára érthetővé a fogalom tartalmát. A vezetést és szervezést a tudomány nézőpontjából ki zárólag az ember és ember(ek) közötti kapcsolatként, illetve sajátos viszonyrendszerként azonosítjuk. Ezen alapvetésből következik, hogy az emberiség kezdetétől beszélhetünk vezetésről, amely a fejlődés során egyre dominánsabb, privilegizált helyzetbe került a társadalmi kapcsolatok fokozatosan hierarchizálódó rendszerében.

¹ dr. PIROS Attila r. dandártábornok, főkapitány, Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság
dr. Attila PIROS P. Brigadier General, Chief of Police, Somogy County Police Headquarters
pirosa@somogy.police.hu

Mindennek az alapja annak felismerése, hogy az egyéni és a közösségi célok elérése megköveteli az emberek közötti munkamegosztást, az együttműködést és ennek koordinációját, azaz szervezését, illetve vezetését, irányítását.

A vezetés és szervezés fogalom meghatározásának az egyes iskolák részben eltérő tartalmat tulajdonítanak, ám egyetértve a tudományos célzattal elfogadom a talán leg-
rövidebb fogalomalkotást, amely szerint „a vezetés nem más, mint mások befolyáso-
lása”.

A vezetőnek – legyen az bármilyen szervezet – álláspontom szerint három fő feladata van: a szervezet működtetése, a fejlesztése és a képviselete. A fentebb felsorolt tudományágak sora a rendészet területén további tudományok bevonását teszi szükségessé, így meg kell említenem az alkalmazott matematikát, a kriminológiát, az államháztartási gazdálkodást, a logisztikát és a ma még kellően nem ismert kibernetikát.

A jelzett tudományok összessége alkotja mindazon ismeretet, amelyet a mai vezető és mestervezető képzés hiátusaként lehet (és álláspontom szerint kell) említeni.

Mindezeknek az értékét és az értelmét abban találjuk meg, hogy az emberek közös céljaik elérése okán egymás közötti kooperációval, tudástranszferrel összességében a cél elérése során szinergikus változásokat legyenek képesek generálni a komplex tevékenységük eredményeképpen. A rendészet illetve a rendőrség vonatkozásában a jogállami követelményként, evidenciaként fogalmazhatjuk meg a törvényességet és a szakszerűséget. A vezetés- és szervezéstudomány oldaláról a szolgálati tevékenység összességében az előzőeken túlmenően a hatékonyság, a hatásosság követelményének is meg kell hogy feleljen.

Történelmi visszapillantás

A teljesség igénye nélkül az emberiség egyik legrégebbi írásos emléke Hammurapi Babilon királya (i. e. 1792–1750) 380 §-t tartalmazó törvénykönyve. Alapvetően kereskedelmi ügyletek „közjogi” szabályozásával kötelezően betartandó rendet, viszonyrendszert ír le mely megsértése szankciót is vonz maga után.

Mózes II. könyvének XVIII. fejezetében a társadalom irányíthatóságának és e tevékenység hatékonyságának fokozása érdekében szervezeteket hozott létre, melyek tagolásával és a vezető személyiségek felelősségi és döntési státuszának meghatározásával találkozhatunk először tizedesek, ötvenesek, századosok, ezredesek hierarchiájával.

A görög városállam, Athén öröksége a demokrácia, amely legeklatánsabban a döntéshozatalban nyilvánul meg, ami alapjaiban új társadalmi rendszert ír le számunkra. A Kleiszthenész által bevezetett cserépszavazás ékes példája és előzménye a mai parlamentáris demokráciának.

A birodalmak irányítása mind a Távols-Keleten, mind a kontinensen kikövetelte az egyszemélyi hatalom teljes körű és akár földrészekre is kiterjedő kialakulását. A „divide et impera” vezetési elvet az egységes, alárendelt, a legfelsőbb hatalomhoz felfutó autoritásként hagyta örökül többek között a Római Birodalom is.

Niccoló Machiavelli (1498–1512) korának méltán egyik leghíresebb államvezetési modelljének megalkotója. A *Fejedelem* című műve napjainkig ható elmélet. A racionalításra helyezi a hangsúlyt, és különös figyelmet fordít a hatalom megszerzésére és megtartására. Gyakran idézett kifejezése – „a cél szentesíti az eszközt” – csak a mű teljes kontextusában értelmezhető, ami nem a korlátlanságot fogalmazza meg.

Nemzetünk alapítójaként is tisztelt Szent István királyunk fiához írt levelében tíz pontban fogalmazza meg intelmeit, amelyet történelmünk ékköveként tartunk számon. A jó uralkodó követelményeiből kiemelkedik a talán nem annyira közismert bölcserekre való hallgatás intelme.

Szinte valamennyi vezetés- és szervezéselmélettel foglalkozó mű, kötelező jelleggel a tudomány klasszikusaiként mutatja be Frederick Winslow Taylor (1856–1915), Henri Fayol (1841–1925), Max Weber (1864–1920), Henry Ford (1863–1947), Elton Mayo (1880–1949), Douglas McGregor (1906–1964) munkásságát.

Az ipari forradalom táján értelmezett időszakában a technika és technológia fejlődésén túl a termelés fokozásának illetve hatékonyságának növelése természetszerű gazdasági érdekként fogalmazódott meg. A klasszikusok mindegyike ma már egy elméletként megfogalmazott módszert vezetett be, és így tovább növelték a gazdasági eredményeket, azaz az emberi tevékenységek hatékonyságát a produktumok (termékek) kifejezhető és mérhető voltán keresztül. Az említett gazdaságban végbemenő változás a társadalom és annak közös ügyeinek irányítására is nagy hatást gyakorolt.

A méltán európai hírű magyar közigazgatás legkiemelkedőbb személyiségei között kell megemlítenünk Magyary Zoltán (1888–1945), Concha Győző (1846–1933) és Szamel Lajos (1919–1998) professzor urakat. A közigazgatási jog, valamint a közigazgatási szervezetrendszer nevéhez kapcsolódó nézeteik napjaink igazgatási modelljeinek alapjait jelentik. Az emberiség több ezer éves történelméből e méltatlanul kevés megnevezéssel az ősök, az elődök munkássága előtt kívántam tisztelni.

A jog- és államtudományok primer és szekunder társ- és altudományai széles kutatási lehetőséget biztosítanak mindannyiunk számára akár célzatosan, a vezetés és szervezés tudományá alakulásának vizsgálatára, történelmi fejlődésére.

A vezetés- és szervezéselmélet általánosan megfogalmazott elvi alapértékei

A vezetővel, azaz a vezetéssel szemben támasztott követelményként, elvárásként fogalmazhatjuk meg az alábbiakat:

- tervszerűség, kellő rugalmasság,
- a folyamatosság, a szükséges előrelátás képessége,
- a realitásokból kiinduló, objektivitásra törekvés,
- következetesség, cél- és eredményorientáltság,
- felelősségvállalás,
- differenciált operativitás, rejtettség (nem rejtőzködés),
- kooperáció (külső és belső, valamint egyén és közösség).

E komplexitásra törekvő felsorolás a közigazgatás világában (így a rendészet világára is igaz) fontos determináló tényezővel egészül ki, amely szerint a hatáskör címzettje maga a vezető. Így az ő tevékenysége az általa irányított illetve vezetett szervezeti elemek egyéneinek befolyásolásával, összetett működtetésével, annak folyamatos fejlesztésével és oszthatatlan felelősségére alapuló képviselésével valósul meg.

Leclerc de Buffon francia tudós akadémiai székfoglalóján fogalmazta meg az azóta méltán híressé vált mondatát: „A stílus maga az ember.” Esetünkben „Ő” a vezető, aki egyben a parancsnok is.

A jogviszonyunkat meghatározó hatályos jogszabályban (2015. évi XLII. Tv.) a Hszt.-ben a kodifikátor 241 esetben *vezető* megnevezést alkalmaz, míg 185 alkalommal a *parancsnok* kifejezést rögzíti a törvény szövegében. Felmerülhet a kérdés bennünk, hogy e kettő fogalom szinonimaként alkalmazandó, vagy tartalmi különbséget jelez e kettősség.

Az általános hatáskörű rendőrség (központi-, területi- és helyi-) szervezeti felépítésében több mint másfél ezret meghaladó a jogszabályban „elismert” vezetői státuszok száma. A beosztások (munkakörök) megnevezéseiben a vezető, mint kifejezés jóval nagyobb számban jelenítődik meg. Példaként mondhatjuk: járőrvezető, (járőrparancsnok), csoportvezető, alosztályvezető. A fogalom használata a struktúra alrendszereiből adódóan utal e beosztások privilegizált, magasabb szintű tudással és egyben felelősséggel járó tevékenységre.

A rendőrségi szervezet hármas tagoltsága valamint jogszabályi elhatárolása alapján a vezetői beosztásokat is további kategóriákra osztjuk:

- Beosztott vezető:
 - osztályvezető 2
 - osztályvezető 1
 - főosztályvezető-helyettes 2
 - főosztályvezető-helyettes 1
- Középvezető:
 - főosztályvezető 2
 - főosztályvezető 1
 - szakirányító 2
 - szakirányító 1
- Kiemelt vezető:
 - területi szerv vezetője
 - központi szerv vezetőjének helyettese
 - központi szerv vezetője

Ők összességében alkotják a szervezet lineáris, egyszemélyes vezetés elvére épülő hierarchikus irányítás rendszerét. Megállapíthatjuk, hogy e tekintetben szinte tisztán érvényesül a szervezéselméleti hierarchikus alapmodell, azaz a lineáris struktúra. A felelősség, amely egyúttal az irányítási rendszernek a belső determinánsa, a vertikális rendszert fogalmazza meg, amelyben törésmentesen érvényesül az alá-fölé rendeltség.

A szervezeti ábrák, valamint a szervezési állománytáblázatok összegezve rögzítik, és mutatják be mindannyiunk számára ezt a helyzetet.

A rendőrség összetett feladatrendszerének egyik megjelenítése a szolgálati ágak, szolgálatok, valamint szakszolgálatok struktúrája, amely specializálódást fejezi ki. A szervezeti lineáris vezetési rendszer mellett egy újabb vertikális irányítási rendszert alkot („szakmai szolgálati út”), amelyet a szakirányítás rendszereként szoktunk megfogalmazni. Szervezetszociológiai megközelítésből az alrendszerek látható kettős irányítása, valamint alapjaiban eltérő „identitása” (célok, erők, eszközök, képességek, felelőségek stb.) természetesen hordozza a szervezeti és a vezető képviseléből fakadó személyi konfliktushelyzetek láncolatát. Kódolva van a diszharmónia. Az egyszemélyi vezetés lineáris modellje mellett szinte kompenzációs jelleggel megjelenik a törzskari, a funkcionális szervezési és vezetési modell a szervezetben.

A rendőrség egységes (tipizált szervezési állománytáblázat) állami, az erőszak monopóliumával felruházott szervezetében komplexen jelenítődik meg a bűnügy és rendészet mind szakmai, mind az erőforrás gazdálkodást és a belső igazgatást megjelenítő strukturális rendszere. A vezetői struktúráján belül a speciális helyzet okán külön figyelmet érdemes fordítani az állomány illetékes parancsnokaira. E beosztás jogi és felelősségi körének szempontjai közül csupán egyre kívánom felhívni a figyelmet. A közrendje, a közbiztonsága időpillanatokban és időintervallumokban, valamint meghatározott térben (község, város, járás, megye, térség, ország) értelmezhető, értékelhető. Az önkormányzatok előtti beszámolók intézménye fejezi ki azt a területi felelősséget, amely a rendőrség alapfeladatának komplexitásából adódik, és oszthatatlan módon jelenítődik meg a rendőrkapitányságok illetve megyei rendőr-főkapitányságok vezetőinek státuszában.

Külön szempontból kell vizsgálni az állomány illetékes parancsnokain belül a költségvetési vezetői beosztást. E beosztás már lényegesen szűkebb kört ölel fel. Az államháztartás elemeként a központi költségvetésben (XIV. fejezet, 7. cím) jelenítődik meg a tervezhető és felhasználható erőforrás. A nagyságrendre utal, hogy millió forintban határozza meg a törvényhozó, azaz a „000.000” nem kerül leírásra.

Az államháztartás, valamint a központi költségvetés részese okán e vezetők mellett megkerülhetetlen tényező a gazdasági szervezet vezetője, esetünkben a rendőrfőkapitány gazdasági helyettese. Kötelező volta a törvényi előírásokból következik, amely egyben speciális képesítését és tudását is megfogalmazza. E státuszra általánosan jellemző, hogy a rendészet oktatási és képzési rendszerében szükséges képesítési követelmény nem szerezhető meg. Úgy viselnek gazdálkodási felelősséget, hogy nem ők rendelkeznek az erőforrások felhasználása felett. Csakis ők tudják (jelen helyzet kritikája), hogy minden vezetői döntés egyben pénzügyi döntés is. Ha majd a közterületi szolgálatok tervezését, szervezését és irányítását gazdasági események folyamataként is tanítani fogják (fogjuk), valódi értelmet kap a hatékonyság követelménye.

A szervezeti ábrákban leírt hierarchikus, lineáris, törzskari, funkcionális szervezési elveken túlmenően – a költségvetési intézmény státuszából fakadóan – a működésre a divíziós elv domináns hatása érvényesül.

A fentiekben a szervezet általános és speciális feladatrendszeréből, struktúrájából adódó vezetési és irányítási rendszer rendkívüli összetettségére kívántam csupán rámutatni, a tartalmi elemzésre e tanulmány keretei között nem vállalkozom.

Ezen realitás álláspontom szerint kiemelt jelentőséggel ruházza fel az alkalmazott vezetési, irányítási rendszert.

NOVUM – Multidimenzionális rendészeti mátrix

A rendőrség – mint egységes szervezet – folyamatos fejlődése és változása összességében egy evolúciós átalakulásként is értelmezhető, ám mégis alapvetően egy „konzervatív” szervezet. Az alapvető feladata, rendeltetése éppúgy nem változik, mint ahogy a kriminalisztika alapkérdései sem.

Az Alaptörvény feladatrendszeréből az következik, hogy a bűncselekmények megakadályozása, mint alkotmányos cél azonosítható azzal, hogy ma kevesebb bűncselekmény történjen a tegnaphál, és holnap a mainál is kevesebb legyen. A gondolat továbbvitele egyben azt is jelzi, hogy a bűncselekmény számának statisztikai adatai mögött sértetteket, áldozatokat, jogi és anyagi károkat kell látnunk.

A bűncselekmény felderítése az állami büntető hatalom általános és speciális prevenciójának érvényesülésének záloga. Az alkalmazott statisztikai mérőszámok az elfogott és el nem fogott bűnelkövetőkre utalnak.

A közrend, közbiztonság fogalma napjainkban is a tudományos kutatás tárgyát képezi, ezért e tanulmányban nem vállalkozom a fogalom kibontására. Csúpan jelzem, hogy a bűncselekmények, jogsértések száma és alakulása közvetetten és közvetlenül hatást gyakorol a köz biztonságának, rendjének és nyugalmanak aktuális helyzetére.

Mind az objektív (statisztikai megközelítés) mind pedig a szubjektív (polgárok biztonságérzete) közbiztonság fenntartása és fejlesztése sokunk közös célja, érdeke és egyben értéke. E társadalmi kooperációban szerephez jutnak a társ rendvédelmi szervek, az állam intézményei, az önkormányzatok és az önkormányzati rendészeti szervek, és a méltán stratégiai partneri jelzővel illetett polgárórség. A biztonságot „piaci” alapon szolgáltató vállalkozások az őrző funkció mellett a jövőben – a fejlődés trendje szerint – egyre több jogosultságot vehetnek át a megbízótól, ami a magánnyomozásban minőségi átalakulást eredményezheti.

A tömeges illegális migráció elleni állami fellépés három pillérjében új feladatot kapott a Magyar Honvédség. Az Alaptörvényben rendőrségi feladatként megfogalmazott államhatár rendjének biztosítása napjainkban a Magyar Honvédség aktív, effektív, erő és eszköz alkalmazása nélkül nem, vagy legalábbis a közbiztonsági deficit reális veszélyével lenne csak biztosítható. Mindannyian a jelen részesei vagyunk. Életkorunkból és szolgálati éveinkből következően méltán vagyunk büszkéek tudásunkra, amely elméleti és gyakorlati ismereteinkre alapozva egyre magasabb szintű biztonság szolgáltatására ad lehetőséget, ami egyben számunkra kötelezettség is.

E nem, vagy legalábbis nehezen felmérhető felhalmozott ismeret valóságos volta mellett teszem fel a kérdést, hogy *ismerjük-e szervezetünket?*

Ez bizonyára sokak számára meghökkentő, esetlegesen visszatetszést vált ki. Kérdésem természetesen nem az aktuális vezetők ismeretére, az állománytáblára, az objektumokra, a tevékenységet reprezentáló adatokra vonatkozik! Semmiképpen sem az egyéni illetve szervezeti felkészültségre és teljesítményre irányul!

Gyakorló vezető önmagam számára – több mint három évtizedes szolgálati tapasztalat birtokában – fogalmaztam meg e felettébb érdekes kérdést illetve annak tartalmi elemeit:

- Látom-e az alrendszer egyedi identitásait?
- Látom-e a vertikális és horizontális kapcsolatrendszereket, hatás-, kölcsönhatás-, ellenhatás mechanizmusokat?
- Látom-e a működés primer és elsősorban szekunder mechanizmusát, automatizmusát, meghatározottságát?
- Látom-e a területiális felelősség alapján a szervezetek működésének komplexitását?
- Látom-e az erőforrás gazdálkodás összetettségét, szükségesség és elégségesség, hatékonyság elvnek az érvényesülését?
- Látom-e a beavatkozások (vezetői döntések) helyét, idejét, módját, mértékét?
- Látom-e a szervezet fejlesztése kapcsán a jövő realitását?

A jog uralmat, a tudás hatalmat biztosít! Minél több az ismeretem, annál jobban látom a felfedezésre váró ismeretlent. Kérdéseket fel lehet tenni, sőt kötelező! Én nem az értetlenséget, a tehetetlenséget, az akadékoskodást érzékelem a kérdések hallatán. A válaszokban a kibernetikus kapcsolatokat fogalmazzuk meg, amelyek a szinergiák zálogjai.

XY – Szervezetelmélet

A biológia tudományában 1891-ben Hermann Henking professzor figyelte meg az élővilág egyes fajaiban fellelhető, azonosítható egyes alkotóelemeket. Mára a genetika tudománya közvetlenül szolgálja eredményeivel az ember, így az emberiség egészségét. Az emberközpontú vezetéselméleti iskolák egyik klasszikusaként tisztelt Douglas McGregor a vezető és a beosztott sajátos viszonyrendszerét ábrázolta a munkához való kapcsolatuk alapján e két betűvel. Elméletét a szervezet megismerésének, vizsgálatának, tanulmányozásának, kutatásának egyik sajátos módszereként alkalmazom.

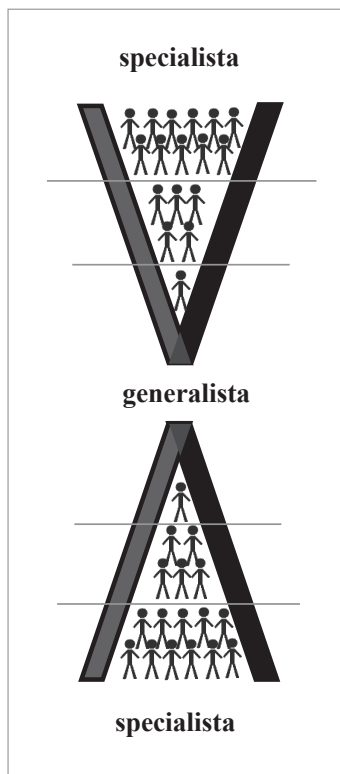
a) Tudástranszfer, a szervezet negatív lineáris ábrája:

A *generalista* személye, aki térben és időben effektív módon valósítja meg a cselekvést. Így például a rendőri intézkedést, vagy vezetőként döntést hoz. A térben felette állók kiterjesztő módon specializálódnak, ami a szervezet felsőbb szintjein strukturálódással is együtt jár. A végrehajtástól annak felelőségétől egyre távolodik a „szükséges” tudás.

A *specialisták* szinte kizárólag vertikális síkokban (szakmai szolgálati utak) látják a rendszerek működését, ami párhuzamosságokat mutat, így eredőjük nem kellő hatású, rosszabb esetben kioltják egymást.

b) A szervezet hierarchikus ábrája, a lineáris rendszer

Az alá-fölé rendeltségi struktúra tiszta felelősségi viszonyokat ábrázol és az erőforrások elosztásának és alkalmazásának a realitását mutatja be.

1. ábra: X-elmélet szemléltetése. Készítette: a szerző.

Az ábrázolással szemléletes módon próbálom bemutatni, hogy a szervezet irányítási és szakmai tudástranszferje strukturálisan egymás tükörképe, ellentéte. A kapcsolódási pont a generalista, aki egyben a szervezet vezetője. Ő a szűk keresztmetszet! A háromszintű rendőrségi szervezet struktúrájában valamennyi szintre felnagyítva, illetve kicsinyítve az egész rendőrséget lehet jellemezni, elemezni és megfigyelni. Jól kimutatható a szervezeti és a szakmai irányítási, kommunikációs vonalainak eltérése, kereteződése, amely strukturális zavarok lehetőségét kódolja.

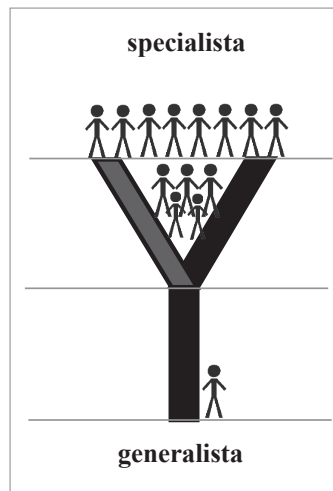
Egy (Somogy megyei) rendőrkapitányság vezetője felel egy vagy több járás közrendjéért, közbiztonságáért. A rendőrkapitányság struktúrájában közvetlen parancsnoka, irányítója a bűnügyi osztálynak, a vizsgálati osztálynak, a közrendvédelmi osztálynak, a közlekedésrendészeti osztálynak, az igazgatásrendészeti osztálynak, valamint két kapitányság esetében határrendészeti osztálynak is.

Valamennyi rendőrkapitányság szervezetében megtalálható a bűnügyi és a vizsgálati osztály. Területi szinten a megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi igazgatóságán ezt a bűnügyi tevékenységet már 7 osztályba tagoltan hajtják végre.

Ha a strukturális számokat behelyettesítjük a fenti egyszerű ábrába, akkor mindannyiunk számára láthatóvá válik az a realitás, amely formálisan ellenhatást gyakorol a szervezet működésére.

A „belső igazgatás” struktúrája

A gazdasági, a humánigazgatási és a hivatali szervezet, amely összességében alkotja az általános szervezeti „szükségleteket”, alapvetően bürokratikus elemek. A szakmai szinttől eltérően az erőforrás legnagyobb felhasználási területén biztosítja a legszűkebb keresztmetszetet. Ebből adódóan a rendőrkapitányságokon szervezett alosztály (kiemelt kapitányságok esetén osztály) jogállású hivatalok tevékenysége oly mértékű összetettséget mutat, hogy a vezető felelőssége szervezetszociológiailag nehezen értelmezhető. Az erőforrások felhasználásával pont ellentétes a mai struktúra, utalnék a költségvetési gazdálkodás sajátosságaira.

2. ábra: Y-elmélet szemléltetése. Készítette: a szerző.

E szervezelméleti modell egységesen mutatja egy rendőri szerv strukturális felépítését, a vezetési, irányítási, összességében a kommunikációs felelősségi vonalak eltérő síkjait, keresztezéseit, rámutatnak a szervezet értékeire és a realitást jelentő hátrányos feszültségpontokra.

A keretben való ábrázolást nem jelképnek szánom! Konzekvensen jelzi, hogy a szervezet komplex működésének vannak határai, amelyek egyben zárt rendszert alkotnak.

- A bűnügyi, a szabálysértési, a közigazgatási jog (jogágak) anyagi és eljárási szabályai mindannyiunk számára evidenciaként értékelendők.
- A munkaügyi tárgyú törvények a személyi állomány sokszínűségével azonos jogviszonyokat szabályoznak a teljesség igényével.
- A status quóból adódóan a rendelkezésre bocsátott állami vagyon (objektumok, felszerelések, gépjárművek, fegyverzet, technikai eszközök stb., egy szóval a materiális javak) kiegészül az évenkénti központi (állami) költségvetésben biztosított pénzügyi forrásokkal. E kettő összességben alkotja a feladatvégrehajtás lehetőségét, biztosítja a gazdálkodási keretet.

A rendészeti képzés hiátusa, hogy szinte említést sem teszünk az erőforrás-gazdálkodásról, így a szakmai vezető nem rendelkezik ismerettel. Ebből következik, illetve következhet, hogy az osztályvezetők, a rendőrkapitányság-vezetők, bűnügyi és rendészeti főkapitány helyettesek távol tartják magukat e realitástól, félreértelmezik a gazdálkodást. A vezetők számára nem evidencia, hogy minden döntés egyben pénzügyi döntés is, amely feletti rendelkezés az ő hatáskörük és egyben felelőségük. A gazdálkodást sok esetben a gazdasági vezetőkre bízják, hiszen ők értenek hozzá, és nézeteik szerint ők a felelősök.² A főkapitányi beosztással együtt járó költségvetési szerv vezetője komplex módon értelmezhető jogokkal és kötelezettségekkel együtt járó státusz.

A célok és a vágyak, amelyek akár utasításban, parancsban, akár kérelmekben, igényekben fogalmazódnak meg, kizárólag a realitást jelentő komplex gazdasági kereten belül valósulhatnak meg. Az immateriális javaknak e területen is determináló hatása van, amely az egész szervezet működésére, fejlesztésére közvetlen befolyást gyakorol.

Effektivitáselmélet

Egy szervezet alapítása, működtetése és fejlesztése többek között folyamatos kontrollt igényel. A struktúra magában hordozza a szakmai (rendeltetésből fakadó) és a „belső igazgatás” (vezetés, gazdálkodás, humán-erő-gazdálkodás, hivatali jellegű feladatrendszereket) szervezeti elemeit, ezáltal válik szervezetté. A rendőrség (és valamennyi rendészeti szervezet) a törvényi jogállásából következően rendelkezik alapító okiratokkal,

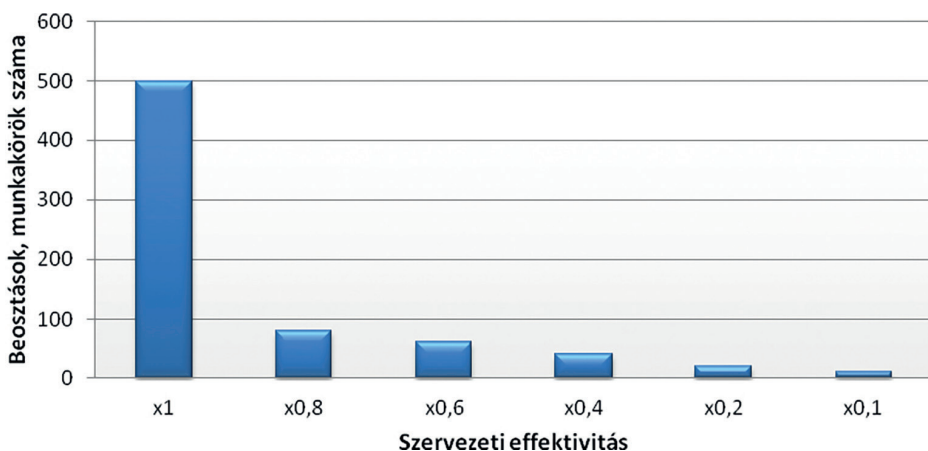
² Magam nem tartozom e vezetők közé.

szervezeti és működési szabályzatokkal, ügyrendekkel és normatív tartalmú szabályzók sokaságával.

A szervezési állománytáblázat foglalja össze a humánerő-gazdálkodást, az erőforrások felosztását, allokációját. Megjelenik ezen alapdokumentumban a szervezet felépítése (szintek, egységek, alegységek), a beosztások, munkakörök minőségi (képzettiségek, tudásszint) és mennyiségi adatként a státuszok száma. A jogszabályok egységes keretet, az irányító jóváhagyása a szakmai kiválóságot biztosítja. Minden szervezet célja, hogy rendeltetéséből adódóan törvényesen, szakszerűen (a tudásra alapozódik), hatékonyan (erőforrás ráfordítása), hatásosan (objektív és szubjektív értékelések), összességében eredményesen működjön. A hatékonyság mérhető, összehasonlítható, ezáltal értékelhető.

Számos indikátort, mérőszámot lehet és kell alkalmazni. Az hatékonyságtan egy az alkalmazható módszerek közül. Viszonyszámmal fejezem ki az állománytáblában szereplő státuszok (munkakörök) számára alapozva az ügynevezett hatékonysági értéket. Arra adok választ, hogy a rendelkezésre álló erőforrás (éves központi költségvetési törvény XIV. fejezet 7. cím, személyi juttatásokból levezethető) a tervezés szintjén milyen mennyiségben ad objektív lehetőséget a szolgálati feladatok végrehajtására.

A bürokrácia minden szervezet természetes, szükséges velejárója, strukturális alkotóeleme. E rendszertani elem nélkül álláspontom szerint nem létezhet, nem beszélhetünk szervezetről, csak emberek halmazáról. A mértéke és hatása okán jelentősen befolyásolja a működést. A bürokráciáról evidencia, hogy önfejlesztő adottsággal bír és akár lopakodó jelleggel is egyre több és több közvetlen és közvetett erőforrást igényel. Kizárólag vezetői döntésen keresztül korlátozható és korlátozandó! Az hatékonyságtan mutatja a bürokrácia jelenlétét, szintjét a szervezetben, ám ezt meghaladó módon teszi láthatóvá az erőforrás komplex felhasználását.

3. ábra: Szervezeti hatékonyság. Készítette: a szerző.

A vízszintes tengelyre tetszőlegesen 1-től 0,1-ig szorzószámi beosztást alkalmazunk. Döntés kérdése, hogy az állománytáblában szereplő beosztásokat és munkaköröket milyen csoportosításban számítjuk az egyre csökkenő szorzószámokhoz. Természetesen az összehasonlítás csak akkor lehetséges, ha mind a szorzószámok, mind a csoportosítások megválasztása azonos, megegyező szabályrendszer alapján történik. A státuszok számát az értékelési szorzószámmal megszorozzuk és ezek összességét arányítjuk, az összes státuszszámhoz, így százalékos formában kapjuk meg az effektivitási mutatót.

A státuszok szorzószámhoz való rendelésével fejezhető ki a döntés, amely a szervezet alaprendeltetéséhez viszonyítva az adott szolgálati tevékenység (beosztás, illetve munkakör) közvetlen hatásfokában nyilvánul meg.

Például 1000 fős szervezet vonatkozásában:

- 500 státusz × 1 = 500 (például járőrök, körzeti megbízottak, járőrvezetők, járőrparancsnokok, útlevelkezelők, nyomozók)
 - 100 státusz × 0,8 = 80 (például vizsgáló, baleseti helyszínelő, bünyügyi technikus, kutyavezető stb.)
 - 100 státusz × 0,6 = 60 (csoportvezető, alosztályvezető, szolgálatirányító, panaszfelvevő, ügyeletes)
 - 100 státusz × 0,4 = 40 (szakirányító, területi szerv beosztottja)
 - 100 státusz × 0,2 = 20 (ügyintéző, ügyviteli alkalmazott, gazdasági, hivatali, objektumőr)
 - 100 státusz × 0,1 = 10 (vezető, ellenőr)
-
- 1000 státusz 710 = effektív mutató 71%*

Az azonos rendeltetésű szervezeti elemek összehasonlíthatóvá válnak. A szervezet létrehozásakor, módosításakor álláspontom szerint arra kell törekedni, hogy minél magasabb effektivitási mutatót érjünk el, mert ez biztosítja a hatásos, és hatékony szolgálatellátás keretét.

A vezetői tevékenység újszerű modellje

Bármely vezetési modell alapértelmezése nem más, mint a szervezet kommunikációs struktúrája. Többek között a rendészet világában, így a rendőrségen belül is a kommunikáció értelmezhető a vezető (parancsnok) általi utasítással vagy parancssal és ennek reagálásaként az alárendelt vagy beosztott által tett jelentéssel. Ezen információs folyamat kiegészül napjainkban az informatikai fejlődés éppen aktuális fejlettségi fokán olyan automatizmusokkal, amelyek generálják a működés általános, illetve egyedi adatait. A szervezet általános működése álláspontom szerint az egyes tevékenységek összességével azonosítható.

A vezetői munka – parancsnoki munka sorrendje – annak logikájából következően értékálló, klasszikus, konzervatív jelzőkkel illethető. Az egyes vezetéseméleti iskolák

a vezetői munkafolyamatot egymástól részben eltérően írják le, ám összességében az általam három évtizede megismert parancsnoki munka sorrendje mindegyikben fel-lelhető:

Döntés-előkészítő szakasz

- feladattisztázás
 - időszámvetés
 - előzetes intézkedések
 - helyzetértékelés
 - elgondolás, alternatívák

DÖNTÉS

Döntés végrehajtása

- tervezés
 - szervezés
 - együttműködés
 - végrehajtás vezetése és/vagy irányítása
 - kontroll, ellenőrzés
 - elemzés, értékelés

E vezetői munka sorrendje egy idősíkbán ábrázolható, amelynek központi eleme a vezető döntése. A rendőrség világában kriminalisztikai tanulmányainkra alapozva úgy is meg lehet fogalmazni a döntés tartalmát, mint a kriminalisztika alapvető kérdéseire adott válaszok.

A vezetői munkafolyamat egy zárt láncolatot képez. Valamennyi eleme egyaránt fontos és nélkülözhetetlen. A rendőrség feladatrendszeréből, akár egyes feladatokat tekintve az adott társadalmi, gazdasági, politikai, földrajzi, kulturális, kriminológiai stb. környezet, oly mennyiségű adattal és információval rendelkezik, amely a döntés megalapozásánál alapvető befolyással bír. Az információk összegyűjtése, folyamatos nyomon követése már önmagában szakértelmet kíván. Az aktuális döntési helyzethez viszonyított értékelhetősége okán specialistát igényel.

A szervezeti struktúrából adódóan, annak korábban felvázolt hatás-ellenhatás mechanizmusaiából fakadóan a szervezet napi vezetése és irányítása nem nélkülözheti a szükséges, értékelt információk rendelkezésre állását, amit álláspontom szerint a lineáris struktúra nem biztosít.

A korábban két dimenzióban ábrázolt modellek helyett a multidimenzionális rendészeti mátrix vezetéselméleti alapját gömbszerűen ábrázolom (4. ábra). A gömb felszínén, amelyet horizontálisan és vertikálisan tetszőleges számú cikkelyekre is oszthatunk, amelyek egyben a specialistákat is jelentik, mindegyike fontos, a prioritását nem a strukturális helyzete adja meg.

4. ábra – A multidimenzióális rendészeti mátrix vezetéselméleti alapja.
Készítette: a szerző.

A szervezet napi működésében és egyes konkrét feladatok folyamatában minden vezetőnek folyamatosan szüksége van „a kollektív tudásra”. A vezető által alkalmazott módszerek és eszközök aktivizálhatják a szervezet erőforrásait, ami a működés hatékonyságában nyilvánul meg.

Egy térben körbe forgó radarral szemléltetem azt a folyamatos kérdés-felelet alapú információáramlatot, amely fókuszpontban összegyűjthető (cél és feladat-orientáltság, rendelkezésre álló képességek), folyamatosan rendelkezésre áll és a legnagyobb szakmaiságot képes biztosítani. Kétségtelen tény, hogy ez a vezetéselmélet nem a hierarchikus státuszra épül. Hasonlóságot mutat a projektszerű működéssel, illetve a rendőrség életében a „törzsek” működéséből lehet kiinduló példát mutatni. E vezetéselmélet a kollektív tudáson alapszik, de természetesen a döntés felelősségét nem ruházza át, így nem tekinthető kollektív vezetésnek.

A vertikális és horizontális síkokon túlmenően erre a gömbre a konkrét státuszából adódó helyzet által meghatározott nézőpontokból mindenki más és más aspektust lát. Ezt a sokrétűséget én értékékként fogalmazom meg.

A szervezet alapidokumentumaiban megfogalmazott (előírt) értekezletek, eligazítások, beszámoltatások, jelentések formalitásának megtartása mellett, e módszer (komplex kommunikációs eljárások) új, illetve megújult kommunikációs teret alakít ki. Az XY-kromoszóma elméletben jelzett negatív hatású mechanizmusokat álláspontom szerint a vezetés és irányítás rendszerével lehet kiküszöbölni, sőt az egyének tudására, minőségi és mennyiségi teljesítményére alapozva (azokat mérve és értékelve) új minőségi

dimenziót lehet elérni a szervezet működése kapcsán, amelynek valóságos példáját láthatjuk a szinergia megjelenésében.

A terjedelem okán csupán vázlatosan kívántam bemutatni azt az elméletet, amelyet napi vezetői tevékenységem alapjának tekintek. A Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjeként az elmúlt négy év komplex (bűnügyi, rendészeti és gazdálkodási adatai alapján) működését – fejlesztését – megfelelőnek, sőt akár jó szintűnek tudom értékelni. Azt gondolom, hogy az általam – az elődök munkásságára építve – kidolgozott multidimenzionális rendészeti mátrix mára nem csupán csak egy elmélet, hanem alkalmazható módszer.

ABSTRACT

Some Ideas about Management and the Work of the Police Chiefs

PIROS Attila

The realisation that in order to achieve individual and community goals, people need to divide labour and cooperate, all this needs to be coordinated and organised, i.e. managed and controlled, serves as the basis for management activities. Following this insight, gradually and steadily, management became an increasingly conscious human activity, which today has deservedly been elevated to the status of science. Due to its interdisciplinary nature, the management and organisation science of our times combines the knowledge of education science, psychology, sociology, law and historical science both in its theory and its practice.

Keywords: *practice of leadership in the police force, division of labour, management and organisation science, interdisciplinarity*

A Case Study Based on a Spontaneous Discourse of Greek-Hungarian Bilinguals in Respect of Interjections, Swear Words and Syntactical Mistakes, as Regards Gender

ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella¹

This case study reflects how gender linguistic discrepancies emerge from monolingual and bilingual spontaneous speech sequences. It touches upon phonetic, phonological, morphological, syntactical and communicative strategic levels, but highlights data deriving from the frequency of interjections, swear words and syntactical mistakes. The prior objective of the two corpora based study is to prove that bilinguals are more flexible individuals, and therefore less clear cut discrepancies are revealed in the discourse of the two genders.

Keywords: *gender linguistics, Greek-Hungarian bilinguals, interjections, swear words syntactical mistakes, linguistic discrepancies*

Gender linguistics clusters data in connection with the application of diverse modalities – computerized communication, speech, writing, literature, spontaneous manifestations – used by the two sexes via various channels, in diverse cultures, subcultures and public life.² It unifies the knowledge of the two sexes' language use, regarding sciences and disciplines like: anthropology, geography, psychology, sociology and medicine. Gender linguistics does not only highlight the linguistic discrepancies, but also their roots i.e. religion, demography, anatomy and cultural anthropology.³

This linguistic discipline managed to prove that the communication of males and females differs on diverse linguistic levels such as phonetics, phonology, morphology, syntax, pragmatics, and communicative strategy.

Originally, when embarked upon my overall research based on gender linguistics, I wondered what the basic linguistic diversities that linguists highlight, concerning gender bound discrepancies are. I have found, that the following levels and aspects are generally emphasized as distinguishing features between women's and men's language

¹ ÜRMÖSNÉ SIMON Gabriella, PhD, Assistant Professor, Head of Centre, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement. Foreign and Technical Languages Centre. ORCID ID: 0000-0001-9284-9578. Simon.Gabriella@uni-nke.hu

² Ürmösné (2014)

³ Huszár (2009)

use: the occurrence of interruption, overlap, question tag, minimal response, compliment, disfluency phenomena, interjection, imperatives, gossip information, topic change, problem solving, swear and taboo words, “empty adjectives”, and non-standard grammatical elements i.e. syntactical mistakes. I analysed all these elements, together with fast speech sequences in both my monolingual, and bilingual corpora, through almost a 100-page long transcription. The discrepancies are on wide scale in gender linguistic literature, yet, let me linger only on the gist of these linguistic diversities, just in a nutshell, and continue with the results of my research.

Considering phonological opposition in chukchi language, we find that males pronounce the words: “nirak”, and “rerka”, females pronounce them as “nizak” and “zerka” meaning “two” and “walrus”. In the Bengali language, when women use the initial /l/ sound, men use the initial /n/ sound.⁴

As far as phonetics is concerned, the vibration of males is 80–140 Hz, whilst females produce 160–260 Hz during speech. This diversity is due to anatomy, biology, the length of vocal cords, hormones, the use of larynx, cultural and social learning procedures.⁵ Women use richer sentence phonetics devices, they have more musical and colourful voice, and use wider melody scheme.⁶ In Cairo, when males produce /t/ and /d/ sounds, females use their palatal variants i.e. /ty/ and /gy/.⁷ It is also well-known, that females incline to follow the norms of phonetics, moreover, they adapt to the linguistic market. Most of them join call centres, where standard pronunciation is the professional requirement, therefore, they soon become the “technicians of language”.⁸

On morphological level, the Yana and the Chiquito male Indians add one more suffix to the word, in case they talk to their same sex. For instance, if they talk to a woman, they say “ba” for the word “deer”, instead of “bana” which they would say to another male. According to Sapir, this phenomenon refers to the females’ lower status within the community.⁹ In Bolivia the Chiquito males use the “tii” affix if they talk about men, yet, this strategy is missing from the females’ speech.¹⁰ In the Hindi language, the interlocutors refer to the sex of the speaker by the personal suffix. Interestingly enough, the eunuch of the transgender hijras choose the personal suffix in accordance with the current appearance, or the dress of the interlocutor.¹¹ In respect of diminutive suffix, the Tunis Arabic language applies it in a diverse function regarding men and women. Males use the diminutive suffix for diminutive function, whilst women tend to use it for familiar-affectionate register.¹²

⁴ Ürmösné (2015)

⁵ Kassai (1998)

⁶ Newton (1995)

⁷ Rosenhouse (1998) 123–151.

⁸ Eckert (1999) 185–201.

⁹ Sapir (1921)

¹⁰ Jespersen (1922)

¹¹ Hall (1997)

¹² Rosenhouse (1998) 123–151.

In the framework of syntactical mistakes and the usage of nonstandard language, *Jennifer Coates* made a research, in which she analysed the non-standard morphological and syntactical attributes in the communication of Chesire adolescents. Her research reveals, that boys, without exception, used the non-standard elements in higher percentage in every case than girls. The grammatical elements in focus were the usage of: “has”, “was”, “-s”, “never”, “what”, “do”, “come”, and “ain’t”.¹³ *Edina Eisskovits*, focused on the frequency of non-standard past tense, and the invariable “don’t” among adolescents, living in the worker area of Sydney. As it was unveiled from her results, the usage of the latter was undoubtedly gender specific among males.

As far as communicative strategies are concerned, *West* and *Zimmermann* recorded 31 conversations in cafés, pharmacies, and the campus of the University of California. 10 conversations were recorded between 2 women, 10 between 2 men, and the rest 11 were carried out in a mixed way. The result of the research shows, that males produced 9 overlaps, and 46 interruptions, while this ratio was 0:2 in respect of females. Note, that males interrupted each other less frequently.¹⁴ During mixed conversations, males frequently deprived females of their rights to talk. Males’ minimal response was postponed. Such minimal responses like: “mhm” or “yeah”, could be indicative in respect of active attention. Males used these reactions only after a short interval, which might refer to less interest and support.

Considering gossip information, several people have the stereotype of women, conveying more gossip information, than men. Professor *Nicholas Emler* analysed the discourse of 300 people from the aspect of gossip, and found, that the examined population spent 80% of their entire day with gossiping, regardless their sex. He also highlights that males convey twice as much gossip information as females, as opposed to stereotypes.¹⁵

According to *Szili*, the least compliments derive from males towards another male, they rather use verbal quip, or mockery.¹⁶ Compliments are used among people with the same status,¹⁷ moreover it may enhance harmony as well.¹⁸

Focusing on stylistic diversities concerning gender, *Milroy* made a research among 5–7 years old kids. His study revealed, that boys, in order to achieve their aims, behaved in a tyrannical and superior way. As opposed to this, girls resorted to such mitigating strategies, like avoidance techniques, compromise, submission and negotiation. They were willing to maintain the interpersonal harmony, mainly by using the imperative of “let’s”.¹⁹ *Caja Thimm* concentrated on the communication between the two genders during discourse, recorded at four firms. She analysed the frequencies of strategies in respect of male and female heads of department, like interruption, criticism, insisting

¹³ Coates (1993)

¹⁴ Coates (1993)

¹⁵ Emler (1994)

¹⁶ Szili (2004) 265–285.

¹⁷ Wolfson (1989)

¹⁸ Holmes (1988) 20–44.

¹⁹ Coates (1993)

on a viewpoint and the amount of speech. She also highlighted tag questions, less possibilities for utterances, slower tempo of speech, and hesitations. As her results indicated, males used three times more directives towards females of the same status on meetings. Females produced more minimal response and hedges, moreover, they used more self-corrections than males. Females verbalised their attentiveness, applied more feedback strategies, metacommunication phenomena, and motivational schemes.²⁰

The Focus, Novelty and the Objectives of my Research

The focus of my comprehensive research is the comparison of the discourse of monolinguals, and Greek-Hungarian bilinguals, in respect of gender. I have fulfilled this research by collecting and analysing empirical data in order to justify that people living in bilingual environment have better adaptability, which is also manifested concerning gender.

The novelty of the theme is, that vast sums of gender linguistic researches have highlighted the speech behaviour of monolinguals, therefore, I reckon, that the linguistic analysis of bilinguals, from the aspect of gender is worthwhile. Studies about Greek minorities are in low number, especially in Hungary, not to mention, that Greek bilingual minorities, analysed from gender linguistic aspects are not on a wide scale either.

My comprehensive analysis comprises the fast speech-process, as well as the lexical and the syntactical levels. It also embraces the communicative strategies and the frequency of non-standard grammatical elements. As regards communicative strategies, I touched upon interruption, overlap, question tag, minimal response, compliment, hedges, interjection, imperatives, gossip information, topic change and problem solving in both the monolingual, and the bilingual corpora, in respect of gender.

In the present study, I intend to share the results of my research, referring mainly to the Greek-Hungarian bilinguals, yet, I will also make some hints about the results of the monolinguals in order to conceive the discrepancies much better.²¹ When referring to the results of my analysis, I focus only on interjections, swear words and syntactical mistakes.

The objective of my research is to get a picture of the speech behaviour form of both genders after analysing the mono and the bilingual corpora, so as to prove, that the two genders use diverse communicative strategies, which is more striking in case of monolinguals. According to my expectations and hypothesis these discrepancies will occur less in case of the bilinguals, since they are more flexible and tolerant individuals, than the monolinguals.

This research is rather qualitative, than quantitative, therefore, the number of the participants is low, though, the analysis is on a wide scale. I did not choose the survey

²⁰ Juhász-Kegyesné (2011)

²¹ Simon (2012)

based questionnaire method, because it does not reflect the real language use, according to some researchers, yet it conveys the multilevel reflections of the people, being questioned in connection with their language use.²² The spontaneous speech sequences may contribute to provide more realistic, delicate and authentic picture, than the euphemized or hypercorrect, less explicit speech manifestation. It is well-known that the most important linguistic data are provided by the uninhibited float of speech among friends and family members, since this is the language which is used when people are not being watched. According to the research program of linguistic changes and variants, the most important data of linguistics are the results deriving from everyday, spontaneous speech, which are recorded by Dictaphone, or video.²³ The principal of suitable data requires the analysis of data, having been recorded in natural speech environment.²⁴ A remarkable linguist is capable of wheedle, uninhibited communication, lest he should use a hidden microphone. Recording is ethical only in such cases when the individuals participating in the research make their subsequent approval.²⁵

The Analysed Corpus and the Circumstances

The analysis of everyday discourse cases is timely and it fits the current stance of the development of linguistics, since most of our present guidelines analyse the linguistic questions embedded in culture and society. There is a strong necessity for analysing everyday, spontaneous discourse, because there are lots of sentences, generated by linguists, in many corpora, which have little relevance to real language use.²⁶ Nowadays, the representatives of quantitative sociolinguistics gaining ground reckon that the entities of language (phonemes, morphs, lexis, sentences) are such variables, whose combination facilities are not only determined by the linguistic elements being attached to them, but also by the social circumstances i.e. gender, age, education, social class, occupation, settlement, ethnicity and diverse factors as well.²⁷

In my research, I analyse one variant, namely, the linguistic discrepancy between genders, irrespective from the social class of the participants of my research. Being spontaneous is the characteristic feature of our everyday discourse. Day by day, we keep in touch with people deriving from diverse social and educational background in different situations. Since we daily contact various individuals, I considered it vital not to choose the participants of my research from the aspect of social status, in order to preserve real-life candid situations. The most substantial criteria for me were their gender and their friendly relationship. I presumed, that their similar interest and the fact, that they were friends, would conclude smooth, informal float of discourse.

²² Terestyéni (2003) 314–322.

²³ Labov (1988) 159–182.

²⁴ Kontra (2003)

²⁵ Labov (1984) 43–70.

²⁶ Dobos (2006) 165–178.

²⁷ Dobos (2006) 165–178.

Five, Greek–Hungarian individuals – two women and three men – participated in my research as regards bilinguals, and also five Hungarian monolinguals, yet this study is meant to focus on the results of the bilingual corpus in a nutshell. When analysing the five bilinguals, I divided the data into two groups, in respect of gender. More divisions would not have caused representative results, regarding the low number of participants. The question: “why only 5–5 participants were represented in the research” can easily crop up. It is primarily because the monolingual discourse had previously been recorded in a car, where maximum 5 people were permitted to sit, secondarily, their interruptions, overlaps and parallel speech are easier to follow, than that of 7 or 10 participants. As they were stationary, both in the car and the restaurant, the constant float of speech sequences could easily be recorded by Dictaphone. Their age was over 25 and the individuals were in good relationship with each other. It is well-known, that the Greek are very explicit during food consumption among friends, therefore, they smoothly communicated and related anecdotes. Although, the number of the participants is not representative as a counterbalance, I recorded another 2 hours, 52-page long transcription for my bilingual corpus, and I made a qualitative, comparative processing of data on several linguistic levels concerning gender. The participants gave their consent, concerning the Dictaphone recording, the subsequent data processing, and they were aware of the fact, that the recording of their voice will be represented in my research. I have chosen spontaneous speech sequences because the recording provides more exact and explicit picture of oral language use, since, in the framework of informal discourse, contact phenomena and language variants can also be kept tab on diverse linguistic levels. A questionnaire solely collects restricted pieces of information about the real life language use, and the informants’ admitted answers do not substitute the patterns of spontaneous language use.²⁸ According to *Bernstein’s* hypothesis, a spontaneous discourse, as opposed to the unilateral, formal data presentation, interviews and questionnaires, takes the variants depending on the speech situation into consideration, it creates real life situations, and it does not yield artificial, sophisticated situational task. Furthermore, it is substantial to know that the data deriving from formal tests, provide primary data for the judgement of linguistic skills, and the analysis is based on restricted number of social terms (such as language use in school) in many cases.²⁹ The monumental, representative questionnaires with their closed sequences of questions may be advantageous because they are quantitative, and repeatable, however, they can be considered as patterns of the informants’ invariant language use, related to the given situation.³⁰ It is also obvious what kind of social meanings are attributed to the codes of the speakers, during recording. In this case, the interview and the questionnaire, could only be complementary.³¹

²⁸ Kiss (1995)

²⁹ Kiss (1995)

³⁰ Bartha (1999)

³¹ Fasold (1990)

Methods

After recording the 2-hour-long discourse by Dictaphone, I transcribed the material. Having been a participant observer, it was easy for me to infiltrate into the situation, since I had a friendly relationship with the participants. With the contribution of this field-work technique, the observer effect can be diminished and as a consequence, I could manage to obtain more delicate picture of the informal part of the bilingual repertory. The participant observation provides subtle analysis about the spontaneous linguistic behaviour with the contribution of the spontaneous speech sequences, which is the genre of the spoken language. In addition, the shift of style through cultural scope can easily be followed through sequences.³² The deeper familiarization with the bilinguals was outstandingly essential for me to understand their cultural identity and their code switchings. It was indispensable to reveal their affection to Hungarian and Greek language, and to map the circumstances of their settling down. Primarily, I elaborated my own questionnaire, and subsequently, I used the authentic “Language Experience and Proficiency Questionnaire”, compiled by the Northwestern Bilingualism and Psycholinguistics Research Laboratory,³³ which sequences of questions were translated into Hungarian for my bilingual participants.

The Participants of the Research

The Greek–Hungarian participants of my research formed a group of friends. The number of the participants of the qualitative research was five, equivalent to the monolinguals, i.e. a five membered company, constituted of 3 men and 2 women over the age of 25. All the bilinguals, except one, had at least one, or both parents being Greek who immigrated into Hungary in the 40s and in the 50s, escaping from the Greek civil war.³⁴ The immigrant parents’ children, participating in the research subsequently, were born in Hungary, who were exposed to Greek language stimuli from their childhood, not only spontaneously at their homes, but institutionally, both in kindergarten and the primary school education as well, where the Greek lexemes and the grammar were acquired deliberately: (Alekos, Nikos and Benji in Beloianisz), Diamandula in the colony of Kőbánya, and Eleni in Lőrinc. After leaving primary school they did not receive Greek language education, however, the utterances of either Greek parent at home, or the subculture, the public life, and any Greek minority festivals of Beloianisz village contributed to further Greek language stimuli. There were two men before the graduation of their diplomas in my research, and one skilled worker, and as far as women were concerned, there was one with a diploma and one, a skilled worker.

Diamandula’s family was escaping from the Greek civil war, and arrived in Hungary with the help of the Red Cross. Both her mother and her father were Greek in origin,

³² Bartha (1999)

³³ Blumenfeld–Kaushanskaya (2007) 940–967.

³⁴ Simon (2012)

and got a shelter in the Tobacco Factory of Kóbánya. Diamandula was born in Hungary and lived in a colony “as brothers and sisters” with other Greek refugees – as she remarked. Her family immigrated into Hungary in 1950, where she only started to learn Hungarian at the age of 6, in primary school. She spoke Hungarian fluently by the age of 8. When she left her parents of Greek mother tongue, who had communicated to her in Greek consistently, then married a Hungarian man, and began to work with Hungarians, the use of her Greek language became reduced. She still celebrates the Greek holidays in Hungary, i.e. the Greek liberation of March 25, the “Vasilo pita” celebration (βασιλόπιτα) of January the 6th, the Greek Easter, Whitsun, and the celebration of the “Blessed Virgin” (Παναγιά) on the 15th of August. Diamandula is a successive, productive, bicultural, Hungarian dominant bilingual. Apart from the fact, that she feels safe in both languages, and considers herself 50% Hungarian and 50% Greek, she cannot be regarded as a balanced bilingual, because she can only read appropriately – not excellently – in Greek, and there is also unknown Greek lexis for her, moreover, when she communicates with Greek people living in their homeland, she does not understand everything perfectly.

Despite the fact that Nikos’ father is Greek, and his mother is Hungarian, he began to acquire the Hungarian language from his birth. His father also escaped from the Greek civil war and settled down in Hungary. Nikos, at the age of 4 started to learn Greek in the kindergarten of Beloiannis, subsequently, in the primary school institutionally, where he was brought up in a Greek minority. Considering the Greek father and the Hungarian mother constellation, the parents did not persist in the “one parent, one language” principal consequently, they rather communicated in a mixed way. The family considered the mixed strategy more ethical and fair towards the other family members. He celebrates the Greek national holidays and Easter as well. He also plays the bouzouki in one of the Greek bands. Nikos is a bilingual, first language acquirer, in addition a simultaneous, compound, bicultural, Hungarian dominant bilingual, since he was exposed to both languages from his early childhood; yet, it is the Hungarian language, which he uses the most.

Eleni was also born in Hungary and her father also left Greece because of the civil war. As regards the family constellation, her mother is Hungarian and the father is Greek. Although she was exposed to Greek language by her father from her birth, she considers herself as Hungarian dominant. Her parents did not follow the “one parent, one language” principle. From her infant period, she was a simultaneous bilingual, then the Greek language was devalued from the age of third, due to the education of the Hungarian kindergarten. As a consequence, she became a subtractive bilingual, though the deepening of the Greek and the Hungarian language continued during the primary school period simultaneously again. She celebrates the national Greek holidays and the day of “Vasilo pita” (βασιλόπιτα) and “Ohi” (Όχι) in October, together with the Greek Easter. Eleni was a bicultural simultaneous bilingual, then became a subtractive bilingual aftermath. Subsequently, she became a simultaneous, Hungarian dominant, compound bilingual.

In case of Benji, the language acquisition background is unique because he lives in a tight knit relationship with minorities, i.e. a massive Greek minority lives in his neighbourhood. Although both of his parents are Hungarian, the family settled down in Beloianisz, where he did not acquire Greek institutionally but with the help of Greek, or Hungarian–Greek bilingual friends. Despite the fact, that his family is Hungarian, he is daily exposed to Greek language in the subculture of Beloianisz, not only because of his Greek friends, but also of the environment of the village. His father was the GP of the village, therefore they settled down there. Benji attended the nearby Hungarian primary school of Ivánca. Throughout the years, as his circle of friends grew in Beloianisz, he improved Greek language acquisition. Apart from not having Greek roots in his family, he feels 50% Greek, due to the Greek environment. He frequently visits Greek nights in clubs, celebrates the Greek Easter with lamb, and plays with the Greek chess called “tavli” (ταβλι). Benji is a Hungarian dominant, untutored acquirer, and at the same time bicultural, consecutive, community bilingual.

Alekos is a third generation Greek, whose father is Greek. He also lives in Beloianisz, and he studied Greek both in kindergarten, and in the primary school, as well. As his mother was Hungarian, the family communicated in a mixed way, and the parents did not resort to the principal of “one parent, one language” consequently. He plays on a Greek instrument, and also participates in Greek festivals. During the discourse, he was the only one who was fidgeting with the “komboloi” (κομπολόι), (string of balls) which is typical of Greek males. This string of balls is frequently seen in the hands of Greek males, sitting in front of their houses or in a café. He also plays the Greek chess “tavli” (ταβλι), and preserves the Greek traditions. Alekos is a bilingual, first language acquirer. He is a simultaneous, compound, bicultural, Hungarian dominant bilingual, as he was exposed to both languages from his early childhood, though it is the Hungarian language, which he uses the most in his everyday life.

Results

Interjections and Swear Words

In this study I intend to focus on the ratio of syntactical mistakes, interjections and swear words of my corpora, in respect of gender.

The result of the bilingual corpus, justified the literature³⁵ regarding the fact that women used more interjections than men,³⁶ as it is reflected by the first chart.

³⁵ O’Connel (2004) 29–41.

³⁶ Wardhaugh (2010)

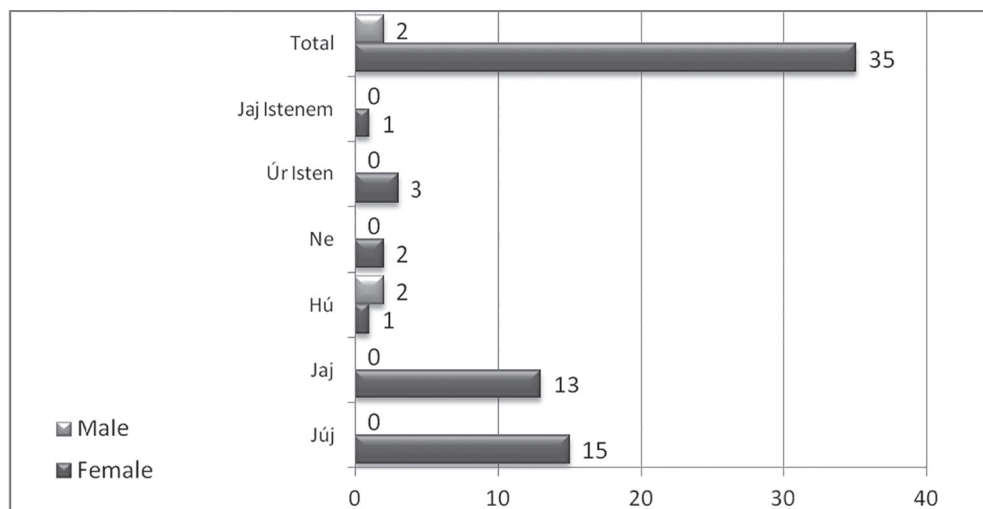

Chart 1. Interjections Used by Monolinguals (Source: Chart compiled by the author.)

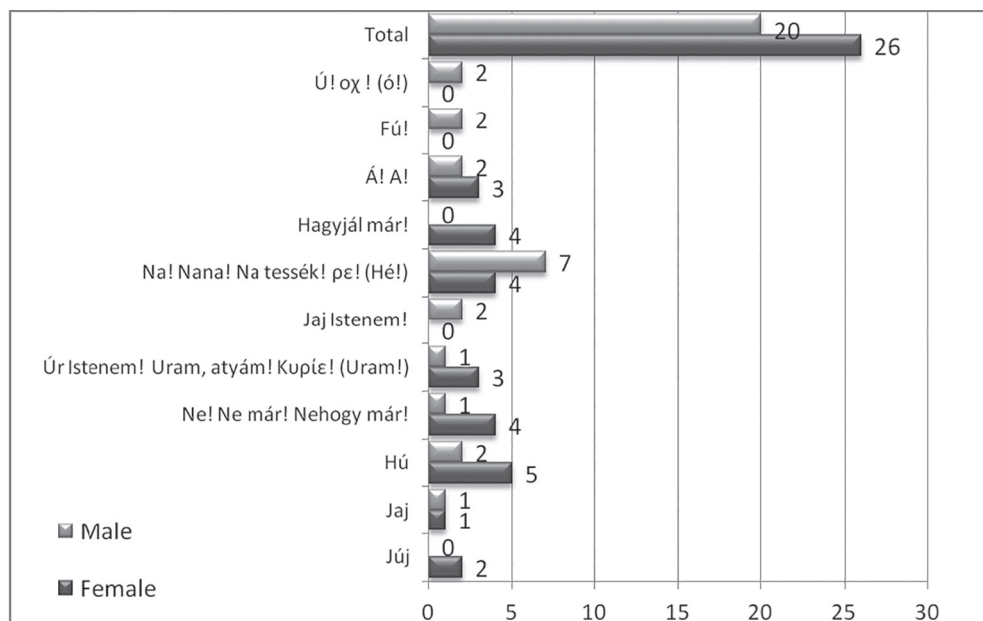

Chart 2. Interjections Used by Bilinguals (Source: Chart compiled by the author.)

As far as the occurrence of swear words is concerned in gender linguistic literature, *Gomm* analysed the frequency of British speakers' swear words in his 1981 survey. He revealed that men swore three times more among each other, than women did; yet, in mixed company, they swore two times more (Coates, 1993).³⁷

At the dawn of gender linguistics *Otto Jespersen* claimed, that women were reluctant to use vulgar expressions instinctively, avoidance technique, and sophisticated, implicated speech characterized them. The study of *Flexner* in 1960 pointed out, that most of the slang expressions were created by men and it was basically them, who used it more.

According to the studies of *Lakoff* and *Kramer*, men swear more, and they are more likely to use the expression of: "damned", whereas women tend to use the expression of: "my God", instead.

Vincent and *Klerk* had the same conclusion as regards vulgar lexis and obscenity. *Vincent* analysed a 165-hour-long tape script in 1982, which had a Québec corpus basis. His analysis disclosed that the elder French men used more swear words, than their women companions. *Klerk's* results highlighted the same results, yet, the only discrepancy was that adolescent boys and girls constituted his corpus.

Considering swearing, women have an outstanding role, in respect of social values. The society expects better behaviour from women, than men. Even boys are given more freedom, and misbehaviour is better tolerated from them, whereas girls are scolded instantly. She pointed out, that a vulgar expression is repellent from a woman, moreover, men are not keen on such woman speech, which is either too pedantic or too vulgar.

Within a community, the rearing of a child is in tight knit connection with the norms, since during his/her social development, everybody tries to acquire the adequate linguistic norms regarding his/her gender. Becoming a man, or a woman means to acquire the linguistic attitude of our gender.

If we focus on the scene of the Western society, we might state that in the 19th–20th century, the usage of vulgar expression in public concerning women became a taboo, or the usage was associated with strength and masculinity.³⁸

In my bilingual research, men swore more than six times more, than women, as it is reflected in the third chart. Several other researches indicated similar results, since women rather inclined to use euphemised expressions than men, which partially derives from the socialization and the raising of women, together with the expectation of the society.

³⁷ Coates (1993)

³⁸ Huszár (2009)

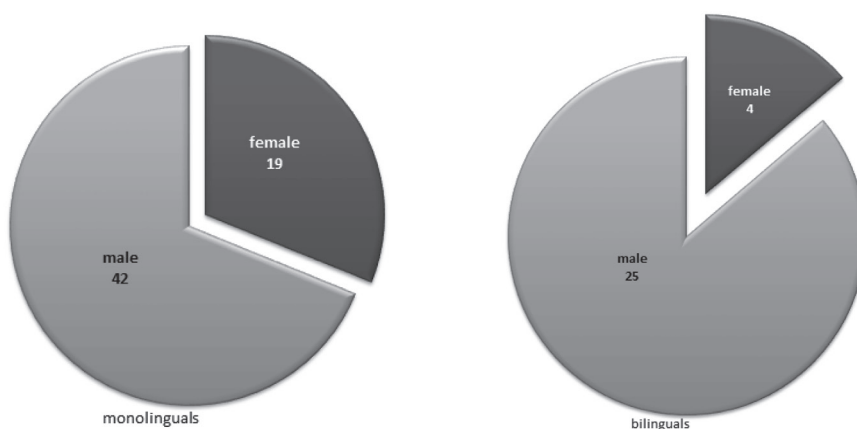

Chart 3. Swear Words (Source: Chart compiled by the author.)

Syntactical Mistakes

No matter how much we endeavour to keep the standard norms and try to communicate accurately, the spontaneous speech sequences obviously result in disfluency phenomena, hesitations, incorrect word choice, grammatical mistakes, contamination, perseverations, anticipation, blends, malapropism, metathesis, spoonerism and other mistakes, deriving from lapsus linguae. Since the participants were bilinguals, the frequency of the syntactical mistakes is more striking. In this case, the code switching was within the sentence or between sentences, and it logically fitted the basis language, and did not alter the meaning, for this reason I did not consider it a syntactical mistake.

Under the concept of syntactical mistakes, we mean those phenomena, that contradict the current, standard, codified grammar.³⁹ They comprise such disfluency phenomena which contain all forms of uncertainties, concerning the speaker's speech planning and production (Gósy, 2002).⁴⁰ These manifestations are reflected in restarting, contamination and in several hedges. Considering the usage of non-standard language use in respect of gender, *Trudgill*, examined the occurrence of double negation regarding gender in the speech of lower middle class and working class in Detroit. The research suggests, that 32% of males, coming from lower middle class used double negation, whereas, the females' usage was only 1%. In case of the working class, 90% of males tended to use double negation, as opposed to the 59% of females.⁴¹

³⁹ Gósy (2004)

⁴⁰ Gósy (2002) 193–203.

⁴¹ Coates (1993)

During the change of the former political regime in Hungary, *Miklós Kontra* accomplished a meta-analysis constituted of 832 informants. The informants were asked to provide grammatical judgement about certain grammatical structures, in addition, they also had speech production. From the aspect of the result concerning gender, he found that the linguistic judgement does not only depend on education and settlement, but also on gender. He highlighted the Hungarian lexeme “hijába”, which was corrected by removing the “j” phoneme by the 78% of young females, whereas, only 62% of males regarded this phoneme grammatically incorrect.⁴² He indicated significant gender bound phenomenon, when judging the standard form of stigmatised second conditional, in first person singular (nák) among females. He also highlighted the females’ better grammatical judgement towards “suk-sük”, “az miatt”, and the conjugation of first person singular /k/.

The sentences enumerated above are examples for non-standard, syntactically incorrect sentences, the interpretation of which can be deduced from the context. We should not neglect the natural consequences of spontaneous speech sequences, deriving from fast speech procedures, grabbing the floor and competitive style.

When producing syntactical mistakes, the bilinguals broke the rules of Greek grammar in respect of using incorrect noun-adjective and article concord, mixed continuous and immediate verbal forms and redundancy. They did not use the weak pronoun and the passive voice, they created new expressions by incorrect analogy. The concord of pronouns of tag questions and weak pronoun was incorrect, they chose the wrong preposition, omitted the subjunctive, used wrong word order, restarted, repeated, or discontinued some sentences. Despite these grammatical mistakes, all of their utterances and sentences could be interpreted in each context. Note, that apart from their appropriate Greek language knowledge, none of the participants were balanced bilingual, they were rather Hungarian dominant bilinguals. No wonder, they made several syntactical mistakes. Despite their fluent Greek communication, their grammatical judgement in Greek language was insecure and they used grammatically incorrect sentences in most cases.

Syntactically incorrect sentences from the bilingual corpus:

- The use of incorrect article:
- *Μέχρι τη μεσάνυχτα.* (*Till midnight.*)
- Jumbled word structure by incorrect analogy:
- *Φαρμακό είναι* (*There is a “pharmacy”.*)
- The absence of noun-adjective concord and redundancy:
- *Νησιώτικα είναι. Νησιώτικα. Νησιώτικα.* (*Dance from the island. From the island. From the island.*)
- The absence of weak pronoun:
- *Και επίσης και ξέρεις* (*And you know that.*)
- The absence of article:

⁴² Kontra (2003)

- *Αυτό είναι story. (This is story.)*
- The absence of predicate:
- *But in this world, this, with such hints.*
- The lack of neuter form used by adverbs:
- *Λίγη μακριά είναι όμως θα ήθελα (It's a little bit far, but I'd like to.)*
- Wrong use of adverbs:
- *Εδώ καλό ακούγεται. (It sounds good here.)*
- The avoidance of immediate form:
- *Να περάσετε καλά. Αυτό είναι. (To feel good. That's it.)*
- Incorrect concord of gender, plural and pronoun:
- *Ο δικός μου τρία (Mine is three.)*
- The avoidance of the concord of tag and weak pronouns:
- *Το βλέπω τα πράγματα (I can see things.)*
- Wrong preposition:
- *Στο χωριό μιλάτε; (Are you talking about the village?)*
- The lack of verb:
- *Εδώ ο μάγειρας. (Here is the cook.)*
- The absence of subjunctive:
- *Το όνομα το πεις. (Tell me the name.)*
- Wrong genitive:
- *Είκοσι τέσσερα. (Twenty four.)*
- Incorrect use of nominative case:
- *Τον πατέρα μου Βαγγέλης κι ο ξάδερφός μου Βαγγέλης. (My father Vangelisz, and my cousin Vangelis.)*
- Wrong word order:
- *Ελληνικά τέτοια τραγούδια. (Such Greek songs.)*
- Incorrect use of conditionals:
- *όταν θα ακούω τραγούδια, θα τρελαθώ (When I hear songs, I get crazy.)*
- Wrong interrogative pronoun:
- *Τι μεγάλο είναι το αμπέλι σας; (How big is your vineyard?)*
- Wrong negation:
- *Μη γίνεται στο τραπέζι. Μη γίνεται. (You shouldn't do that at table. You shouldn't.)*
- Unfinished sentence:
- *Ο αριθμός, σου λέει. (The number tells you.)*
- Restart:
- *So I tell it because, then, just then, we we-went, so as to, just then, he es-escaped there to India, he escaped δηλαδή και (well, and.)*
- The lack of accusative suffix:
- *Γιατί το έκανε one peak. (Because she made a vertex.)*
- The lack of adverbial suffix:
- *Sure, there is such a very big fortress the capital of Tibet.*

The syntactical mistakes are reflected on the 4th chart, which indicates that bilingual males made 19 more syntactical mistakes, yet, the ratio considering the bilingual female results is nearly the same. As we see, monolingual males produced more than two times more syntactical mistakes in their discourse.

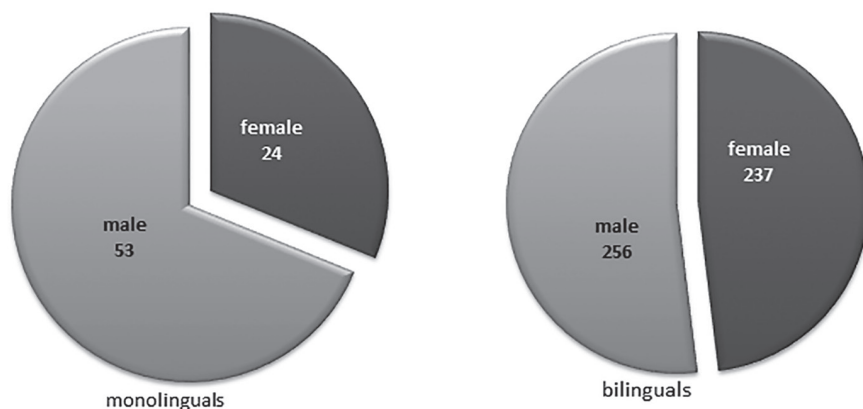

Chart 4. Syntactical Mistakes (Source: Chart compiled by the author.)

Conclusion

My hypothesis and expectations were justified by the results concerning less discrepancies in case of the bilinguals. When analysing the diversity of interjections, the proportion between the monolingual females and males is 17 times more (2:35) to females. This difference is striking, from the aspect of their less participation in the spontaneous discourse, as males grabbed the floor and outtalked females with their competitive style. The ratio of the interjections concerning bilinguals is 20:26, which is a slight difference as compared to the monolinguals. This proportion supports the expectation of less linguistic discrepancies in case of bilinguals. Bilingual males, using 26, monolingual males using 2 interjections, reflect cultural anthropological origin as well. Greek roots are manifested in verbal heat, intensity, more emotions and impulsive reactions,⁴³ no wonder that Greek-Hungarian males produced 18 times more interjections, than that of their Hungarian male counterparts.⁴⁴ The monolingual females used 15 more interjections, than the bilingual ones.

Considering swear words, monolingual males produced nearly two times more than the bilinguals (42:25), moreover, monolingual females produced nearly five times more, than the bilingual ones, therefore, cultural anthropological factors should also be taken into consideration. Religiousness is an essential factor for the Greek. There were many

⁴³ Mackridge (1992)

⁴⁴ Vassiliou et al. (1972) 89–115.

hints in the corpus, concerning the religiousness of Greek participants – pilgrimage to Camino, their relationship with God – and at the same time, the religious and ethical upbringing of male participants – celebrating Greek Easter – and in addition, their excuses, after using swear words all justify their religiousness: “You mustn’t talk in such way at the table, just on plough-land.” No wonder, bilinguals resorted to less swear words. Note, that in both corpora males produced more swear words, which supports the literature.

Most of the literature, having been elaborated by me, referred to females’ more standard use of language, i.e. they persist in the standard norms of grammar and pronunciation, moreover, they use more prestige forms than men. *Fischer’s* New-England research, *Chesire, Eckert, Trudgill, Coates, Eisskovits, Labov, Gal, Gordon, Rosenhouse, Wardhaugh* and *Kontra* share this opinion.⁴⁵ Their explanations refer to such factors like: social status and role, subordinate role, keeping respect, the expectation of society,⁴⁶ avoidance of promiscuity, accommodation to linguistic market, female open network, better integration and moving upwards in the hierarchy.⁴⁷ At the same time, they claim the “hidden prestige substandard”, “macho connotation”, “masculinity” and “hidden prestige phenomenon” for females’ less standard language use. The norms of the certain subculture, poorer education, spiritual and physical diversities, sensitivity, group solidarity and the various environment in which the two sexes live and dwell, all crucial factors concerning linguistic divergences.⁴⁸ Syntactical mistakes were made two times more in case of monolingual males, than females (53:24), on the other hand, we can experience slight diversity in case of bilinguals (256:237), where males produced 19 more mistakes. Their overall 493 syntactical mistakes are not so astounding, since they were exposed to mixed language input from their childhood. If we analyse the discrepancy between the same genders in both corpora, it is obvious that the bilingual males produced nearly five times more, the bilingual females, more than nine times more syntactical mistakes than the other monolingual participants of the same gender. The number of syntactical mistakes, which derives from mixed language input and the uncertainty of grammar and recalling of lexis is not astonishing either.

Besides the Hungarian dominance, their Greek language knowledge has become poorer since the institutionalized Greek language education in kindergarten and primary school, despite the fact, that they usually communicate with Greek minority compatriots whenever they have the possibility. The language use of Greek has rarefied within the family, not to mention the Greek language usage in their “homeland”, which occurs once or only two times a year, when going on holiday, back to their roots. Only Benji, Alekos and Nikos live in endogenous environment in Beloianisz, yet, the use of Hungarian language dominates. They feel more secure, when using the Hungarian language, yet, they try to grab all the opportunities to switch to Greek with a bilingual.

⁴⁵ Rosenhouse (1998) 123–151.

⁴⁶ Chesire (1991)

⁴⁷ Eckert (1989) 185–201.

⁴⁸ Simon (2011)

The uncertainties, grammatical mistakes and the usage of mixed language elements are quite frequent in the bilingual discourse. In the Greek–Hungarian discourse, the basic code, the basis language, the quantitative and the structural dominance were the Hungarian language. The discourse was unbalanced, and during the interactions, basis change also occurred. Since bilinguals with the same ethnicity and language communicated in the discourse, code switchings were frequent and the language control mitigated. At the same time, the guest language elements integrated into the whole manifestation, with the help of the grammatical morphemes of the basis language.

Nonetheless, the ratio of bilingual syntactical mistakes in respect of gender is insignificant, as compared to the two times more difference regarding monolinguals, less linguistic discrepancies were justified not only on syntactic level, but in all the above discussed elements concerning gender.

REFERENCES

- Bartha Csilla (1999): *A kétnyelvűség alapkérdései*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Blumenfeld, Marian V. – Kaushanskaya, Margarita (2007): Language Experience and Proficiency Questionnaire (LEAP-Q)[doc]. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, Vol. 50, No. 4. American Speech Language Hearing Association. 940–967.
- Cameron, Deborah (1990): The Feminist Critique of Language. In: *A Reader*. London, Routledge. 201–220.
- Cheshire, Jennifer (1991): *English Around the World. Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge, University Press.
- Coates, Jennifer (1986): *Women, Men and Language*. London, Longman.
- Dobos Csilla (2006): A társadalmi nemek és a nyelvhasználat kapcsolatának vizsgálata a pragmatika és a diskurzuselemzés elméleti keretében. In: *Sokszínű nyelvészet II*. Miskolc, Passzer. 165–178.
- Eckert, Penelope (1989): Communities of Practice: Where Language, Gender and Power all Live. In: *Language and Gender: A Reader*. Oxford, Blackwell.
- Eckert, Penelope (1999): New Generalizations and Explanations in Language and Gender Research. In: *Language in Society* 28. Cambridge, Cambridge University Press. 185–201.
- Emler, Nicholas (1994): *Gossip, Reputation and Social Adaptation. Good Gossip*. Cansas, University of Cansas Press.
- Fasold, Ralph W. (1990): *The Sociolinguistics of Language*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Gósy Mária (2002): A megakadásjelenségek eredete a spontán beszéd tervezési folyamatában. In: *Magyar Nyelvőr*, Vol. 126, No. 2. Budapest, Akadémiai Kiadó. 193–203.
- Gósy Mária (2004): „Nyelvbotlás”- korpusz, tanulmányok. In: *Beszéd kutatás*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézet.
- Hall, Stuart (1997): Representation. In: *Cultural Representations and Signifying Practice*. London, SAGE Publications Ltd.
- Holmes, Janet (1988): Doubt and Certainty in ESL Textbooks. In: *Applied Linguistics*, Vol. 9. Oxford, Oxford University Press. 20–44.
- Huszár Ágnes (2009): *Bevezetés a gendernyelvészetbe: miben különbözik és miben egyezik a férfiak és a nők nyelvhasználata és kommunikációja?* Budapest, Tinta Kiadó.
- Jespersen, Otto (1922): *Language, its Nature, Development and Origin*. London, Allen and Unwin.
- Juhász Valéria – Keyesné Szekeres Erika (2011): *Társadalmi nem és nyelvhasználat. Válogatott szemelvények az angol és a német szakirodalomból*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó.
- Kassai Ilona (1998): *Fonetika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

- Kiss Jenő (1995): *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kontra Miklós (2003): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Labov, William (1984): Field Methods of the Project on Linguistic Change and Variation. In: *Language in Use*. Prentice Hall, Englewood Cliffs. 43–70.
- Labov, William (1988): The Judicial Testing of Linguistic Theory. In: *Language in Context: Connecting Observation and Understanding*. Norwood, Ablex. 159–182.
- Mackridge, Peter (1992): Games of Power and Solidarity: Commentary. In: *Journal of Modern Greek Studies 10*. Baltimore, The Johns Hopkins University Press.
- Newton, Natika (1995): *Foundations of Understanding*. Amsterdam, John Benjamins.
- O’Connell, Eithne (2004): Serving our Purposes: Audiovisual Media, Language Planning and Minority Languages. In: *Mercator Media Forum 7*. Cardiff, University of Wales Press. 29–41.
- Rosenhouse, Judith (1998): *Women’s Speech and Language Variation in Arabic Dialects*. Al-Arabiyya. 123–151.
- Sapir, Edward (1921): *Language: An Introduction to the Study of Speech*. New York, Harcourt, Brace and Company.
- Simon Gabriella (2011): A nemek közötti lingvisztikai eltérések. In: *Tavaszi szél konferenciakötet*. Pécs, Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Simon Gabriella (2012): Hungarian–Greek Communicative Strategies in Respect of Gender. In: *Mental Procedures in Language Processing. Studies in Psycholinguistics*. Budapest, Tinta Kiadó.
- Simon Gabriella (2012): Egynyelvűek kommunikációja a nemek tükrében. In: *Tavaszi szél konferenciakötet*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Szili Katalin (2004): A bókra adott válaszok pragmatikája. Adalékok a szerénység megnyilvánulásához a magyar nyelvben. In: *Magyar Nyelvőr*, No. 3. 265–285.
- Terestyéni Tamás (2003): Köszönési szokások a rendszerváltás kori. In: *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó. 314–322.
- Trudgill, Peter (1998): The Chaos Before the Order: New Zealand and English and the Second Stage of New-Dialect Formation. In: *Advances in Historical Sociolinguistics*. Berlin, Jahr, Ernst Hakon. 1–11.
- Ürmösné Simon Gabriella (2014): Gender, szubkultúrák, genderpragmatika In: *Transzdiszciplináris üdvözlések Lengyel Zsolt számára*. Budapest–Veszprém, Gondolat Kiadó.
- Ürmösné Simon Gabriella (2015): Érák, szubkultúrák, szocializáció, férfi-kontra női agy a gendernyelvészet tükrében. In: *Magyar Rendészet*, No. 2.
- Vassiliou, Vasso – Harry, C. Triandis – Vassiliou, George – McGuire, Howard (1972): Interpersonal Contact and Stereotyping. In: *The Analysis of Subjective Culture*. New York, Wiley. 89–115.
- Wardhaugh, Ronald (2010): *An Introduction to Sociolinguistics*. United Kingdom, Wiley-Blackwell.
- Wolfson, Nessa (1989): *Perspectives: Sociolinguistics and TESOL*. Cambridge, Newbury House Publishers.

Közlési feltételek

A szerkesztőség olyan kéziratokat fogad el közlésre, amelyek a rendészeti szervezetek történetéhez, feladataihoz, gyakorlati munkavégzéséhez kötődő tudományterületek – különösen a rendészettudomány – újabb kutatási és szakmai eredményeivel, hazai és nemzetközi tapasztalataival foglalkoznak.

Terjedelem

A kéziratok maximális terjedelme negyvenezer karakter lehet, beleértve a szóközöket, az irodalomjegyzéket, a lábjegyzeteket és a két rövid rezümét is.

Formázás

A Word-dokumentumot Times New Roman betűtípussal, 12-es betűmérettel, szimp-la sortávolsággal, sorkizárással, oldalszámozás nélkül kérjük elkészíteni. Az alcímek számozás nélkül, félkövér kiemeléssel, balra rendezve álljanak! A címeket, alcímeket, különálló idézeteket a szövegtől egy-egy sor válassza el! Kérjük kerülni a szükségtelen vagy rendhagyó formázásokat, illetve az egyéni beállításokat mind a főszöveg, mind a lábjegyzetek tekintetében. Szerzőink lehetőleg ne használjanak tabulátort, élőfejet vagy élőlábat, az új bekezdések pedig minden esetben új sorban kezdődjenek! A ki-emelésekhez kérünk csak kurziválást használni (az aláhúzás, valamint a félkövér vagy kiskapitális betűtípus egyaránt kerülendő).

Hivatkozás

Minden, a főszövegben említett, idézett vagy az íráshoz felhasznált műre pontosan hivatkozni szükséges (lábjegyzet és irodalomjegyzék), ennek formai követelményeit kérjük betartani. A lábjegyzetek a lap alján, az irodalomjegyzék a közlemény végén (utóbbi sorszámozás nélkül) kapjon helyet! Minden lábjegyzetben szereplő forrás pontos, részletes kifejtése az irodalomjegyzékben történjen!

Mellékletek

Az írásokhoz minden esetben mellékelni kell két – egy magyar és egy idegen nyelvű – rezümét (rövid összefoglalást, áttekintést), melyek terjedelme legfeljebb 600-600 karakter lehet. Az idegen, elsősorban angol nyelvű rezümé esetében a címet is szükséges lefordítani. Mellékelni kell továbbá a szerző nevét és postacímét, ahová a tiszteletpéldány küldhető, és ha van, rendfokozatát, tudományos fokozatát, beosztását, szolgálati vagy munkahelye megnevezését, telefonszámát és e-mail-címét. A kiadvány fekete-fehér nyomdatechnikával készül, kérjük ezt figyelembe venni! Az esetleges képeket vagy egyéb objektumokat (diagramot, táblázatot, ábrát) külön fájlként is kérjük csatolni, és a szövegben ezek helyét a fájlnevvvel megjelölni!

